

**UCHWAŁA NR LIII/402/2018
RADY MIEJSKIEJ W KŁODZKU**

z dnia 29 marca 2018 r.

w sprawie przyjęcia do realizacji Strategii Rozwoju Miasta Kłodzka – „Strategia Kłodzko 2030”.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875, ze zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji dokument pn.: „Strategia Kłodzko 2030”, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Kłodzka.

§ 3. Traci moc Uchwała nr XXVII/153/2000 Rady Miejskiej w Kłodzku z dnia 23.03.2000 r. w sprawie przyjęcia do realizacji Strategii Rozwoju Miasta Kłodzka.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Kłodzku

Tomasz Żabski

STRATEGIA KŁODZKO 2030

Zespół projektowy:

- Łukasz Medeksza, mgr – gł. koordynator projektu,
- Magdalena Mayer, mgr inż. – koordynator diagnozy,
- Michał Ciesielski, mgr inż.
- Michał Dębek, dr inż.
- Mariusz Gaj, mgr
- Kamila Kamińska, dr
- Mirosław Struś, dr
- Wioletta Wrona-Gaj, mgr
- Agnieszka Wieszaczewska, mgr

Spis treści

1. WNIOSKI Z DIAGNOZ MIASTA, SESJI KONCEPCYJNYCH I ANALIZY SWOT	4
2. STRUKTURA CELÓW.....	
3. WIZJA.....	9
4. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE.....	12
4.1. Cele strategiczne jako trzy Twierdze Jutra	12
4.1.1. KłodzkoTwierdza Piękna	12
4.1.2. Kłodzko Twierdza Bliskości	12
4.1.3. Kłodzko Twierdza Skarbów.....	12
5. MODEL STRATEGII I JEJ PRIORYTETY	14
5.1. Strategia konserwatywna	14
5.2. Trzy priorytety	22
6. TRZY MODELE PRZESTRZENI KŁODZKA	23
7. CELE, DZIAŁANIA, PODDZIAŁANIA	33
8. ZGODNOŚĆ Z WYŻSZYMI STRATEGIAMI I RPO, ŹRÓDŁA FINANSOWANIA....	65
8.1. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku.	65
8.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego Perspektywa 2020	68
8.3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020.....	73
9. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	72

10. **WDRAŻANIE STRATEGII. ZALECENIA INSTYTUCJONALNE 75**

WSTĘP

Prace nad strategią trwały od maja do września 2016 r. Prowadził je interdyscyplinarny zespół w składzie: Michał Ciesielski, Michał Dębek, Mariusz Gaj, Kamila Kamińska, Magdalena Mayer (koordynatorka diagnozy), Łukasz Medeksza (koordynator), Mirosław Struś, Agnieszka Wieszaczewska, Wioletta Wrona-Gaj.

Punktem wyjścia dla prac był projekt strategii Kłodzka napisany na zlecenie władz tego miasta w 2012 r. przez zespół w składzie: Łukasz Medeksza (kierownik), Paweł Karpiński, Andrzej Konarski, Łukasz Wyszkowski.

I. WNIOSKI Z DIAGNOZ MIASTA, SESJI KONCEPCYJNYCH I ANALIZY SWOT

- 1 Już podczas prac w 2012 r. ówczesny zespół piszący strategię uznał, że należy wzmocnić rolę Kłodzka jako centralnie usytuowanej stolicy dużego powiatu oraz ujawnioną dzięki diagnozie wyraźną przewagę handlowej funkcji tego miasta nad funkcją turystyczną. Stąd propozycja misji strategicznej: „Kłodzko – Rynek Ziemi Kłodzkiej”. Przy czym „Rynek” rozumiany był nie tylko jako miejsce handlu, ale też jako przestrzeń administracji, życia kulturalnego, religijnego, obywatelskiego i rozrywkowego. Dlatego w 2016 r. nowy zespół przygotowujący strategię głębiej badał przede wszystkim te właśnie przestrzenne i ekonomiczne (zwłaszcza związane z handlem) aspekty życia Kłodzka.
- 2 Diagnoza z 2016 r. wykazała, że choć Kłodzko jest geograficznym centrum Ziemi Kłodzkiej i pełni ważną rolę administracyjną, to jednak te jego atuty wymagają istotnej poprawy. Należy wzmocnić jego rolę jako subregionalnego ośrodka usługowo-handlowego, poprawić jego wewnętrzne i zewnętrzne powiązania transportowe i wzmocnić potencjał turystyczny.

Dobłą wiadomością dla Kłodzka jest budowa obwodnicy. Jednak obwodnica jest jedynie początkowym etapem kluczowego procesu zwiększania przepustowości dróg krajowych nr 8 i 46, dodatkowo wymagających wsparcia w postaci inwestycji w miejsca obsługi podróżnych i strefy magazynowo-przeładunkowej (których *de facto* nie ma obecnie w ogóle). Poprawa jakości strefy przesiadkowej dotyczyć powinna również rejonu dworca autobusowego i dworca kolejowego Kłodzko

Miasto, jako pierwszych wizytówek miasta dla podróżnych. Potencjał tych obiektów wynika z ich lokalizacji: blisko siebie oraz w niedużej odległości od samego rynku i głównej atrakcji Kłodzka – Twierdzy.

Ogromnymi atutami turystycznymi Kłodzka są nie tylko Twierdza, ale też trasa podziemna oraz Stare Miasto z częściowo zachowaną zabudową mieszkalną z XVII i XVIII w., a także sięgająca gotyku architektura sakralna, często z doskonale zachowanym wyposażeniem barokowym. Kłodzko wyróżnia się bardzo dużą liczbą zabytków, zróżnicowanych pod względem funkcjonalnym i stylistycznym.

Z uwagi na istnienie drugiej, mało znanej (obecnie nieużytkowanej) twierdzy – Owczej Góry, Kłodzko jako miasto dwóch dużych kompleksów militarnych tego typu, nie ma sobie równych w regionie. Brakuje jednak funkcjonalnego połączenia wymienionych obiektów, umożliwiającego ich spójną ekspozycję i funkcjonowanie. Twierdza Kłodzko użytkowana jest w niewielkim stopniu, ścieżka zwiedzania wymaga modernizacji i scenariusza dostosowanego do różnych grup odbiorców, zaś poza biletowaną trasą nie ma wejścia do obiektu. Twierdza oraz pokryta krzewami i drzewami, zaniedbana Owcza Góra, to dwie dominanty i równocześnie punkty krajobrazowe miasta, o bardzo dużym potencjale. Widoczne w strukturze miasta są braki bezpośredniego połączenia centrum z Twierdzą, wolnego dostępu do części kompleksu czy harmonijnego ukształtowania infrastruktury wokół zabytkowej architektury starówki, w tym adaptacji działek po wyburzonych w latach 60. XX w. kamienicach.

Od lat miasto zmagają się z bezrobociem i gospodarczą stagnacją, na czym cierpią m.in. przedsiębiorstwa handlowo-usługowe. Na niesprzyjające zjawiska wewnętrzne, nakłada się niedobra sytuacja zewnętrzna, np. osłabienie zainteresowania Czechów zakupami w Polsce. Jednak najistotniejszym problemem kłodzkiego handlu wydaje się niewielka elastyczność przedsiębiorców w kreowaniu innowacyjnych ofert handlowo-usługowych, mądrze konkurencyjnych wobec obiektów handlu nowoczesnego (np. dyskontów i galerii handlowych). Galerie handlowe, a szczególnie obiekty o znaczeniu i grawitacji ponadregionalnej takie jak Galeria Twierdza, wbrew pozorom mogą być ważnymi, pozytywnymi zasobami miast takich jak Kłodzko. Na przykład Galeria Twierdza niewątpliwie podnosi atrakcyjność Kłodzka w skali subregionu – rozwija jego ofertę wśród mieszkańców Ziemi Kłodzkiej, a może nawet dalej, oraz ściąga do miasta ogromny ruch potencjalnych konsumentów. Aby wykorzystać ten potencjał należy bezwzględnie dążyć do jak najsilniejszego powiązania Galerii Twierdza z tradycyjnym centrum miasta. Proponujemy, na przykład, silną aktywizację handlowo-usługową

(i społeczną) dworca Kłodzko Miasto i rozpoczęcie prac nad wykreowaniem handlowo-usługowej osi dworzec – rynek – Twierdza – Galeria Twierdza. Szlak taki, miałby niebagatelny potencjał dla przestrzennego rozwoju stref lokalnego, rodzimego handlu towarami unikatowymi i niepospolitymi usługami. Trzeba przy tym pamiętać, że obecnie w Kłodzku jest bardzo niska podaż wolnych lokali handlowych przystających standardem do wymogów konsumenta XXI wieku; niewiele jest też miejsc w centrum Kłodzka gotowych do organizacji takich lokali bez uprzednich skomplikowanych ingerencji architektoniczno-budowlanych w tkankę miasta. Te ostatnie powody mogą stanowić niebagatelny barierę rozwoju kłodzkiego handlu, dlatego należy z pewnością brać je pod uwagę planując choćby działania rewitalizacyjne na obszarze centrum.

Diagnoza potwierdza również proces wyludniania się miasta (na skutek migracji krajowych i zagranicznych, a także załączków suburbanizacji), starzenia się oraz peryferyzacji subregionu.

Pełen tekst diagnozy stanowi aneks nr 2 do strategii.

3. Podczas wewnętrznych sesji koncepcyjnych (prowadzonych na żywo i on-line) skupiliśmy się m.in. na takich wyzwaniach jak konieczność ożywienia Twierdzy Kłodzko i Owczej Góry (wraz z ich otoczeniem), oraz na potencjałach ekonomicznych miasta. Wyniknął stąd szereg pomysłów, które przytaczamy w dalszej części dokumentu.

4. Na podstawie diagnozy i hipotez sformułowanych podczas sesji koncepcyjnych przeprowadziliśmy analizę SWOT. Chcieliśmy tą drogą ustalić, jaki rodzaj strategii byłby najbardziej odpowiedni dla Kłodzka (ofensywna, defensywna, konserwatywna...) oraz spróbowaliśmy wstępnie wypełnić ją treścią. Efektem jest rekomendacja, by Kłodzko wybrało strategię konserwatywną (a więc taką, która pozwala przetrwać w oczekiwaniu na bardziej korzystne otoczenie zewnętrzne), jednocześnie realizując wariant defensywny (czyli minimalizować słabości, aby przezwyciężyć zagrożenia).

5. Trzeba pamiętać, że cała strategia zakłada utrzymanie obecnej sytuacji geopolitycznej, geoekonomicznej, ustrojowej itp. Nie jest jednak wcale powiedziane, że ta sytuacja będzie nadal taka sama w perspektywie kilkunastu lat. Gdyby zaczęła wyraźnie się zmieniać, Kłodzko powinno pomyśleć o nowej, zapewne całkiem inaczej pomyślanej strategii, która dostosowywałaby miasto do nowych wyzwań. Ale także realizacja niniejszej strategii może być przydatna w ewentualnych nowych okolicznościach – zwłaszcza w zakresie działań, które służą pomnażaniu zasobów Kłodzka, choćby finansowych, czy kompetencyjnych

STRATEGIA KŁODZKO 2030

(przykładem może być wzmocnianie samodzielności i gospodarności mieszkańców).

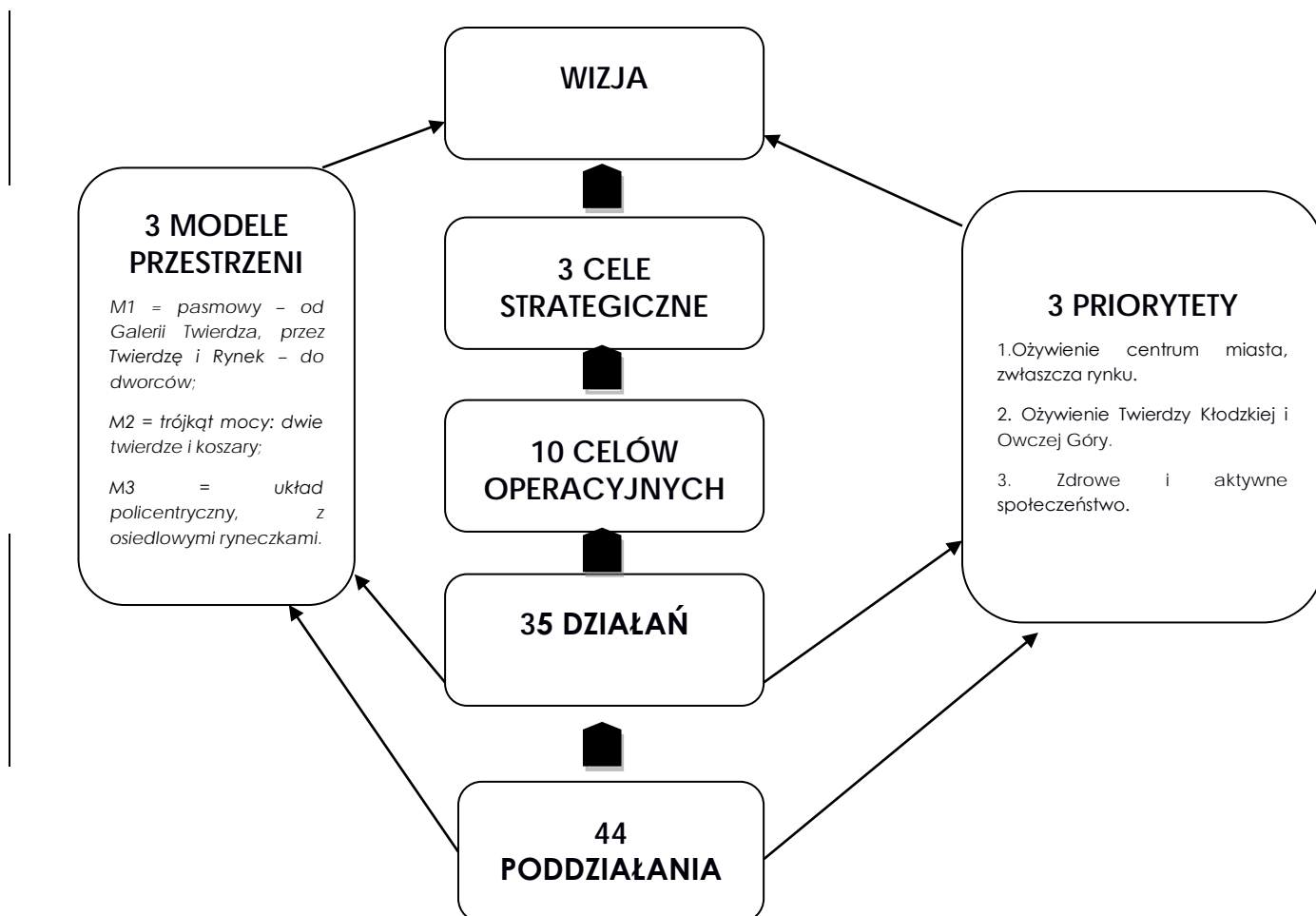

2. STRUKTURA CELÓW

Strategia składa się z wizji, trzech celów strategicznych nazwanych Twierdzami, dziesięciu celów operacyjnych, trzydziestu pięciu działań i czterdziestu czterech poddziałaniach.

Jednocześnie w Strategii przyjęto trzy generalne priorytety (kierunki) działań oraz trzy modele przestrzeni miasta. Wszystkie podejmowane działania i poddziałania muszą jednocześnie realizować cele operacyjne jak również wpisywać się w przyjęte ogólne założenia dotyczące przestrzeni miejskiej i kierunków działań.

Reasumując wszystkie zapisane w Strategii działania i wynikające z nich projekty powinny prowadzić do poprawy jakości życia mieszkańców oraz pozytywnie wpływać na przestrzenną równowagę rozwoju miasta.

(W1) Wizja – Kłodzko: Tętniąca życiem perła Dolnego Śląska

(S1) Cel strategiczny 1. Kłodzko Twierdza Piękna

(O1) Cel operacyjny 1. Miasto zadbanego dziedzictwa architektonicznego i urbanistycznego

Działanie 1.1: Uporządkowanie i estetyczna harmonizacja przestrzeni w centrum (wokół Rynku): mała architektura, zielone skwery, informacja turystyczna (na temat kamienic, architektury sakralnej itd.)

Poddziałanie 1.1.1

Poddziałanie 1.1.2

Poddziałanie 1.1.3

Poddziałanie 1.1.4

Działanie 1.2: Wykorzystanie atutu zróżnicowanej struktury przestrzennej miasta

Poddziałanie 1.2.1

Poddziałanie 1.2.2

Poddziałanie 1.2.3

Poddziałanie 1.2.4

Poddziałanie 1.2.5

Poddziałanie 1.2.6

Działanie 1.3: Rewitalizacje infrastrukturalne wybranych rejonów

Poddziałanie 1.3.1

Poddziałanie 1.3.3

(O2) Cel operacyjny 2. Ożywienie Twierdzy Kłodzkiej i Owczej Góry

Działanie 2.1: Twierdza Kłodzka

Poddziałanie 2.1.1

Poddziałanie 2.1.2

STRATEGIA KŁODZKO 2030

Poddziaływanie 2.1.3

Poddziaływanie 2.1.4

Działywanie 2.2: Owcza Góra

Poddziaływanie 2.2.1

Poddziaływanie 2.2.2

Działywanie 2.3: Połączenie Twierdzy z Owczą Górą

Poddziaływanie 2.3.2

Działywanie 2.4: Realizacja uchwały Rady Miejskiej z 2005 r. o utworzeniu Fortecznego Parku Kulturowego

(O3) Cel operacyjny 3. Miasto sztuki i miłości

Działywanie 3.1: Festiwale, cykliczne spotkania, eventy

Poddziaływanie 3.1.1

Poddziaływanie 3.1.2

Poddziaływanie 3.1.3

Poddziaływanie 3.1.4

Działywanie 3.2: Promocja kłodzkiej kultury

Poddziaływanie 3.2.1

Poddziaływanie 3.2.2

Działywanie 3.3: Miasto miłości

Poddziaływanie 3.3.1

Poddziaływanie 3.3.2

Poddziaływanie 3.3.3

(O4) Cel operacyjny 4. Zrównoważony rozwój miasta

Działywanie 4.1: Wzmocnienie atutów zielonego Kłodzka

Działywanie 4.2: Budowa zielonego szkieletu miasta

Działywanie 4.3: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury sieciowej

Działywanie 4.4: Termomodernizacja budynków i ograniczenie niskiej emisji

Działywanie 4.5: Rozwój Zielonego Budownictwa, szczególnie w sferze publicznej

(S2) Cel strategiczny 2 Kłodzko Twierdza Bliskości

(O5) Cel operacyjny 5. Rynek Ziemi Kłodzkiej

Działanie 5.1: Lider projektów

Poddziałanie 5.1.1:

Poddziałanie 5.1.2:

Działanie 5.2: Uzupelnienie oferty Ziemi Kłodzkiej

Poddziałanie 5.2.1

Poddziałanie 5.2.2

Poddziałanie 5.2.3

Poddziałanie 5.2.4

Działanie 5.3: Miasto wiary i pielgrzymek

Poddziałanie 5.3.1

Poddziałanie 5.3.2

(O6) Cel operacyjny 6. Przystanek na szlaku

Działanie 6.1: Wrota do Czech

Działanie 6.2: Wrota do Polski

(O7) Cel operacyjny 7. Miasto kompaktowe

Działanie 7.1: Promowanie Twierdzy jako symbolu Kłodzka, a mostu św. Jana jako miniaturowego mostu Karola w Pradze

Działanie 7.2: Negatywny układ komunikacyjny

Działanie 7.3: Trzy modele rozwoju przestrzennego a komunikacja

Działanie 7.4: Komunikacja publiczna

Działanie 7.5: Węzeł przesiadkowy

(S3) Cel strategiczny 3 Kłodzko Twierdza Skarbów

(O8) Cel operacyjny 8. Wzmocnienie istniejących oraz wykreowanie nowych obszarów aktywności gospodarczej

Działanie 8.1. Handel, rzemiosło, przetwórstwo rolne

Poddziałanie 8.1.1

Poddziałanie 8.1.2

Działanie 8.2. Turystyka

STRATEGIA KŁODZKO 2030

Działanie 8.3. Logistyka i obsługa transportu

(O9) Cel operacyjny 9. Edukacja

Działanie 9.1. Poprawa efektywności kształcenia

Działanie 9.2. Dostosowanie oferty edukacyjnej do wymagań gospodarki i rynku pracy

Działanie 9.3. Promowanie wartości edukacji wśród uczniów, jako paradygmatu rozwoju osobistego i kulturowego

Działanie 9.4: Kształtowanie zachowań etycznych wśród mieszkańców oraz budowanie tożsamości lokalnej, wzmocnienie identyfikacji z miejscem

(O10) Cel operacyjny 10. Miasto samorządne, społecznie aktywne

Działanie 10.1: Wsparcie, we współpracy z sektorem prywatnym i pozarządowym, tworzenia i prowadzenia podmiotów zajmujących się wydzielonymi przestrzeniami i/lub dziedzinami życia publicznego w mieście – takimi jak klastry, fundacje czy stowarzyszenia osiedlowe.

Działanie 10.2: Wzmacnianie kapitału społecznego poprzez wspieranie partycypacji i społecznych inicjatyw oddolnych.

Działanie 10.3: Działania na rzecz włączenia społecznego

Poddziałanie 10.3.1

Poddziałanie 10.3.2

Poddziałanie 10.3.3

Poddziałanie 10.3.4

Poddziałanie 10.3.5

Poddziałanie 10.3.6

3. WIZJA

Kłodzko: Tętniąca życiem perła Dolnego Śląska

Kłodzko stanie się tętniącym życiem centrum Ziemi Kłodzkiej, Perłą Dolnego Śląska, oferującym pensjonaty, hotele, campingi, gabinety odnowy biologicznej, grotty solne oraz placówki opieki nad seniorami. Jego oferta turystyczna, handlowa, kulturalna i rozrywkowa przyciągać będzie mieszkańców, turystów, kuracjuszy z innych miejscowości Ziemi Kłodzkiej, ale też z bardziej odległych miejsc, w tym z Czech.

Symbolem Kłodzka pozostanie Twierdza, miejsce działań twórczych oraz dużych imprez kulturalnych. Dzięki temu będzie ona tętnić życiem. Przez centrum miasta będzie przebiegać trakt spacerowo-handlowy, którym będzie można przejść od obecnych dworców PKP i PKS, przez Twierdzę aż do Galerii Twierdza. Ruch drogowy nie będzie już uciążliwy w centrum Kłodzka, bo tranzyt zostanie przeniesiony na obwodnicę. Część centrum będzie wyłączona z ruchu kołowego.

Kłodzko będzie miastem prężnie działających instytucji kultury, w których wszyscy chętni będą mogli nie tylko oglądać gotowe dzieła zawodowych twórców, ale też samodzielnie oddawać się pasji tworzenia – indywidualnie i zbiorowo.

W mieście działać będą szkoły sprofilowane zgodnie z potrzebami subregionu, w dużym stopniu zatrzymujące odpływ młodzieży. Szczególnym prestiżem cieszyć się będzie nowa szkoła kształcąca w zakresie technologii przetwórstwa rolno – spożywczego czy fizjoterapii.

W nowym Centrum Konferencyjnym Ziemi Kłodzkiej odbywać się będą liczne spotkania, debaty, wykłady – gośćmi wielu z nich będą artyści, intelektualiści, biznesmeni i działacze społeczni, którzy pokochali Ziemię Kłodzką i ją regularnie odwiedzają, niektórzy nawet czasem na jej terenie mieszkają. Twierdza stanie się prawdziwym miejscem spotkań, przestrzenią wystaw, plenerów artystycznych i miejscem wymiany dzieł sztuki.

W wyniku realizacji Strategii funkcję rekreacyjno-edukacyjną uzyska Owcza Góra, która stanie się istotnym miejscem w przestrzeni publicznej. Szacunek dla militarnego rodowodu i charakteru obu obiektów wyrażać się będzie w nowoczesnym ujęciu ekspozycji, lokalnych świątach, spotkaniach i rekonstrukcjach.

Kłodzko będzie również znane jako ważny przystanek na szlaku pielgrzymów.

Ważną atrakcją duchową i turystyczną będzie kościół Wniebowzięcia NMP. Władze miasta będą dbały o promocję takich atrakcji także z wykorzystaniem najnowszych technologii. Ścieżki tematyczne, materiały edukacyjne i współpraca z miejscowościami, w których są sanktuaria maryjne (np. Bardo, Wambierzyce) pozwoli na włączenie Kłodzka w istniejący w „Ziemii Boga” szlak pielgrzymkowy.

Kościół i środowisko akademickie będą prowadziły przedsięwzięcia, których celem będzie zainteresowanie świata zewnętrznego tradycją duchową Ziemi Kłodzkiej. Ale Kłodzko będzie otwarte także na przybyszów poszukujących głębi duchowej, niezwiązanych konfesyjnie z Kościołem katolickim. Duchowość wyrażać się będzie także w idei bliskości i miłości uobecnionej w symbolu róży kłodzkiej. Mieszkańcy poznają lub przypominają sobie niezwykle historie, które rozegrały się w murach miasta (np. wśród poetów, w tym Edwarda Stachury). Ogród różany, w którym nowożeńcy będą mogli zasadzić swoją różę miłości stanie się malowniczym miejscem dla fotografów i punktem zbytu dla handlu kwiatami (produkcji).

Zróżnicowanie urbanistyczne Kłodzka stanie się jego atutem w zakresie rynku mieszkaniowego: osiedla blokowe będą chronione na równi ze starówką przed ich nadmierną zabudową i niszczeniem ich charakteru. Co więcej - zwróci się w stronę rzeki dzięki dodatkowym atrakcjom zlokalizowanym w jej obrębie, otwarciu wejścia na Twierdzę od strony Młynówki, uruchomieniu większej i bardziej zróżnicowanej liczby przystani (kajaki, łodzie typu flisackiego, pontony).

Mieszkańcy będą dumni z tego, że są kłodzaczanami. Młodzież, nawet jeśli wyjedzie na studia, będzie chciała tu wrócić, bo to dobre miejsce do życia i pracy.

---

4. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

4.1. Cele strategiczne jako trzy Twierdze Jutra

Wizję należy realizować poprzez podporządkowane jej cele strategiczne i operacyjne. Dzielimy je na trzy pakiety, które metaforycznie nazywamy trzema Twierdzami Jutra. To, kolejno: Kłodzko Twierdza Piękna, Kłodzko Twierdza Bliskości i Kłodzko Twierdza Skarbów. Granice między nimi są umowne, poszczególne działania należy traktować jako uzupełniające się wzajemnie.

Poniżej wyliczamy cele operacyjne, jakie zapisaliśmy w poszczególnych Twierdzach. Szczegółową listę działań, wraz z ich krótkimi opisami zostały zamieszczone w rozdziale 8.

4.1.1. Cel strategiczny 1: Kłodzko Twierdza Piękna

To część, która dotyczy estetyki, działań artystycznych, zagospodarowania przestrzeni miasta oraz poprawy stanu środowiska naturalnego.

Cel operacyjny 1: Miasto zadbanego dziedzictwa architektonicznego i urbanistycznego

Cel operacyjny 2: Ożywienie Twierdzy Kłodzkiej i Owczej Góry

Cel operacyjny 3: Miasto sztuki i miłości

Cel operacyjny 4: Zrównoważony rozwój

4.1.2. Cel strategiczny 2: Kłodzko Twierdza Bliskości

To część, która dotyczy transportu, związków Kłodzka z otoczeniem, ale również tradycji religijnych i wątku bliskości ludzkiej: miłości.

Cel operacyjny 5: Rynek Ziemi Kłodzkiej

Cel operacyjny 6: Przystanek na szlaku

Cel operacyjny 7: Miasto kompaktowe

4.1.3. Cel strategiczny 3: Kłodzko Twierdza Skarbów

To część, która dotyczy ekonomii oraz kapitałów społecznych i intelektualnych.

Cel operacyjny 8: Wzmocnienie istniejących oraz wykreowanie nowych obszarów aktywności gospodarczej

Cel operacyjny 9: Edukacja

Cel operacyjny 10: Miasto samorządne, społecznie aktywne

---

5. MODEL STRATEGII I JEJ PRIORYTETY

5.1. Strategia konserwatywna

Korzystając z wyników analizy SWOT proponujemy, by Kłodzko realizowało cele strategiczne zapisane w trzech Twierdzach Jutra w modelu strategii konserwatywnej, wspomagając się modelem strategii defensywnej WT (czyli bazującej na słabościach i zagrożeniach).

W strategii konserwatywnej zderzyliśmy dwie grupy cech. Z jednej strony – najistotniejsze zagrożenia ze SWOT- u: potężną grawitację Wrocławia, skąpą liczbę dofinansowań zewnętrznych na rewitalizację i odbudowę zasobów zabytkowych, oraz możliwy wzrost znaczenia gospodarczego porównywalnych ośrodków miejskich w pobliżu (np. Nowej Rudy). Z drugiej strony – największy atut Kłodzka: znakomite położenie na przecięciu szlaków komunikacyjnych.

W strategii defensywnej zderzyliśmy te same zagrożenia, co w strategii konserwatywnej, ale tym razem z największymi słabościami miasta: słabą ekonomią, brakiem marki, kiepskim stanem obiektów i przestrzeni miasta, oraz zadłużeniem miejskich instytucji.

Za mniej priorytetowe uważamy dwa kolejne modele strategii: ofensywną (zderzającą silne strony i możliwości) oraz defensywną (bazującą na słabych stronach i szansach).

Wszystkie cztery modele pokazujemy na poniższych tabelach, zachowując hierarchię ich ważności.

<p>Strategia konserwatywna ST</p> <p>Zderzamy najważniejsze moce z najważniejszymi zagrożeniami; bierzemy te, które mają najwięcej wiązań w całej macierzy SWOT; operujemy tematami krytycznymi dla Kłodzka, bez względu na przyjętą strategię - ST - SO - WT - WO.</p> <p>Strategia ST pozwala skutecznie przetrwać w oczekiwaniu na bardziej korzystne otoczenie zewnętrzne</p>	<p>T2</p>	<p>T4</p>	<p>T5</p>
<p>S2</p> <p>Położenie na szlaku bursztynowym, w środku ciężkości Ziemi Kłodzkiej, na przecięciu prawie wszystkich szlaków komunikacyjnych.</p>	<p>Położenie Kłodzka (S2) pozwala uwierzyć, że miasto może stać się centrum turystyczno-handlowo-usługowym dla całej Ziemi Kłodzkiej.</p>		
<p>Potężna grawitacja metropolii wrocławskiej, zasysająca kulturę, edukację, handel i usługi; a nawet produkcję</p>	<p>Niewystarczające dofinansowanie zewnętrznych na rewitalizację i odbudowę zabytkowej materii</p>	<p>wzrost znaczenia gospodarczego porównywalnych ośrodków miejskich w regionie (Nowa Ruda)</p>	

Źródło: Opracowanie własne.

STRATEGIA KŁODZKO 2030

		T2	T4	T5
<p>Strategie defensywne WT Minimalizować słabości, aby przezwyciężyć zagrożenia</p>		<p>Potężna grawitacja metropolii wrocławskiej, zasysająca kulturę, edukację, handel i usługi; a nawet produkcję</p>	<p>Niewystarczające dofinansowanie zewnętrzne na rewitalizację i odbudowę zabytkowej materii</p>	<p>wzrost znaczenia gospodarczego porównywalnych ośrodków miejskich w regionie (Nowa Ruda)</p>
W1	<p>Słaba gospodarka - brak miejsc pracy, przemysłu, młode pokolenie ucieka i nie wraca, słabość finansowa miasta</p>	<p>W naszej strategii odpowiedzią jest pakiet działań zapisanych w Twierdzy Skarbów. Zwłaszcza cel operacyjny 8: Wzmocnienie istniejących oraz wykreowanie nowych obszarów aktywności gospodarczej</p>		
W4	<p>Brak marki - nie wiadomo dla kogo to miasto jest</p>	<p>Tej słabości nie da się minimalizować. Markę Kłodzka będzie można zbudować w przyszłości jednocześnie z wyborem i realizacją określonych celów omówionych w niniejszej strategii: Kłodzko Twierdza Piękna, Kłodzko Twierdza Bliskości oraz Kłodzko Twierdza Skarbów.</p> <p>Na tym etapie nie można powiedzieć, które z powyższych celów stworzą możliwość najłatwiejszego ominięcia T2 oraz T4 i zbudowania racjonalnej USP (<i>Unique Selling Proposition</i> – unikalnej propozycji sprzedażowej) miasta.</p>		
W2	<p>Obiekty i przestrzeń w Kłodzku są w niezadawalającym stanie (przynajmniej wizualnie), wymagają inwestycji, a koszty remontów i utrzymania zabytkowej zabudowy są duże</p>	<p>W naszej strategii odpowiedzią jest pakiet działań zapisanych w Twierdzy Piękna. Zwłaszcza cel operacyjny 1: Miasto pięknych stylów, zadbanego dziedzictwa architektonicznego i urbanistycznego</p>		

STRATEGIA KŁODZKO 2030

W6	Zadłużenie ośrodków kultury, siatka wzajemnych niekorzystnych i krępujących wszelkie nowe działania spółek, będących właścicielami najważniejszych atrakcji	W naszej strategii odpowiedzią może być pakiet działań zapisanych w celu operacyjnym 2: Ożywienie Twierdzy Kłodzkiej i Owczej Góry
-----------	---	--

Źródło: Opracowanie własne.

STRATEGIA KŁODZKO 2030

		O1	O2	O4
<p>Strategie ofensywne SO</p> <p><i>Użyć silnych stron, aby spożytkować szanse</i></p>		Zmiana kierunków ruchu turystycznego na świecie	Moda na twierdze i inspirujące przykłady zagospodarowania takich obiektów	Otoczenie turystyczno-uzdrowiskowe; Różne segmenty turystów i kuracjuszy – wiekowe, majątkowe itp. - którzy odwiedzają Kłodzko
S2	Położenie na szlaku bursztynowym, w środku ciężkości Ziemi Kłodzkiej, na przecięciu prawie wszystkich szlaków komunikacyjnych.	<p>Strategia Kłodzka Ogólnoturystycznego</p> <p>W naszej strategii odpowiedzią jest zarówno pakiet działań zapisanych w Twierdzy Piękna, jak i ten w Twierdzy Bliskości. Zwłaszcza cel operacyjny 5: Rynek Ziemi Kłodzkiej</p>		

Źródło: Opracowanie własne.

		O1	O2	O3
<p>Strategie defensywne WO</p> <p><i>Spożytkować szanse, aby przezwyciężyć słabości</i></p>		Zmiana kierunków ruchu turystycznego na świecie	Moda na twierdze i inspirujące przykłady zagospodarowania takich obiektów	Otoczenie turystyczno-uzdrowiskowe; Różne segmenty turystów i kuracjuszy – wiekowe, majątkowe itp. - którzy odwiedzają Kłodzko
W1	Słaba gospodarka - brak miejsc pracy, przemysłu, młode pokolenie ucieka i nie wraca, słabość finansowa miasta	<p>Strategia Kłodzka Ogólnoturystycznego (jak w poprzednim modelu)</p>		

STRATEGIA KŁODZKO 2030

W4	Brak marki - nie wiadomo dla kogo to miasto jest	<p>Tej słabości nie da się minimalizować. Markę Kłodzka będzie można zbudować w przyszłości jednocześnie z wyborem i realizacją określonych celów omówionych w niniejszej strategii: Kłodzko Twierdza Piękna, Kłodzko Twierdza Bliskości, oraz Kłodzko Twierdza Skarbów.</p> <p>Na tym etapie nie można powiedzieć, które z powyższych celów stworzą możliwość najłatwiejszego spożytkowania O1-3 do budowy racjonalnej USP (<i>Unique Selling Proposition</i> – unikalnej propozycji sprzedażowej) i marki miasta</p>
W2	Obiekty i przestrzeń w Kłodzku są w niezadawalającym stanie (przynajmniej wizualnie), wymagają inwestycji a koszty remontów i utrzymania zabytkowej zabudowy są duże	<p>Wobec napływu turystów odwróconych od południa Europy i północy Afryki (O1), mody na twierdze (O2) oraz obecności wokół Kłodzka rzeszy kuracjuszy (O3) proponujemy priorytety remontowe zgodnie z zapisanymi w Twierdzy Piękna</p>
W6	Zadłużenie ośrodków kultury, siatka wzajemnych niekorzystnych i krępujących wszelkie nowe działania spółek, będących właścicielami najważniejszych atrakcji	<p>W naszej strategii odpowiedzią może być pakiet działań zapisanych w celu operacyjnym 2: Ożywienie Twierdzy Kłodzkiej i Owczej Góry</p>

Źródło: Opracowanie własne.

5.2. Trzy priorytety

Uważamy, że kluczowa dla strategii – i generalnie dla sukcesu Kłodzka – jest realizacja następujących trzech priorytetów:

1. Ożywienie centrum miasta, zwłaszcza rynku.
2. Ożywienie Twierdzy Kłodzkiej i Owczej Góry.
3. Zdrowe i aktywne społeczeństwo.

Priorytety mogą zawierać różne działania wymienione w rozdziale 8. Wskazujemy tam te działania, które mogą wspierać realizację priorytetów.

Wdrażanie priorytetów to także okazja, by pogłębiać samorządność i samodzielność Kłodzka. Dlatego rekomendujemy, by priorytety wdrażane były w układach wielopodmiotowych – uwzględniających zaangażowanie podmiotów i środowisk niezwiązanych z miejscowym samorządem. Być może każdy priorytet mógłby mieć swój specyficzny, wiodący podmiot. Na przykład:

- a) przededefiniowanie jakościowe śródmiejskiej funkcji handlowo-usługowej tak, aby odpowiadała współczesnym wyzwaniom – tu partnerem dla władz miasta mógłby być podmiot zarządzający jakimś pakietem funkcji związanych z przestrzenią handlową Kłodzka, utworzony i prowadzony przez lokalny biznes,
- b) ożywienie Twierdzy Kłodzkiej i Owczej Góry – tu partnerem dla władz miasta mógłby być jakiś podmiot zarządzający częścią lub całością Twierdzy Kłodzkiej, funkcjonujący np. w ramach Fortecznego Parku Kulturowego i/lub jakiś klaster skupiający lokalnych rzemieślników,
- c) działania na rzecz tworzenia sektorów kreatywnych tu partnerem dla władz miasta mógłby być branżowy klaster.

---

6. TRZY MODELE PRZESTRZENI KŁODZKA

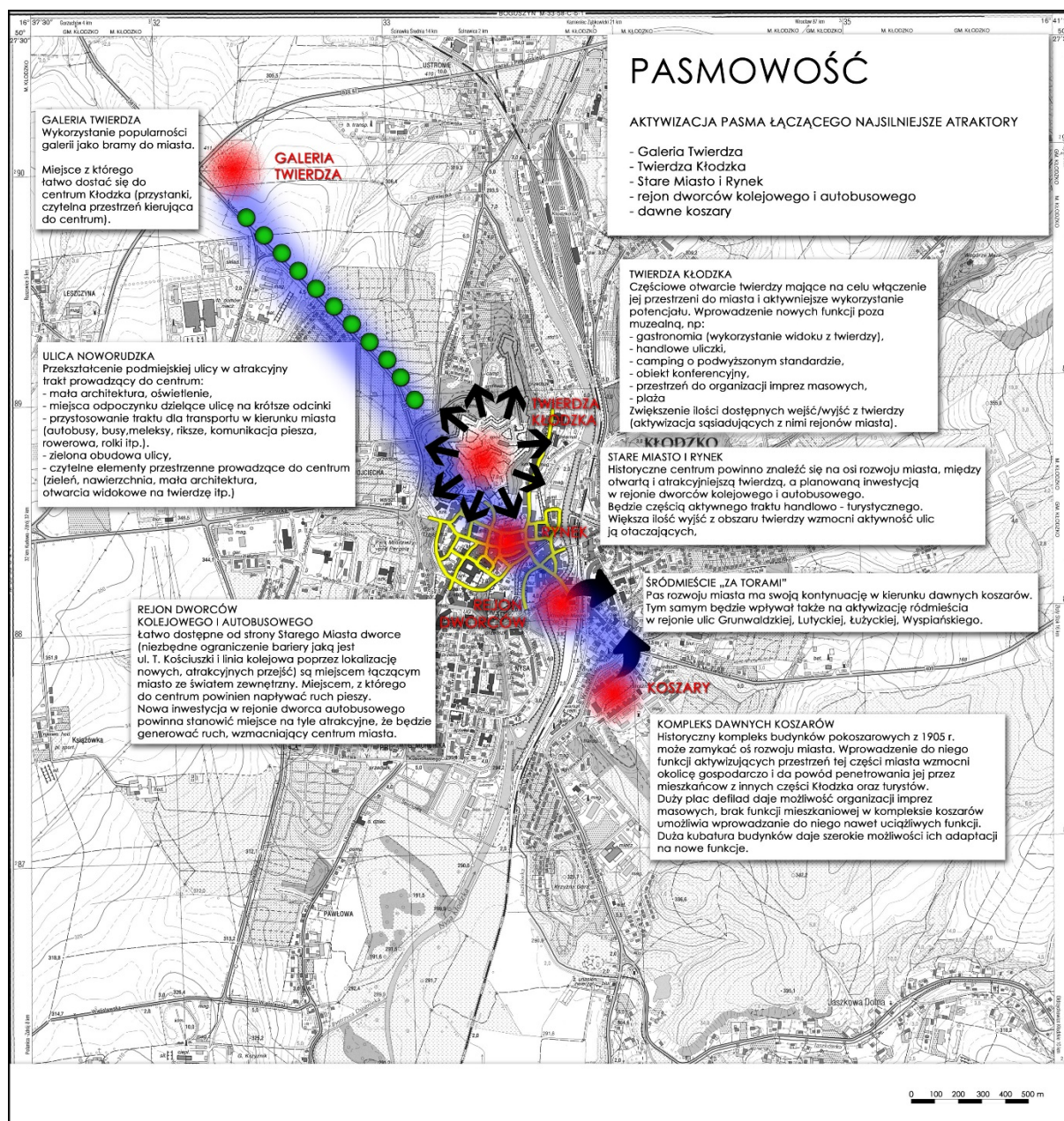
Strategię można opisać przestrzennie. Proponujemy trzy modele przestrzeni miasta. Można potraktować je jako trzy uzupełniające się sposoby patrzenia na nią.

6.1. Model pasmowy

Model ma konstrukcję pomostu opartego na dwóch filarach: Galerii Twierdzy i strefy dworców – autobusowego i kolejowego. Pomost ten łączy ze sobą nowoczesne centrum usługowo-rekreacyjne z rynkiem (centrum administracyjno-usługowe), Twierdzą Kłodzko (centralny punkt turystyki lokalnej), miejską strefą przesiadkową (centrum przesiadkowe o potencjale centrum mobilności regionalnej) oraz dawne koszary (predysponowane do funkcjonowania jako centrum aktywności gospodarczej i nie tylko).

Priorytetem założenia pasmowego jest aktywizacja stref o zróżnicowanych funkcjach gospodarczych (turystycznych, biznesowo-produkcyjnej, usługowej komercyjnej oraz usługowej publicznej), działających na możliwie niewielkim obszarze (wykorzystanie zależności bliskości, komplementarności funkcji). Duże znaczenie w tym modelu odgrywa rola i lokalizacja Galerii Twierdza. Zalecane jest nie tyle przechwycenie, co rozwinięcie części jej potencjału w kierunku centrum. Żywotność Galerii ma przynieść żywotność starej części miasta i spowodować wzrost aktywności interesariuszy w jej obrębie (zarówno inwestorów jak i użytkowników).

Ryc. 1. Schemat pasmowego modelu rozwoju Kłodzka.

Opracowanie Michał Ciesielski

6.2. Model trójkąt mocy

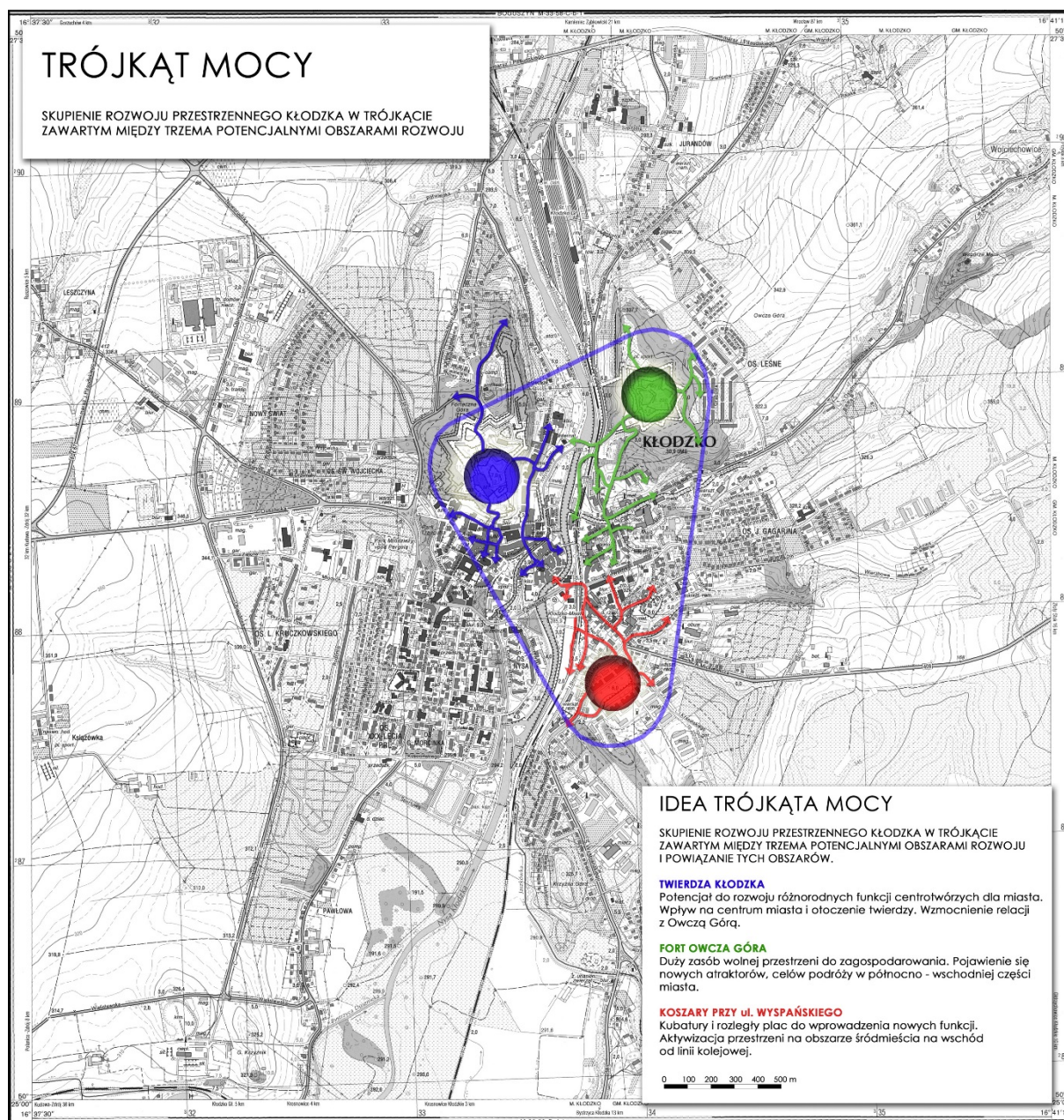
W schemacie trójkątnym zmieniamy punkt nacisku, pozostawiając z boku z galerią handlową jako obiekt w pełni działający samodzielnie i potencjalnie niechętny do współpracy z gminą. Nowymi punktami zapalnymi rozwoju miasta stają się: Twierdza Kłodzko (jako niezaprzeczalny symbol miasta), Owcza Góra (ukryty skarb o szerokich możliwościach adaptacji) oraz koszary. Trzy filary złożone m.in. z dwóch byłych obiektów wojskowych mimo wszystko galeria twierdza nie jest obiektem wojskowym reprezentują różne funkcje,

STRATEGIA KŁODZKO 2030

niemniej każdy z osobna ma cechować wielofunkcyjność oraz przynajmniej częściowe otwarcie dla szerokiej grupy użytkowników. Miejsca te mają realizować główne potrzeby lokalnej społeczności: stać się osiami rozwoju aktywności gospodarczej, w tym rozwoju i promocji młodych talentów, z drugiej strony zaś być miejscem wspólnych interakcji – przestrzeniami publicznymi o szerokim zakresie wykorzystania, dostępnymi dla wszystkich.

Przewidujemy, że aktywizacja tych skrajnych punktów przestrzennych, pozwoli ożywić szlaki komunikacyjne pomiędzy nimi, a z czasem ożywi strefę całego centrum.

Ryc. 2. Schemat modelu trójkąt mocy rozwoju Kłodzka.

Opracowanie Michał Ciesielski

6.3. Model policentryczny

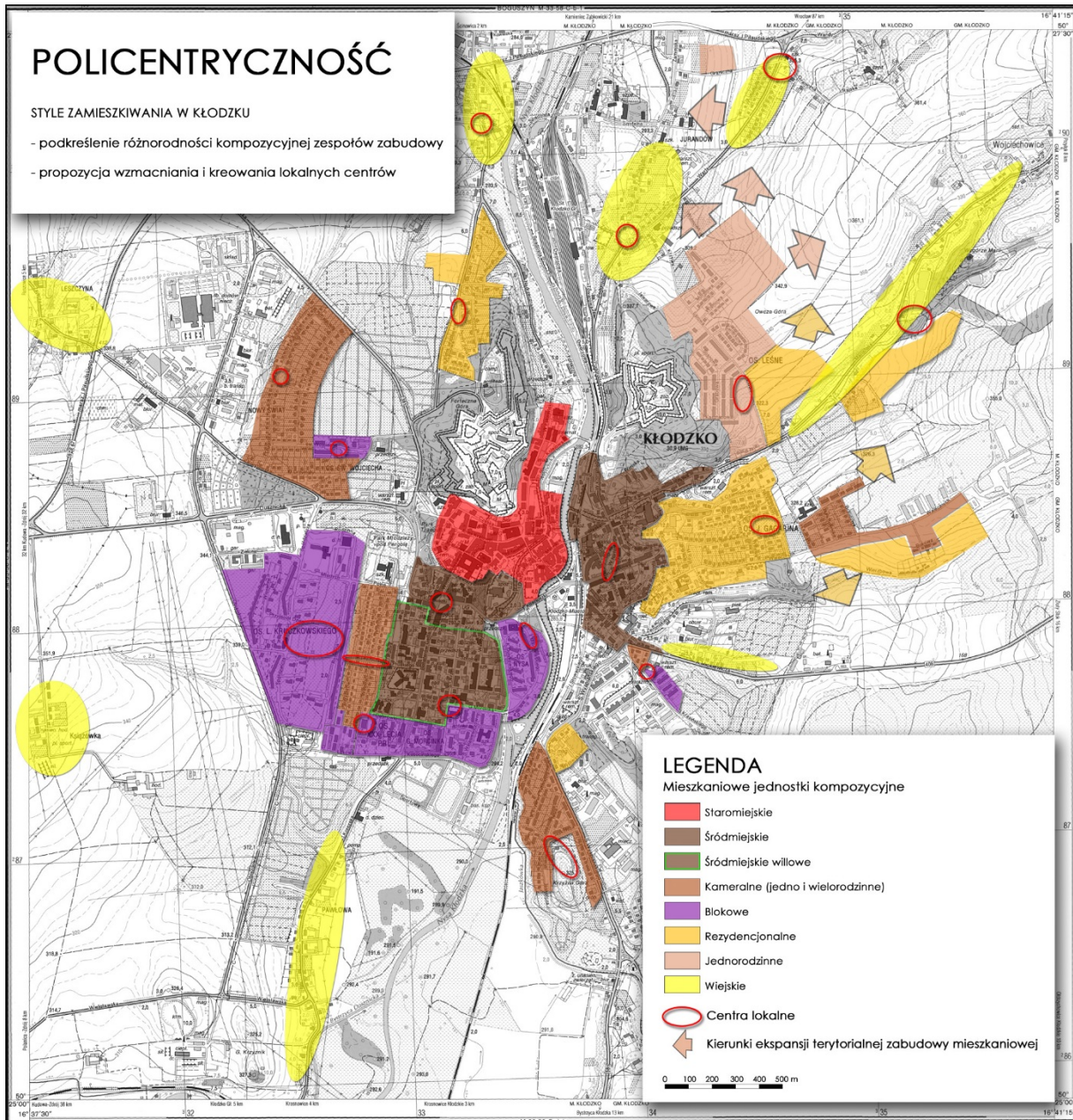
W modelu policentrycznym nacisk położyliśmy na potencjał drzemiący w różnorodności kompozycyjnej miasta. Odmienne od siebie struktury kompletnych układów kompozycyjnych osiedli tworzą całości urbanistyczne, które mogą być ciekawą ofertą mieszkaniową.

Kłodzko to kolaż osiedli z różnych okresów historycznych. Rozwój miasta powinien to uwzględnić.

Większość osiedli ma swoje lokalne centra zlokalizowane w środkach ciężkości, albo na pograniczu jednostek kompozycyjnych. Integrują one lokalną społeczność. Pełnią różne role – ośrodków handlowych bądź rekreacyjnych.

Istotą modelu policentrycznego jest wykreowanie lokalnych centrów usługowo-rekreacyjnych w każdym z tych zespołów urbanistycznych. Lokalne centra mają być kreowane na bazie dobrze działających i, co należy podkreślić, dostępnych przestrzeni publicznych. Celem owych przestrzeni będzie poprawa dostępności do usług lokalnych, rozproszenie oferty na terenie osiedli, a także podniesienie poczucia tożsamości lokalnych społeczności.

Ryc. 3. Schemat modelu policentrycznego rozwoju Kłodzka.

Opracowanie Michał Ciesielski

WSKAZANIA DO STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

KOMPOZYCJA

Podkreślenie roli lokalnych centrów osiedlowych (patrz - model policentrycznego rozwoju przestrzennego). Możliwość wskazania przestrzeni publicznych, funkcji centrotwórczych, bądź rekreacyjnych na osiedlach.

Zapewnienie ochrony widoków (szczególnie z Twierdzy Kłodzkiej i na Twierdzę, z Owczej Góry, Krzyżnej Góry i innych głównych otwarć widokowych). Studium powinno wymagać od wszystkich planów miejscowych uwzględniania tego aspektu (ograniczanie wysokości nowych dominant, masztów, kształty i kolory dachów, nieprzestawianie historycznych dominant takich jak wieże kościołów, ratusza, twierdzy itp.).

Ochrona kompletnych układów kompozycyjnych osiedli.

Dążenie do ograniczania rozlewania się nowej zabudowy na przedmieściach Kłodzka w związku z kosztami infrastrukturalnymi dla miasta i wyludnianiem się śródmieścia.

Studium powinno wymagać od planów miejscowych na obszarze Twierdzy i w jej najbliższym otoczeniu wpisania zakazu sytuowania napowietrznych sieci infrastruktury technicznej, bądź stosowania obudowy estetycznej tych sieci.

KOMUNIKACJA

W ramach polityki transportowej należy uwzględnić możliwość ograniczenia znaczenia ruchu tranzytowego w centrum (dzięki nowej obwodnicy) oraz wzrost znaczenia komunikacji publicznej powiązanej z komunikacją powiatową. Głównym węzłem komunikacji publicznej powinien pozostać rejon dworców: kolejowego Kłodzko Miasto i autobusowego.

Uwzględnienie otwarcia przestrzeni twierdzy na miasto i funkcjonowania dużej jej części jako otwartej, publicznej przestrzeni centrum Kłodzka.

Uwzględnienie możliwości realizacji nowych wejść do Twierdzy, przy wykorzystaniu historycznych bram.

Należy dążyć do wzmocnienia roli ul. Półwiejskiej, jako wprowadzającej ruch do centrum Oparcie komunikacji na pętli galeria handlowa - Łukasińskiego - Twierdza rynek - dworce - koszary - ul. Noworudzka - Galeria o alternatywne dla ruchu samochodowego środki transportu. Powiązanie komunikacją pieszą i rowerową Twierdzy, fortu Owcza Góra i rejonu koszarów przy ul. Wyspiańskiego (patrz - model rozwoju przestrzennego oparty o trójkąt).

Nieatrakcyjna dla pieszych przestrzeń ulicy Noworudzkiej.

ZIELEŃ

Wskazanie zielonych połączeń i dążenie do ich wzmocnienia w centrum miasta. Zapewnienie ciągłości terenów w celu stopniowego tworzenia pierścienia terenów zielonych wokół miasta.

Zapisy studium i planów miejscowych powinny uwzględniać potrzebę wycinki drzew i pielęgnację zieleni inwazyjnej na obiektach pomilitarnych.

Zieleń inwazyjna na zabudowaniach fortu.

FUNKCJE

Dopuszczenie szerokiego pakietu funkcji centrotwórczych w rejonie dworców kolejowego i autobusowego (handel w formie galerii, targowiska, hali targowej i inne usługi).

STRATEGIA KŁODZKO 2030

Zapewnienie rezerw terenowych pod rozwój funkcji aktywności gospodarczej, magazynów, logistyki, produkcji w sąsiedztwie obwodnicy.

Obowiązek zachowania funkcji dworca autobusowego i kolejowego oraz zapewnienia możliwości rozwoju funkcji przesiadkowej w ich rejonie w połączeniu z nowymi funkcjami centrotwórczymi. Wzmocnienie powiązań dworców z centrum i wschodnią częścią śródmieścia (na wschód od linii kolejowej).

Dopuszczenie szerokiego pakietu funkcji w obszarze Twierdzy Kłodzkiej i Owczej Góry (zgodnie z zapisami strategii).

Dopuszczenie na terenie Twierdzy lokalizacji terenów i obiektów do organizacji imprez masowych.

---

7. CELE, DZIAŁANIA, PODDZIAŁANIA

UWAGA: Oznaczenia przy niektórych celach, działaniach, poddziałaniach należy rozumieć następująco:

a) Priorytety

P1 = Priorytet 1 = Ożywienie centrum miasta, zwłaszcza rynku.

P2 = Priorytet 2 = Ożywienie Twierdzy Kłodzkiej i Owczej Góry.

P3 = Priorytet 3 = Zdrowe i aktywne społeczeństwo.

b) Modele przestrzeni

M1 = pasmowy – od Galerii Twierdza, przez Twierdzę i Rynek – do dworców;

M2 = trójkąt mocy: dwie twierdze i koszary;

M3 = układ policentryczny, z osiedlowymi ryneczkami.

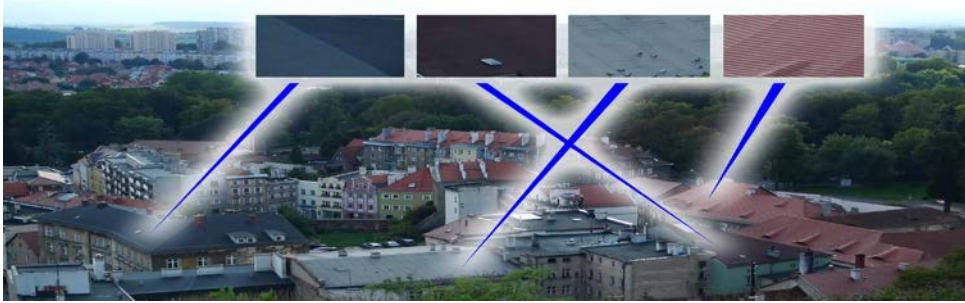
Cel strategiczny 1 Kłodzko Twierdza Piękna

Cel operacyjny 1: Miasto zadbanego dziedzictwa architektonicznego i urbanistycznego

Kłodzko to architektoniczny i urbanistyczny kolaż. Zawiera w sobie różne układy kompozycyjne, pełne jest architektury różnych okresów i stylów. Tę różnorodność dodatkowo podkreśla ukształtowanie terenu: poszczególne osiedla są odrębnymi całościami, oddzielonymi od siebie ciekami wodnymi, skarpami, wzgórzami. To wyróżnia Kłodzko wśród innych miast tej wielkości. Ten atut wymaga jednak konsekwentnej ochrony najważniejszych wartości: układów kompozycyjnych, architektury wyróżniającej poszczególne osiedla, układów zieleni, skali zabudowy lub sposobów przekształcania tych elementów. Niezbędne jest również odpowiednie kształtowanie nowych zespołów zabudowy (np. poprzez unikanie jej niekontrolowanego rozproszenia spowodowanego zbyt dużą podażą terenów inwestycyjnych w planach miejscowych).

Działanie 1.1: Uporządkowanie i estetyczna harmonizacja przestrzeni w centrum (wokół Rynku): mała architektura, zielone skwery, informacja turystyczna (na temat kamienic, architektury sakralnej itd.). P1, M1+ M2 + M3

Poddziałanie 1.1.1: Opracowanie księgi stylów, określającej jednolitość na poziomie takich szczegółów jak dachy, stolarka okienna, szyldy, bruki itd.

Różnorodne pokrycia dachowe w rejonie kłodzkiego rynku.

Poddziałanie 1.1.2: Upięksenienie i wprowadzenie funkcji w parterach na ul. Łukasieńskiego.

Wizualizacja – „żywa” ulica Łukasieńskiego z usługami w parterach.

- Ulica jest dwupoziomowa (pasaż pieszy wyżej, jezdnia i drugi chodnik niżej) – daje możliwość wyjątkowego zagospodarowania jej przestrzeni.
- Jest zielona (szpaler drzew stawia ją w elicie ulic śródmiejskich).
- Ma mnóstwo pustostanów – można je przeznaczyć pod handel i usługi.

- Rejon ulicy mogłyby ożywić tarasowe ogrody między Twierdzą a ul. Łukasińskiego i nowe wejście/wyjście z Twierdzy na ul. Łukasińskiego.
- Z uwagi na strome zejście po schodach, winda z Twierdzy mogłaby spowodować, że pojawiliby się tam turyści wychodzący z Twierdzy.

Poddziałanie 1.1.3: Przyciągnięcie inwestorów

- Sukcesywne przeprowadzanie remontów kamienic na terenie starego miasta przy ścisłej współpracy z WUOZ we Wrocławiu, w oparciu o dostępną dokumentację archiwalną i ikonograficzną, w miarę możliwości odtwarzanie pierwotnych detali, kolorystyki i elementów architektonicznych.
- Częściowe zabezpieczenie budynków pozostających w ruinie (osuszenie fundamentów, elewacji, wzmocnienie konstrukcji, w tym zabezpieczenie lub odbudowa konstrukcji dachowej, wstawienie okien, zabezpieczenie przed wilgocią) i ich wykorzystanie w surowej formie: galerie artystyczne, niewielkie kawiarnie i restauracje.
- Niskie czynsze w pierwszych latach działania dla inwestorów tworzących w zabytkowej zabudowie w obrębie centrum restauracje i kawiarnie, niesieciowe bazy noclegowe oraz dla artystów chcących urządzić swoje pracownie i galerie.
- Odślonienie, iluminacja i przeszklenie części fundamentów najciekawszych kamienic w centrum miasta, uczynienie z nich jednej z atrakcji starówki, nawiązujących do historii miasta podziemi.
- Rewitalizacja podwórek kwartałów kamienic.

Poddziałanie 1.1.4. Popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kłodzkim dla mieszkańców i turystów

- Stworzenie poradnika dobrych praktyk dla właścicieli zabytkowych obiektów z terenu miasta ze wskazaniem osób, które zajmują się tą problematyką w Urzędzie Miasta.
- Regularne spotkania z właścicielami i mieszkańcami obiektów zabytkowych, organizowane przez Urząd Miasta.
- Przygotowanie i rozpropagowanie ulotek dla mieszkańców obrazów dobrych i złych praktyk przy renowacji obiektów zabytkowych.
- Informacja na temat możliwości dotacyjnych i elektroniczna wersja poradnika dobrych praktyk wraz z przykładami dobrych i złych działań,

wprowadzenie konkursu na najbardziej zadbane zabytki Kłodzka.

- Uzupelnienie lub zwiększenie liczby istniejących tablic informacyjnych w obrębie starówki.
- Wytypowanie miejsc na zielone skwery (alternatywnie w miejscu pustostanów wraz z dokładną informacją turystyczną o dawnej zabudowie), małą architekturę, z miejscami odpoczynku i rekreacji dla mieszkańców i turystów.
- Stworzenie na potrzeby szkół w mieście scenariuszy kilku lekcji terenowych (umieszczonych na stronie internetowej, rozesłanych do szkół), uwzględniających nietypowe kłodzkie zabytki i ciekawe, zapomniane miejsca, jako element wiedzy o regionie, nauki geografii i historii.

Działanie 1.2: Wykorzystanie atutu zróżnicowanej struktury przestrzennej miasta M3

Poddziałanie 1.2.1: Podniesienie prestiżu „staromiejskiego i śródmiejskiego stylu zamieszkiwania”:

- Uzupelnianie zabudowy w historycznym centrum. Alternatywnie - wypełnienie braków tkanki urbanistycznej zielenią, lub tymczasowymi instalacjami artystycznymi lub miejscami do rekreacji.
- Rozwiązanie problemu dzikiego parkowania samochodów w historycznym centrum.
- Podkreślanie wielkomiejskiego charakteru zabudowy (remontami, nowymi realizacjami, prowadzeniem aktywnej polityki ograniczającej chaos reklamowy, podniesieniem standardu przestrzeni publicznych i półpublicznych).
- Stworzenie nowych i podniesienie standardu istniejących połączeń pieszych śródmieścia ze starówką.
- Opracowanie regionalnych ścieżek edukacyjnych (wirtualnych i z przewodnikami).
- Wprowadzenie do szkół programu zajęć regionalnych połączonych z wycieczkami terenowymi (wzmocnienie identyfikacji z małą ojczyzną).
- Opracowanie gier miejskich po stylach i artefaktach architektonicznych wraz z dorocznym Świętem Śródmieścia.

Poddziałanie 1.2.2: Wzmocnienie identyfikacji z kameralnymi osiedlami z lat 20. i 30. XX w.

- Zapisy w planach miejscowych uniemożliwiające przebudowy niszczące charakter osiedli (kształty dachów, chaotyczne nadbudowy, rozbudowy, otwory okienne, zachowanie przedogródków, kolorystyka, faktura elewacji itp.).
- Podniesienie standardu przestrzeni publicznych.
- Wykreowanie lokalnych centrów.

Poddziałanie 1.2.3: Szlaki piesze / rowerowe po Kłodzku drogą zabytków; platforma internetowa z dokładnym opisem szlaków

- Kompleksowe opracowanie – na podstawie gminnej ewidencji zabytków i rejestru zabytków – tematycznych tras rowerowych i pieszych: ścieżek edukacyjnych. W opracowaniu powinny znaleźć się zarówno architektura sakralna, militarna i podziemia, architektura mieszczańska z zakładami rzemieślniczymi, jak też ścieżka edukacyjna pamięci (dot. Śladów różnych religii i kłodzkiej wielokulturowości) czy szlak zabytków techniki – poza architekturą militarną również silnie odznaczającej się w krajobrazie kulturowym miasta.
- Opracowanie ujednoczonych, estetycznych tablic informacyjnych na budynkach i w miejscach ze szlakami związanymi, zadbanie o infrastrukturę rowerową / miejsca odpoczynku.
- Budowa platformy internetowej / aplikacji mobilnej, rozszerzającej wiedzę na temat obiektów znajdujących się na szlakach.
- Uwzględnienie przy opracowaniu szlaków dziedzictwa Kłodzka walorów przyrodniczych i krajobrazowych, jako atrakcyjnych miejsc przystankowych i łączników pomiędzy szlakami, a także motywu wielokulturowości, w tym elementów nawiązujących do historii i kultury Czech, szczególnie widocznych w architekturze.

Poddziałanie 1.2.4: Wzmocnienie atutów zamieszkiwania na osiedlach blokowych

- Niedopuszczenie do dogęszczania osiedli blokowych nową zabudową (ochrona atutu, jakim są zielone przestrzenie międzyblokowe).
- Podnoszenie standardu terenów zielonych i przestrzeni publicznych.

- Połączenie zieleni osiedlowej z systemem zieleni ogólnomiejskiej (ścieżki rowerowe, ciągi piesze).
- Dobre wyposażenie osiedli w komunikację publiczną (z uwagi na liczbę mieszkańców).
- Wprowadzanie kolorystyki elewacji nieagresywnej dla panoram miasta.
- Poprawa infrastruktury międzyblokowej, tak by zachęcać dzieci i młodzież do przebywania w podwórkach, tworzenie więzi, wzmacnianie bezpieczeństwa, uczenie samodzielności.

Poddziałanie 1.2.5: Zrównoważony rozwój osiedli mieszkaniowych jednorodzinnych i rezydencjonalnych.

- Niedopuszczanie do rozlewania się zabudowy (generującego koszty infrastrukturalne dla miasta i negatywnie wpływającego na przestrzeń przedmieść Kłodzka).
- Kreowanie przestrzeni publicznych na osiedlach jednorodzinnych, mini kawiarenki, kluby dla rodziców, place zabaw.
- Budowanie więzi poprzez wspólne działania typu „Festiwal ogródków”- projekt angażujący mieszkańców we wspólne spędzanie czasu, w jeden letni weekend, gdzie zapraszają się nawzajem (plus publiczność) do swoich ogrodów: znane są dobre praktyki, gdzie mieszkańcy organizują specjalnie w swoich ogrodach koncerty kameralne czy wystawy.
- Realizacja osiedli jednorodzinnych na podstawie spójnych kompozycyjnie planów miejscowych.

Poddziałanie 1.2.6: Utrzymanie wiejskiego charakteru dawnych wsi w granicach administracyjnych Kłodzka

- Zachowanie tożsamości, odmienności tych miejsc.
- Zachowanie nieregularnych linii zabudowy, gabarytów budynków, architektury.
- Niewprowadzanie w sąsiedztwie dawnych wsi prostokreślnych, ortogonalnych układów kompozycyjnych zabudowy.
- Poszukiwanie specyfiki lokalnej w duchu „wsi tematycznych”, edukacja regionalna.

Działanie 1.3: Rewitalizacje infrastrukturalne wybranych rejonów M2 + M3

Poddziałanie 1.3.1: Remont, rewitalizacja i adaptacja lokali w kamienicach centrum i śródmieścia Kłodzka, szczególnie na wschód od linii kolejowej. Wspieranie tej części miasta z uwagi na graniczne i buforowe położenie pomiędzy trzema obszarami miasta z dużym potencjałem kulturalnym, edukacyjnym i turystycznym: starego miasta z Twierdzą Kłodzką, koszar oraz twierdzy Owcza Góra

Poddziałanie 1.3.2. Aktywizacja turystyczna i kulturalna koszarów przy ul. Wyspiańskiego 2

- Wynajem nieużytkowanych budynków szkole o profilu artystycznym, artystom na potrzeby warsztatowe, stworzenie obok już istniejących funkcji kłodzkiej przestrzeni artystycznej.
- Ukształtowanie przestrzeni zespołu koszar: uzupełnienie zielenią, małą architekturą, miejscami o charakterze rekreacyjnym.
- Wprowadzenie koszar do harmonogramu stałych wydarzeń festiwalowych i rocznicowych miasta, alternatywnie jako przestrzeni targów antyków, złotych zabytkowych pojazdów militarnych i innych wydarzeń o charakterze kulturalnym.

Poddziałanie 1.3.3: Aktywizacja przestrzeni nad Młynówką i Nysą Kłodzką

- Zabezpieczenie obiektów przemysłowych: dawnych młynów i browaru, ich częściowy remont (wymiana konstrukcji i poszycia dachu, zabezpieczenie przed wilgocią, osuszenie fundamentów, wzmocnienie stropów i całej konstrukcji).
- Adaptacja na cele wystawienniczo-artystyczne (galerie sztuki, nowe niewielkie muzea, np. muzeum powodzi) lub na cele handlowe (hala targowa z warzywami, kwiatami, innymi specjałami).
- Modernizacja nabrzeży wzdłuż zaniedbanej Nisy Kłodzkiej, wykorzystująca także naturalną roślinność, powiązana ze szlakami i ścieżkami edukacyjnymi po mieście, uzupełniona miejscami odpoczynku, ławkami, oświetleniem.
- Aktywizacja przystani kajakowej z wynajmem łodzi i kajaków na Nysie Kłodzkiej, stworzenie plaży miejskiej wzdłuż rzeki, z placem zabaw dla dzieci i boiskiem do piłki siatkowej.

Cel operacyjny 2: Ożywienie Twierdzy Kłodzkiej i Owczej Góry P2, M1 + M2 + M3

Twierdza Kłodzka jest najbardziej rozpoznawalną budowlą miasta, stanowi o jego turystycznym potencjale. Z uwagi na swą przestrzeń i kubaturę powinna być osią wielu działań i pełnić wiele funkcji. Z kolei Owcza Góra jest drugą co do ważności atrakcją pomilitarną Kłodzka. Jej dziki charakter można wykorzystać jako atut, organizując w niej leśny park rozrywki z przeważającą funkcją rekreacji dla dzieci i młodzieży. Rozdrobnienie atrakcji pomoże w znalezieniu operatorów i inwestorów zajmujących się poszczególnymi elementami składającymi się na park. Wprowadzenie nowych funkcji wymaga jednak od miasta uporządkowania dojścia do fortu z centrum Kłodzka i oświetlenia części przestrzeni wspólnych (możliwość wykorzystania lamp hybrydowych, turbina wiatrowa i bateria solarna), nie wymagającego infrastruktury podziemnej. Przykładowe funkcje: duży park zabaw z wieżą widokową dla dzieci, park linowy (wykorzystanie zadrzewienia i różnic wysokości bastionów), single track dla rowerów górskich (krótki, ale z dużą ilością przeszkód), ścianka wspinaczkowa na jednym z bastionów, odpowiednio wyposażona polana do grillowania.

Działanie 2.1: Twierdza Kłodzka M1 + M2 + M3

Poddziałanie 2.1.1: Stworzenie uliczki kawiarniano-restauracyjnej biegnącej od rynku do donjona

Wizualizacja – handlowa uliczka biegnąca do donjona Twierdzy Kłodzkiej.

- Wolny dostęp do donjona, wyłączony z trasy zwiedzania, przekształcony w ciąg pieszy nasycony lokalami gastronomicznymi, kawiarniami i pubami, uzupełniony zielenią, miejscami odpoczynku.
- Donjon jako hotel i przestrzeń restauracyjna, z placem eventowym, dostosowanym do działań kulturalnych (cykliczne festiwale, koncerty, imprezy plenerowe), wraz z przygotowaniem odpowiedniej infrastruktury.

Poddziałanie 2.1.2: Modernizacja wystawy i ścieżki edukacyjnej Twierdzy Kłodzkiej.

- Unowocześnienie wystawy, wprowadzenie ścieżek multimedialnych, wykorzystujących archiwalia, opowiadających o Twierdzy w ujęciu chronologicznym i problemowym.
- Rozpatrzenie możliwości rozszerzenia oferty o budowę niewielkiego muzeum filmu „Czterej Pancerni i pies” - Twierdza Kłodzka to jedno z niewielu charakterystycznych miejsc będących tłem akcji w ostatnich odcinkach filmu.

Poddziałanie 2.1.3. Wzbogacenie oferty Twierdzy Kłodzkiej przez wprowadzenie kolejnych funkcji w poszczególnych pierścieniach

- Wielki Kleszcz oraz magazyny (północna część fortu): otwarcie mikrobrowaru ze sklepem firmowym, stworzenie centrum weselno-konferencyjnego, alternatywnie w dawnych magazynach strzelnica oraz kręgle, a także skatepark.
- Wprowadzenie winiarni ze względu na sprzyjający klimat, wraz z częścią produkcyjną i sklepem firmowym.
- Twierdza rzemiosł: wsparcie działalności rzemieślniczej na terenie Twierdzy, w tym np. poprzez stworzenie, prowadzenie, wspieranie tematycznego klastra lub klastrów.
- Przygotowanie centrów zbytu dzieł sztuki oraz rękodzieła.
- Stworzenie przestrzeni wystawienniczej dla artystów z Ziemi Kłodzkiej
- Organizowanie warsztatów tematycznych z zakresu różnych sztuk (od poezji, literatury po sztuki wizualne, rzeźbę, teatr)

Poddziałanie 2.1.4. Uzupelnienie i uszczelnienie poszczególnych funkcjonalnych pierścieni zieleni: ogrody tarasowe o zróżnicowanej, tematycznej szacie roślinnej, szczególnie wyeksponowane na zboczu wzdłuż ul. Łukasińskiego.

Działanie 2.2: Owczka Góra M2 + M3

Poddziałanie 2.2.1: Park z wiodącą funkcją rekreacji dla dzieci i młodzieży, wkomponowany w zachowaną i uzupełnioną alejami zieleń

- Park zabaw, z urozmaiconymi miejscami i budowlami, nawiązującymi do historii i dawnej funkcji twierdzy.
- Pojedyncze aleje z dziecięcymi pojazdami i rowerkami do wynajęcia.
- Wieża widokowa z atrakcjami dla dzieci (zjeżdżalnie, zejścia w siatkach, pomosty).
- Park linowy (wykorzystujący istniejący drzewostan), Skatepark, Single track MTB.
- Wyposażona polana do grillowania (paleniska, wiaty, siedziska, dostęp do wody).
- Ścianka wspinaczkowa na jednym z bastionów (otwarta oraz całoroczna, przeszklona).

Poddziałanie 2.2.2: Ośrodek kultury i działań wielokulturowych

- Inicjowanie działań o charakterze edukacyjnym i kulturalnym w obrębie twierdzy Owcza Góra.
- Inkubator NGO na terenie twierdzy – tani wynajem pomieszczeń biurowych i wspólne użytkowanie kilku sal edukacyjnych, napędzające działania opisane powyżej oraz wielokulturowe.

Działanie 2.3: Połączenie Twierdzy z Owczą Górą M2 + M3

Poddziałanie 2.3.2: Prestiżowy ciąg pieszy łączący twierdzę i Owczą Górę (Matejki – Józefa Chełmońskiego – Schody do ul. Wojciecha Korfantego – ul. Wiejska – wejście na Owczą Górę) lub (Waleriana Łukasińskiego – Kolejowa – Korfantego – Wiejska – wejście na Owczą Górę). Ten ciąg ożywiłby rejon na wschód od centrum i nabrzeża Nysy Kłodzkiej.

Atutem pierwszego przebiegu jest atrakcyjny widok na Twierdzę Kłodzką i centrum miasta z ulicy Józefa Chełmońskiego. Atutem drugiego przebiegu jest możliwość rewitalizacji ulicy Łukasińskiego. Oba przebiegi wymagają wyposażenia ciągu w małą architekturę, oświetlenie, wymianę części posadzki, uspokojenia ruchu w rejonie ulicy Wojciecha Korfantego (co staje się realne po realizacji nowej obwodnicy). Atrakcją byłyby też tarasowe ogrody między Twierdzą a ul. Łukasińskiego.

Działanie 2.4: Realizacja uchwały Rady Miejskiej z 2005 r. o utworzeniu Fortecznego Parku Kulturowego

Cel operacyjny 3: Miasto sztuki i miłości

Miasto, jako stolica Ziemi Kłodzkiej, może stać się hubem artystów, którzy ją zamieszkują. Pozostając w kontakcie z naturą, tworząc swe dzieła w ciszy wiejskiej, potrzebują oni wymiany myśli, przestrzeni wzajemnej inspiracji oraz przestrzeni wystawienniczej i promocyjnej. Próba skupienia tej energii w mieście może spowodować jej gwałtowną kumulację, przyciągnąć więcej artystów z kraju i z zagranicy. Z kolei Róża Kłodzka jako symbol miłości, lokalne opowieści w połączeniu z romantycznymi plenerami fotograficznymi np. na wzgórzu w Twierdzy, nad Młynówką, na Moście itp., mogą stać się motywem promocyjnym miasta. Oprócz mieszkańców odbiorcami tych działań mogliby stać się kuracjusze, którzy zachęceni do wieńczenia swoich wyjazdów w symbolicznym geście posadzenia róży w Ogrodach Miłości mieliby

dodatkowy powód odwiedzenia Kłodzka.

Działanie 3.1: Festiwale, cykliczne spotkania, eventy

Poddziałanie 3.1.1: Organizowanie i wspieranie inicjatyw nawiązujących do cyklicznych imprez z lat świetności powojennej kultury w Kłodzku (przykład: Zderzenia Teatralne). Ewentualnie także reaktywacja wybranych imprez (możliwy przykład: Wiosny Poetyckie).

Poddziałanie 3.1.2: Organizowanie i wspieranie nowych cyklicznych działań kulturalnych, w tym takich, które nawiązywałyby do obecności Kłodzka w dziełach znanych twórców rangi krajowej i w popkulturze. Możliwe punkty odniesienia: „Trylogia Śląska” Andrzeja Sapkowskiego, Edward Stachura.

Poddziałanie 3.1.3: Organizacja czasowych wystaw i plenerów fotograficznych, przedstawiających kłodzką rzeczywistość i architekturę, w tym w ujęciu mniej oczywistym, w którym kłodzka różnorodność i ząb czasu stają się atutem.

Poddziałanie 3.1.4: Stworzenie miejsca stałych i czasowych ekspozycji dokonań współczesnych twórców związanych z Kłodzkiem i Ziemią Kłodzką oraz spotkań i dyskusji na tematy związane z kulturą.

Działanie 3.2: Promocja kłodzkiej kultury

Poddziałanie 3.2.1: Wykorzystanie kultury, twórców, dzieł, imprez, tradycji artystycznych w promocji Kłodzka. Ewentualnie także specjalne działania promujące miasto adresowane do środowisk twórczych w kraju i za granicą.

Poddziałanie 3.2.2: Osadzanie barwnych, charakterystycznych, współczesnych wątków i postaci związanych z kłodzką kulturą w szerszym, krajowym obiegu kulturalnym – np. w filmie, telewizji, czasopiśmie'owych.

Działanie 3.3: Miasto miłości

Poddziałanie 3.3.1: Nowa atrakcja: miejsce zaręczyn

Poddziałanie 3.3.2: Nasadzenia dzikich róż, np. w obrębie skwerów na starym mieście i w śródmieściu. **M1 + M2 + M3** Także ogród różany z możliwością posadzenia swojej róży.

- Tworzenie specjalnych układów przestrzeni publicznych, w tym stref zieleni o charakterze kameralnym, unikatowym; uporządkowanie tych przestrzeni i nadanie im oryginalnego charakteru. **M3**
- Każde z takich miejsc może odnosić się do jakiegoś wiersza Stachury i nazywać się tytułem wiersza; w danej przestrzeni - placu, skwerze etc. mogłyby być pochowane fragmenty tych wierszy, np. na murze, ławce... **M3**

Poddziałanie 3.3.3: Tworzenie specjalnych miejsc do fotografii ślubnych – ramki w mieście bardzo proste, w miejscach gdzie to nie będzie razić z motywem renesansowym lub secesyjnym, ale też zwyczajne, mocne ramy z aluminium na kształt łuku wjazdowego do Wrocławia.

Cel operacyjny 4: Zrównoważony rozwój miasta M1 + M2 + M3

Realizacja niniejszego celu wymaga podjęcia działań zmierzających do poprawy stanu środowiska naturalnego m.in. poprzez rozwój terenów zielonych, redukcję niskiej emisji oraz rozbudowę i modernizację infrastruktury sieciowej miasta.

Działania prowadzące do podwyższenia standardu terenów zieleni powinny postępować dwutorowo. Szybki efekt będą przynosić punktowe inwestycje podnoszące standard parków, skwerów oraz w nowe formy zieleni. Jednak w dalszej perspektywie powinny one prowadzić do wykreowania spójnego systemu powiązań terenów zielonych, tworzącego pierścieniowo-koncentryczny układ przestrzenny.

Jednocześnie musi nastąpić rozbudowy infrastruktury sieciowej, wymiana kotłów grzewczych oraz poprawa efektywności energetycznej infrastruktury publicznej i prywatnej.

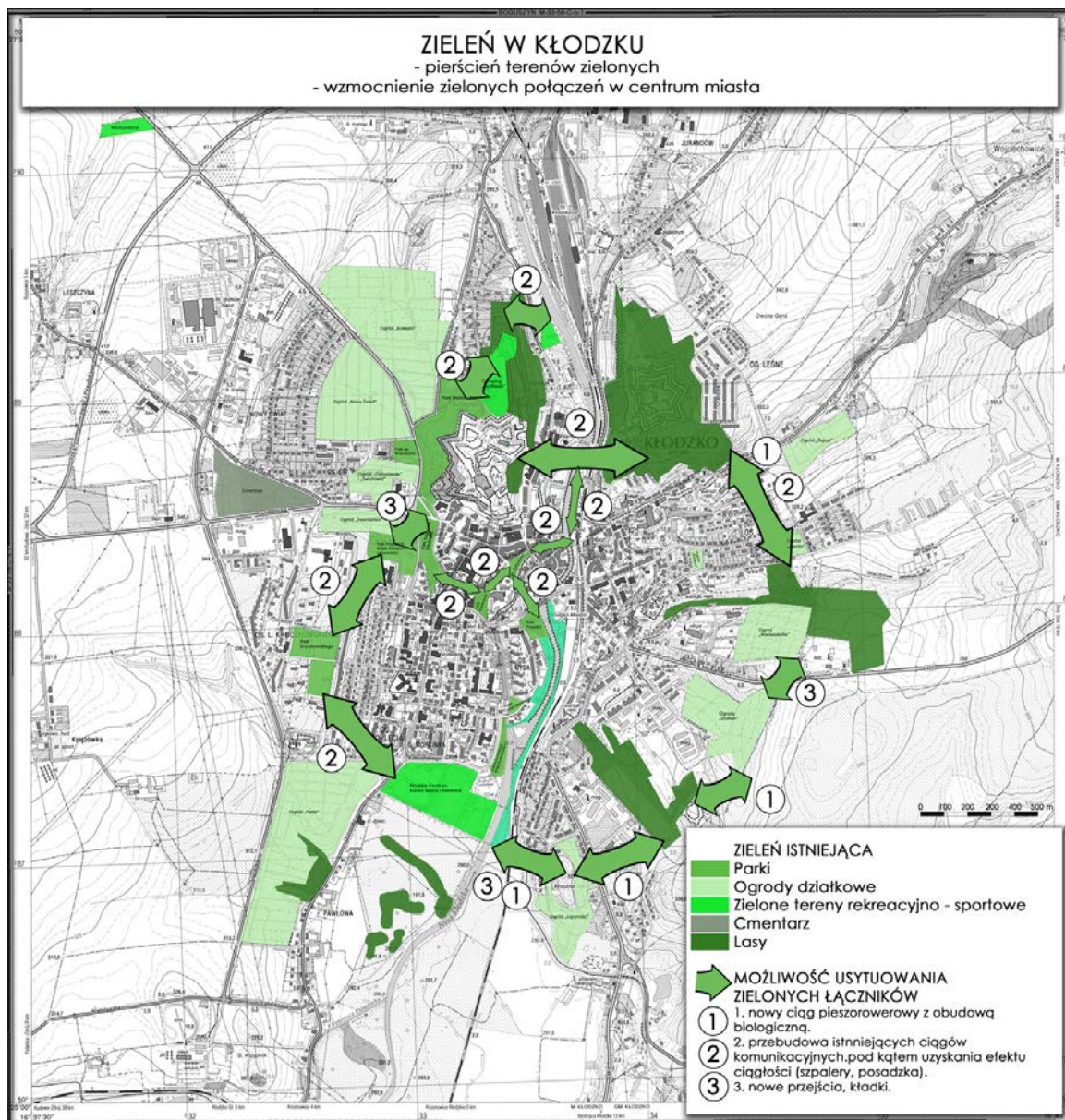
Działanie 4.1: Wzmocnienie atutów zielonego Kłodzka

- Utrzymanie i wprowadzanie nowych szpalerów drzew w śródmiejskich ulicach.
- Otwarcia widokowe na okoliczne góry (odpowiednie zapisy w

miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego uwzględniające osie widokowe i panoramy).

- Podwyższenie standardu zieleni (zieleni niska, klomby kwiatowe, kompozycje zielone w parkach).
- Wprowadzenie pełnika europejskiego („róża kłodzka”) jako lokalnego lejtmotywu zieleni w mieście.
- Wprowadzenie elementów wody do terenów zielonych (fontanny, źródła, poidła, oczka wodne, otwarcia widokowe na rzekę).
- Wprowadzenie zieleni jako elementu podwyższającego standard przystanków komunikacji publicznej.
- Częściowe otwarcie ogrodów działkowych w celu udostępnienia ich wszystkim mieszkańcom. W zamian za częściowe ich otwarcie - wyposażenie wybranych ogrodów w oświetlenie (podniesienie bezpieczeństwa), place zabaw, małą architekturę.

Działanie 4.2: Budowa zielonego szkieletu miasta

Opracowanie Michał Ciesielski

- Zachowanie bądź wykreowanie ciągłości bulwarów nadrzecznych.
- Częściowe otwarcie ogrodów działkowych
- Stopniowa realizacja ciągu pieszo-rowerowego scalającego pierścień terenów zielonych.
- Wyposażenie pierścienia w małą architekturę i miejsca odpoczynku, aby stał się nową rekreacyjną ofertą miasta.

Działanie 4.3: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury sieciowej

- Modernizacja i rozbudowa infrastruktury sieciowej (wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej).
- Rozbudowa sieciowego systemu grzewczego.
- Rozwój i zwiększenie dostępności do sieci teleinformatycznych.

Działanie 4.4: Termomodernizacja budynków i ograniczenie niskiej emisji

- Ograniczenie zjawiska niskiej emisji, poprzez poprawę efektywności energetycznej budynków.
- Promocja i wsparcie działań zmierzających do zastosowania przez mieszkańców, przedsiębiorców i podmioty publiczne nowoczesnych i proekologicznych systemów grzewczych.
- Modernizacja oświetlenia ulicznego.

Działanie 4.5: Rozwój Zielonego Budownictwa, szczególnie w sferze publicznej

- Budowa/modernizacja obiektów użyteczności publicznej (np. przedszkola, szkoły) z wykorzystaniem rozwiązań ekologicznych.
- Promocja zrównoważonego budownictwa.

Cel strategiczny 2. Kłodzko Twierdza Bliskości

Cel operacyjny 5: Rynek Ziemi Kłodzkiej P1, M1

Pod hasłem „Rynek Ziemi Kłodzkiej” kryje się wspieranie działalności mających na celu wykreowanie marki Kłodzka jako miejsca węzłowego, bliskiego pozostałym ośrodkom regionu. Miejsca, w którym można zrealizować wszystkie potrzeby, jakich nie uda się zrealizować w okolicznych miejscowościach (szczególnie uzdrowskich i letniskowych). Jednocześnie jakość miejscowego handlu i usług powinna świadczyć o miejskości Kłodzka, jako centrum subregionu. Na wizerunek Kłodzka jako ośrodka dominującego w regionie wpłynie również aktywna polityka w ramach projektów lokalnych i transgranicznych.

Działanie 5.1: Lider projektów

Poddziałanie 5.1.1: Podejmowanie i liderowanie projektom transgranicznym wraz z innymi jednostkami samorządu terytorialnego z Ziemi Kłodzkiej i Czech.

Poddziałanie 5.1.2: Podejmowanie projektów lokalnych w skali międzygminnej. Konsolidacja projektów – plasowanie Kłodzka w pozycji lidera. Podejmowanie inicjatywy w modelu multi-level governance.

Działanie 5.2: Uzupelnienie oferty Ziemi Kłodzkiej

Poddziałanie 5.2.1: Usługi dopełniające ofertę Galerii Twierdza – np. hala targowa, targowisko lokalnej żywności, drobne usługi rzemieślników takich jak szklarz, tapicer, szewc, składające się na bogatą ofertę wielofunkcyjnego ośrodka miejskiego.

Poddziałanie 5.2.2: Atrakcje dla kuracjuszy okolicznych uzdrowisk, jako alternatywa dla oferty zacisznych „zdrojów” (gastronomia, kluby, sklepy, usługi, wyspecjalizowana oferta biur podróży wykorzystująca centralne położenie miasta na Ziemi Kłodzkiej, imprezy masowe).

Poddziałanie 5.2.3: Usługi i handel obsługujące rynek hotelarski i gastronomiczny w Ziemi Kłodzkiej (specjalistyczne wyposażenie obiektów, rynek usług projektowych, transportowych, budowlanych itp.).

Poddziałanie 5.2.4: Utworzenie Centrum Konferencyjnego Ziemi Kłodzkiej

Działanie 5.3: Miasto wiary i pielgrzymek

Ziemia Kłodzka i całe pograniczne polsko–czeskie, zwane Krajem Pana Boga, są wyjątkowo bogate w miejsca kultu religijnego (np. kościoły i klasztory Kłodzka, Bardo, Wambierzyce, Igliczna, Kraliky, Broumov). Centralne położenie miasta i koncentryczny układ komunikacyjny predestynują je do odgrywania funkcji centrum obsługi ruchu pielgrzymkowego, religijnego w tym subregionie. Do realizacji tego celu niezbędna jest koncentracja (także w sensie przestrzennym) usług ukierunkowanych na pielgrzymów i turystów zainteresowanych tego typu ofertą.

Poddziałanie 5.3.1: Organizacja strefy przesiadkowej związanej z dworcami kolejowym i autobusowym w taki sposób, aby służyła ona także ruchowi pielgrzymkowemu (wyspecjalizowana informacja turystyczna, dostęp do przewodników, możliwość zakupu biletów, pomoc w organizacji transportu do ośrodków kultu religijnego itp.).

Poddziałanie 5.3.2: Organizacja wydarzeń religijnych pozycjonujących Kłodzko jako religijne centrum Ziemi Kłodzkiej (wymaga ścisłej współpracy na linii miasto – Kościół).

Cel operacyjny 6: Wrota pogranicza polsko-czeskiego

Korzystne położenie miasta w punkcie węzłowym dla większości szlaków komunikacyjnych w okolicy sprawia, że miasto może stanowić wrota do Czech dla podróżujących z Polski i jednocześnie wrota do Polski dla Czechów.

Działanie 6.1: Wrota do Czech M1 + M3

- MOP (Miejsce Obsługi Podróżnych) przy obwodnicy w kierunku Kudowy Zdroju i Boboszowa (ostatni postój przed wyjazdem z kraju i przygotowanie podróżnych do wjazdu do Czech – tankowanie, winietki, informacja, wymagane wyposażenie samochodu itp.).
- Położona przy obwodnicy Galeria Twierdza jako punkt zachęcający do odwiedzenia Kłodzka i ułatwiający dostanie się do miasta (patrz – pasmowy model rozwoju przestrzennego Kłodzka).
- Baza logistyczna wykorzystująca położenie przygraniczne (przeładunek towarów z Czech do Polski), zwiększenie dostępności komunikacyjnej miasta (nowa obwodnica), sąsiedztwo linii kolejowej (możliwość przeładunku towarów na pociąg), łatwość rozwożenia towarów po Ziemi Kłodzkiej (położenie miasta w punkcie węzłowym dróg).

Działanie 6.2: Wrota do Polski M1 + M3

- Położona przy obwodnicy Galeria Twierdza jako punkt zachęcający do odwiedzenia Kłodzka i ułatwiający dostanie się do miasta (patrz – pasmowy model rozwoju przestrzennego Kłodzka).
- Łatwy dostęp do miejsca handlu żywnością (np. hala targowa w rejonie dworców, hurtownie żywności, w tym lokalnej).
- System informacji przestrzennej dla klientów z Czech (informacja po czesku, znaki prowadzące do kluczowych funkcji miasta skierowanych do Czechów).
- MOP (Miejsce Obsługi Podróżnych) przy obwodnicy w kierunku Wrocławia (pierwsze miejsce postoju w Polsce – tankowanie, informacja, posiłek, przystępna prezentacja oferty Kłodzka zachęcająca do odwiedzenia miasta).

- Baza transportowa obsługująca nie tylko Powiat Kłodzki ale też pogranicze. Oferta podkreślająca wagę ośrodka handlowego jakim jest Kłodzko.

Cel operacyjny 7: Miasto kompaktowe M1 + M2 + M3

Skala Kłodzka sprawia, że jest ono w dużym stopniu możliwe do spenetrowania piechotą i rowerem (odległość skrajnie oddalonych obszarów zurbanizowanych raczej nie przekracza 3 km). Przekształcanie przestrzeni miasta w kierunku takiego modelu mobilności (wspieranego jedynie ruchem samochodowym i komunikacją publiczną) wpłynie na ożywienie najważniejszych jego traktów. Jest też jednym ze sposobów na powrót życia w miejscach zdegradowanych.

Alternatywą dla ruchu pieszego może być ruch rowerowy. Doinwestowanie systemu tras rowerowych i poprowadzenie ich zielonymi ciągami stworzy zupełnie nowy układ komunikacyjny, niezwiązany z przebiegiem dróg. Policentryczność w rozwoju osiedli mieszkaniowych skłania do wspierania lokalnych, wewnątrzosiedlowych połączeń pieszych, sprzyjających rozwojowi lokalnych centrów.

Wzmacnianie różnorodności układów kompozycyjnych w Kłodzku nie ma oznaczać jednoczesnej separacji komunikacyjnej osiedli. Wprost przeciwnie – miasto wymaga wzmacniania połączeń pieszych i rowerowych, podnoszenia ich standardu, realizowania nowych. Natomiast zaproponowany w strategii model rozwoju osiowego miasta wymaga położenia nacisku na skomunikowanie galerii handlowej Twierdza z Twierdzą historyczną i starówką, rejonem dworców i koszarami przy ul. Wyspiańskiego.

Wzmocnienie potencjału miasta w modelu rozwoju przestrzennego opartym o trójkąt (Twierdza, fort Owcza Góra i koszary) wymaga natomiast inwestycji w ciągi piesze spajające obszar zawarty między tymi punktami. Kluczowym miejscem związanym z mobilnością w mieście jest rejon dworców (kolejowego i autobusowego). Niezależnie od kierunku jego przekształcania i nowych funkcji, jakie się tam pojawią, należy zadbać o zachowanie i wzmocnienie funkcji węzła komunikacyjnego. Stąd powinno zaczynać się penetrowanie miasta przez podróżnych dowożonych w to miejsce przez transport publiczny – turystów, mieszkańców Kłodzka, mieszkańców Ziemi Kłodzkiej. Usytuowanie dworców daje szansę na aktywizację nie tylko historycznej starówki, ale też śródmieścia znajdującego się na wschód od linii kolejowej. Warto wykorzystać moment oddania do użytku nowej obwodnicy, aby kosztem przepustowości niektórych ruchliwych ulic w centrum, wprowadzić nowe przejścia dla pieszych (np. łączące wspomniany rejon dworców z prowadzącą na rynek ulicą Artura Grottgera).

Działanie 7.1: Promowanie Twierdzy jako symbolu Kłodzka, a mostu św. Jana jako miniaturowego mostu Karola w Pradze.

Działanie 7.2: Negatywny układ komunikacyjny

- Realizacja pieszo-rowerowych ciągów komunikacyjnych wykorzystujących pasy terenów zielonych (zamiast wzdłuż głównych ulic – patrz schemat połączeń zieleni).
- Realizacja nowych przejść przez ulice w celu uzyskania ciągłości tych połączeń.

Działanie 7.3: Trzy modele rozwoju przestrzennego a komunikacja **M1 + M2 + M3**

- Tworzenie stref pieszych w ramach lokalnych centrów i ciągów pieszych do nich prowadzących (patrz – policentryczny model rozwoju przestrzennego).
- Znaczne podniesienie standardu infrastruktury pieszej i rowerowej na odcinku z galerii handlowej Twierdza do Twierdzy historycznej, starówki, rejonu dworców i koszarów przy ul. Wyspiańskiego (patrz – pasmowy model rozwoju przestrzennego).
- Umożliwienie wprowadzenia niestandardowych środków komunikacji w pasie rozwoju (riksze, meleksy, segwaye, rolki, hulajnogi), zastosowanie odpowiednio gładkich nawierzchni (patrz – pasmowy model rozwoju przestrzennego).
- Dążenie do przekształcenia ulic w centrum w strefy piesze, bądź jednoprzestrzenne ciągi pieszo-jezdne.
- Podniesienie standardu połączeń pieszych centrum miasta i rejonów dworca ze śródmieściem po wschodniej stronie torów kolejowych.
- Realizacja prestiżowych pieszych stref wejściowych do Twierdzy Kłodzkiej, koszarów przy ul. Wyspiańskiego (w przypadku wprowadzenia do nich nowej funkcji generującej ruch pieszy), oraz fortu Owcza Góra (w przypadku jego aktywizacji). Patrz - model rozwoju przestrzennego oparty o trójkąt rozwoju).

Działanie 7.4: Komunikacja publiczna M1 + M2 + M3

- Rozważenie wprowadzenia darmowej komunikacji publicznej na trasach kluczowych z punktu widzenia polityki rozwojowej miasta (np. połączenie Galerii Twierdza z centrum miasta – w tym kierunku).
- Skorelowanie lokalizacji przystanków z wdrażaniem działań (np. aktywizacja Owczej Góry wymaga przystanku w jej rejonie).
- Włączenie potencjału połączeń powiatowych do obsługi komunikacji wewnątrz miasta (przystanki połączeń powiatowych w kluczowych dla miasta punktach).
- Ujednolicenie, udostępnienie informacji o połączeniach komunikacyjnych w Kłodzku turystom (strona internetowa, system informacji przestrzennej, informacja na wszystkich przystankach).

Działanie 7.5: Węzeł przesiadkowy M1 + M3

- Utrzymanie i wzmocnienie funkcji węzła przesiadkowego przy dworcach kolejowym i autobusowym.
- Obudowanie funkcji komunikacyjnej dworców innymi funkcjami przy jednoczesnym zachowaniu możliwości rozwoju dworca autobusowego.
- Otwarcie rejonu dworców na centrum i część śródmieścia położonego za linią kolejową (nowe przejścia dla pieszych, podniesienie standardu przestrzeni publicznych).

Cel strategiczny 3 Kłodzko Twierdza skarbów

Cel operacyjny 8. Wzmocnienie istniejących oraz wykreowanie nowych obszarów aktywności gospodarczej M3

Aktywna rola władz lokalnych ma kluczowe znaczenie dla dynamizacji rozwoju gospodarczego oraz budowy trwałej pozycji konkurencyjnej gminy. Osiągnięcie odpowiedniej konkurencyjności Kłodzka wymaga przyspieszonego rozwoju lokalnej gospodarki. Rozwój ten jest niezbędny, gdyż dzięki niemu zwiększą się zarówno wpływy do budżetu gminy, jak i dochody mieszkańców. W konsekwencji wzmocnieniu ulegną możliwości inwestycyjne Gminy oraz jej atrakcyjność inwestycyjna związana z chłonnością lokalnego rynku zbytu.

Bazując na analizie endogenego potencjału Kłodzka, należy przyjąć iż powinno ono rozwijać się w następujących obszarach:

- Handel, rzemiosło, przetwórstwo rolne;
- Turystyka;
- Logistyka i obsługa transportu.

W powyższych sektorach Kłodzko powinno poszukiwać swoich naturalnych przewag komparatywnych. Jednocześnie musi nastąpić aktywizacja działań promocyjnych realizowanych przez Gminę. Ekspozycja walorów Kłodzka poprzez dotarcie z właściwym przekazem do zewnętrznych interesariuszy kreuje realne szanse na przyciągnięcie zewnętrznych zasobów rozwojowych.

Realizacja niniejszego celu wymaga podjęcia działań zmierzających do zwiększenia podaży i jakości terenów inwestycyjnych na obszarze Kłodzka. Niezwykle ważne są tutaj kwestie nie tylko lokalizacyjne, ale także formalno-prawne związane z zagospodarowaniem gruntów i budynków. Jednocześnie nakłady Gminy na uzbrojenie terenów inwestycyjnych i dostosowanie ich do potrzeb inwestorów znacząco podniosą ich atrakcyjność i pozwolą skrócić proces rozpoczynania działalności biznesowej.

Działanie 8.1. Handel, rzemiosło, przetwórstwo rolne

Kluczowe znaczenie dla pozycji gospodarczej Kłodzka będzie miał wielokierunkowy rozwój handlu połączony z reaktywacją rzemiosła i przetwórstwa rolnego. Szczególnym potencjałem tego sektora są zasoby Ziemi Kłodzkiej w postaci wyrobów regionalnych - np. miód, pstrąg, lokalne browary, sery, eko kasze, eko warzywa, aronia, wołowina sudecka, słynne wody uzdrowiskowe. Warto dążyć do wzmocnienia potencjału wyrobów lokalnych oraz ich popularyzacji poprzez utworzenie centralnego rynku zbytu w formie np. comiesięcznych targów produktów lokalnych na rynku w Kłodzku. Zarówno handel, jak i rzemiosło z jednej strony zaspokajając będą popyt mieszkańców miasta oraz innych miejscowości Ziemi Kłodzkiej, z drugiej strony stworzą atrakcyjną ofertę dla turystów. Oferta skierowana do turystów powinna opierać się na lokalnych produktach odwołujących się do specyfiki miejsca. W tym celu konieczna będzie szeroko zakrojona akcja informacyjna skierowana do lokalnych kupców. Jednocześnie powinno nastąpić sieciowanie działalności handlowej co pozwoli zredukować koszty prowadzenia działalności gospodarczej.

Rozwój handlu wspierany będzie poprzez aktywne działania władz lokalnych zmierzające do reorganizacji ruchu samochodowego i pieszego, sprzyjającej powstawaniu w centrum miasta ulic handlowych.

Podziałanie 8.1.1. Kłodzko centrum handlowo-usługowym Ziemi Kłodzkiej

- Budowa nowego centrum handlowo-kulturalnego.
- Aktywizacja rynku przetwórstwa spożywczego dla rolnictwa Ziemi Kłodzkiej (nowe tereny aktywności gospodarczej – inwestycje typu greenfield, adaptacja istniejącej infrastruktury przemysłowej – brownfield).

Podziałanie 8.1.2. Kłodzko Gmina Premium - rynek produktów lokalnych i regionalnych

- Ogłoszenie konkursu na produkty lokalne, przyszłe wizytówki Kłodzka i Ziemi Kłodzkiej.
- Opracowanie koncepcji ulic handlowych w centrum miasta.
- Reorganizacja ruchu samochodowego i pieszego sprzyjająca turystyce i rozwojowi handlu.
- Szkolenia skierowane do kupców.
- Profilowanie kształcenia uwzględniającego rozwój rzemiosła.
- Inicjowanie sieciowania handlu, a w przyszłości wsparcie w tworzeniu klastra.

Działanie 8.2. Turystyka

Przekształceń w handlu nie da się przeprowadzić bez wykreowania dodatkowego popytu ze strony turystów. Handel i turystyka to dobra komplementarne, dlatego też tak ważne jest efektywne wykorzystanie potencjału turystycznego miasta.

Rozwój turystyki wymaga rozbudowy i modernizacji infrastruktury. Zadania Gminy będą koncentrować się przede wszystkim na rozwoju publicznych urządzeń infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej. Działania te powinny zmierzać do poszerzenia zakresu funkcjonalnego oraz dostępności i jakości już istniejącej infrastruktury oraz skoordynowanej budowie nowych urządzeń.

Wskazana jest budowa/reorganizacja tras turystycznych łączących zabytki kultury materialnej zlokalizowane w Kłodzka i miejscowościach ościennych. Wzdłuż szlaków należy wybudować obiekty małej architektury dające możliwość wypoczynku. Ponadto już istniejące na terenie miasta obiekty dziedzictwa materialnego wymagają nakładów na ich utrzymanie oraz wzmocnienie użyteczności dla ruchu turystycznego.

- Zdefiniowanie kierunków rozwoju turystyki.
- Rozbudowa infrastruktury turystycznej.
- Budowa zintegrowanych tras turystycznych – rowerowych, pieszych.
- Wsparcie dla rozwoju bazy gastronomicznej.
- Uporządkowanie i przebudowa przestrzeni publicznej.

Działanie 8.3. Logistyka i obsługa transportu

Lokalizacja miasta sprawia, że może ono stanowić lokalną bazę logistyczną komplementarną z już istniejącą w ramach Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego. Na obszarze Kłodzka powinny lokować się firmy transportowe obsługujące Kotlinę Kłodzką oraz przygraniczne obszary w Czechach.

- Opracowanie/aktualizacja miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i wybór lokalizacji terenów inwestycyjnych.
- Uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych, w tym uzbrojenie terenów inwestycyjnych w media, budowa/modernizacja układu komunikacyjnego terenu, promocja terenu inwestycyjnego.

Cel operacyjny 9: Edukacja

Skarbem Kłodzka są dzieci i młodzież, to one mogą sprawić, że miasto ożyje, że lęk o jego wyludnianie zaniknie.

Działanie 9.1. Poprawa efektywności kształcenia

- Przeprowadzenie badań potrzeb/marzeń typu foresightowego wśród dzieci i młodzieży.
- Wzmocnienie roli szkół, jako centrów lokalnych, prawdziwych Kopalni Skarbów, otwartych także poza godzinami lekcyjnymi - konieczna współpraca z NGO-sami, w pozyskiwaniu środków.

Działanie 9.2. Dostosowanie oferty edukacyjnej do wymagań gospodarki i rynku pracy

- Uczelnia medyczna - profil fizjoterapia, pielęgniarstwo.
- Podniesienie atrakcyjności szkolnictwa ponadlicealnego poprzez kursy przygotowujące do obsługi okolicznych sanatoriów i centrów kultu. Specjalność: Anioły z Kłodzka (opieka hospicyjna, wsparcie w sanatoriach, opieka duchowa i pomoc w pielgrzymkach, rehabilitacja, rozrywka).
- Wspieranie działalności naukowej w obszarach podwyższenia jakości życia w mieście: stypendia we współpracy z uczelniami z Dolnego Śląska i z zagranicy pozwalające na transfer wiedzy i przyciąganie talentów (finansowanie z Erasmus Plus oraz sponsorów).

Działanie 9.3. Promowanie wartości edukacji wśród uczniów, jako

paradygmatu rozwoju osobistego i kulturowego

- Szkolenia pracowników młodzieżowych i street workerów, którzy tworzyliby tematyczne kluby młodzieżowe (Kluby Odkrywców) w mieście (możliwe wsparcie z FIO, Erasmusa, lokalnych sponsorów).
- Wypracowanie we współpracy ze szkołami programu wspierania lokalnych talentów.

Działanie 9.4: Kształtowanie zachowań etycznych wśród mieszkańców oraz budowanie tożsamości lokalnej, wzmocnienie identyfikacji z miejscem

- Powołanie Młodzieżowej Rady Doradczej w Urzędzie Miasta: wyłonieni demokratycznie przedstawiciele szkół powinni zacząć współtworzyć przyszłość Kłodzka.
- Zajęcia terenowe w mieście z zakresu edukacji regionalnej, języka polskiego, historii, geografii.
- Tworzenie gier tematycznych we współpracy z nauczycielami z lokalnych szkół.
- Program stypendialny dla młodzieży (np. 5 rocznych stypendiów dla najzdolniejszych, ale nie uznaniowych, tylko powiązanych z pracą o charakterze projektowym na rzecz miasta: badawczą, innowacyjną i inną, we współpracy ze światem nauki).

Cel operacyjny 10: Miasto samorządne, społecznie aktywne

Warunkiem sukcesu strategii – i Kłodzka – jest zaangażowanie wielu podmiotów w realizację zapisanych w niej celów i działań. Im większy kapitał społeczny miasta, im większe oddolne zaangażowanie mieszkańców, organizacji, firm, tym większa samodzielność i samorządność Kłodzka, które zapisaliśmy w celu głównym strategii.

Działanie 10.1: Wsparcie, we współpracy z sektorem prywatnym i pozarządowym, tworzenia i prowadzenia podmiotów zajmujących się wydzielonymi przestrzeniami i/lub dziedzinami życia publicznego w mieście – takimi jak klastry, fundacje czy stowarzyszenia osiedlowe.

Działanie 10.2: Wzmacnianie kapitału społecznego poprzez wspieranie partycypacji i społecznych inicjatyw oddolnych.

- Cykliczne przyznawanie wsparcia finansowego dla osób, grup mieszkańców oraz organizacji pozarządowych, które dzięki temu mogą przeprowadzić zaplanowaną przez siebie inicjatywę kulturalną lub społeczną.
- Decentralizacja oferty kulturalnej.
- Opracowanie i realizacja młodzieżowego budżetu obywatelskiego lub programu wsparcia uczniowskich projektów społecznych.
- Regularne spotkania - agora dla organizacji pozarządowych, która pozwoli na sieciowanie istniejących NGO-sów, wymianę pomysłów oraz inspiracji.
- Powołanie grupy roboczej do spraw współpracy z organizacjami pozarządowymi.
- Włączenie w planowanie postulowanych szlaków tematycznych osób i grup, które są w tej materii lokalnymi ekspertami (np. grupy rekonstrukcyjne, lokalni rzemieślnicy, miłośnicy historii Kłodzka i okolic i inni).

Działanie 10.3: Działania na rzecz włączenia społecznego

Poddziałanie 10.3.1: Aktywizacja społeczna i integracja społeczności romskiej

Aktywność organizacji społecznych oraz sektora publicznego (PUP, Urzędu Miasta, szkół, szpitali, etc.) w zakresie przeciwdziałania głównym problemom tej grupy:

- Niski poziom edukacji (w tym niska frekwencja uczniów romskich na zajęciach szkolnych).
- Zdrowie (Romowie w większym stopniu, niż ogół społeczeństwa polskiego, zapadają na szereg chorób, niższa niż ogół społeczeństwa średnia długość życia).
- Aktywizacja zawodowa.
- Mieszkalnictwo.

Formy interwencji:

- Zatrudnienie asystenta romskiego do szkoły podstawowej odpowiedzialnego za przyprowadzanie dzieci do szkoły, kontakt z rodzicami, mediacje w sytuacjach konfliktowych.
- Ogłoszenie konkursu dla organizacji pozarządowych w zakresie w/w

działań, w szczególności w pracy na potencjałach, nie na deficytach: wspieranie uzdolnień (sportowych, muzycznych, językowych) poprzez wystawy i mikro festiwale ulicy/osiedla, wspieranie działań samoorganizacji i samopomocy w ramach istniejącej wspólnoty, szczególnie poprzez pracę z matkami/babciami metodą mentoringu i wyłaniania/szkolenia liderów społeczności lokalnej.

- Informowanie organizacji o możliwości pozyskania funduszy zewnętrznych na w/w działania (głównie ze środków MEN, MSW).
- Badania przesiewowe i wsparcie szczepień i profilaktyki.
- Opracowanie systemu bonusów za podejmowanie dodatkowych działań edukacyjnych (kursy przygotowujące do zawodu, nauka języków obcych itp.).
- Wprowadzenie rodzaju prac interwencyjnych i szkoleń w zakresie przysposobienia do zawodu przez PUP.

Poddziałanie 10.3.2. Animacja czasu wolnego dzieci i młodzieży

- Organizowanie/zlecanie organizacjom pozarządowym festynów podwórkowych, projekcji filmowych, występów teatralnych i innych działań z zakresu animacji kulturalnej dostępnych nieodpłatnie dla mieszkańców w ich miejscu zamieszkania (podwórka, skwery) w okresie wakacyjnym.
- Organizacja wyjazdów do ośrodków kultury, szczególnie w obszarze Powiatu Kłodzkiego.
- Wprowadzenie do szkół programu zajęć regionalnych połączonych z wycieczkami terenowymi (wzmocnienie identyfikacji z matką ojczyzną).
- Wzmocnienie więzi i kapitału ludzkiego poprzez tworzenie Centrów Osiedlowych a w nich: Klubów dla Młodzieży (popołudniami), spotkań dla mam z dziećmi (przed południem), Klubu Seniorów - w soboty itp.

Poddziałanie 10.3.3. Integracja i pomoc ludziom starszym, samotnym i niepełnosprawnym

- Zajęcia edukacyjne z zakresu różnych dziedzin (m.in. prawo, gospodarka, zdrowie, w tym profilaktyka zdrowotna, sport, turystyka, edukacja, wizyty studyjne, języki obce, umiejętności interpersonalne, nowe technologie), programy edukacyjne i warsztaty o starzeniu, osobach starszych i aktywnym starzeniu.
- Utworzenie Centrum Seniora, pomoc osiedlowym klubom seniora

i Uniwersytetom Trzeciego Wieku.

- Utworzenie ośrodka opieki nad osobami niesamodzielnymi.
- Aktywność społeczna, w tym wolontariat osób starszych, szczególnie w projektach międzypokoleniowych: przy pracy z dziećmi, w trakcie wycieczek itp.
- Aktywność fizyczna osób starszych, aktywność turystyczno-rekreacyjna osób starszych, pretekstem mogą być szlaki pielgrzymkowe, które można powiązać z nordic walking i innymi formami aktywności.
- Zajęcia w obszarze kultury i sztuki, w tym angażujące różne pokolenia.
- Przeciwdziałanie e-wykluczeniu, poprzez warsztaty międzypokoleniowe, szczególnie przy zastosowaniu social media do komunikacji.
- Rozszerzanie dostępności do usług społecznych m.in. opiekuńczych, kulturalnych, edukacyjnych, poradniczo-doradczych, sportowych i turystycznych.
- Dbałość o niwelowanie barier architektonicznych, szczególnie w obrębie starego miasta i w strefach dostępu do dóbr kultury i sportu.

Poddziałanie 10.3.4. Dostęp do edukacji, kultury i sportu dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem

Umożliwianie uczestnictwa oraz integracji społecznej przedstawicieli różnych grup społecznych, m.in.: dzieci i młodzieży szkolnej, osób starszych, osób z niepełnosprawnością, środowisk, które z powodu silnych barier (np. mentalnych, kulturowych, prawnych) pozostają poza obiegiem życia kulturalnego i społecznego lub mają do niego utrudniony dostęp. Istotnym elementem realizowanych zadań powinno być nawiązywanie współpracy z innymi podmiotami – szkołami, instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi czy placówkami opiekuńczymi. Jej efektem będzie stworzenie spójnej oferty edukacyjno-kulturalnej.

- Wprowadzenie dnia darmowego wejścia do muzeów i ośrodków kultury.
- Opracowanie pomocy dydaktycznych, kart pracy i innego rodzaju materiałów edukacyjnych dla Muzeum Ziemi Kłodzkiej, Twierdzy i Trasy Podziemnej.
- Prowadzenie otwartych wykładów w szkołach przez pracowników naukowych, na zasadach Latającego Uniwersytetu (możliwa współpraca z sanatoriami w zakresie barterowego rozliczenia wykład za nocleg itp.).

Poddziałanie 10.3.5. Promocja zatrudnienia i aktywizacja lokalnego rynku pracy

- Wspomaganie otwierania własnych działalności gospodarczych.
- Programy szkoleniowe (nowe kompetencje).
- Wypracowanie systemu staży dla studentów, a nawet uczniów, w lokalnych przedsiębiorstwach, w tym w usługach: dobrym obszarem jest powierzanie młodym ludziom obsługi social mediów

Poddziałanie 10.3.6: Profilaktyka uzależnień:

- Działania w szkołach podstawowych i gimnazjach, np. przez wychowawców klas, po uprzednim przeszkoleniu i pozyskaniu materiałów, np. z Monaru.
- Szerszy dostęp do oferty pomocowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii.
- Kontrola rynku sprzedaży napojów alkoholowych mająca na celu wyeliminowanie nierzetelnych sprzedawców.
- Edukacja społeczna ukierunkowana na zagrożenia związane ze spożywaniem alkoholu oraz narkotyków.
- Finansowanie dodatkowych zajęć terapeutycznych i rehabilitacyjnych dla osób uzależnionych od alkoholu oraz ich rodzin, które nie są finansowane przez Narodowy Fundusz Zdrowia lub finansowane niewspółmiernie do lokalnych potrzeb.
- Wspomaganie i finansowanie działalności instytucji, stowarzyszeń, grup i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii (zadania zlecone).
- Promocja rzetelnych sprzedawców: np. poprzez naklejkę: „Tutaj młodzież nie kupi fajek”.

8. ZGODNOŚĆ Z WYŻSZYMI STRATEGIAMI I RPO, ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

8.1 Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku.

Dokumentem określającym kierunki rozwoju województwa dolnośląskiego jest Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku (SRWD). Równocześnie pamiętać należy, że układ dokumentów strategicznych jest hierarchiczny, dlatego też wszystkie inne dokumenty powstające na terenie województwa dolnośląskiego muszą być zgodne z założeniami i kierunkami rozwoju określonymi w powyższej Strategii.

Celem SRWD jest wybór drogi rozwoju łączącej nowoczesną gospodarkę z wysoką jakością życia w atrakcyjnym środowisku. Cel główny (nadrzędny) realizowany jest przez osiem celów szczegółowych:

- CEL 1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy;
- CEL 2. Zrównoważony transport i poprawa dostępności terytorialnej;
- CEL 3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP;
- CEL 4. Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa,
- CEL 5. Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno-informacyjnych;
- CEL 6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników;
- CEL 7. Włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia;
- CEL 8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne.

Jednocześnie w SRWD podkreślono przestrzenny wymiar rozwoju, przejawiający się w dążeniu do osiągnięcia większej spójności regionu. Służy temu wyodrębnienie obszarów integracji oraz interwencji.

W pierwszym przypadku Kłodzko zaliczono do Sudeckiego Obszaru Integracji obejmującego południowy obszar województwa dolnośląskiego i cechującego się wieloma barierami rozwojowymi, wynikającymi m.in. z depopulacji, dużego bezrobocia i utrudnionych warunków prowadzenia inwestycji prorozwojowych i infrastrukturalnych. Jednocześnie jego dalszy rozwój powiązано z opracowaniem i wypromowaniem kompleksowej oferty turystycznej, wypoczynkowej i uzdrowiskowej (we współpracy ze stroną

STRATEGIA KŁODZKO 2030

czeską).

W drugim przypadku Kłodzko przynależy do Obszar Interwencji Ziemia Kłodzka odznaczającego się wysoką atrakcyjnością przyrodniczo – krajobrazową i turystyczną, lecz niskim stopniem dostępności transportowej i miejscami zagrożonymi wykluczeniem społecznym. W rezultacie konieczne są inwestycje w infrastrukturę transportową i elektroenergetyczną.

Zaproponowane w Strategii kierunki rozwoju Kłodzka wpisują się cele rozwoju województwa dolnośląskiego.

Tab. 1. Matryca zgodności kierunków rozwoju ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku.

Strategia Kłodzko 2030	Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku.
Kłodzko Twierdza Piękna	
1. Miasto pięknych stylów, zadbanego dziedzictwa architektonicznego i urbanistycznego	CEL 4. Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa, CEL 6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników; CEL 7. Włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia; CEL 8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne.
2. Ożywienie Twierdzy Kłodzkiej i Owczej Góry	
3. Miasto sztuki i miłości	
4. Zrównoważony rozwój	
Kłodzko Twierdza Bliskości	
5. Rynek Ziemi Kłodzkiej	CEL 2. Zrównoważony transport i poprawa dostępności terytorialnej; CEL 4. Ochrona środowiska naturalnego,
6. Wrota pogranicza polsko-czeskiego	

STRATEGIA KŁODZKO 2030

7. Miasto kompaktowe	efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa, CEL 5. Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno-informacyjnych; CEL 6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników; CEL 7. Włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia; CEL 8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne.
Kłodzko Twierdza Skarbów	
8. Wzmocnienie istniejących oraz wykreowanie nowych obszarów aktywności gospodarczej	CEL 1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy; Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP; CEL 6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników; CEL 8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne.
9. Edukacja	
10. Miasto samorządne, społecznie aktywne	

Źródło: Opracowanie na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 r.

8.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego Perspektywa 2020

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego Perspektywa 2020 (PZPWD), określa zasady organizacji przestrzennej województwa. Wyznacza on podstawowe elementy układu przestrzennego, ich zróżnicowanie i wzajemne relacje. Formułuje także kierunki polityki przestrzennej, które wraz z uwarunkowaniami przestrzennymi uwzględnia się w programach rozwoju i programach operacyjnych województwa.

Plan jest elementem regionalnego planowania strategicznego, a jego ustalenia stanowią transpozycję na układ przestrzenny ustaleń Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego. W systemie planowania przestrzennego pełni on funkcję koordynacyjną między planowaniem krajowym, a planowaniem miejscowym.

Zgodnie z założeniami PZPWD, Kłodzko wchodzi w skład obszaru problemowego Ziemia Kłodzka. Obszar ten charakteryzuje się peryferyjnym położeniem w stosunku do głównych ośrodków osadniczych, oraz słabą dostępnością transportową. Dodatkowo występuje tutaj kumulacja negatywnych wskaźników demograficznych i społecznych oraz podwyższone ryzyko powodziowe. Jest to jednocześnie obszar intensywnego rozwoju turystyki. Kłodzko zaliczone zostało do najważniejszych ośrodków turystycznych w województwie.

W PZPWD przewidziano następujące cele strategiczne rozwoju przestrzennego województwa:

- Cel 1 – umocnienie jego wewnętrznej i zewnętrznej integracji przestrzennej, społeczno-gospodarczej oraz infrastrukturalnej w powiązaniu z sąsiednimi regionami Polski, Czech i Niemiec oraz ukształtowanie Dolnego Śląska jako harmonijnie rozwiniętego, europejskiego regionu węzłowego o wysokim stopniu konkurencyjności i gospodarce opartej na wiedzy;
- Cel 2 – zintegrowana ochrona zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i racjonalne ich wykorzystanie oraz udostępnienie, a także stworzenie spójnego, regionalnego systemu obszarów chronionych;
- Cel 3 – zintegrowana ochrona i rewitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego oraz utrzymanie tożsamości i odrębności kulturowej regionu;
- Cel 4 – harmonijny, zintegrowany rozwój przestrzenny i społeczno-gospodarczy oraz integracja Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego jako głównego węzła sieci osadniczej województwa;
- Cel 5 – harmonizowanie rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego i aktywne przekształcanie pozostałych elementów systemu osadniczego województwa;
- Cel 6 – efektywne wykorzystanie własnych zasobów województwa dla poprawy jakości życia i standardów zaspokajania potrzeb społeczeństwa;
- Cel 7 – ukształtowanie sprawnych, bezpiecznych systemów transportu i komunikacji, powiązanych z systemem krajowym i europejskim oraz sprawnych, sieci infrastruktury technicznej, zapewniających dostawę wody i energii, właściwą gospodarkę odpadami oraz zapobieganie awariom i negatywnym skutkom

klęsk żywiołowych.

Należy wyraźnie podkreślić, że kierunki rozwoju zawarte w niniejszej Strategii są zgodne z zapisami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego. Wybrane szczegóły zawiera poniższa tabela.

STRATEGIA KŁODZKO 2030

Tab. 2. Matryca zgodności kierunków rozwoju z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego Perspektywa 2020

Strategia Rozwoju Gminy Kłodzko	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego Perspektywa 2020
Kłodzko Twierdza Piękna	
1. Miasto pięknych stylów, zadbanego dziedzictwa architektonicznego i urbanistycznego	<p>Cel 1 – umocnienie jego wewnętrznej i zewnętrznej integracji przestrzennej, społeczno-gospodarczej oraz infrastrukturalnej w powiązaniu z sąsiednimi regionami Polski, Czech i Niemiec oraz ukształtowanie Dolnego Śląska jako harmonijnie rozwiniętego, europejskiego regionu węzłowego o wysokim stopniu konkurencyjności i gospodarce opartej na wiedzy;</p> <p>Cel 3 – zintegrowana ochrona i rewitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego oraz utrzymanie tożsamości i odrębności kulturowej regionu;</p> <p>Cel 5 – harmonizowanie rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego i aktywne przekształcanie pozostałych elementów systemu osadniczego województwa;</p> <p>Cel 6 – efektywne wykorzystanie własnych zasobów województwa dla poprawy jakości życia i standardów zaspokajania potrzeb społeczeństwa.</p>
2. Ożywienie Twierdzy Kłodzkiej i Owczej Góry	
3. Miasto sztuki i miłości	
4. Zrównoważony rozwój	
Kłodzko Twierdza Bliskości	
5. Rynek Ziemi Kłodzkiej	<p>Cel 1 – umocnienie jego wewnętrznej i zewnętrznej integracji przestrzennej, społeczno-gospodarczej oraz</p>
6. Przystanek na szlaku	

<p>7. Miasto kompaktowe</p>	<p>infrastrukturalnej w powiązaniu z sąsiednimi regionami Polski, Czech i Niemiec oraz ukształtowanie Dolnego Śląska jako harmonijnie rozwiniętego, europejskiego regionu węzłowego o wysokim stopniu konkurencyjności i gospodarce opartej na wiedzy;</p> <p>Cel 3 – zintegrowana ochrona i rewitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego oraz utrzymanie tożsamości i odrębności kulturowej regionu;</p> <p>Cel 5 – harmonizowanie rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego i aktywne przekształcanie pozostałych elementów systemu osadniczego województwa;</p> <p>Cel 6 – efektywne wykorzystanie własnych zasobów województwa dla poprawy jakości życia i standardów zaspokajania potrzeb społeczeństwa;</p> <p>Cel 7 – ukształtowanie sprawnych, bezpiecznych systemów transportu i komunikacji, powiązanych z systemem krajowym i europejskim oraz sprawnych, sieci infrastruktury technicznej, zapewniających dostawę wody i energii, właściwą gospodarkę odpadami oraz zapobieganie awariom i negatywnym skutkom klęsk żywiołowych.</p>
<p>Kłodzko Twierdza Skarbów</p>	
<p>8. Wzmocnienie istniejących oraz wykreowanie nowych obszarów aktywności gospodarczej</p>	<p>Cel 1 – umocnienie jego wewnętrznej i zewnętrznej integracji przestrzennej, społeczno-gospodarczej oraz infrastrukturalnej w powiązaniu z sąsiednimi regionami Polski, Czech i Niemiec oraz ukształtowanie Dolnego Śląska jako harmonijnie rozwiniętego, europejskiego regionu węzłowego o wysokim stopniu</p>
<p>9. Edukacja</p>	

<p>10. Miasto samorządne, społecznie aktywne</p>	<p>konkurencyjności i gospodarce opartej na wiedzy; Cel 5 – harmonizowanie rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego i aktywne przekształcanie pozostałych elementów systemu osadniczego województwa; Cel 6 – efektywne wykorzystanie własnych zasobów województwa dla poprawy jakości życia i standardów zaspokajania potrzeb społeczeństwa.</p>
--	--

8.3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 składa się z dziesięciu osi priorytetowych:

- OŚ PRIORYTETOWA 1 – Przedsiębiorstwa i innowacje;
- OŚ PRIORYTETOWA 2 – Technologie informacyjno-komunikacyjne;
- OŚ PRIORYTETOWA 3 – Gospodarka niskoemisyjna;
- OŚ PRIORYTETOWA 4 – Środowisko i zasoby;
- OŚ PRIORYTETOWA 5 – Transport;
- OŚ PRIORYTETOWA 6 – Infrastruktura spójności społecznej;
- OŚ PRIORYTETOWA 7 – Infrastruktura edukacyjna;
- OŚ PRIORYTETOWA 8 – Rynek pracy;
- OŚ PRIORYTETOWA 9 – Włączenie społeczne;
- OŚ PRIORYTETOWA 10 – Edukacja.

Kierunki rozwoju zawarte w niniejszej Strategii wpisują się w Osie Priorytetowe RPO WD.

Tab. 3. Matryca zgodności kierunków rozwoju z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020.

Strategia Rozwoju Gminy Kłodzko	Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020
Kłodzko Twierdza Piękna	

STRATEGIA KŁODZKO 2030

1. Miasto pięknych stylów, zadbanego dziedzictwa architektonicznego i urbanistycznego	<p>OŚ PRIORYTETOWA 2 – Technologie informacyjno-komunikacyjne; OŚ PRIORYTETOWA 3 – Gospodarka niskoemisyjna PRIORYTETOWA 4 – środowisko i zasoby; PRIORYTETOWA 6 – Infrastruktura spójności społecznej; OŚ PRIORYTETOWA 7 – Infrastruktura edukacyjna; OŚ PRIORYTETOWA 9 – Włączenie społeczne.</p>
2. Ożywienie Twierdzy Kłodzkiej i Owczej Góry	
3. Miasto sztuki i miłości	
4. Zrównoważony rozwój	
Kłodzko Twierdza Bliskości	
5. Rynek Ziemi Kłodzkiej	<p>OŚ PRIORYTETOWA 2 – Technologie informacyjno-komunikacyjne; PRIORYTETOWA 4 – Środowisko i zasoby; OŚ PRIORYTETOWA 5 – Transport; PRIORYTETOWA 6 – Infrastruktura spójności społecznej; OŚ PRIORYTETOWA 7 – Infrastruktura edukacyjna; OŚ PRIORYTETOWA 9 – Włączenie społeczne; OŚ PRIORYTETOWA 10 – Edukacja.</p>
6. Przystanek na szlaku	
7. Miasto kompaktowe	
Kłodzko Twierdza Skarbów	
8. Wzmocnienie istniejących oraz wykreowanie nowych obszarów aktywności gospodarczej	<p>OŚ PRIORYTETOWA 1 – Przedsiębiorstwa i innowacje; OŚ PRIORYTETOWA 8 – Rynek pracy; OŚ PRIORYTETOWA 10 – Edukacja.</p>
9. Edukacja	
10. Miasto samorządne, społecznie aktywne	

9. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Skuteczna realizacja strategii rozwoju wymaga określenia jej ram finansowych. Niniejsza Strategia jest dokumentem, który zakłada wykorzystanie montażu finansowego. Sytuacja społeczno-gospodarcza Kłodzka wymaga połączenia środków publicznych i prywatnych w celu skutecznego przeprowadzenia inwestycji prorozwojowych. Środki publiczne pochodzić będą przede wszystkim z budżetu miasta, budżetu państwa oraz ze środków EFRR i EFS.

Do 2020 r. realizacja założonych celów wymaga aktywnych działań zmierzających do pozyskania środków w ramach RPO WD, Programu Infrastruktura i środowisko na lata 2014-2020. czy środków Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Ważnym środkiem finansowania działań w ramach Miękkiej Rewitalizacji czy w obszarze Kultury, turystyki i edukacji są środki pozostające w gestii poszczególnych ministerstw i przyznawane organizacjom pozarządowym w ramach minimum rokrocznie przez Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej (Program FIO, program ASOS), Ministerstwa Edukacji, Ministerstwa Kultury (Programy Ministra), czy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Prywatne finansowanie zadań rozwojowych, realizowanych przez sektor publiczny, w pierwszej kolejności powinno się odbywać z wykorzystaniem instrumentu partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). Uwzględniając sytuację finansową Kłodzka należy liczyć się z koniecznością korzystanie z innych instrumentów finansowania hybrydowego takich jak: *project finance*, *venture capital*, *sekurytyzacja*, czy też konwersja zadłużenia.

Przy dużych i kapitałochłonnych inwestycjach należy rozważyć wsparcie ze strony Funduszu Inwestycji Samorządowych.

Tab. 4. Źródła finansowania Strategii.

Kierunki działania	Potencjalne źródło finansowania
Kłodzko Twierdza Piękna	
1. Miasto pięknych stylów, zadbanego dziedzictwa architektonicznego i urbanistycznego	JST, RPO WD, PO Infrastruktura i Środowisko, EOG, Zadania Zlecone, Środki WUKZ, podmioty prywatne
2. Ożywienie Twierdzy Kłodzkiej i Owczej Góry	JST, RPO WD, podmioty prywatne, Fundusz Inwestycji Samorządowych

3. Miasto sztuki i miłości	JST, RPO WD,, EOG, Zadania Zlecone, podmioty prywatne
4. Zrównoważony rozwój	JST, RPO WD, EOG, Zadania Zlecone,, podmioty prywatne
Kłodzko Twierdza Bliskości	
5. Rynek Ziemi Kłodzkiej	JST, podmioty prywatne
6. Wrota pogranicza polsko-czeskiego	JST, EWT, podmioty prywatne
7. Miasto kompaktowe	PO Infrastruktura i Środowisko, RPO WD, JST, podmioty prywatne
Twierdza Skarbów	
8. Wzmocnienie istniejących oraz wykreowanie nowych obszarów aktywności gospodarczej	JST, RPO WD, PO Wiedza Edukacja Rozwój, podmioty prywatne
9. Edukacja	JST, RPO WD, PO Wiedza Edukacja Rozwój, podmioty prywatne
10. Miasto samorządne, społecznie aktywne	JST, RPO WD

10. WDRAŻANIE STRATEGII

10.1. Zalecenia instytucjonalne

Dostrzegamy kilka podstawowych warunków powodzenia naszej strategii:

1. Obudowanie jej w odpowiedni aparat zarządzający wewnątrz struktur samorządu miejskiego. Do rozważenia jest pomysł propagowany przez prof. Jana Waszkiewicza, by w urzędzie miejskim funkcjonował rzecznik strategii. Jego rolą byłoby opiniowanie decyzji podejmowanych przez władze miasta pod kątem ich zgodności z tym dokumentem (decyzje niezgodne wymagałyby uzasadnienia, dlaczego nie trzymają się rekomendacji strategicznych). Rzecznik mógłby także przedstawiać coroczne raporty z wdrażania strategii. A także – jeśli zasłaby taka potrzeba – rekomendować jej aktualizacje.

2. Wdrażanie jej w układach wielopodmiotowych – a więc z udziałem środowisk, organizacji, firm, instytucji nie podlegających miejscowym władzom samorządowym. Przykłady pierwszych tego typu układów wielopodmiotowych podajemy, opisując trzy rekomendowane przez nas priorytety strategiczne. Podobne konstrukcje można zastosować przy wielu działaniach.

3. Zbudowanie większościowego poparcia dla strategii wśród mieszkańców Kłodzka. By to się udało, trzeba poddać projekt dokumentu szerokim konsultacjom społecznym, ale też promować jego główne zapisy.

4. Stała współpraca z innymi samorządami Ziemi Kłodzkiej, zwłaszcza z Gminą Wiejską Kłodzko i Powiatem Kłodzkim na rzecz przyciągania jak największej liczby odwiedzających do Kłodzka i na Ziemię Kłodzką – w takim modelu, by było to opłacalne jednocześnie dla Kłodzka i dla innych gmin powiatu.

10.2. Wskaźniki

Zostawilibyśmy władzom Kłodzka swobodę w doborze wskaźników realizacji strategii. Zwrócilibyśmy jednak uwagę na kilka możliwych kierunków:

- Jeśli za najważniejsze uznamy ożywianie i upiększanie miasta, to wskaźnikami mogą być np. znaczące zwiększenie liczby odwiedzających Kłodzko, lub stopień ich zadowolenia wyrażany w badaniach ilościowych (ankietach) oraz np. liczba wyremontowanych kamienic na starym mieście.

- Można też przyjąć wskaźniki najprostsze, odnoszące się do wykonania (albo nie) jakiegoś dużego projektu wynikającego ze strategii. Przykładem może być zagospodarowanie Owczej Góry. A długofalowo – wygodne połączenie piesze Twierdzy z Owczą Górą.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO

DIAGNOZA

Zespół projektowy:

- Łukasz Medeksza, mgr – gł. koordynator projektu,
- Magdalena Mayer, mgr inż. – koordynator Diagnozy,
- Michał Ciesielski, mgr inż.
- Michał Dębek, dr inż.
- Mariusz Gaj, mgr
- Kamila Kamińska, dr
- Mirosław Struś, dr
- Wioletta Wrona-Gaj, mgr
- Agnieszka Wieszaczevska

Spis treści

1. KŁODZKO WOBEC DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH RÓŻNYCH SZCZEBLI ZARZĄDZANIA	9
1.1. Szczebel unijny	9
1.1.1. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (2010)	9
1.2. Szczebel krajowy	10
1.2.1. Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020	10
1.2.2. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030	10
1.3. Szczebel regionalny	12
1.3.1. Kotlina Kłodzka i miasto Kłodzko wobec założeń Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020	12
1.4. Szczebel powiatowy	12
1.4.1. Strategia Rozwoju Powiatu Kłodzkiego na lata 2016-2020	12
2. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNE	14
2.1. Specyfika dziejów miasta. Jego główne funkcje. Ich najważniejsze ślady w przestrzeni	14
3. POŁOŻENIE	15
3.1. Ziemia Kłodzka w układzie geograficznym	15
3.2. Kłodzko w układzie administracyjnym	16
3.3. Gęstość zaludnienia	18
4. DEMOGRAFIA I MIGRACJE	19
4.1. Ruch naturalny ludności	19
4.2. Struktura wieku i płci	20
4.3. Migracje	22
4.3.1. Migracje wewnętrzne: procesy suburbanizacji	22
5. OSADNICTWO, NIERUCHOMOŚCI, W TYM GOSPODARKA KOMUNALNA	26
5.1. Struktura własnościowa gminy	26
5.2. Stawki czynszowe (makroregion tzw. Sudety Środkowe)	28
5.2.1. Uwagi dotyczące czynszu za lokale handlowe w MBPA	28
5.3. Struktura wieku budynków	28
5.4. Warunki mieszkaniowe	30
6. ŚRODOWISKO – STAN, ZAGROŻENIA I POTENCJAŁ GOSPODARCZY	30

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

6.1. Geologia i jej potencjał wydobywczy	30
6.2. Gleba oraz jej potencjał rolniczy	31
6.3. Wody powierzchniowe i podziemne	32
6.3.1. Wody podziemne	32
6.3.2. Wody powierzchniowe	32
6.3.3. Zagrożenie powodziowe	33
6.3.4. Mechanizmy zabezpieczenia przeciwpowodziowego	33
6.4. Powietrze – zanieczyszczenie i ochrona	34
7. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII	35
7.1. Stan obecny	35
7.1.1. Potencjał rozwoju elektrowni wiatrowych na terenie pow. kłodzkiego	36
7.2. Gospodarka wodno-ściekowa	37
7.3. System kanalizacji sanitarnej	37
7.4. Zaopatrzenie w energię elektryczną	37
7.5. Zaopatrzenie w gaz i ciepło	39
7.6. Gospodarka odpadami	39
8. MOBILNOŚĆ	41
8.1. Kłodzko w układzie szlaków drogowych	41
8.2. Obwodnica Zachodnia – najbliższa przyszłość	43
8.3. Interesariusze transportu kołowego w Kłodzku	43
8.4. Problemy komunikacji indywidualnej turystycznej i handlowej na terenie miasta	44
8.5. Komunikacja piesza, rowerowa, wodna	44
8.5.1. Stare Miasto	45
8.5.2. Galeria Twierdza	45
8.5.3. Ulice „tranzytowe”	45
8.5.4. Powiązania terenów zielonych	45
8.5.5. Komunikacja wodna - kajakowa	45
8.6. Komunikacja zbiorowa	46
8.7. Integracja systemów transportowych	48
8.8. Połączenie Kłodzka z regionem	49
8.8.1. Komunikacja kolejowa	49
8.8.2. Lotnisko	49
8.8.3. Dostępność w perspektywie KPZK 2030	49
8.9. Dojazdy do pracy	50
8.10. Zasięg komunikacji mobilnej	51

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

8.10.1. Zasięg krajowych sieci komórkowych	51
9. STOPIEŃ ZAMOŻNOŚCI MIESZKAŃCÓW	54
9.1. Bezrobocie	54
9.2. Struktura zarobków	57
10. GOSPODARKA	57
10.1. Aktywność gospodarcza	57
10.2. Przemysł	60
10.3. Turystyka	61
10.4. Handel i usługi	63
10.4.1. Jak zmienia się w ostatnich latach struktura handlu w Kłodzku? (oraz jakie mogą być dalsze trendy w tej dziedzinie?)	63
10.4.2. Czy możemy określić oczekiwania klientów kłodzkiego handlu?	64
11. PROBLEMY I POTRZEBY PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH	64
11.1.1. Problem dużego obcego kapitału	64
11.1.2. Problem niechęci do zmian	65
11.1.3. Problem lokalnej bazy społecznej	66
11.1.4. Atut z turystyki	66
12. OPIEKA ZDROWOTNA I SPOŁECZNA	66
12.1. Infrastruktura zdrowotno-lecznicza	66
12.2. Żłobki	69
12.3. Pomoc społeczna	70
12.4. Ułatwienia dla osób niepełnosprawnych i ograniczonych ruchowo	74
13. SZKOLNICTWO	75
13.1. Przedszkola	75
13.2. Szkoły podstawowe i gimnazja	76
13.3. Szkoły licealne, techniczne i zawodowe	80
13.4. Zapowiedź nowego systemu edukacji a sytuacja Kłodzka	82
13.5. Edukacja wyższa (w tym Uniwersytety III wieku) i dodatkowa	82
14. SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE, KAPITAŁ SPOŁECZNY, KAPITAŁ LUDZKI	84
14.1. Organizacje pozarządowe/ Społeczeństwo obywatelskie	84

15. STRUKTURA SPOŁECZNA KŁODZKA	86
15.1. Mniejszości narodowe, etniczne i wyznaniowe	86
15.1.1. Romowie	86
16. KULTURA	89
16.1. Publiczne i prywatne placówki kulturalno-światowe	89
16.1.1. Biblioteki Kłodzka i pow. kłodzkiego na tle powiatu i województwa.	89
16.1.2. Kłodzkie Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji	93
16.1.3. Muzea, galerie, inne instytucje promocji nauki i sztuki	93
16.1.4. Wydarzenia kulturalne w Kłodzku i ich potencjał	93
16.1.5. Kina, teatry	95
16.1.6. Koła i kluby	97
16.2. Inne ciekawe przejawy aktywności kulturalnej	97
16.3. Najważniejsze ośrodki kultury w regionie – potencjał czy zagrożenie?	98
17. DZIEDZICTWO KULTUROWE I TURYSTYKA	98
17.1. Charakterystyka dziedzictwa kulturowego	98
17.2. Zabytki o najwyższym znaczeniu	98
17.2.1. Twierdze Kłodzka/ Forteczna Góra	98
17.2.2. Fort Owcza Góra	99
17.2.3. Obiekty sakralne	99
17.2.4. Zabudowa mieszkalna i przemysłowa Śródmieścia	100
17.2.5. Podziemna Trasa Turystyczna	100
17.2.6. Most św. Jana	101
17.3. Popularyzacja dziedzictwa w wydarzeniach cyklicznych	101
17.4. Potencjał turystyczny dziedzictwa kulturowego w oczach mieszkańców i turystów	101
17.5. Infrastruktura turystyczna	102
17.6. Rewitalizacja przestrzeni miejskiej	103
18. SPORT	104
18.1. Infrastruktura sportowa w mieście	104
18.2. Infrastruktura sportowa pow. kłodzkiego na tle regionu	107
19. INNE WAŻNE PRZESTRZENIE PUBLICZNE W MIEŚCIE	109
19.1. Place i ich potencjał kulturalno-społeczny	109
19.2. Centra i ulice handlowe	109
19.2.1. Przeszłość	109
19.2.2. Centrum miasta i handlu tradycyjnego	110
19.2.3. Ulice handlowe	111
19.2.4. Pustostany i atrakторы	112

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

19.2.5. Połączenie dworca z galerią handlową	112
20. ZIELEŃ W MIEŚCIE	113
20.1. Obszary zieleni w mieście	114
20.1.1. Parki	114
20.1.2. Ogrody działkowe	114
20.1.3. Zieleń „przypadkowa”	115
20.2. Zieleń w ujęciu przestrzennym	116
20.2.1. Zielony pierścień	116
20.2.2. Zielone panoramy	116
21. ZRÓWNOWAŻONY I PROINWESTYCYJNY BUDŻET JAKO ELEMENT TRWAŁEGO ROZWOJU GMINY	118
21.1. Ogólna charakterystyka budżetu	119
21.2. Struktura dochodów	121
21.3. Struktura wydatków	122
21.4. Podsumowanie	123
SPIS RYCIN	125
SPIS TABEL	128

*„Wielkie rzeczy nie powstają w wyniku impulsu,
a w wyniku poskładania małych rzeczy w jedną całość”*

V. Van Gogh

Miasto to skomplikowany system wielu elementów i układów – społecznych, gospodarczych, środowiskowych, infrastrukturalnych. Aby system ten mógł się sprawnie rozwijać, aby mógł się *wybić*, konieczne jest określenie jego kierunków rozwoju. Obecnie tego typu działania określa się na poziomie zarządzania, w tym w ramach jednostek przestrzennych poprzez działania strategiczno-planistyczne. Jednym z kluczowych elementów tych działań, obok studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jest strategia rozwoju miasta.

Istotą strategii jest określenie celów oraz kierunków rozwoju ośrodka. Przy czym propozycje ścieżek rozwoju są kreowane w oparciu o aktualne i perspektywiczne warunki funkcjonowania miasta w układach różnej skali (od lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem interesów lokalnej społeczności, po globalną).

Strategia Rozwoju Miasta Kłodzko określa strategiczne i operacyjne cele realizacji polityki lokalnej w perspektywie do 2030 r. Okres ten wyprzedza o 10 lat ramowy czas będących już w fazie realizacji programów finansowania z funduszy unijnych, kończy się natomiast równolegle do programu Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2030.

Dokument został podzielony na trzy zasadnicze części: diagnozę, analizę SWOT oraz projekt strategii rozwoju miasta. Pierwszy element stanowi weryfikację oraz ocenę stanu systemu miejskiego z uwzględnieniem zmian na osi czasu, a także trendów ogólnokrajowych i globalnych.

Zebrane informacje staną się podstawą do przeprowadzenia analizy SWOT, określającej mocne i słabe strony ośrodka, jego szanse rozwoju oraz potencjalne zagrożenia.

Taka podstawa badawcza umożliwi w konsekwencji określenie strategii rozwoju Kłodzka, na którą złożą się: misja, wizja rozwoju, cele strategiczne i operacyjne, ramowy program realizacji oraz monitoring działań.

1. KŁODZKO WOBEC DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH RÓŻNYCH SZCZEBLI ZARZĄDZANIA

Proces realizacji Strategii Rozwoju Kłodzka przypada na okres końcowy programów strategicznych rozwoju przestrzennego Unii Europejskiej (*Europa 2020*) i kraju (*Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020* i *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030*), w tym ostatniej fazy realizacji projektów finansowanych ze środków unijnych na lata 2014-2020. Fakt ten sprawia, że ocena stanu istniejącego może być rozpatrywana na kilku płaszczyznach:

- retrospektywnej, obejmującej analizę realizacji dotychczasowych założeń polityki przestrzennej i społeczno-gospodarczej jednostek wyższego szczebla,
- kontynuacji, zawierającej te cele aktualnie obowiązujących strategii wyższego szczebla, które są w fazie realizacji bądź też powinny się w niej znaleźć w najbliższym okresie prognostycznym,
- predyktywnej, ujmującą kwestię rozwoju miasta z perspektywy aktualnych problemów krajowych i unijnych, nie zawartych jeszcze w dokumentach strategicznych, a wysoce prawdopodobnych w kolejnej fazie programowania strategicznego (w tym kontekst migracyjny, mniejszości kulturowych, terroryzmu).

Poniżej przedstawiono najważniejsze, z punktu widzenia rozwoju Kłodzka, cele i wytyczne dokumentów strategicznych wyższych szczebli zarządzania.

1.1. Szczebel unijny

1.1.1. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (2010)

- 1) rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
  - poprawa wyników kształcenia,
  - publiczne, ale przede wszystkim prywatne inwestycje w działalność badawczo-rozwojową (B+R),
  - upowszechnienie szybkiego internetu;
- 2) rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
  - ograniczenie emisji CO₂ (w skali kraju o 20%),
  - zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii (do 20% w całkowitym bilansie zużycia energetycznego),
  - zwiększenie efektywności wykorzystania energii (o 20%);
- 3) rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną, w tym:
  - wzrost stopy zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat (założenia unijne: z poziomu 69% do min. 75%), w tym kobiet, osób starszych i migrantów,
  - modernizacja rynków pracy poprzez zwiększenie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie,
  - walka z ubóstwem poprzez aktywizację zawodową.

1.2. Szczebel krajowy

1.2.1. Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020

Cel strategiczny: wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.

Obszary strategiczne (wybrane kluczowe dla Strategii Rozwoju Kłodzka):

- 1) przejście od administrowania do zarządzania rozwojem:
  - a. zwiększenie efektywności instytucji publicznych;
  - b. zapewnienie ładu przestrzennego:
    - delimitacja obszarów funkcjonalnych,
    - uruchomienie cyfrowego systemu danych o planach zagospodarowania przestrzennego,
    - tworzenie gminnych zasobów nieruchomości;
- 2) wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli
  - rozwój kapitału społecznego,
  - zwiększenie bezpieczeństwa obywatela;
- 3) wzmocnienie stabilności makroekonomicznej
  - rozwój eksportu towarów i usług;
- 4) wzrost wydajności gospodarki
  - wzrost udziału przemysłów i usług średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie;
- 5) zwiększenie innowacyjności gospodarki
  - zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych,
- 6) zwiększenie kapitału ludzkiego
  - zwiększenie aktywności zawodowej,
  - poprawa jakości kapitału ludzkiego,
  - zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej;
- 7) zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowej
  - zapewnienie powszechnego dostępu do internetu,
  - upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowej,
  - zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych;
- 8) bezpieczeństwo energetyczne i środowisko;
- 9) zwiększenie efektywności transportu
  - modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych,
  - udrożnienie obszarów miejskich;
- 10) integracja społeczna;
- 11) zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych;
- 12) wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju
  - tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i finansowych do realizacji działań, rozwojowych w regionie,
  - tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacnianie potencjału obszarów wiejskich.

1.2.2. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030

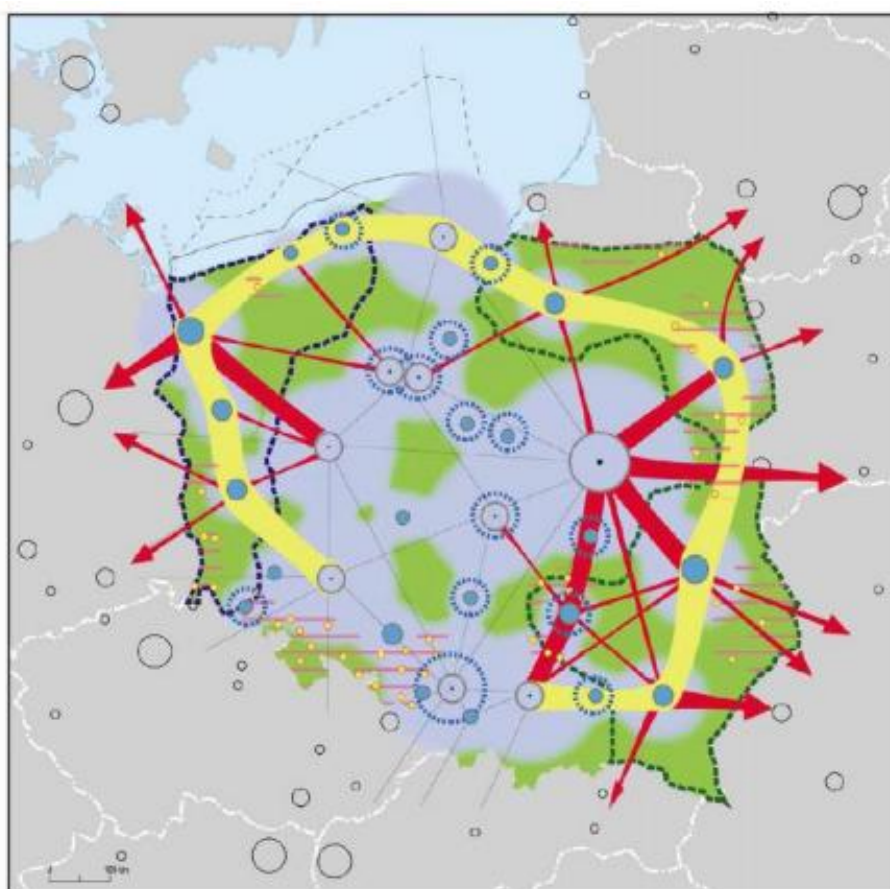
Cel zasadniczy: poprawa jakości życia Polaków.

Cele strategiczne i kierunki interwencji:

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

- poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki,
- wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki,
- cyfryzacja Polski,
- rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state” (państwa zachęcającego do pracy),
- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska,
- wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych,
- zwiększenie dostępności terytorialnej poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego,
- kapitał społeczny.

Ryc. 1. Kierunki działań polityki przestrzennej w ramach mechanizmu terytorialnego równoważenia rozwoju.

Źródło: *Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030*, s.30.

W programie *Strategii Rozwoju Kraju* Kotlina Kłodzka – jeden z obszarów peryferyjnych, przygranicznych została określona jako obszar wymagający szczególnego wsparcia ze strony polityki regionalnej. Rycina 1. ukazuje istotne potrzeby w zakresie wzmocnienia potencjału rozwojowego regionu kłodzkiego na tle kraju w perspektywie kolejnych 15 lat – do roku 2030. W prognozie tej zwraca się szczególną uwagę na potrzebę zwiększenia dostępu do usług podstawowych, w tym komunikacyjnych oraz realizację działań restrukturyzacyjnych tego obszaru jako strefy depopulacji miast i wsi. Trzeba podkreślić fakt, że problemy Kotliny Kłodzkiej stanowią przypadek szczególny na tle całego regionu południowego Polski, a ich skala jest zbliżona do sytuacji strefy przygranicznej województw wschodnich, określanych często jako „Polska B”.

1.3. Szczebel regionalny

1.3.1. Kotlina Kłodzka i miasto Kłodzko wobec założeń Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020

Cel: nowoczesna gospodarka i wysoka jakość życia w atrakcyjnym środowisku.

W dokumencie wyznaczono 4 obszary integracji, z których Kłodzko znalazło się w tzw. **Sudeckim Obszarze Integracji**, obejmującym cały pas południowy województwa. Obszar ten został określony jako posiadający wysokie bariery rozwojowe, wynikające m.in. z depopulacji, wysokiego bezrobocia oraz utrudnionych warunków inwestowania (tereny górskie i cenne przyrodniczo, w tym będące pod ochroną). Obszary cenne przyrodniczo i krajobrazowo stanowią nie tylko barierę, ale również istotny potencjał, w tym dla rozwoju sektora turystyczno-uzdrowiskowego. Aktualny stan infrastruktury leczniczo-wypoczynkowej został oceniony jako wymagający doinwestowania oraz współpracy transgranicznej z Czechami.

Region kłodzki znalazł się również w kilku obszarach interwencji strategicznych działań województwa, określanych jako:

- **Ziemia Kłodzka**, która obejmuje strefę Stowarzyszenia Gmin Ziemi Kłodzkie i Ząbkowice Śląskie i charakteryzuje się wysoką atrakcyjnością przyrodniczo-krajobrazowej i turystyczną (stanowiącą zarazem potencjał i zagrożenie dla lokalnego rozwoju), problemami: niskiego stopnia rozwoju sieci połączeń i jakości infrastruktury (technicznej i komunikacyjnej), obszarów zagrożonych wykluczeniem społecznym, zagrożenia powodziowego;
- **Obszar Transgraniczny** – strefa południowego i zachodniego pogranicza woj. dolnośląskiego o problemach peryferyzacji ze strony polityki kraju oraz istotnych potencjałach rozwoju związków polsko-czeskich i tożsamości dolnośląskiej w strefie specyfiki przyrodniczo-kulturowej Sudetów;
- **Autostrada Nowej Gospodarki**, która ma docelowo aktywizować inwestycje gospodarcze w oparciu o sieci szybkich połączeń tranzytowych (kolejowych i drogowych) w strefie autostrady A4 oraz szlaków komunikacyjnych kierunku północ-południe, w tym relacji Kłodzko – Łódź (droga krajowa nr 8 i S8) i Poznań (droga krajowa nr 8 i nr 5);
- **Obszar rolniczy**, który, w przypadku Kotliny Kłodzkiej wyłącznie w obrębie gminy wiejskiej Kłodzko, charakteryzuje się najlepszym w kraju wskaźnikiem waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, a co za tym idzie wymaga szczególnej ochrony tego potencjału, w tym aktywizacji przetwórstwa rolno-spożywczego.

Do zadań priorytetowych realizacji celów obszarów interwencji zaliczono poprawę dostępności transportowej oraz wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników.

1.4. Szczebel powiatowy

1.4.1. Strategia Rozwoju Powiatu Kłodzkiego na lata 2016-2020

Cel strategiczny główny: wzrost standardów życia mieszkańców z poszanowaniem struktury zastanej (dziedzictwa, przyrody).

Cele strategiczne poszczególnych obszarów:

- 1) podniesienie poziomu kształcenia i wychowania młodzieży do średniej wojewódzkiej,
- 2) liczba i rodzaj realizowanych zajęć pozalekcyjnych zgodna z oczekiwaniami,
- 3) co najmniej dobry stan materialny szkół i placówek,
- 4) **kierunki kształcenia zgodne z potrzebami** lokalnego rynku pracy i oczekiwaniami uczniów, umożliwiające dobry start do dalszego etapu kształcenia lub pracy zawodowej,

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

- 5) opracowanie sprawnych systemów stypendialnych,
- 6) dostosowanie sieci placówek do demografii oraz potrzeb rynku pracy powiatu dająca gwarancję kształcenia z oczekiwaniami klientów,
- 7) zachowani i ochrona dziedzictwa kulturowego w obrębie 3 kultur,
- 8) wspieranie kultury jako elementu kształtującego wizerunek powiatu jako miejsca ważnego na mapie kulturalnej Dolnego Śląska, Polski i Europy,
- 9) integrowanie społeczności lokalnej wokół ważnych wydarzeń kulturalnych,
- 10) wykorzystanie walorów kulturowych do celów promocyjnych,
- 11) rozwój kultury fizycznej i sportu,
- 12) upowszechnienie sportu szkolnego i kultury fizycznej oraz sportu dla osób niepełnosprawnych,
- 13) aktywizacja społeczeństwa lokalnego,
- 14) zapewnienie dostępu do usług medycznych dla mieszkańców,
- 15) poprawa stanu zdrowia mieszkańców,
- 16) dywersyfikacja kierunków sprzedaży,
- 17) zapewnienie prawidłowego funkcjonowania w społeczności osób o ograniczonych możliwościach społecznych, fizycznych i psychicznych,
- 18) minimalizacja zagrożeń obiektywnych (klęski żywiołowe itp.) i subiektywnych (przestępczość i inne),
- 19) obniżanie bezrobocia,
- 20) wzrost zatrudnienia,
- 21) ograniczanie odpływu młodzieży,
- 22) rozwój subregionu komplementarnego w zakresie oferty wypoczynkowej, turystycznej, uzdrowskiej, o wysokim standardzie usług,
- 23) poprawa konkurencyjności gospodarki rolno-żywnościowej,
- 24) poprawa dostępności,
- 25) osiągnięcie stanu najwyższej wymaganej czystości rzek i potoków,
- 26) optymalne zabezpieczenie terenów, ludności i infrastruktury przed zniszczeniami powodziowymi,
- 27) optymalizacja gospodarki odpadami,
- 28) doprowadzenie czystości powietrza do najwyższego poziomu,
- 29) zwiększenie udziału energii uzyskanej z OZE,
- 30) zachowanie walorów estetyczno-krajobrazowych,
- 31) rozwój współpracy transgranicznej,
- 32) rozwój krajowej i zagranicznej współpracy partnerskiej.

Ocena realizacji założeń programowych: większość nie zostało zrealizowanych, kilka jest w fazie realizacji. Należy jednak wspomnieć, że miasta małe i średniej wielkości, tylko w niewielkim procencie posiadają możliwość i warunki tak szybkiego rozwoju i adaptacji założeń ideowych jak ma to miejsce w przypadku ośrodków największych (gł. ośrodki metropolitalne i ich satelity). Co za tym idzie, wskazane jest podtrzymanie i aktualizacja zadań strategicznych, a kolejno wydłużenie perspektywy czasu realizacji tych celów dla ośrodków wolniej rozwijających się, takich jak Kłodzko.

2. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNE

2.1. Specyfika dziejów miasta. Jego główne funkcje. Ich najważniejsze ślady w przestrzeni

Powstanie i historia Kłodzka wiąże się zasadniczo z dwoma elementami: położeniem transgranicznym pomiędzy Śląskiem, Czechami i Morawami oraz bogatym życiem religijnym¹.

Jako obszar pogranicza, Ziemia Kłodzka przechodziła długotrwały proces kształtowania swych granic i przynależności państwowej. Główny okres tych działań przypada na X-XV wiek. W początkowej fazie tego okresu w celach obronnych zaczęły powstawać grody warowne, z których najstarszym było centralnie usytuowane Kłodzko. **Funkcja militarna** była jednym z powodów, ale też nieustannym czynnikiem kształtującym strukturę miasta. W XV w. miasto pełniło już rolę głównej bazy wojsk czeskich walczących z księstwami śląskimi. Za panowania Fryderyka II (XVIII w.) Kłodzko zostało włączone w ciąg umocnień pogranicza wschodniego (linii Szczecin, Głogów, Wrocław, Świdnica, Srebrna Góra, Kłodzko, Nysa). Ogromne fortyfikacje, górujące nad miastem, i w rzeczywistości, ograniczające rozwój jego centrum, po raz ostatni spełniły swoją rolę w latach 1806-1807, podczas walk napoleońskich. Później, wobec nowoczesnych technik walk, tego typu umocnienia straciły swój potencjał obronny. Ponadto zarówno I, jak i II wojna światowa były prowadzone z dala od Kotliny Kłodzkiej.

Od początku lat 90. można mówić o swego rodzaju kontynuacji funkcji militarnej w mieście poprzez ulokowanie tu 22. Karpackiego Batalionu Piechoty Górskiej oraz Sudeckiego Oddziału Straży Granicznej. Podczas gdy pierwszy z wymienionych kontynuuje swoją działalność, drugi przestał istnieć w 2013 r. W styczniu 2016 r. skierowano do ministerstwa spraw wewnętrznych pismo w sprawie potrzeby reaktywacji SOSG w związku z nasilającymi się migracjami ludności z Azji i Afryki przez region kłodzki.

Lokalizacja w strefie pogranicza od wieków miała wpływ na **wielonarodową strukturę ludności**. W Kłodzku mieszały się wpływy przede wszystkim dwóch narodowości – polskiej i czeskiej. W wyniku najpierw wprowadzenia prawa magdeburskiego, potem zaś konfliktów międzynarodowych, okresową dominację w regionie zyskiwała ludność niemiecka (w XVI w. Ziemia Kłodzka stała się częścią państwa Habsburgów austriackich, w XVIII w. panowanie nad nią przejęły zaś Prusy). Proces niemczenia był długotrwały i dotyczył przede wszystkim wsi nowo zakładanych oraz miast, a więc i Kłodzka. Jednak w przeciwieństwie do pozostałych ziem woj. dolnośląskiego, przeważający okres średniowiecza Kłodzko było związane przede wszystkim z Czechami i to one mają decydujący wpływ na charakter urbanistyczny miasta. Kłodzko ma układ przestrzenny typowy dla miast czeskich. Kształtowały go warunki naturalne (górskie zbocze) i rozwój miasta sprzed lokacji. Miasto było lokowane w XIII w. na prawie niemieckim, wtedy też został wytyczony rynek, ale w niewielkim stopniu wpłynęło to na jego układ.²

Ciekawe jednak, że okres dominacji czeskiej nie powrócił na te tereny w wieku XX. Obszar charakteryzuje pewien okres autonomii: w latach 1459-1816 funkcjonował jako Hrabstwo Kłodzkie. Zarówno po I, jak i po II wojnie światowej Czechosłowacja chciała przejąć Ziemię Kłodzką. Jednak w obu przypadkach sprzeciwiła się temu nie tylko władza, ale i miejscowa ludność – w 1918 r. niemiecka, a w 1945 r. polska. Rok 1945 stanowił też początek kształtowania długo nieobecnej na tych ziemiach kultury polskiej, którego proces trwa do dziś.

¹ w: Cetwiński M., *Kłodzko w historiografii*. [w:] Kłodzko. Dzieje miasta.

² za: Eysymontt R., *Kod genetyczny miasta. Średniowieczne miasta lokacyjne Dolnego Śląska na tle urbanistyki europejskiej*, Wyd. VIA NOVA, Wrocław 2009.

Struktura społeczna i architektoniczna współczesnego Kłodzka posiada znamiona nie tylko zróżnicowanej przynależności państwowej, ale także wyznawanej wiary, szczególnie, że obszar ten był swego czasu szczególnie **aktywny religijnie**. W średniowieczu dominującą siłą w mieście byli joannici. Bodaj najwybitniejszym kłodzkaninem w dziejach był Arnoszt z Pardubic, XIV-wieczny arcybiskup praski, inicjator budowy kościoła Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, w którym go pochowano. Także od średniowiecza swoją aktywność w Kłodzku wykazywali franciszkanie. W XV i XVI w. miasto było zdominowane przez protestantów – i to nie tylko luteranów, ale i bardziej radykalnych schwenkfeldystów i anabaptystów. W okresie trwania wojny trzydziestoletniej mieszkańcy Kłodzka i okolic przeszli przymusową rekatolizację (w 1627 r. kłodzkim protestantom postawiono warunek przejścia na katolicyzm lub opuszczenia kraju). W 1757 r., w czasie wojen śląskich, Prusacy powiesili miejscowego jezuitę, ks. Johanna Andreasa Faulhabera, któremu zarzucali zdradę – do dziś wspomina się go jako męczennika. Z czasów kontrreformacji wywodzi się też szczególna narracja o Kłodzku jako o miejscu otoczonym opieką Najświętszej Marii Panny. Niemiecka nazwa miasta – *Glatz* – miała być skrótem od określenia *Gottes Stadt* („miasto Boga”), zaś Ziemia Kłodzka do dziś bywa nazywana „zakątkiem Pana Boga”. Dziś większość znaków tej historii z łatwością czyta się w przestrzeni: nad miejscową starówką górują wieże kościołów, dominującym stylem rzeźb sakralnych i wewnątrz świątyń jest charakterystyczny dla kontrreformacji barok, w Kłodzku i całej Ziemi Kłodzkiej niezwykle żywy jest kult maryjny.

---

3. POŁOŻENIE

3.1. Ziemia Kłodzka w układzie geograficznym

Ziemia Kłodzka jest terenem wyraźnie wydzielonym geograficznie – jej główna część leży w największej kotlinie Sudetów – **Kotlinie Kłodzkiej**, otoczonej przez masywy niewielkich wzniesień: Gór Suchych, Włodzickich, Bardzkich, Złotych, Bystrzyckich i Stołowych oraz Masyw Śnieżnika. Góry te stanowią jednocześnie **pas pogranicza polsko-czeskiego**, co sprawia, że Ziemia Kłodzka w większej mierze jest otoczona przez tereny zagranicznych sąsiadów, a jedynie od strony północnej posiada bezpośrednie połączenie z Polską.

Fakt ten ma istotne odzwierciedlenie w rozwoju infrastruktury technicznej i ciągłości siatki połączeń, które, *de facto*, kończą swój bieg w rejonach przygranicznych. Większość planów uspołnienia transgranicznej sieci połączeń wciąż pozostają w sferze projektowej i ambicjonalnej lokalnych liderów.

Można pokusić się o stwierdzenie, że najbardziej spójną trasę, biorącą swój początek jeszcze po stronie czeskiej (na Trójmorskim Wierchu), a rozciągającą się wzdłuż całej doliny Ziemi Kłodzkiej, tworząc Rów Górnej Nysy i zmiierzającą dalej, na północny-wschód, do Odry jest **rzeka Nysa Kłodzka**. Pierwotnie pełniąc rolę szlaku dla kupców, dziś nie jest wykorzystywana gospodarczo, a niezwykle rzadko – w formie rekreacyjnej. Dla rejonu Kłodzka ta górską rzeką stanowi przede wszystkim poważne zagrożenie powodziowe (czego szczególnym przejawem była powódź 1997 r.).

Specyficzne położenie stanowi dla Ziemi Kłodzkiej zarazem szczególny atut w postaci bogatych złóż wód mineralnych oraz unikatowego krajobrazu, ale równocześnie poważny problem: wysokiego ryzyka powodziowego oraz ograniczonej powierzchni inwestycyjnych.

Województwo dolnośląskie to region o największej liczbie uzdrowisk w Polsce (25%), w tym największa ich liczba znajduje się w Kotlinie Kłodzkiej (liczba 5 miejscowości uzdrowiskowych równa jest pow. nowosądeckiemu). Sieć tych miejscowości tworzą: Polanica-Zdrój, Duszniki-Zdrój i Kudowa-Zdrój (na zachód od Kłodzka, wzdłuż drogi krajowej nr 8) oraz Długopole-Zdrój (na południu, przy drodze nr 33) i Łądek-Zdrój (południowy wschód).

3.2. Kłodzko w układzie administracyjnym

Od 1945 r. Kłodzko znajduje się w granicach Polski. W latach 1975-1997 było częścią województwa wałbrzyskiego, a od 18 lat należy do województwa dolnośląskiego. W tym obrębie miasto klasyfikuje się na 14. pozycji pod względem wielkości (27,66 tys. mieszkańców). Trzeba jednak mieć na uwadze, że sieć osadnicza Dolnego Śląska, w tym w szczególności jego strefa południowa jest wysoko zurbanizowana, ale i przez to bardzo rozdrobniona – na 91 miast aż 79% to ośrodki małe (poniżej 20 tys. mieszkańców). Można więc ocenić sytuację Kłodzka jako mniej znaczącą w regionie (jako że znajduje się w dolnej granicy miast skali regionalnej – średniej wielkości), niezwykle istotną zaś w strefie samego *kłodzkiego półwyspu*. Powiat kłodzki posiada największą liczbę miast (21) spośród wszystkich powiatów ziemskich.

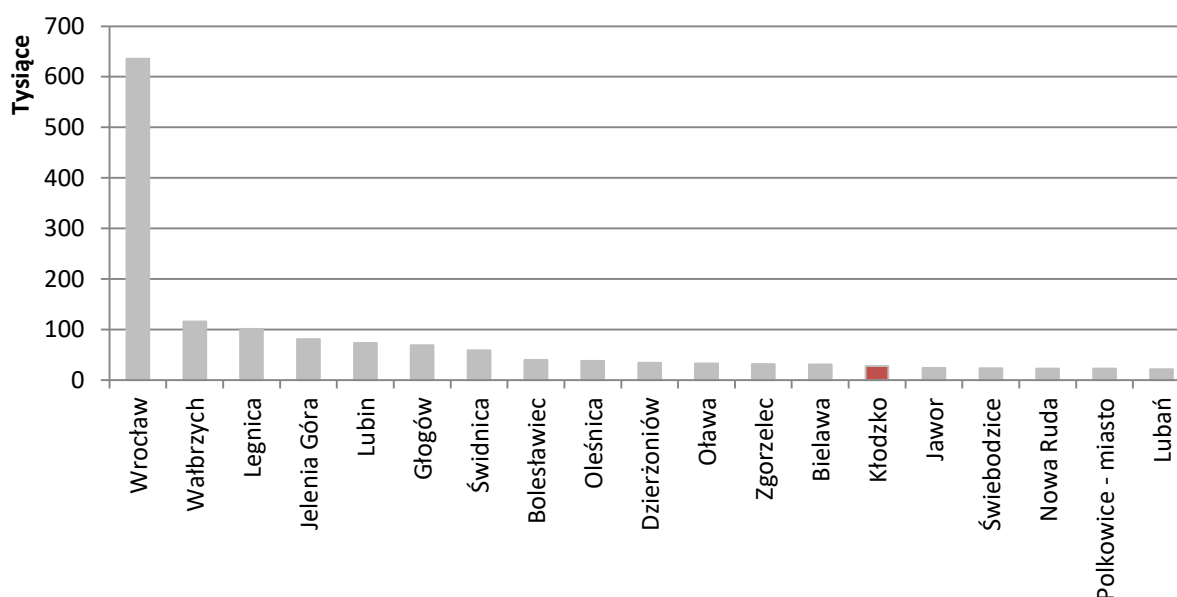
Ryc. 2. Gmina miejska Kłodzko na tle układu administracyjnego powiatu kłodzkiego.

Źródło: Opracowanie: M. Mayer.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Ryc. 3. Liczba ludności miast powyżej 20 tys. mieszkańców woj. dolnośląskiego, stan na rok 2015.

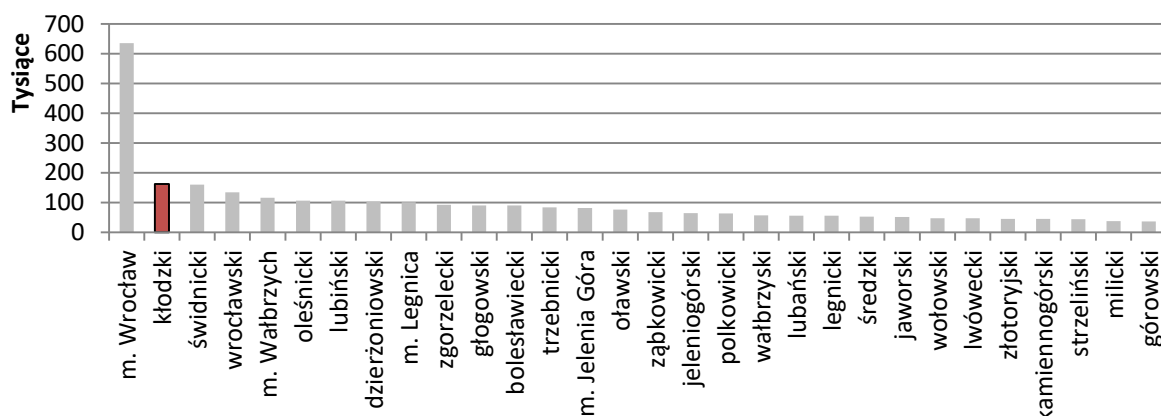
Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

Kłodzko jest w swym regionie miastem największym, funkcjonującym jako ośrodek gminny i powiatowy. Dzięki swemu centralnemu położeniu i skupieniu w swym obrębie wszystkich ważniejszych szlaków komunikacyjnych (drogowych i kolejowych), instytucji administracyjnych i wychowawczo-edukacyjnych, rozwija się jako ważny ośrodek administracyjno-usługowy.

Pomimo, iż samo miasto Kłodzko nie wyróżnia się na tle sieci osadniczej województwa, innego znaczenia nabiera spojrzenie na jego rolę jako stolicy powiatu. Okazuje się bowiem, że w tej skali porównawczej pow. kłodzki zajmuje 2. miejsce pod względem zaludnienia w województwie – po m. Wrocławiu (ryc. 4). Tym bardziej więc, gdyby traktować powiat kłodzki jako jeden miejski obszar funkcjonalny, mógłby on stanowić istotne znaczenie w regionie³. Ujęcie to nie jest pozbawione sensu, w tym ze względu na współczesne procesy suburbanizacyjne (których nie jest pozbawione również Kłodzko) oraz pozostałe zależności funkcjonalne relacji miasto-wieś.

³ Nie należy jednak porównywać pow. kłodzkiego do Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego czy Aglomeracji Wałbrzyskiej, gdyż są to związki obszarowo wykraczające poza strefy powiatów.

Ryc. 4. Liczba mieszkańców powiatów woj. dolnośląskiego, stan na rok 2014.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

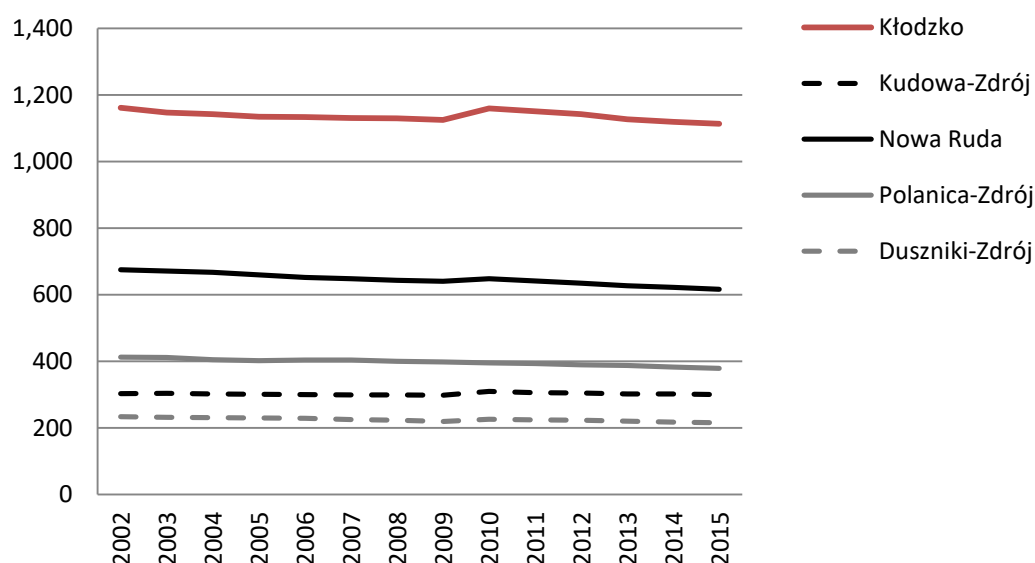
3.3. Gęstość zaludnienia

Kłodzko leży w regionie Polski o wczesnie ukształtowanej (większość w czasach średniowiecza) i bardzo dobrze rozwiniętej sieci osadniczej. Intensywny napływ ludności datuje się na I poł. XIX wieku kiedy zaczął się rozwijać tu przemysł. Największa fala migracji na Ziemię Kłodzką miała jednak miejsce po II wojnie światowej, w procesie zasiedlania tzw. ziem odzyskanych. Gęstość zasiedlenia i rozwój stref zamieszkania tych ziem determinowała w dużej mierze ocalała z wojny zabudowa mieszkaniowa. Dzięki niej na powrót Dolny Śląsk zyskał gęstą sieć osadniczą, która dopiero w od lat 90. XX w., zaczęła ulegać rozluźnieniu.

Dostępne dane GUS pokazują bezwzględny **spadek gęstości zaludnienia** w Kłodzku (o 4,1% w ciągu 13 lat) i całym regionie, co stanowi trend ogólnokrajowy. Zwraca jednak uwagę bardzo wysoki wskaźnik gęstości zaludnienia terenu w granicach administracyjnych miasta, w tym zdecydowanie przewyższający poziom ośrodków sąsiednich. Na wysoki stopień zagęszczenia ośrodka ma wpływ specyfika struktury morfologiczno-urbanistycznej miasta, która ogranicza jego rozwój przestrzenny. Dotyczy to przede wszystkim takich elementów jak:

- koryto rzeki Nysy Kłodzkiej oraz strefa jej terenów zalewowych,
- obszar Twierdzy Kłodzko,
- zróżnicowana rzeźba terenu i wysoki stopień nachylenia.

Ryc. 5. Gęstość zaludnienia największych miast Ziemi Kłodzkiej.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

4. DEMOGRAFIA I MIGRACJE

4.1. Ruch naturalny ludności

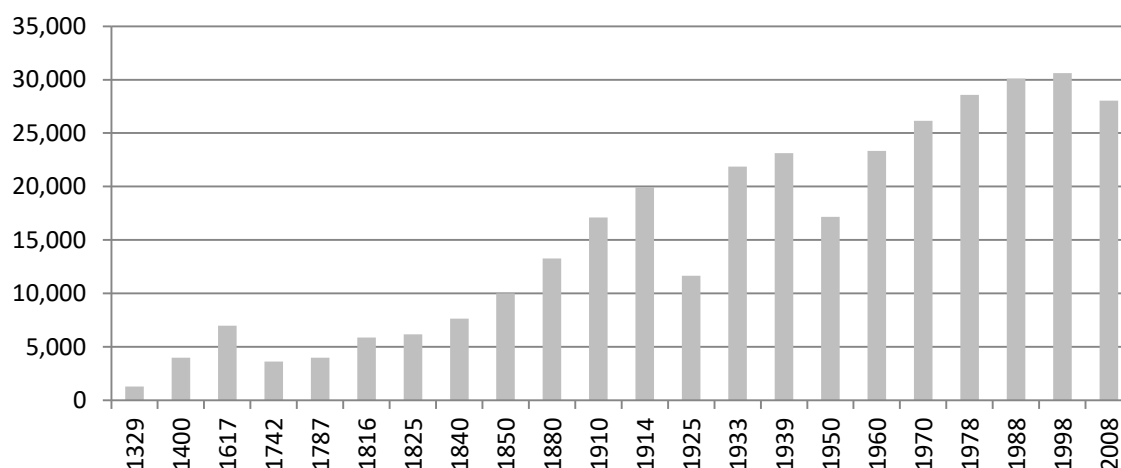
Kłodzko to miasto o niestabilnej przynależności polityczno-kulturowej (przez okres 7 wieków) fluktuacjach wzrostu ludności. Od pierwszego spisu powszechnego mieszczan (1,3 tys. w okresie wczesnego średniowiecza) do początku lat 90. XX w. miasto zyskało ponad 29 tys. mieszkańców. Obecnie Kłodzko liczy 27,656 tys. mieszkańców (wg GUS, 2015), jednak wynik ten jest już efektem powolnego spadku ludności.

Czasy transformacji ustrojowej na trwałe odwróciły tendencje rozwojowe ruchu naturalnego tego regionu. W ciągu ostatnich 20 lat populacja Kłodzka zmalała o przeszło 3 tys. mieszkańców (10%). Procentowy udział spadku ludności jest tylko trochę lepszy na tle tendencji depopulacyjnych całego powiatu kłodzkiego (11,06%) i Ziemi Kłodzkiej, natomiast zdecydowanie wyróżnia się względem sytuacji województwa (spadek o 2,81% w ciągu 20 lat) i Polski (spadek o 0,45%). Kotlina Kłodzka wpisuje się w tendencje depopulacji obszarów pogranicza Polski Południowej i Wschodniej.

Warto jednak wspomnieć, że obecny trend wyludniania się obszaru nie jest pierwszorazowy w jego historii (ryc. 4). Istotne spadki ludności dotyczyły tu przede wszystkim działań wojennych i zmiany przynależności państwowych (1618-1648: wojna trzydziestoletnia, 1914-1918: I wojna światowa, 1939-1945: II wojna światowa). Po okresach destabilizacji, liczba ludności Kłodzka nie tyle wracała do stanu sprzed konfliktów, ile rosła w jeszcze szybszym tempie, w tym największy taki trend miał miejsce po II wojnie światowej, kiedy to w ciągu niespełna 20 lat przywrócono stan liczby ludności sprzed wojny.

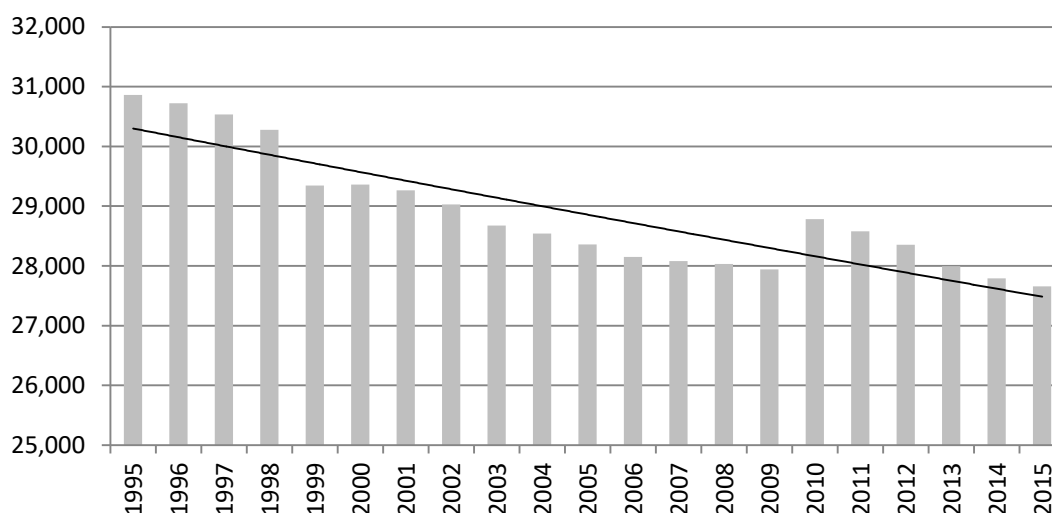
STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Ryc. 6. Liczba ludności w mieście Kłodzko na przestrzeni wieków (zarys przeobrażeń).

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie: Gładkiewicz R., *Kłodzko, dzieje miasta. (lata 1329-1988)*, danych GUS (lata 1998, 2008).

Ryc. 7. Zmiany liczby ludności w Kłodzku w latach 1995-2015.

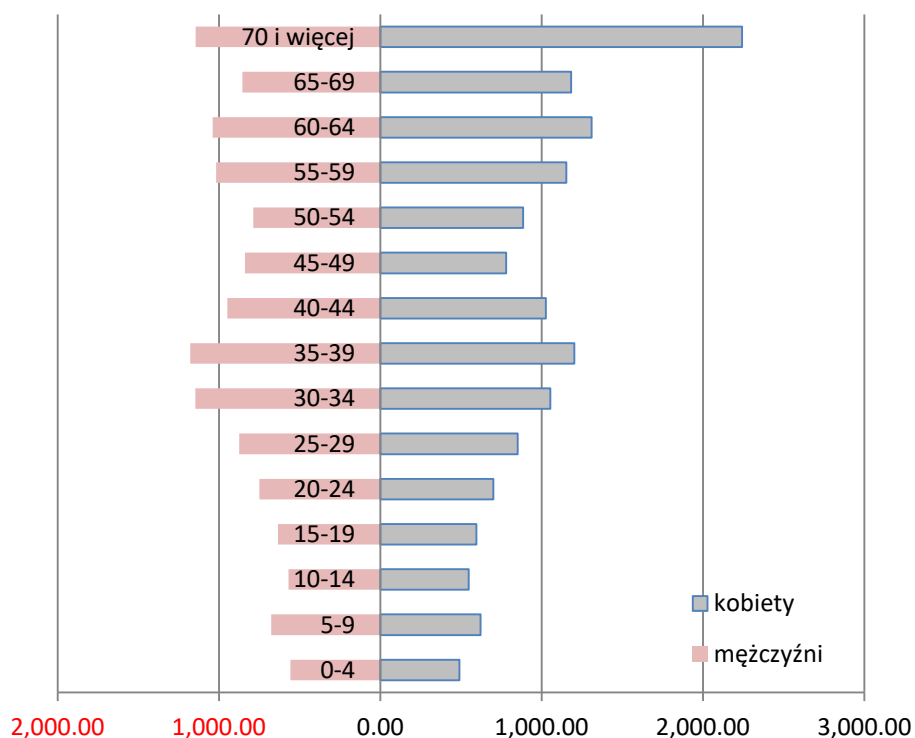
Źródło: Opracowanie: M. Mayer, na podstawie danych GUS.

4.2. Struktura wieku i płci

Struktura płci w Polsce wskazuje, że zdecydowany prym wiodą kobiety. Współczynnik dla kraju wynosi 107 kobiet na 100 mężczyzn, 108 – dla woj. dolnośląskiego (2015). Przy czym zwraca się uwagę na różnice występujące pomiędzy obszarami miejskimi, gdzie kobiet jest zdecydowanie więcej (średnio 111 na 100 m.) a wsiami, gdzie występują minimalne różnice liczebności płci (101 na 100 m.). W obrębie administracyjnym samego Kłodzka współczynnik feminizacji jest jeszcze wyższy i osiąga wartość 113 kobiet na 100 mężczyzn, podczas gdy w strefie gminy wiejskiej zauważa się już względne zachowanie proporcji płci na poziomie 102 kobiet na 100 mężczyzn.

Jeden z powodów nadwyżki kobiet jest zobrazowany poprzez strukturę wieku ludności miejskiej gm. Kłodzko. Kobiety zdecydowanie dominują w grupie wiekowej powyżej 70 lat (stanowią niemalże dwukrotnie większą grupę wobec mężczyzn). Fakt ten jest spowodowany krótszą przeżywalnością mężczyzn, w tym w regionie Sudetów istnieje możliwość powiązania tego faktu z pracą w kopaniach.

Ryc. 8. Struktura ludności Kłodzka wg wieku i płci w roku 2015.

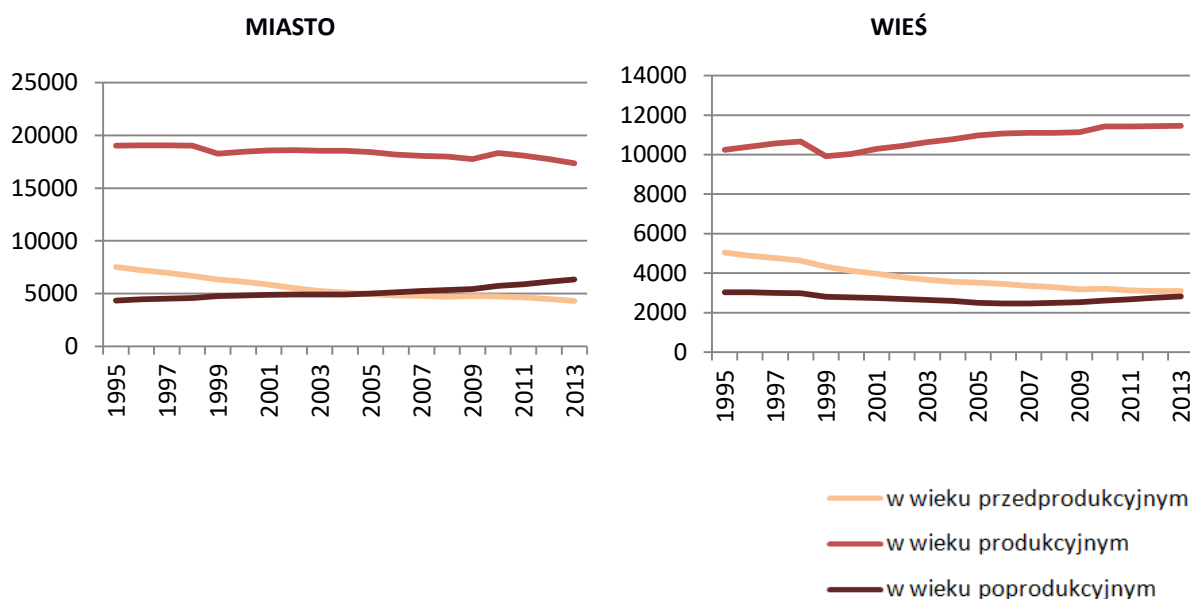
Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

Struktura wieku ludności kłodzkiej wykazuje charakter piramidy regresywnej, co jest charakterystyczne dla woj. dolnośląskiego i całego kraju. Tak więc i w Kłodzku miały miejsce dwa wyższe demograficzne lata 50. i 70., a obecnie uwidacznia się pogłębiający okres niżu demograficznego (który utrzymuje się już od 25 lat). Obserwuje się więc stały trend malejącej liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz intensywny wzrost osób w wieku poprodukcyjnym.

Co to oznacza dla Kłodzka? Tak naprawdę nic ponad to, o czym w ciągu ostatnich latach mówi się w odniesieniu do całego kraju. A więc, wciąż posiadamy niewielką liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym, które *de facto* stanowią istotny napęd lokalnej gospodarki i miejsc pracy (ośrodki opiekuńczo-wychowawcze, rosnące potrzeby tych, "którym trudno odmówić"). Narasta druga fala bezrobocia, która stanowi pokłosie wyższego demograficznego lata 50. i 70 (obecnie pokolenia te coraz częściej decydują się na migracje zarobkowe do większych miast lub za granicę). Rośnie natomiast liczba osób na emeryturze, która stanowiłaby istotny potencjał konsumpcyjny, o ile posiadałaby wysokie emerytury.

Szczególnej uwagi wymaga tendencja zmian udziału grupy produkcyjnej w rejonie miasta Kłodzko i jego gminy wiejskiej. Okazuje się, że liczebność tej grupy w mieście spada, jednak sytuacja ta jest odwrotna w gminie wiejskiej Kłodzko. Fakt ten może mieć bezpośredni związek z procesami migracyjnymi ludności miejskiej na obszary wiejskie.

Ryc. 9. Liczba ludności Kłodzka i jego strefy podmiejskiej w latach 1995-2013 wg ekonomicznych grup wieku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

4.3. Migracje

4.3.1. Migracje wewnętrzne: procesy suburbanizacji

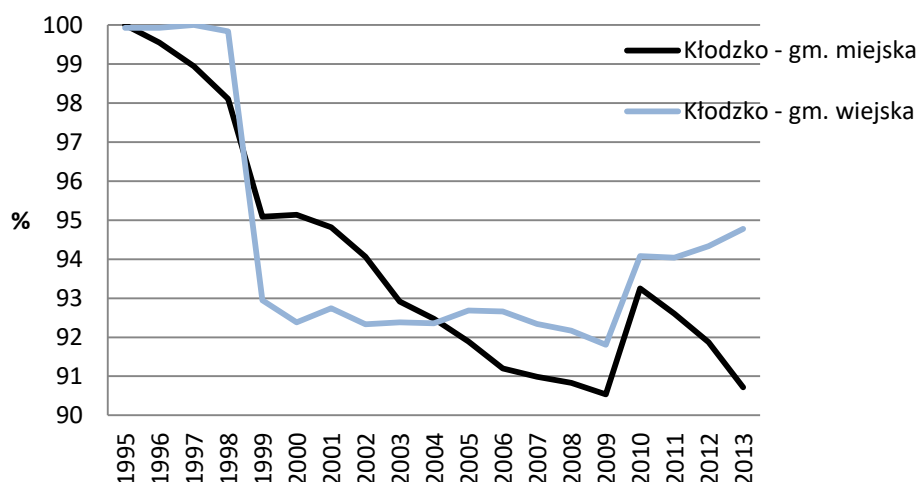
W prognozie demograficznej miasta Kłodzko z 1999 r. (*Strategia...*, 1999) stwierdzono, że od roku 2000 liczba ludności ośrodka będzie systematycznie spadać aż do 2010 roku z prognozowanym całkowitym spadkiem populacji do 28 tys. osób i dopiero po tym okresie istnieje prawdopodobieństwo ponownego wzrostu liczby ludności. W badaniu podkreślano możliwość realizacji prognozy przy stałym trendzie emigracji ze strefy miejskiej. Jak się okazało, wyniki te bardzo dobrze odzwierciedliły trend liczebności populacji pierwszej dekady XXI w. – w roku 2010 Kłodzko liczył 28,780 tys. mieszkańców (wg danych GUS).

W okresie 1988-2002 na terenie zarówno wsi, jak i samego Kłodzka, dominowały wymeldowania do innych miast, co jest z resztą typowe dla ośrodków przemysłowych w dobie postindustrializacji. Co więcej zjawisko to stało się w pewnym momencie ogólnym trendem całej Kotliny Kłodzkiej⁴. Od roku 2009 w obszarze gminy wiejskiej Kłodzko kierunek ten zaczął się jednak zmieniać, a właściwie zaczęto obserwować odwrotny wobec miasta trend zmiany liczby ludności (na wsi wzrastał). Równoległe do spadku grupy osób w wieku produkcyjnym (1644 w ciągu 18 lat) wzrasta udział tej grupy wiekowej w gminie wiejskiej Kłodzko (1216 osób w ciągu 18 lat), co może świadczyć o przechwytywaniu prognozowanego ponownego wzrostu (w rzeczywistości ma on miejsce, jednak nie w samym mieście, ale jego strefie wiejskiej). Zasadne wydaje się rozważenie tego faktu w kontekście zmiany kierunku migracji i tworzenia się swoistych przedmieść kłodzkich.

⁴ Tzw. depopulacja Ziemi Kłodzkiej (por. Ciok, 1995; Górecka i Tomczak, 2008).

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

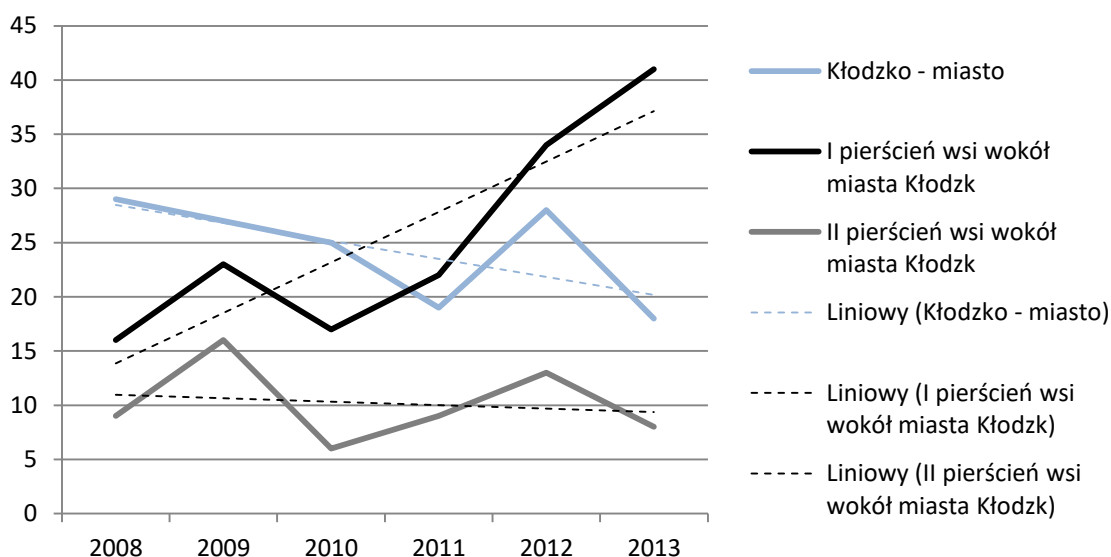
Ryc. 10. Zmiany liczby ludności Kłodzka i jego strefy podmiejskiej w latach 1995-2013 w stosunku do maksymalnego poziomu zaludnienia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym pociąga za sobą inwestycje budowlane, co miało miejsce właśnie w niektórych wsiach podmiejskich. Tereny popularne pod inwestycje mieszkaniowe (indywidualne) znajdują się w części wschodniej i południowej Kłodzka. Najintensywniejszy ruch budowlany odnotowano we wsi Jaskowa Dolna (50 obiektów mieszkaniowych w ciągu 6 lat), a o ponad połowę mniej (co i tak stanowi wynik znaczący wobec pozostałych miejscowości) – w Krosnowicach i Starym Wielisławie (graniczące z Kłodzkiem od strony południowej). Wielkości te wydają się niewielkie wobec suburbiów wyżej omawianych, jednak w skali Kotliny Kłodzkiej, a także wobec specyfiki układu fizycznego terenu (ograniczona dostępność terenów pod zabudowę), postęp osadnictwa w tempie średnio 8 domów rocznie jest znaczący (dla porównania w tym samym czasie w mieście Międzyzylesie i Dusznikach-Zdroju – 5, w Łądku-Zdroju – 6 budynków mieszkalnych).

Ryc. 11. Mieszkania oddane do użytku w Kłodzka i jego strefie podmiejskiej w latach 2005-2013

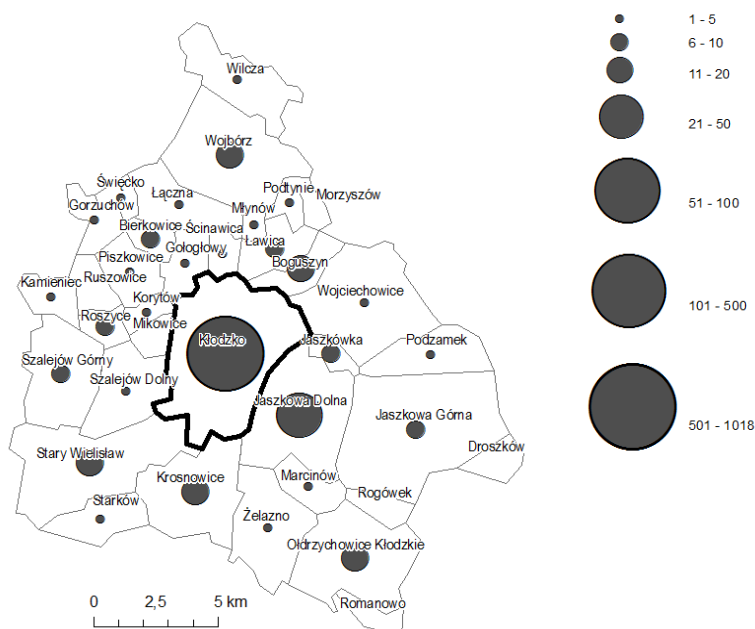

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Niemniej warty uwagi wydaje się wybór właśnie tych miejscowości na lokalizację zabudowy podmiejskiej. Abstrahując od cen nieruchomości⁵, należy wziąć pod uwagę odległość stref nowych osiedli od głównych dróg dojazdowych. Jeszkowa Dolna to typowa wieś-ulicówka wzdłuż drogi gminnej, tymczasem równoległe doń, właściwie bezpośrednio do Kłodzka biegnie droga krajowa nr 46, wzdłuż której lokuja się kolejne miejscowości: Jaskówka (która ów droga przecina środkiem zabudowań) oraz Podzamek (nie osadzony na trzonie drogi krajowej). Chociaż zazwyczaj, w kontekście rozwoju suburbiów, mówi się o silnym rozwoju infrastruktury drogowej i uzależnieniu ich mieszkańców od samochodów, w przypadku osadników wsi wokół Kłodzka wyraźnie bardziej interesują tereny spokojne, oddalone od hałasu, w tym tranzytowego. Poza Jaskówką i Podzamkiem (wobec którego dochodzi jeszcze obecność dopiero w II pierścieniu gmin wiejskich wokół Kłodzka), analogii można doszukiwać się we wsiach Ścinawica, Mikowice czy Korytów – wszystkie położone nawet bliżej Kłodzka niż Jeszkowa Dolna i posiadające bezpośredni dostęp do obwodnicy miejskiej. Jak się okazuje obwodnica stała się obecnie barierą rozwojową dla miasta – liczba mieszkań oddanych do użytku wzrasta z roku na rok coraz dalej na południe i to wszystko wzdłuż – wydawać by się mogło – mało atrakcyjnych ulicówek.

Ryc. 12. Mieszkania oddane do użytku w Kłodzku i jego strefie podmiejskiej w latach 2008-2012.

Źródło: Mayer M., Szmytkie R., Kształtowanie się stref podmiejskich wokół miast średniej wielkości (...), 2014

Drugi kierunek migracji, który rozwinął się na dobre dopiero kilka lat temu (od 2008 r.) jest związany z procesem suburbanizacji. Ludność miejska zaczęła się wyprowadzać ze starej, zdegradowanej tkanki miejskiej na przedmieścia, do własnych domów. Badania (Mayer, Szmytkie, 2014) wykazały, że proces suburbanizacji dotyczy już nie tylko największych miast i aglomeracji, ale też miast średniej wielkości (do skali ośrodków powiatowych). Wobec miast regionu południowo-zachodniego Polski, w Kłodzku wciąż widoczny jest dopiero załazek tego procesu. Niemniej jednak wymaga on głębszej uwagi.

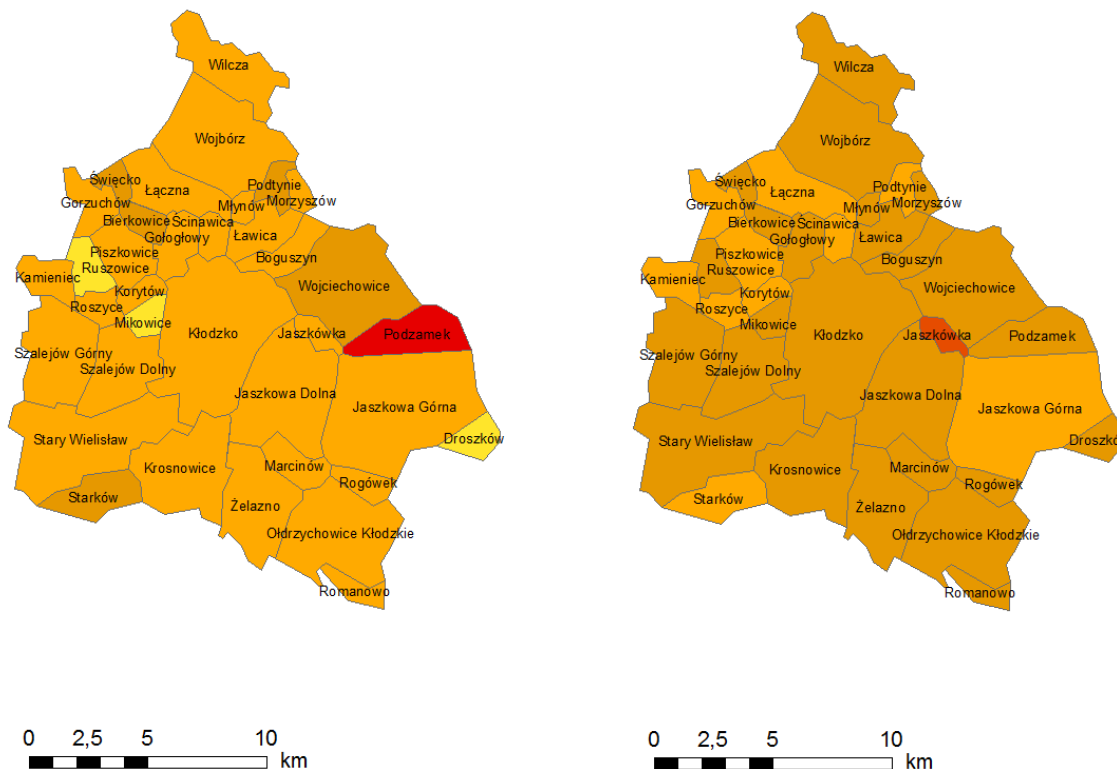
⁵ Analiza cen nieruchomości stanowi istotną kwestię w badaniu trendów osadniczych w warunkach wolnorynkowych, niemniej aspekt ten jest na tyle obszerny, że zdecydowano się go w ogóle nie poruszać.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

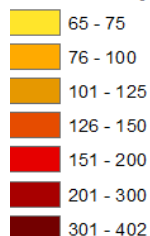
Ryc. 13. Zmiany liczby ludności w Kłodzku i jego strefie podmiejskiej.

w latach 1988-2002

w latach 2002-2009

zmiana liczby ludności (1988 - 2002)

granice administracyjne miasta

Źródło: Mayer M., Szymtykie R., Kształtowanie się stref podmiejskich wokół miast średniej wielkości (...), 2014

Proces suburbanizacji jest w Kłodzku bardzo *świeży*, jednak ma tendencje rozwojowe.

Depopulacja Kłodzka wynika więc w dużej mierze z procesów migracyjnych. Kłodzkanie wyjeżdżają w poszukiwaniu lepszych warunków zamieszkania, ale i lepszych warunków pracy (bądź też rozwoju zawodowego).

Ten drugi typ ruchów wyjazdowych dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, rozpoczyna się od wyjazdów na studia i pozostania w ośrodku o większych perspektywach znalezienia pracy lub rozwoju zawodowego. Im osoby starsze lub mniej wykształcone, tym częściej decydują się na wyjazdy zagraniczne, coraz częściej na pobyt stały. Depopulacja wiąże się tu z procesem drenażu mózgow, a jedną z głównych przyczyn jej istnienia jest brak pracy lub zbyt niskie oferty płacowe i płacowo-rozwojowe.

Niektóre źródła podają (w tym: Staffy M., 1994), że Kotlina Kłodzka przechodziła już w swej historii okres depopulacji w wyniku migracji zarobkowych. Proces ten miał miejsce pod koniec XIX w.

Wyludnienia następowały niejednokrotnie w całych miejscowościach, głównie wsiach, i były spowodowane nieopłacalnością prowadzonych tu gospodarstw rolnych, niewielkich zakładów przemysłowych oraz sezonowego wyrąbu drzew metodami nie mechanicznymi. Krótko mówiąc, w epoce industrializacji i mechanizacji pracy, nierozwijające się obszary straciły swój potencjał w zakresie konkurencji produkcji. W następstwie emigracji ludności za pracą, niski poziom kulturowy i edukacyjny pozostałych mieszkańców. Fakt ten pogłębiał różnice rozwojowe pomiędzy strefami rozwoju gospodarczego a obszarami przedrewolucyjnej stagnacji.

Aktualne tendencje migracyjne wydają się powrotem do sytuacji sprzed wieku. Czy istnieje możliwość wyciągnięcia wniosków z powtarzającej się historii?

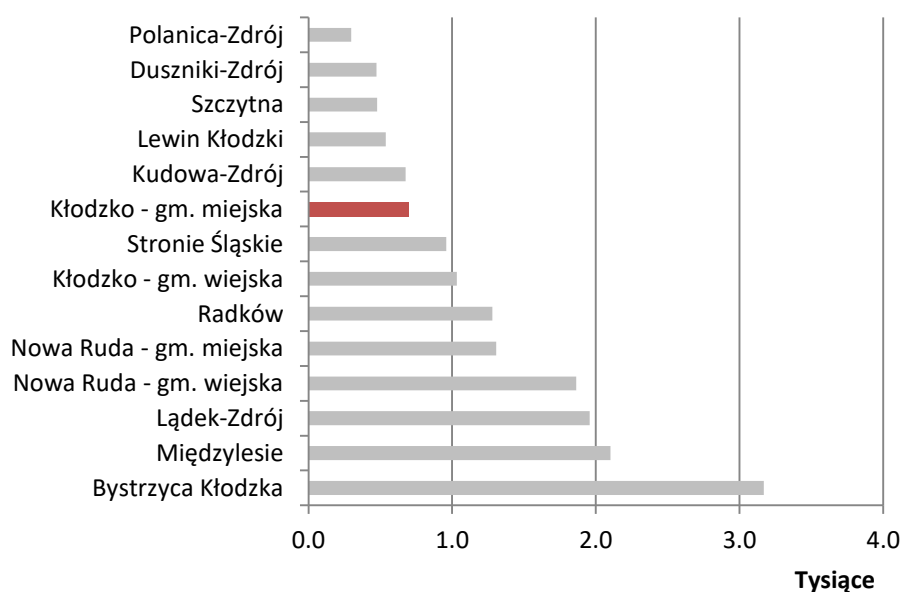
---

5. OSADNICTWO, NIERUCHOMOŚCI, W TYM GOSPODARKA KOMUNALNA

Miasto może zarządzać przestrzeniami, które stanowią jego własność. Stąd w kierunku oceny i możliwości realizacji działań strategii rozwoju niezbędna jest weryfikacja zasobu własności komunalnej miasta i gminy Kłodzko. Ponadto dane na temat nieruchomości mogą stać się pomocne przy perspektywicznej ocenie potencjalnych zysków lub strat budżetu miejskiego w ramach planowanego wydatkowania.

5.1. Struktura własnościowa gminy

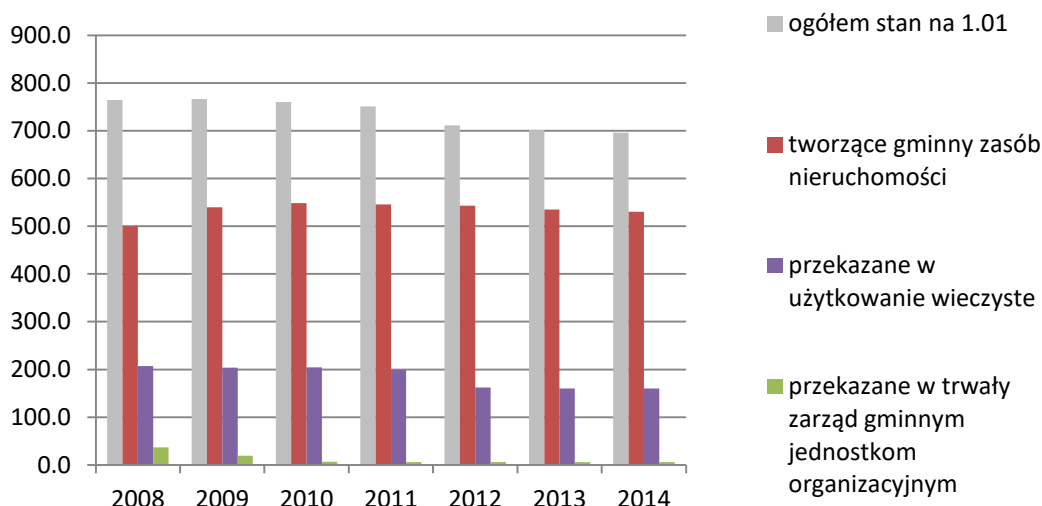
Ryc. 14. Zasób gmin powiatu kłodzkiego w grunty komunalne w roku 2014.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie GUS.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

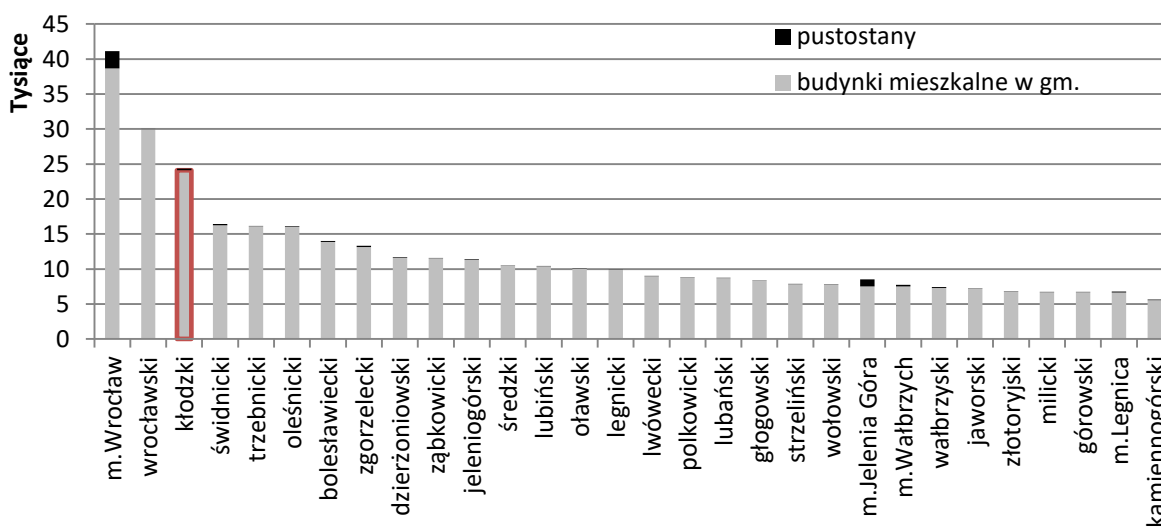
Ryc. 15. Grunty komunalne w gm. miejskiej Kłodzko w latach 2008-2014.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie GUS.

Kłodzko posiada przeciętną w skali powiatu ilość gruntów komunalnych i wartość ta systematycznie spada. Niemniej jednak sam udział gruntów, tworzących gminny zasób nieruchomości nieznacznie wzrasta, co należy ocenić jako trend pozytywny.

Ryc. 16. Zasób budynków gminnych w powiatach woj. dolnośląskiego, stan na rok 2013.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie GUS.

Powiat kłodzki posiada największą, po Wrocławiu i pow. wrocławskim, liczbę budynków mieszkalnych w całym województwie (ponad 24 tys. budynków). Wynika to m.in. z faktu wysokiego udziału zachowanych budynków jeszcze z okresu II wojny światowej. Fakt ten z jednej strony ocenia się pozytywnie, bo gminy mają wystarczający zasób nieruchomości na sprawne zarządzanie miastem, z drugiej strony jednak tak wiekowa struktura zabudowy niesie ze sobą poważne inwestycje remontowo-budowlane oraz ochronę konserwatorską, często niezwykle restrykcyjną (względy ekonomiczne częściej wskazują na większą opłacalność wybudowania nowego budynku aniżeli utrzymanie starych).

W przypadku pow. kłodzkiego największa pula zasobu budynków gminnych przypada na Bystrzycę Kłodzką oraz gm. wiejską Kłodzko (łącznie niespełna 40% wszystkich zasobów powiatu). Miasto Kłodzko znajduje się nie dużo dalej w rankingu – na 4. miejscu (tuż za Nową Rudą).

Łącznie wszystkich budynków gm. Kłodzka posiada 465 (o łącznej pow. 225 567,08 m²), w tym 446 to budynki mieszkalne (222 701,79 m² pow.). Liczby te przekładają się na liczbę 3 774 lokali mieszkalnych, w tym 58% własnościowych.

W ramach analizy zasobu mieszkaniowego warto wspomnieć o dokumencie pt. „Strategia Mieszkalnictwa dla miasta Kłodzka na lata 2007 – 2013”⁶, który przedstawia diagnozę zasobu oraz cele polityki, jaką powinna prowadzić gmina. Poszczególne zapisy „Strategii Mieszkalnictwa” oraz jej cele omówiona zostanie w części poświęconej zasobowi mieszkaniowemu.

5.2. Stawki czynszowe (makroregion tzw. Sudety Środkowe)

5.2.1. Uwagi dotyczące czynszu za lokale handlowe w MBPA

Czynsze za lokale z witryną w analizowanych małych miastach Dolnego Śląska są bardzo wysokie. We Wrocławiu w 2014 roku „średnia półroczna cen wynosiła 60 zł za m² [lokalu handlowo-usługowego – przyp. MD], średnia z ostatniego miesiąca to 55 zł. Obecnie nawet w dobrych lokalizacjach, blisko centrum można znaleźć lokale handlowe nawet poniżej stawek przeciętnych. Dobry przykład takiego zjawiska to lokal (...) oddalony o kilkaset metrów od Rynku. Oferent chce za niego 39 zł miesięcznie/m kw. Inna, podobna oferta, to pawilon handlowy (...) Cena najmu w tym przypadku wynosi 40 zł/m kw.⁷ W Poznaniu lokal handlowy można wynająć przeciętnie już za 35 zł/m kw., w Kłodzku (33 zł/m kw.)⁸. Nieco droższe niż w Kłodzku są przeciętnie lokale z witrynami w Wałbrzychu (34 zł/m kw.), a tańsze w Świebodzicach, Ząbkowicach, Nowej Rudzie i Bystrzycy Kłodzkiej, przy czym w czterech ostatnich przypadkach podaż jest tak mała, że trudno mówić o cenie średniej; to raczej kazuistyka niż statystyka.

5.3. Struktura wieku budynków

Kłodzko posiada w swych zasobach 446 budynków mieszkalnych, stanowiących własność lub współwłasność gminy. Skoro więc wspomniano, że największym minusem posiadanych zasobów nieruchomości są wysokie koszty ich utrzymania, szczególnie w przypadku budynków starych, o charakterze zabytkowym, warto zweryfikować ten stan w Kłodzku.

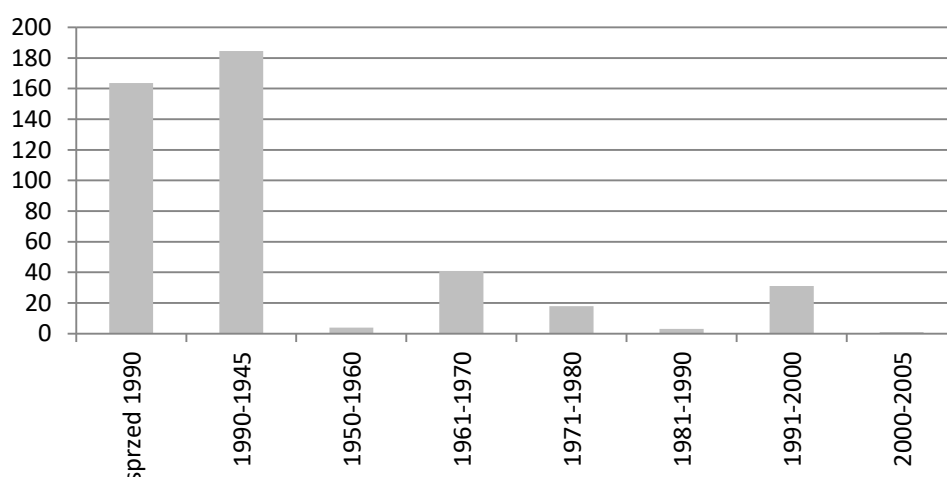
⁶ Dokument do pobrania na stronie BIP Urzędu Miejskiego w Kłodzku
<http://www.bip.um.klodzko.pl/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=852>

⁷ za: Ocimek, J. (2014). Rynek najmu powierzchni handlowych ciągle w defensywie – galerie handlowe wygrywają. Dostępny pod adresem: <http://biurawroclaw.com.pl/rynek-najmu-powierzchni-handlowych-ciagle-w-defensywie-galerie-handlowe-wygrywaja/>

⁸ Obliczenia własne na podstawie www.otodom.pl

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Ryc. 17. Struktura wieku zabudowy mieszkalnej własności lub współwłasności gm. Kłodzku, stan na rok 2014.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie GUS.

Przede wszystkim wykres zwraca uwagę na fakt, że łączna liczba budynków mieszkalnych gminy po roku 1945 (w ciągu 55 lat) w dalszym ciągu stanowi najmniejszy udział w całej strukturze zabudowy. Dominują budynki z okresu przedwojennego. Zabudowa sprzed 1990 r. to z jednej strony najcenniejsze zabytki architektury, przyciągające turystów i podtrzymujące pierwotny charakter miasta, ale z drugiej, także najwyższe koszty utrzymania i najniższa jakość zamieszkania (niedostosowanie do współczesnych standardów mieszkaniowych, w tym instalacji grzewczo-sanitarnej, której jednak remont jest o ile w ogóle możliwy, to niezwykle kosztowny).

Z samej liczby budynków powojennych niemalże połowa posiada już *swój wiek*, dodatkowo negatywnie oceniany poprzez jakość stosowanych w latach 60. i 70. materiałów.

Ponieważ samorząd nie jest w stanie utrzymać poziomu dekapitalizacji wielu obiektów, z których wiele ma po ok. 100 lat⁹, Kłodzko realizuje program sprzedaży mieszkań dotychczasowym najemcom z bonifikatą w wysokości 97 lub 99 proc. Można uznać, że działanie takie jest bardziej celowe niż podwyższanie czynszów najemcom komunalnym do poziomu, który umożliwiłby nie tylko bieżące utrzymanie obiektów, ale także ich generalny remont. Nie jest też wskazane utrzymywanie sytuacji, gdy najemcy komunalni są *de facto* dotowani środkami pochodzącymi z podatków innych mieszkańców.

Uchwała Rady Miejskiej Kłodzka z dn. 26 czerwca 2008 roku nr XXIV/208/2008 określiła zasady zbywania lokali mieszkalnych oraz wskazała, że gmina powinna co roku zbywać na rzecz dotychczasowych najemców co najmniej 70 mieszkań.¹⁰ W roku 2013¹¹ uchwalono Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Miasta Kłodzka 2013-2017 zakładający planowaną sprzedaż lokali mieszkalnych w wysokości 60. Obecnie można je wykupić z ulgą 99%¹².

⁹ Blisko 49 proc. zasobu komunalnego w ogóle.

¹⁰ <http://e-iso.pl/ebip/archiwum/um/www.bip.um.klodzko.pl/dokumenty/File/STRATEGIA/Strategia%20Mieszkalnictwa%20dla%20Miasta%20Klodzka%20na%20lata%202007-2013.pdf>

¹¹ Uchwała nr XXXI/349/2013r.

¹² Załącznik do Uchwały Nr XXXI/349/2013 Rady Miejskiej w Kłodzku z dn. 31 stycznia 2013 r.: Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Miasta Kłodzka na lata 2013-2017; dostęp: http://edzienniki.duw.pl/duw/WDU_D/2013/1717/Zalacznik1.pdf z dn. 15.09.2016 r.

5.4. Warunki mieszkaniowe

W tabeli poniżej przedstawiamy warunki lokalowe mieszkańców Kłodzka na dzień 31.12.2010.¹³ Dla porównania podajemy dane dla subregionu wałbrzyskiego oraz całego województwa.

	Liczba izb w mieszkaniu	Liczba osób na mieszk.	Liczba osób na izbę	Pow. użytkowa mieszk. m ²	Pow. użytkowa na osobę m ²
Kłodzko (2005)	3,38	2,62	b.d.	61,0	23,3
Kłodzko (2010)	3,7	2,95	0,8	73,0	24,8
subregion wałbrzyski (2010)	3,43	2,65	0,77	63,9	24,2
woj. dolnośląskie (2010)	3,61	2,7	0,75	67,4	25,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz zawartych w dokumencie pt. „Strategia Mieszkalnictwa Miasta Kłodzka na lata 2007 – 2013”

Jak widać, sytuacja mieszkaniowa kłodzyczan nie odbiega od warunków panujących na Dolnym Śląsku. Przy czym warto nadmienić, że średnia powierzchnia mieszkania jest o ponad 8% większa od takiej samej dla całego Dolnego Śląska. W porównaniu z subregionem wałbrzyskim średnia powierzchnia mieszkania w Kłodzku jest aż o 14% większa. Odnosząc się do danych z 2005 r. widać pozytywny wzrost powierzchni użytkowej w mieszkaniach zasobu gminnego.

---

6. ŚRODOWISKO – STAN, ZAGROŻENIA I POTENCJAŁ GOSPODARCZY

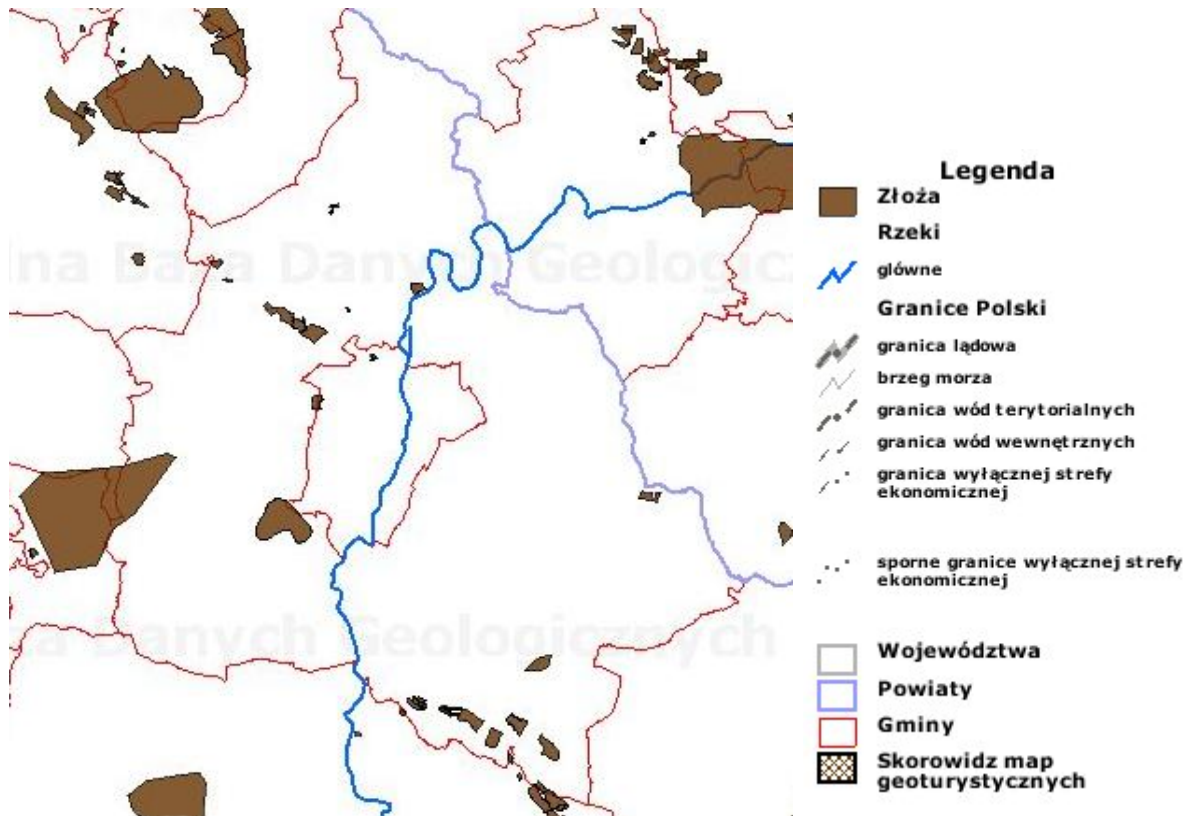
6.1. Geologia i jej potencjał wydobywczy

Powiat kłodzki, jak wskazują dane Państwowego Instytutu Geologicznego, jest zasobny w surowce mineralne, w tym przede wszystkim wapień i margle, wapień dolomityczny, amorfity, gnejsy i łupki łuszczykowe, piaskowiec. Zasoby te są wykorzystywane przede wszystkim w przemyśle: budowlanym, w tym drogowym, chemicznym i energetycznym.

Ryc. 18. Lokalizacja złóż w gminie miejskiej Kłodzko oraz jego sąsiedztwie

---

¹³Dokument do pobrania na stronie BIP Urzędu Miejskiego w Kłodzku
<http://www.bip.um.klodzko.pl/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=852>

Źródło: Opracowanie <http://bazagis.pgi.gov.pl/>

Okazuje się, że główny ośrodek miejski subregionu korzystnie jest ulokowany poza strefą głównych obszarów występowania złóż. Niemalże na granicy gminy miejskiej i wiejskiej Kłodzko znajdują się złoża wód mineralnych (obszar południowo-wschodni), surowce ilaste ceramiki budowlanej, kruszywa naturalne oraz kamienie drogowe i budowlane (północny zachód i północ). Wszystkie złoża są zagospodarowane górnictwo:

- Ustronie (w granicach administracyjnych miasta): kruszywa naturalne – jeden z mniejszych obszarów górniczych w Kotlinie Kłodzkiej,
- Lesczyna II (w granicach administracyjnych miasta): surowce ilaste ceramiki budowlanej,
- Stary Wielisław: wody lecznicze,
- Bierkowice: kruszywa naturalne,
- Młynów: kamienie drogowe i budowlane.

Potencjał wydobywczy obszarów górniczych wokół Kłodzka nie jest jednak znaczący, w tym ze względu na silną konkurencję sąsiednich ośrodków o mocnym profilu górniczym (m.in. po stronie Czech) oraz niski udział liczby pracowników zatrudnionych w górnictwie w stosunku do ogólnej liczby zatrudnionych.

6.2. Gleba oraz jej potencjał rolniczy

Rolnictwo nie stanowi domeny rozwoju obszarów miejskich. Niemniej jednak, zważywszy na potrzebę centralizacji pewnych usług związanych z rolnictwem, jego przetwórstwem i dystrybucją, warto rozszerzyć zakres analiz potencjału przemysłowego Kłodzka o otaczający go obszar gminy wiejskiej.

Wg zapisów wojewódzkich dokumentów strategicznych w regionie pasa południowego to właśnie obszar gminy wiejskiej Kłodzko charakteryzuje się najlepszym wskaźnikiem waloryzacji rolniczej

przestrzeni produkcyjnej. Żyzny pas Ziemi Kłodzkiej tworzą gleby o dużym znaczeniu dla kompleksów pszennych (ok. 30%). Niewielki udział posiadają gleby żytńio-ziemniaczane i pastewne, tu rozróżniane ze względu na okresowe podtopienia¹⁴..

Obszar ten nie posiada potencjału wprowadzania wielkoskalowej polityki rolnej. Niemniej jednak należy zwrócić uwagę na bardzo dobre warunki dla rozwoju, a raczej kontynuacji tradycji niewielkich gospodarstw rolno-hodowlanych, nastawionych na rynek lokalny.

Rozwijająca się intensywnie sieć ośrodków agroturystycznych zaczyna wykorzystywać ten atut i promować go wśród przyjezdnych. Obserwuje się stopniowe wytwarzanie szlaku miejscowości agroturystycznych, w tym wokół Kłodzka, choć częściej lokalizowanych bliżej ośrodków uzdrowiskowych niż samego centrum usługowego miasta. Kierunek wydaje się odpowiedni, jednak może stanowić pewną konkurencję wobec samego Kłodzka, którego potencjału doszukiwano się w sektorze usługowym regionu, w tym ukierunkowanym na użytkowników zewnętrznych. Już w tej chwili należy więc współpracować z wsiami ukierunkowanymi na produkcję produktów naturalnych i regionalnych w celu scentralizowania tego potencjału i przejęcia roli *managera* sieci usługowej regionu.

6.3. Wody powierzchniowe i podziemne

6.3.1. Wody podziemne

Miasto Kłodzko posiada na swym obszarze zasoby wodne zdatne do celów pitnych. Są tu obecne również złoża wód mineralnych, choć o znacznie niższym potencjale niż w miejscowościach sąsiednich.

Ryc. 19. Główne ujęcia wód podziemnych i powierzchniowych w strefie wokół miasta Kłodzko.

Źródło: Strategia rozwoju powiatu kłodzkiego na lata 2016-2020, Kłodzko, marzec 2016

6.3.2. Wody powierzchniowe

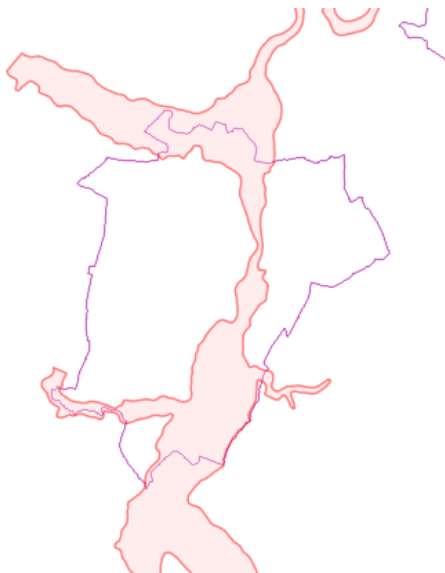
Kłodzko położone jest w kotlinie. Przez miasto przepływa Nysa Kłodzka, która ma liczne dopływy rzek i potoków górskich, z których główne to Bystrzyca, Bystrzyca Dusznicka oraz Biała Łądecka Sama Nysa

¹⁴ Staffy M. (red.), *Kotlina Kłodzka*, Wyd. I-BiS, Wrocław, 1994

Kłodzka swe źródło wywodzi z Masywu Śnieżnika. Tuż przed Kłodzkiem, do Nysy Kłodzkiej niosącej już wody Bystrzycy dopływa silnie uregulowana Biała Łądecka, a na terenie samego miasta z Nysą Kłodzką łączy się Bystrzyca Dusznicka. Istniejący układ hydrologiczny Nysy Kłodzkiej sprzyja szybkiemu przemieszczaniu się mas wody z gór w kierunku Kłodzka, co rodzi poważne zagrożenie powodziowe dla miasta

6.3.3. Zagrożenie powodziowe

Ryc. 20. Obszary zagrożone podtopieniami na tle granic administracyjnych miasta Kłodzko (mapa orientacyjna).

Źródło: <http://mapy.geoportal.gov.pl/>

Obok powodzi, uciążliwe dla mieszkańców są również lokalne podtopienia. Dość często na tym terenie zdarzają się opady nawalne¹⁵, które zalewają niżej położone, pozbawione odpływu ulice miasta. Powodem jest za mało wydajna kanalizacja deszczowa lub jej zatkanie. Wynikiem zjawiska jest zalewanie budynków i niszczenie mienia ruchomego (np. zaparkowanych samochodów). Efekt ten dodatkowo jest składową większych powodzi, naraża również gminę na koszty odszkodowań za zniszczone mienie.

6.3.4. Mechanizmy zabezpieczenia przeciwpowodziowego

Klimat w Kotlinie Kłodzkiej cechuje duża zmienność. Dla spraw przeciwpowodziowych szczególnie istotne są ilości opadów i sposób ich prowadzenia przez ciek wodny. Docierające nad góry otaczające Kotlinę, wilgotne powietrze unosi się i skrapla jeszcze na zboczach odwadnianych przez dopływy Nysy Kłodzkiej. Sumy tych opadów są duże, dochodząc w obszarach źródłiskowych nawet do 1200 w rocznej sumie opadów¹⁶. Nysa Kłodzka ma charakter rzeki górskiej: krótki czas koncentracji wezbrań i ich szybkie opadanie. Wezbrania Nysy Kłodzkiej i jej dopływów są gwałtowne, ich czas liczony jest zaledwie w minutach i godzinach, co utrudnia ostrzeżenie przed falą powodziową¹⁷. Efekt ten wzmacnia techniczna zabudowa brzegów koryt głównych cieków. W rezultacie dla Nysy Kłodzkiej w Kłodzku prawdopodobieństwo osiągnięcia lub przekroczenia stanu ostrzegawczego w danym roku

¹⁵Komentarz do mapy hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-58-C Kłodzko.

¹⁶Komentarz do mapy hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-58-C Kłodzko.

¹⁷Komentarz do mapy hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-58-C Kłodzko.

wynosi aż 92,5 %¹⁸. Wody spiętrzają się, trafiając na „wąskie gardło” w gęsto zabudowanym Kłodzku, powodując rozlanie się w niżej położonych częściach miasta.

Obok powodzi, uciążliwe dla mieszkańców są również lokalne podtopienia. Dość często na tym terenie zdarzają się opady nawałne¹⁹, które zalewają niżej położone, pozbawione odpływu ulice miasta. Powodem jest za mało wydajna kanalizacja deszczowa lub jej zatkanie. Wynikiem zjawiska jest zalewanie budynków i niszczenie mienia ruchomego (np. zaparkowanych samochodów). Efekt ten dodatkowo jest składową większych powodzi, naraża również gminę na koszty odszkodowań za zniszczone mienie.

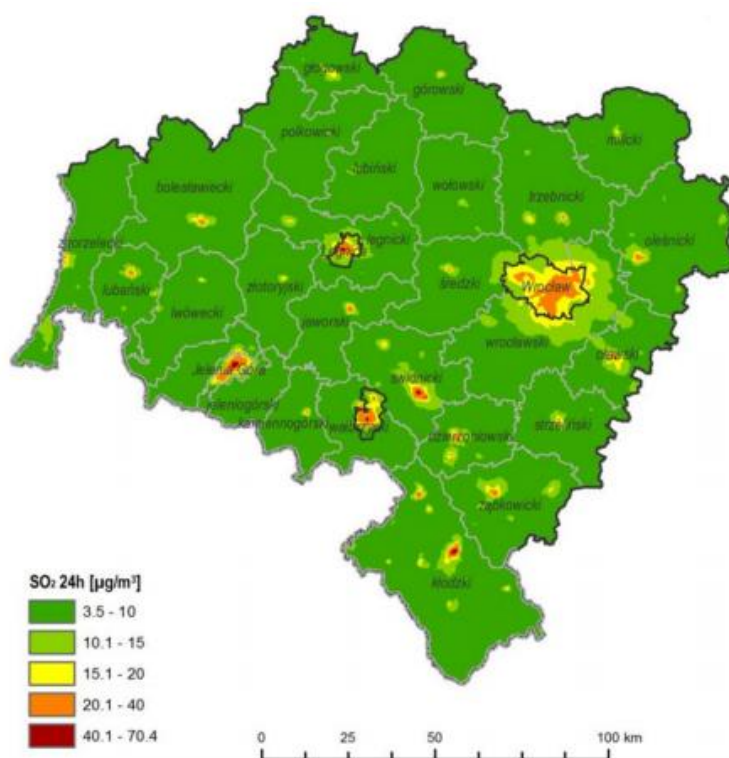
6.4. Powietrze – zanieczyszczenie i ochrona²⁰

Ocena stanu powietrza atmosferycznego została szeroko opisana w raporcie *Oceny jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2014 r.*, a także była poruszana w innych dokumentach środowiskowych. Z punktu widzenia niniejszej analizy za szczególnie ważny uznaje się również dokument „Naprawcze programy ochrony powietrza dla stref na terenie województwa dolnośląskiego, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu”.

Ocena stanu powietrza w mieście Kłodzko jest następująca:

- w roku 2014 nie nastąpiły przekroczenia dopuszczalnych i alarmowych poziomów dla dwutlenku siarki (maksymalne stężenie dobowe nie przekroczyło 42%, godzinne – 30% normy),

Ryc. 21. Rozkład stężeń 24-godzinnych dwutlenku siarki na terenie woj. dolnośląskiego na podstawie wyników modelowania jakości powietrza, stan na rok 2014.

18 Komentarz do mapy hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-58-C Kłodzko.

19 Komentarz do mapy hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-58-C Kłodzko.

20 na podstawie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej, Kłodzko, 2015.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Źródło: Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2014 r.

- w zależności od zastosowanej metody pomiarowej tylko w jednym przypadku (pomiar ciągły) odnotowano maksymalne stężenie CO₂ w powietrzu na terenie Kłodzka,
- w większości punktów pomiarowych średnie stężenie dwutlenku azotu były wyższe w sezonie grzewczym niż poza nim,
- stężenie 1-godzinne NO_x na terenie Kłodzka przekroczyło normy do poziomu powyżej 150, µg/m³,
- maksymalne stężenie poziomu 8-godzinne tlenku węgla nie przekroczyło 44% normy, choć było bardzo wysokie wobec rozkładu w układzie wojewódzkim,
- w Kłodzku zarejestrowano przekroczenia dopuszczalnej liczby przekroczeń normy średnio dobowej pyłu PM10 (35 dni) o 40 dni (co nie jest jednak wartością najwyższą w województwie, gdzie przekroczenia dochodziły nawet do 80 dni powyżej dopuszczalnego poziomu),
- w 2014 r. w województwie nie stwierdzono przekroczeń poziomu alarmowego pyłu PM10.

Reasumując, można określić, że w stan zanieczyszczenia powietrza w Kłodzku w roku 2014 charakteryzował się następująco:

- udział emisji zastępczej z poszczególnych źródeł emisji w całkowitej emisji substancji szkodliwych przeliczonych na emisję równoważną SO₂ rozkładał się w proporcji: niska emisja: 93,7%, wysoka: 5,1%, liniowa: 1,2%,
- pozytywnie należy ocenić, że tylko w 1,0% do celów grzewczych wykorzystuje się węgiel, najczęściej zaś gaz ziemny (49%) oraz ciepło sieciowe (38,1%),
- sumaryczna wartość emisji CO₂ w roku bazowym wynosiła 146 149 MgCO₂, co przekłada się na 5,6 Mg CO₂ rocznie wartości na 1 mieszkańca,
- przewiduje się wzrost wartości zużycia energii, a co za tym idzie wzrost wartości CO₂ do poziomu 151 468 Mg CO₂/rok,
- największą grupą odbiorców energii o największym źródle emisji CO₂ będą sami mieszkańcy Kłodzka (44,9%),
- łączna wartość energii pochodząca z OZE wynosiła 54 MWh/rok. Łączne zużycie energii z OZE prognozowane wg rozwoju BUA w 2020 wynosić ma 226 MWh/rok,
- udział energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym bilansie zużycia energii w 2020 r. ma planowo osiągnąć wartość 0,13%, a z uwzględnieniem biomasy 5,1%.

---

7. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

7.1. Stan obecny

Pozyskiwanie energii z odnawialnych źródeł stanowi nie tylko założenia programowe Unii Europejskiej i krajowej polityki energetycznej, ale także korzyści wykorzystania zasobów naturalnych oraz możliwości obniżenia kosztów produkcji energii. W sposób pośredni inwestycje w OZE przyczyniają się również do zwiększenia zapotrzebowania na siły pracownicze na rynkach lokalnych.

W Polsce inwestycje w ten dział infrastruktury ciągle rośnie. Do najpopularniejszych, a zarazem najbardziej kontrowersyjnych zalicza się energetykę wiatrową.

Pamiętać należy, iż ogniwa fotowoltaiczne, kolektory słoneczne oraz pompy ciepła to odnawialne źródła energii, które bez trudu zainstalować można w miastach. Te trzy źródła wymagają jedynie powierzchni dachowej (baterie słoneczne wytwarzające energię elektryczną i kolektory słoneczne podgrzewające wodę) oraz odwiertów pod piwnicami budynków, pod placami lub nawet ulicami (pompy ciepła). Są to urządzenia bezemisyjne (w ujęciu niskiej emisji), które znacząco wspartyby

walkę o lepszą jakość powietrza w mieście. Koszty wspomnianych urządzeń bardzo szybko spadają, zmiany prawne i system dopłat zachęca do coraz szerszego ich stosowania. Dodatkowym bodźcem do ich wdrażania jest Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/31/UE z dnia 19 maja 2010 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków, która nakazuje, że od 31 grudnia 2020 r. wszystkie nowo powstające budynki mają być obiektami „o niemal zerowym zużyciu energii”, a w przypadku budynków instytucji publicznych ma tak być już od 31 grudnia 2018 r. W praktyce oznacza to inny sposób projektowania budynku, wykorzystanie nowych materiałów i zastosowanie wyżej wspomnianych, odnawialnych źródeł energii.

Obecne wykorzystanie OZE w gminach powiatu kłodzkiego na podstawie badań ankietowych (2009²¹):

- Duszniki-Zdrój (miasto): energia słoneczna – kolektory słoneczne na budynku użyteczności publicznej (200 kW),
- Kudowa-Zdrój (miasto): energia słoneczna – kolektory słoneczne w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych i budynkach pensjonatowych,
- Nowa Ruda (miasto): energia słoneczna – kolektory słoneczne na budynku użyteczności publicznej (150 kW),
- Łądek-Zdrój (gm. miejsko-wiejska): energia słoneczna, ciepło otoczenia – kolektory słoneczne w domach wypoczynkowych budynkach pensjonatowych, pompa ciepła w budynku użyteczności publicznej,
- Kłodzko (gm. wiejska): energia słoneczna, ciepło otoczenia – kolektory słoneczne w domach jednorodzinnych, pompa ciepła w domach jednorodzinnych.

7.1.1. Potencjał rozwoju elektrowni wiatrowych na terenie pow. kłodzkiego

Dolny Śląsk to jedno z województw o najniższym stopniu pozyskiwania energii z elektrowni wiatrowych. Fakt ten przyczynił się do realizacji studium istotności rozwoju energetyki wiatrowej w tym regionie (2010, 2011).

Na bazie tego opracowania można wskazać jednoznaczny kierunek możliwości działań inwestycyjnych w zakresie siłowni wiatrowych w obszarze powiatu kłodzkiego. Okazuje się, że zarówno uwarunkowania naturalne, historyczne, jak również stanowisko samych mieszkańców i środowiska naukowego jednoznacznie stoi w opozycji do tego typu inwestycji. W dokumencie obszar niemalże całej Kotliny Kłodzkiej oceniono jako wysoce ryzykowny w zakresie prowadzenia inwestycji związanych z elektrowniami wiatrowymi (ze szczególnym wyróżnieniem rejonu Parku Narodowego Gór Stołowych, gdzie obowiązuje całkowity zakaz prowadzenia tego typu inwestycji).

Jako główne czynniki obniżające możliwość prowadzenia inwestycji w elektrownie wiatrowe w powiecie wyróżnia się:

- miejski charakter obszaru samego Kłodzka: stąd inwestycje w siłownie wiatrowe są analizowane względem całego powiatu, ze szczególnym uwzględnieniem gm. wiejskiej Kłodzko,
- najmniejsze w całym województwie prędkości wiatru występują w północnej i południowo-wschodniej jego części (Kotlina Kłodzka),
- negatywne zjawiska związane z mocą wiatrów, typowe dla kotlin górskich – cisze wietrzne o zwiększonych częstotliwościach (do 27-2% w skali roku),
- strefa ochrony Parku Narodowego Gór Stołowych (gm. Radków, Kudowa-Zdrój, Szczytna, Lewin Kłodzki),
- strefa ochrony Parku Kulturowego Twierdza Kłodzka (gm. Kłodzko),

---

²¹ Aktualizacja studium przestrzennych uwarunkowań rozwoju energetyki wiatrowej w województwie dolnośląskim 2011. Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu, Wrocław, 2011.

- ochrona nietoperzy, w tym ze względu na ich strefę zimowania (m.in. Jaskinia Niedźwiedzia w Kletnie, Twierdza Kłodzko, sztolnia w Młotach) oraz ich trasy migracji (w tym w Dolinie Nysy Kłodzkiej),
- obszary o wysokich walorach panoram miejskich (Kłodzko, Bystrzyca Kłodzka) i panoram pasm górskich w rejonie Kotliny Kłodzkiej,
- zagrożenie powodziowe ze strony rzeki Nysy Kłodzkiej, w tym o charakterze gwałtownym,
- doświadczenia: w Kotlinie Kłodzkiej pojawiła się już możliwość zainwestowania w zakresie siłowni wiatrowych ze strony inwestora prywatnego, jednak pomysł ten spotkał się z negatywnym odzewem lokalnej społeczności i środowiska naukowego, a w konsekwencji: odstąpieniem przez władze lokalne od zapisów dot. lokalizacji elektrowni wiatrowych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- aktualna zmiana ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych.

Infrastruktura techniczna

7.2. Gospodarka wodno-ściekowa

Kłodzko jest zaopatrywane w wodę z wód podziemnych (studnie infiltracyjne)²². Woda po uzdatnieniu (podwyższona zawartość żelaza i manganu) jest dobrej jakości i w przystępnej cenie.²³ Kłodzko nie ma niedoborów wody, co jest sporą wartością gospodarczą miasta w naszym kraju, który nie jest zasobny w wodę pitną. Stan rurociągów określa się jako średni (te starsze) i dobry (te nowsze).

Miasto ma centralny system odprowadzania i oczyszczania ścieków w układzie kanalizacji ogólnospławnej oraz kanalizacji sanitarnej²⁴. Stan rurociągów określa się jako średni (te starsze) i dobry (te nowsze). System kanalizacji ogólnospławnej wyposażony jest w siedem przelewów burzowych. Brak oddzielenia kanalizacji sanitarnej od deszczowej jest anachroniczny i powoduje w przypadku silnych opadów lub przytkania systemu w dniach bezopadowych przedostawanie się ścieków komunalnych do Nysy Kłodzkiej²⁵.

Ścieki oczyszczane są w mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków. Oczyszczalnia funkcjonuje prawidłowo, ma stosowne zezwolenia, nie przekracza ładunków w ściekach odprowadzanych do środowiska. Konstrukcja oczyszczalni zachowuje ponad dwukrotną rezerwę przerobu ścieków. Oczyszczone ścieki z oczyszczalni odprowadzane są do Nysy Kłodzkiej²⁶.

7.3. System kanalizacji sanitarnej

7.4. Zaopatrzenie w energię elektryczną

W obrębie Kłodzka nie funkcjonują żadne źródła energetyki zawodowej. Cały powiat jest zasilany z krajowego systemu elektroenergetycznego. Firma Tauron Dystrybucja S. A. jest obecnie jedynym na terenie miasta i gminy wiejskiej Kłodzko dostawcą energii elektrycznej.

Kłodzko zasilane jest wielostronnie²⁷. Taki system w dużej mierze zabezpiecza miasto przed tzw. *blackoutem* przeciążeniowym. Dodatkowo sieć zasilająca średniego i niskiego napięcia jest

---

²²Raport o stanie miasta 2014.

²³Informacja od pracowników firmy „Wodociągi Kłodzkie” Sp. z o.o.

²⁴Raport o stanie miasta 2014.

²⁵Informacja od pracowników firmy „Wodociągi Kłodzkie” Sp. z o.o.

²⁶Raport o stanie miasta 2014.

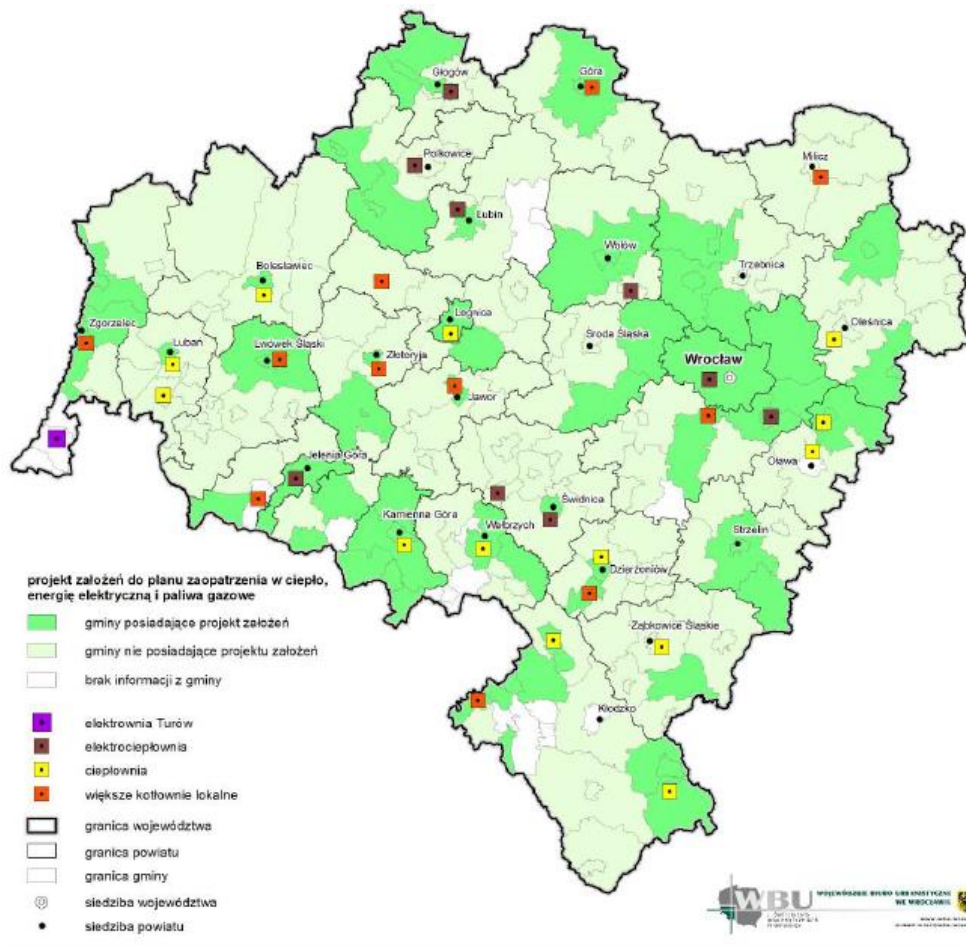
²⁷SWOT Tauron

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

w zadowalającym stanie i na bieżąco prowadzone są jej remonty i modernizacje²⁸. Pewnym problemem jest stan sieci na terenie Starego Miasta, gdyż zastosowane tam przewody mają zbyt małe przekroje w stosunku do dzisiejszego zapotrzebowania na energię elektryczną²⁹

Kłodzko zasilają dwa transformatory o mocy 25 MVA każdy, a ich średnie obciążenie nie przekracza 42% (w granicach 14,8 MW w dolinie letniej do 15,8 MW w szczycie zimowym). Oznacza to sporą rezerwę mocy, tak bardzo potrzebną w szczytowym zapotrzebowaniu na energię elektryczną (silne mrozy – dogrzewanie pomieszczeń prądem; upalne dni – klimatyzatory). Dodatkowo, analizując strukturę odbiorców energii elektrycznej na terenie miasta, widać, iż 60,4% energii elektrycznej zużywają przemysł, handel i usługi³⁰. Zapotrzebowanie na energię elektryczną w tych branżach nadal będzie rostać wraz ze wzrostem gospodarczym. Również w przypadku gospodarstw domowych (36,8% ogólnego zużycia) ze względu na wzrost zamożności społeczności Kłodzka (ale też na konieczność ograniczania niskiej emisji poprzez zmianę ogrzewania na elektryczne) konsumpcja prądu w tym sektorze wzrośnie. Można więc skonkludować, iż ponad 50-procentowa rezerwa mocy w zasilaniu Kłodzka jest zabezpieczeniem rozwoju społeczno-gospodarczego miasta oraz pozwoli częściowo na obniżenie niskiej emisji, w tym pyłu PM 10, którego wartości w powietrzu są przekroczone.

Ryc. 22. Większe źródła energii cieplnej i energetycznej w woj. dolnośląskim.

Źródło: Aktualizacja studium przestrzennych uwarunkowań rozwoju energetyki wiatrowej w województwie dolnośląskim 2011. Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu, Wrocław, 2011, s. 20.

²⁸ Projekt Programu Ograniczenia Niskiej Emisji.

²⁹ Program ochrony środowiska

³⁰ Projekt Programu Ograniczenia Niskiej Emisji

7.5. Zaopatrzenie w gaz i ciepło

W Kłodzku z gazu sieciowego korzysta 93% mieszkańców³¹. Stan sieci gazowej jest bardzo dobry i dobry, system ma również stosowne rezerwy, dające możliwość ograniczenia niskiej emisji poprzez zastępowanie domowych kotłów węglowych nowoczesnymi piecami gazowymi³².

Część mieszkańców zaopatrywana jest w ciepło systemem ciepłowniczym. System składa się z 2 ciepłowni, jest w nie najlepszym stanie, generując aż 22-procentowe straty ciepła podczas jego przesyłu³³. Niestety, w obrębie Starówki występują przede wszystkim piece indywidualne, przeważnie opalane węglem kamiennym.

7.6. Gospodarka odpadami

W Polsce od 2011 r. wszedł w życie program realizowany przez Ministerstwo Środowiska tzw. rewolucji śmieciowej, czyli nowego systemu zarządzania odpadami komunalnymi, realizowanego na mocy zmiany ustawy z dn. 1 lipca 2011 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. W nowym systemie gminy odpowiadają za zbiórkę śmieci we współpracy z wyłonionymi w przetargach firmami wywozującymi odpady (wcześniej mieszkaniec podpisywał umowę tylko z firmą odbierającą odpady, bez udziału samorządu). Oznacza to, iż gmina staje się właścicielem odpadu i jej obowiązkiem jest właściwe, dalsze nim gospodarowanie. Ów stan nakłada na Kłodzko szereg obowiązków, wpisując miasto poprzez Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami w większy, regionalny system przepływu odpadów komunalnych.

Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami lokuje Kłodzko w południowym regionie gospodarowania odpadami, z takimi gminami jak: Bardo, Bielawa, Bystrzyca Kłodzka, Duszniki-Zdrój, Dzierżoniów (gm.), Dzierżoniów (m.), Głuszycza, Jaworzyna Śląska, Jedlina-Zdrój, Jordanów Śląski, Kłodzko (gm.), Kondratowice, Kudowa-Zdrój, Lewin Kłodzki, Łagiewniki, Marcinowice, Mietków, Międzylesie, Niemcza, Nowa Ruda (gm.), Nowa Ruda (m.), Pieszycze, Piława Górna, Polanica-Zdrój, Radków, Sobótka, Stoszowice, Szczawno-Zdrój, Szczytna, Świdnica (gm.), Świdnica (m.), Świebodzice, Walim, Wałbrzych, Ząbkowice Śląskie³⁴.

W południowym regionie gospodarowania odpadami, projekt WPGO wskazuje jedną regionalną instalację do przetwarzania odpadów komunalnych: w Świdnicy. W przyszłości przewiduje się powstanie kolejnych jedenastu, wszystkie zlokalizowane mają być poza Kłodzkiem.

---

³¹ Program ochrony środowiska.

³² Projekt Programu Ograniczenia Niskiej Emisji.

³³ Program ochrony środowiska.

³⁴ Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Ryc. 23. Regiony gospodarki odpadami w obszarze południowym woj. dolnośląskiego.

Źródło: Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami.

W związku ze zmianami prawa, przestają istnieć gminne i powiatowe plany gospodarki odpadami, co oznacza budowę nowego systemu w oparciu o Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami. W tej sytuacji Kłodzko traci w dużej mierze wpływ przede wszystkim na cenę odbioru odpadów od jego mieszkańców oraz musi zacząć układać całkowicie nową współpracę w ramach południowego regionu gospodarowania odpadami. Przy braku gminnego i powiatowego planu gospodarowania odpadami, trudniejsze jest również zapanowanie nad strumieniem odpadów przemysłowych, wytwarzanych przez przedsiębiorstwa funkcjonujące na terenie miasta.

8. MOBILNOŚĆ

8.1. Kłodzko w układzie szlaków drogowych

Dzisiejszy układ połączeń Kłodzka z regionem różni się znacząco od stanu sprzed lat. Jeszcze w średniowieczu rozwój Kłodzka gwarantował jeden z ważniejszych szlaków handlowych prowadzących przez Sudety, szczególnie Czechów w kierunku Odry, a także dalej: z obszaru Morza Śródziemnego nad Bałtyk („szlak bursztynowy”). W czasach mniej odległych transport stanowił istotny czynnik rozwoju Ziemi Kłodzkiej, w tym rozwijającej się pod koniec XIX wieku sieci ośrodków turystycznych i uzdrowisk (1847 – pierwsza linia kolejowa, łącząca Kłodzko z Wrocławiem; 1848 – rozwój linii do Międzyzlesia; 1879-1880: Kłodzko – Nowa Ruda, Wałbrzych; 1890: do Polanicy Zdrój; 1897: Stronie Śląskie). Obecnie ruch tranzytowy jest dla Kłodzka raczej uciążliwością niż źródłem przychodów. Niemniej jednak układ szlaków komunikacyjnych w skali lokalnej powoduje, że miasto nadal stanowi środek ciężkości Ziemi Kłodzkiej i główne miasto obsługujące region.

Kłodzko bierze na siebie ciężar centrum komunikacyjnego Ziemi Kłodzkiej. Przebiega tędy kilka ważnych szlaków o znaczeniu lokalnym, regionalnym i międzynarodowym:

1. Droga krajowa nr 8 (międzynarodowa trasa E67 Czechy-Litwa) pełni funkcję tranzytową dla transportu międzynarodowego, jest głównym szlakiem prowadzącym do Ziemi Kłodzkiej z Wrocławia i Poznania (ruch codzienny, turyści, kuracjusze) oraz prowadzi do Kłodzka turystów handlowych z Czech. Jest to droga dwujezdniowa, na terenie Kłodzka w klasie A (stan dobry) i B (stan zadowalający)³⁵. Droga ta w okolicach Kłodzka, w skali Województwa Dolnośląskiego jest średnio obciążona ruchem kołowym: Kłodzko-obwodnica 11764 pojazdów silnikowych w Średnim Ruchu Dobowym w 2015 roku³⁶. Ruch na tym odcinku wzrósł o ok. ¼ w ciągu ostatniej dekady. Droga krajowa nr 8 sama nie jest uciążliwa dla mieszkańców Kłodzka, gdyż jest poprowadzona obwodnicą na wiadukcie. Jednak jest ona głównym „dostarczycielem” ruchu dla drogi krajowej nr 33, która z kolei przebiega przez centrum Kłodzka (będzie tak do czasu wybudowania nowego odcinka obwodnicy łączącego te dwie drogi). Drogą krajową nr 8 poruszają się również Czesi i kuracjusze, chcący zrobić zakupy przede wszystkim w Galerii Twierdza.

2. Droga krajowa nr 33 przerzuca ruch z drogi krajowej nr 8 na drogę krajową nr 46 (droga łącząca Kłodzko z Częstochową przez Opole) oraz w dalszym swym biegu prowadzi tranzyt do przejścia granicznego w Boboszowie. Droga krajowa nr 33 prowadzi także ruch codzienny i turystyczny z Kłodzka i DK8 do południowo-wschodniej części Ziemi Kłodzkiej. Jest to droga dwujezdniowa, na terenie Kłodzka w klasie B (stan zadowalający) i częściowo C (stan niezadawalający). Droga krajowa nr 33 przebiega przez centrum Kłodzka, generując od lat przejazd ponad 13 tys. pojazdów silnikowych w Średnim Ruchu Dobowym³⁷. Porównując te wartości z innymi miastami Województwa Dolnośląskiego, są to wartości wyższe średnie. Generują one jednak spore utrudnienia w samym Kłodzku, zagrażając bezpieczeństwu mieszkańców, środowisku oraz dzieląc miasto barierą ruchliwej drogi. W porównaniu z 2005 roku ruch w tym miejscu wzrósł ok. 10 proc (w ostatnich 5 latach nieco zmalał).

3. Droga krajowa nr 46 (droga łącząca Kłodzko z Częstochową przez Opole) zwiększa ruch w centrum kłodzka na DK 33, która na odcinku ul. Warty – ul. Łużyckiej, de facto stanowi połączenie DK 8 z DK 46. Sama DK 46 nie jest zbyt uciążliwa dla mieszkańców, gdyż zaczyna się w południowo-wschodnich,

³⁵ GDDKiA Wrocław, „Raport o stanie technicznym dróg na koniec 2010 roku”

³⁶ GDDKiA Wrocław, GENERALNY POMIAR RUCHU W 2015 ROKU

³⁷ GDDKiA Wrocław, GENERALNY POMIAR RUCHU W 2010 i 2015 ROKU

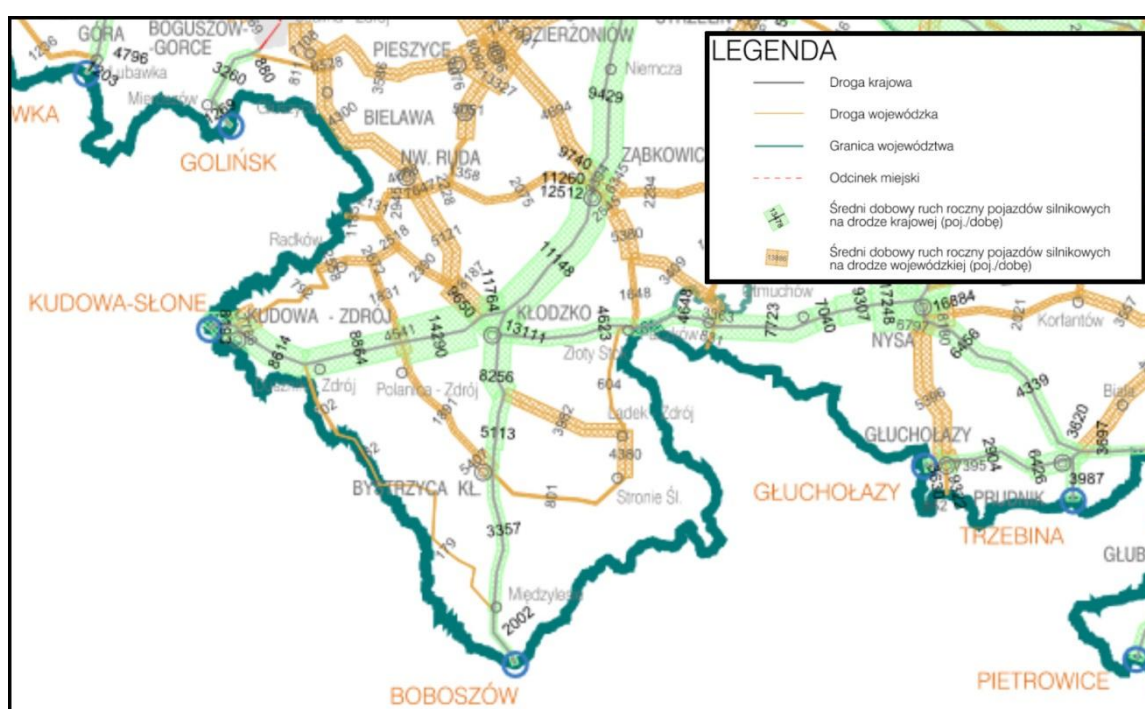
STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

mniej zaludnionych częściach Kłodzka. Wyprowadza też relatywnie niewielki ruch 4623 pojazdów silnikowych w Średnim Ruchu Dobowym³⁸.

4. Droga wojewódzka 381 stanowi połączenie drogowe Kłodzka z Nową Rudą, a dalej z Wałbrzychem. Może ona dodatkowo zwiększać natężenie ruchu kołowego w centrum Kłodzka, prowadząc pojazdy kierujące się do Opola lub Boboszowa ul. Noworudzką, oraz dalej ul. Tadeusza Kościuszki aż do zakorkowanej drogi krajowej 33.

Podsumowując: układ tranzytowy i natężenie ruchu w centrum Kłodzka powoduje korki i negatywnie wpływa na życie mieszkańców. Taka sytuacja nie sprzyja również turystyce i handlowi w mieście, utrudniając przemieszczanie się i generując straty czasu podczas oczekiwania w korkach. Dodatkowo DK 33, biegnąca przez centrum miasta, narażona jest na zalanie podczas powodzi, co strategicznie paraliżuje komunikację samochodową w znacznej części Ziemi Kłodzkiej, dotykając także międzynarodowy tranzyt.

Ryc. 24. Fragment mapy "Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych na sieci dróg krajowych i wojewódzkich w 2015 roku" GDDKiA, opr. Transporjekt Warszawa.

Źródło: GDDKiA.

Tab. 1. Uśredniony ruch drogowy na drogach krajowych i wojewódzkich w Polsce, wg pomiarów generalnych w poj./dobę

	2010	2015	2015/2010
Drogi krajowe (ogółem)	9888	11178	1,13

Tab. 2. Uśredniony ruch drogowy na drogach krajowych i wojewódzkich w województwie dolnośląskim wg pomiarów generalnych w poj./dobę.

	2010	2015	2015/2010
Drogi krajowe (ogółem)	10910	13098	1,20

³⁸ GDDKiA Wrocław, GENERALNY POMIAR RUCHU W 2015 ROKU

Porównując natężenie ruchu w rejonie Kłodzka można stwierdzić większy ruch na drodze krajowej nr 8 w stosunku do ruchu w Polsce i porównywalny do ruchu na drogach krajowych w województwie dolnośląskim i na drodze nr 33, mniejszy ruch na drodze krajowej 46.

Natężenie ruchu na drodze wojewódzkiej 381 jest znacznie wyższe niż średni ruch na drogach wojewódzkich w Polsce i w województwie dolnośląskim; wynika to z rangi tej drogi, łączącej Kłodzko z drugim miastem powiatu tj. Nową Rudą oraz z regionem wałbrzyskim. Duży ruch na drodze 392 wynika z turystycznego i uzdrowiskowego znaczenia Stronia Śląskiego i Łądka Zdroju.

Współczynniki wzrostu ruchu w okresie 2005 – 2015 na większości dróg są wyższe niż krajowe i na drogach województwa dolnośląskiego. Jedynie na drodze krajowej 46 współczynnik ten jest mniejszy, co może wiązać się z niskimi parametrami tej drogi, wyczerpaniem przepustowości i niższą rangą miejscowości wzdłuż niej położonych (Złoty Stok, Paczków).

8.2. Obwodnica Zachodnia – najbliższa przyszłość

Sytuację komunikacyjną Kłodzka diametralnie zmieni powstająca już obwodnica Kłodzka. Realizowana jest w ciągu drogi krajowej nr 33 (łącznik DK 8 z dzisiejszą DK 33) o długości 6,6 km. Po zakończeniu jej budowy oraz dodatkowo realizacji łącznika z DK 46, ruch tranzytowy przestanie być dla Kłodzka problemem. Warto podkreślić, że samą lokalizację miasta w punkcie węzłowym szlaków komunikacyjnych należy uznawać za atut, podkreślający jego centralny charakter w skali Ziemi Kłodzkiej.

Okres budowy obwodnicy to ostatni moment, w którym władze miasta mogą przygotować się do wprowadzenia zmian w organizacji ruchu wewnątrz obszaru zurbanizowanego. Otwarcie obwodnicy ograniczy zapotrzebowanie na tak dużą jak obecna przepustowość ulic, po których przebiegają drogi krajowe. W pierwszym okresie ruch na nich spadnie. Warto jednak pamiętać o zasadzie, że część samochodów, która obecnie pozostawiana jest przez właścicieli na parkingach z powodu korków, może w krótkim okresie czasu pojawić się na drogach, znacznie ograniczając efekt przerzucenia ruchu tranzytowego na obwodnicę. Przyjmuje się, że w miastach o dużym natężeniu ruchu takich pojazdów może być nawet 30%. Dlatego pierwszy okres po otwarciu nowej obwodnicy jest najlepszym momentem na wprowadzenie zmian w organizacji ruchu w centrum – realizacji dodatkowych przejść dla pieszych, ograniczenia szerokości pasów ruchu, spowolnienia ruchu w celu zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców, wprowadzenia *shared space* itp. Wraz z upływem czasu może okazać się to coraz trudniejsze.

Proces ten przeszedł kilka lat temu Wrocław, kiedy to po otwarciu Autostradowej Obwodnicy Wrocławia ze ścisłego centrum zniknął ruch tranzytowy. Władze miasta wykorzystały tę szansę tylko częściowo (powstały nowe ścieżki i drogi rowerowe, śluzy, przejścia dla pieszych, zmiany w organizacji ruchu, uprzywilejowanie komunikacji publicznej). Jednak rozłożenie tych zmian w czasie spowodowało, że te wprowadzane później spotykały już znacznie większy opór społeczny wśród kierowców, niż te wdrożone zaraz po otwarciu obwodnicy.

8.3. Interesariusze transportu kołowego w Kłodzku

Kłodzko – jako stolica Ziemi Kłodzkiej – pełni komunikacyjnie trzy zasadnicze role:

- zapewnia codzienne przemieszczanie się mieszkańcom miasta,
- jest centrum komunikacyjnym, rozdzielając ruch kołowy na najważniejsze szlaki drogowe Ziemi Kłodzkiej, w tym dalszy tranzyt poza teren powiatu i granicy kraju,
- zapewnia komunikację drogową turystom i kupcom, w tym licznej grupie Czechów robiących zakupy w Kłodzku.

Powyższy podział pokazuje, iż władze miasta mają dużo więcej obowiązków, niż tylko obsługa drogowa swoich mieszkańców. Jednocześnie każdy z Interesariuszy (mieszkańcy, tranzytowcy, turyści

i kupcy) oczekują płynnego i bezpiecznego ruchu oraz dobrej jakości dróg. Dodatkowo, miasto bezpośrednio wpływać może jedynie na podległe mu drogi gminne. Te o dużym znaczeniu dla tranzytu (drogi krajowe 8, 33 i 46), turystyki zwykłej (przede wszystkim droga krajowa nr 8 i 33) i turystyki handlowej (dojazd do Galerii Twierdza – drogi krajowe 8, 33 i 46 oraz droga powiatowa 381), wyłączone są spod jurysdykcji miasta. Władzę nad nimi sprawuje Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad (drogi krajowe 8, 33 i 46) oraz Powiat Kłodzki (droga powiatowa 381).

Kłodzko nie ma więc pełnego wpływu na politykę transportową, choć – powtórzmy – pełni służebną rolę w systemie komunikacji drogowej Ziemi Kłodzkiej i tranzytu. Oznacza to koszty społeczne dla mieszkańców miasta oraz polityczne dla jego władz, gdyż to od tych ostatnich opinia publiczna wymaga sprawnie działającej komunikacji drogowej na terenie Kłodzka. Oznacza również dużą szansę dla miasta, gdyż odpowiednie prowadzenie polityki transportowej może umacniać rolę Kłodzka jako ośrodka centralnego, obsługującego Ziemię Kłodzką.

8.4. Problemy komunikacji indywidualnej turystycznej i handlowej na terenie miasta

Jeśli założymy, że ruch kołowy w Kłodzku generują głównie funkcje handlowa i turystyczna, to szczególnie ważne pod kątem transportu są dwa miejsca: Galeria Twierdza oraz starówka z Twierdzą Kłodzką. Znajdziemy tam zarówno elementy handlowe (Galeria Twierdza, rynek miejski), jak i turystyczne (Galeria Twierdza – turystyka zakupowa; starówka i Twierdza Kłodzka – kilkugodzinne wypady turystyczne). Taki profil oznacza przede wszystkim częste korzystanie z samochodów osobowych, autobusów oraz ciężarówek w ścisłym centrum miasta.

1. Galeria Twierdza jest ważnym celem dojazdów mieszkańców Ziemi Kłodzkiej i Czechów, którzy chcą zrobić zakupy w dużym centrum handlowym. O ile dojazd samochodem z kierunku Kudowy DK 8 oraz drogą wojewódzką 381 do Galerii jest łatwy, to mieszkańcy południowo-wschodniej części Ziemi Kłodzkiej generują dodatkowy ruch na DK 33, a potem w centrum miasta. Dodatkowo, brak dobrej komunikacji autobusowej (w przewadze samochody prywatne) i złe połączenie pieszo-rowerowe ze starówką i Twierdzą Kłodzką pogarszają sytuację komunikacyjną, tworząc z ul. Tadeusza Kościuszki ruchliwą i niebezpieczną barierę dzielącą centrum miasta.

2. Starówka oraz Twierdza Kłodzka – są to ważne miejsca przede wszystkim turystycznie. Często stanowią one jedynie etap na drodze turysty zwiedzającego Ziemię Kłodzką, co powoduje konieczność szybkiego dojeżdżania do ścisłego centrum, zaparkowania tam, a następnie jak najszybszego wyjazdu z Kłodzka. Wielowiekowa zabudowa oraz trudne ukształtowanie terenu w okolicach Twierdzy i starówki Kłodzka znacznie utrudniają zarówno dojazd, jak i zaparkowanie pojazdu. Zdecydowanie brakuje miejsc parkingowych, dostosowanych również dla większych autobusów. Dodatkowo ruch prowadzony jest jedną z pierzei rynku, co przy wydzieleniu wzdłuż jezdni dwóch chodników, nieatrakcyjnych dla użytkowników pieszych, stanowi barierę rynek-Twierdza, burząc ciągłość szlaków pieszych w centrum. Ponadto parkowanie pojazdów w rejonie ul. Czeskiej zamieniło najważniejszy trakt turystyczny miasta (rynek – twierdza) w duży parking. Przestrzeń placu przed twierdzą nie spełnia swojej podstawowej funkcji „zapraszającej” turystów do penetrowania starego miasta.

3. Słabo czytelny jest system parkowania w centrum miasta. Przyjezdni mogą mieć problem z dokonaniem wyboru gdzie pozostawić samochód. Znaki prowadzą właściwie tylko do Twierdzy Kłodzkiej, wprowadzając ruch do ścisłego centrum przy rynku. Takie rozwiązanie może wpływać negatywnie na handel w centrum, ograniczając do minimum potrzebę pieszego poruszania się turystów głównymi traktami handlowymi starego miasta.

8.5. Komunikacja piesza, rowerowa, wodna

Kolejnym problemem wewnętrznej komunikacji Kłodzka jest brak udogodnień dla rowerzystów i pieszych. Obecnie nie istnieją w mieście ścieżki rowerowe (to zaskakujące dla rowerzystów

przybywających do stolicy regionu znanego z atrakcyjnych tras rowerowych). Zbyt mało jest przyjaznych pieszym, bezpiecznych, dobrze oświetlonych i atrakcyjnych traktów spacerowych. Tym bardziej, że miasto ma w tym zakresie duży potencjał.

8.5.1. Stare Miasto

Osobnego opracowania projektowego wymaga aspekt ciągów pieszych na kłodzkiej starówce, aby ich nawierzchnie i przekroje pomagały przywrócić jej centrotwórczy, handlowy charakter. W wielu miejscach problemem są zbyt wąskie chodniki. Ulice są niepotrzebnie dzielone wysokimi krawężnikami na jezdnię i chodnik, zamiast stanowić ciągi jednoprzestrzenne, budujące w centrum atmosferę „miejskiego salonu”. Część ważnych traktów pieszych jest niedrożna z powodu parkujących na nich samochodów (np. ul. Tumska). Źle funkcjonuje strefa wejściowa do Twierdzy Kłodzkiej. Nie stanowi ona atrakcyjnej części traktu pieszego łączącego stare miasto z twierdzą. Kompleksowego przeglądu wymagają znaki pionowe i poziome w centrum. W jednych miejscach są one przesadnie restrykcyjne (zakazy ruchu na ulicach Tumskiej, czy Wojska Polskiego lub Grottgera), a w innych niepotrzebne i negatywnie wpływające na estetykę miejsca.

8.5.2. Galeria Twierdza

Szczególnie ważna staje się odpowiedź na pytanie, czy Galeria Twierdza ma być częścią tkanki urbanistycznej miasta, a trasa dojścia do niej nowym „kręgosłupem” Kłodzka? Czy może raczej powinna pozostać podmiejskim ośrodkiem handlowym (odpowiednio mniejszym, ale typu podwrocławskich Bielán, czy warszawskich Janek). Jeśli galeria miałaby stać się celem podróży pieszych to oś starówka – galeria wymaga znacznych przekształceń. Brakuje na niej celów podróży dla pieszych (1,5 km ulicy Noworudzkiej otoczonej płotami ogrodów działkowych to zbyt długi odcinek, aby stanowił atrakcyjny ciąg pokonywania pieszo).

8.5.3. Ulice „tranzytowe”

Granicą, która dzieli centrum miasta nawet bardziej niż Nysa Kłodzka i Młynówka jest dwujezdniowa ul. Tadeusza Kościuszki. Przecina ona naturalne ciągi piesze między centrum, a głównym węzłem komunikacyjnym (dworcem PKP i PKS) oraz utrudnia poruszanie ciągiem terenów zielonych wzdłuż obu wspomnianych cieków wodnych. Brakuje przejść dla pieszych łączących tereny zielone po obu stronach tej ulicy (np. Park Traugutta i Park Przyjaciół Wojsk Górskich). Ze względu na pochyłość, kierowcy rozwijają na niej znaczne prędkości, pomimo dużych skrzyżowań i słabo oznakowanych przejść dla pieszych. Zmniejszenie natężenia ruchu na tej ulicy po wybudowaniu obwodnicy umożliwi zastosowanie rozwiązań prowadzących do powiązania obu jej stron ze sobą i tym samym „zszycie” dwóch odseparowanych części miasta. Zaś w jej pasie drogowym możliwe będzie wprowadzenie ruchu rowerowego i powiększenie obszaru przeznaczanego dla ruchu pieszego. Podobne zabiegi będą możliwe po realizacji obwodnicy na ulicach: Korfantego, Witosa, Połabskiej, Łużyckiej, Wyspiańskiego i Dusznickiej (przedłużeniu Kościuszki w kierunku zachodnim).

8.5.4. Powiązania terenów zielonych

Niewykorzystanym potencjałem pozostaje możliwość powiązania pieszego i rowerowego terenów zielonych. Ich układ umożliwia połączenie ich obwodowo (pierścień terenów zielonych wokół obszaru zurbanizowanego Kłodzka) jak i promieniście (parki i zieleń wzdłuż cieków wodnych wchodząca do centrum miasta). Wymaga to jednak realizacji kilku nowych przejść dla pieszych przez ulice i cieki wodne oraz podwyższenia standardu ciągów pieszych i ich oświetlenia. W tym wypadku szczególnie istotna jest konsekwencja w dążeniu do celu jakim jest stworzenie spójnego systemu „zielonych” powiązań komunikacyjnych.

8.5.5. Komunikacja wodna - kajakowa

Pełni funkcję rekreacyjną (gondole turystyczne na Młynówce). Do rozważenia jest przygotowanie Nysy Kłodzkiej (lub jej części na południe od centrum) do celu spływów kajakowych. Nysa Kłodzka klasyfikowana jest jako rzeka górską umiarkowanie trudna (w skali rzek górskich White Water: WW0, WWI). Predestynuje to ją do rozwinięcia masowego ruchu turystycznego i wydłużenia popularnego odcinka Ławica – Bardo aż do Kłodzka (po drodze znajdują się dwie przenoski od Kłodzka do Ławicy). Fragment szlaku kajakowo – pontonowego w centrum miasta może stanowić dużą atrakcję turystyczną, tak jak dzieje się od lat np. w Czeskim Krumlovie.

8.6. Komunikacja zbiorowa

Transport publiczny w Kłodzku opiera się o prywatnego przewoźnika A-Vista. Dodatkowo na części przystanków zatrzymują się autobusy PKS oraz innych mniejszych przewoźników regionalnych. Brakuje jednak szerokiej polityki transportowej, której prowadzenie mogłoby przecież wydatnie wpływać na kształtowanie kierunków rozwoju miasta.

Organizacja transportu publicznego nie jest przejrzysta dla potencjalnych klientów, w szczególności turystów spoza Kłodzka. Brakuje jasnej, spójnej bazy danych o połączeniach autobusowych (tak w internecie jak i w przestrzeni miejskiej). Obszar dobrze obsłużony komunikacją publiczną (3-5 minut dojazdu do przystanku) to:

- centrum miasta z wyłączeniem rejonu Twierdzy Kłodzkiej,
- osiedla zabudowy wielorodzinnej w zachodniej części miasta w których mieszka połowa
- mieszkańców Kłodzka (za wyjątkiem osiedla przy ul. św. Wojciecha, gdzie autobusy nie docierają),
- zakłady pracy w rejonie ul. Objazdowej,
- Galeria „Twierdza”,
- rejon cmentarza,
- rejon szpitala (Jurandów, Warszawy Centrum) w północno – wschodniej części miasta.

Dodatkowo liniami podmiejskimi obsłużone są Ustronie na północy miasta i rejon ul. Wyspiańskiego, Jaskólczej, Ptasiej, Tetmajera na południowym wschodzie Kłodzka.

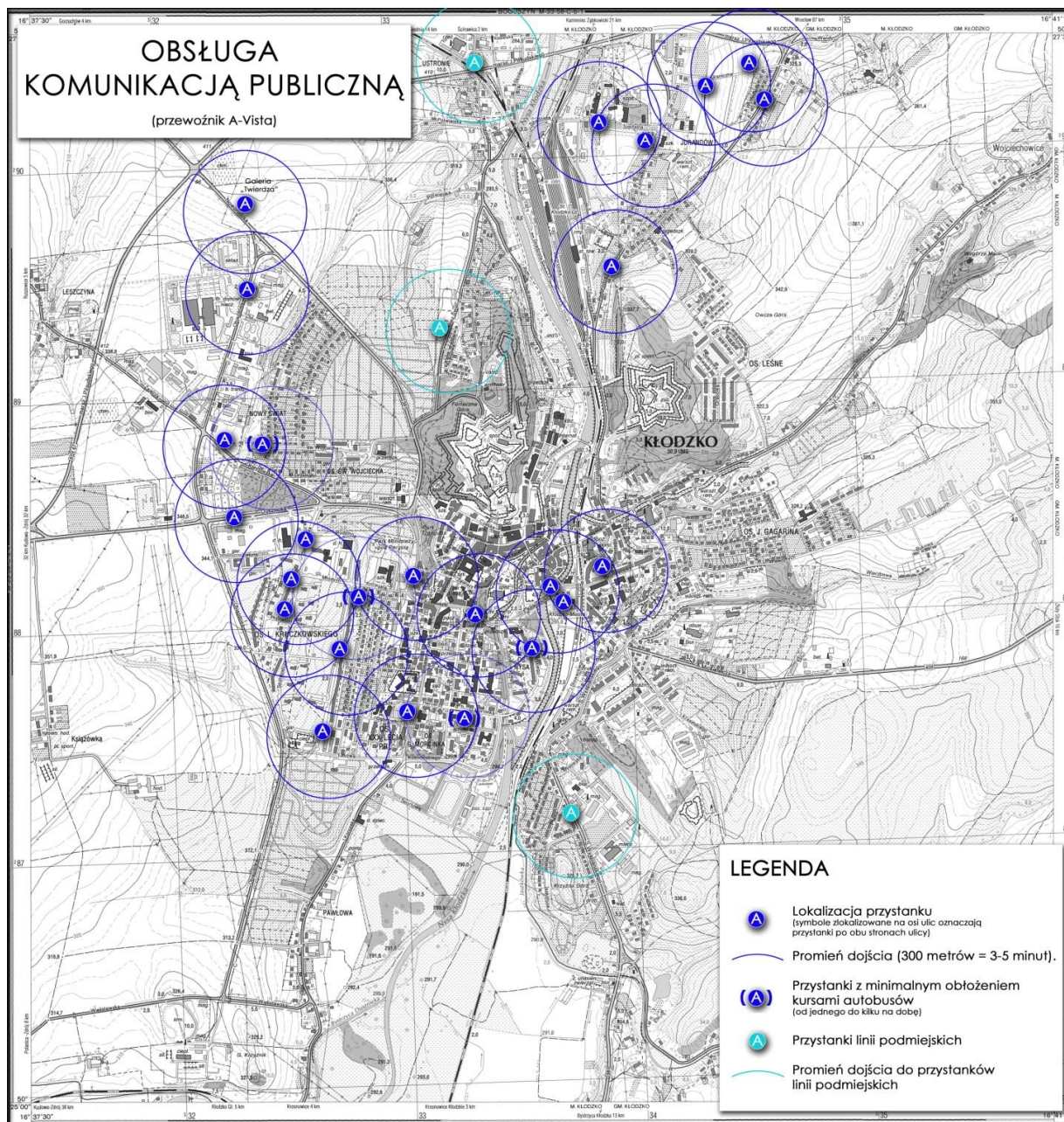
Najgorzej pod względem komunikacji publicznej obsłużona jest wschodnia i południowo – wschodnia część miasta oraz rejon Twierdzy Kłodzkiej.

Istotnymi pytaniami na jakie trzeba sobie odpowiedzieć planując rozwój transportu publicznego są między innymi:

1. Jak poprzez transport publiczny wzmocnić rolę Kłodzka jako miasta centralnego dla całej Ziemi Kłodzkiej? Warto zwrócić uwagę, że brak sprawnego systemu komunikacji w Powiecie Kłodzkim doprowadził do bardzo wysokiego wskaźnika motoryzacji (541 zarejestrowanych samochodów osobowych na tysiąc mieszkańców – dane na rok 2015). Jest on bliski wskaźnikowi Wrocławskiemu (ok. 560 na 1000 mieszkańców) i szybko rośnie. Zdecydowanie odbiega od standardów zachodnioeuropejskich (np. ok. 300 samochód na tysiąc mieszkańców Berlinie).

2. Jakie są główne źródła i cele dla podróży w mieście? Obsługę których z nich Miasto chciałoby wzmocnić komunikacją publiczną, a które nie? Czy publiczny transport obsługujący Galerię Twierdza jest korzystny dla Kłodzka? Czy nie spowoduje on jeszcze większego obumierania centrum? Którędy poprowadzić linie autobusowe, aby obsługiwały wszystkie większe osiedla mieszkaniowe? Jaką ofertę zaproponować obszarom przez nie nieobsłużonym?

Ryc. 25. Obsługa miasta komunikacją publiczną.

Źródło: Opracowanie M. Ciesielski.

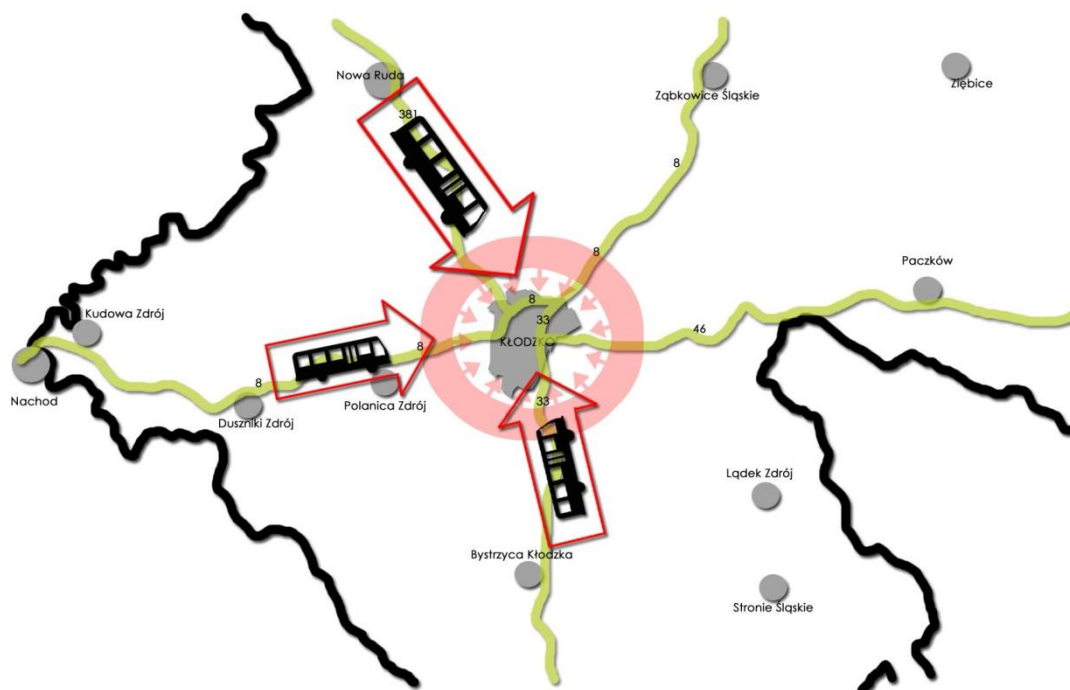
3. Jak zintegrować z miastem rejon dworca PKP i PKS i zwiększyć jego atrakcyjność? W krajowym planie transportowym Kłodzko jest wymieniane jako ośrodek mogący pełnić funkcję zintegrowanego węzła przesiadkowego. Rejon dworców daje możliwość realizacji tego zapisu. Wzbogacenie oferty funkcjonalnej tego obszaru może stanowić przeciwwagę dla atraktora jakim stała się podmiejska galeria handlowa Twierdza. Jednocześnie planując proces przekształcenia tego obszaru należałoby wystrzegać się działań prowadzących do zbyt dużej jego komercjalizacji, która w efekcie może zmarginalizować funkcję transportową i uniemożliwić jej rozwój.

4. Jak zintegrować komunikację PKP, PKS, autobusową – lokalną i rowerową? Czy udział Kłodzka w tworzeniu systemu komunikacji ogólnopowiatowej jest korzystny dla miasta i jakie problemy komunikacyjne miasta powinna ona rozwiązać? Największe potoki ruchu w skali lokalnej do Kłodzka napływają od strony Nowej Rudy (drugie co do wielkości miasta powiatu) oraz z otaczającej miasto Gminy Kłodzko (efekt procesu suburbanizacji i silnych powiązań miasta z otoczeniem). Transport autobusowy obsługują również dość duży ruch od strony Bystrzycy Kłodzkiej z racji na znaczną liczbę

miejsowości w południowej części Kotliny Kłodzkiej oraz od strony uzdrowisk – Kudowy-Zdrój, Dusznik-Zdrój i Polanicy-Zdrój. Warto zastanowić się, czy autobusy obsługujące w/w relacje nie mogłyby zostać zintegrowane z ofertą transportową wewnętrzną i przenosić części ruchu pasażerskiego w Kłodzku.

Ryc. 26. Główne potoki ruchu pasażerskiego do Kłodzka (rysunek poglądowy).

Źródło: Opracowanie M. Ciesielski.

5. Jaką Kłodzko może mieć ofertę transportu publicznego dla klientów z Czech, kuracjuszy, turystów?

8.7. Integracja systemów transportowych

Bolączką regionów turystycznych w Polsce jest słaba integracja różnych systemów transportowych. Kłodzko jako główny węzeł komunikacyjny dla wybitnie turystycznej Ziemi Kłodzkiej powinno ten aspekt brać pod uwagę. Szczególnie, że może to przynieść wymierne korzyści w postaci zwiększenia ruchu turystycznego w samym mieście. Obecnie należy uznać integrację różnych rodzajów transportu za słabą. Brakuje odpowiedniej informacji dla użytkowników, w tym turystów, oraz skorelowania rozkładów jazdy autobusów dalekobieżnych z lokalnymi i miejskimi, oraz pociągami. Węzeł PKS – PKP nie jest powiązany z możliwością wynajęcia rowerów, ani z systemem ścieżek i tras rowerowych po Kłodzku i powiecie. Odpowiednie przygotowanie się na zwiększenie w przyszłości częstotliwości i szybkości połączeń kolejowych może okazać się kluczowe, gdy ono wreszcie nastąpi. Przykładem może być region Jeleniej Góry, który jak na razie nie wykorzystuje odpowiednio szansy jaką był remont linii kolejowej Wrocław – Jelenia Góra – Jakuszyce. Komunikacja autobusowa nie jest tam powiązana z przyjazdami pociągów. Przystanki części autobusów kursujących w kierunku miejscowości turystycznych znajdują się około kilometr od dworca PKP. Zlikwidowano część bezpośrednich połączeń Jeleniej Góry z miejscowościami w Karkonoszach, a dworzec autobusowy jest po przeciwnej stronie centrum miasta niż dworzec kolejowy.

W interesie Kłodzka jest dążenie do stworzenia zintegrowanego węzła przesiadkowego. Powinien on powstać w zasięgu pieszego dojścia do centrum miasta, co wzmocniłoby centrotwórczą rolę starego miasta, nieco zmarginalizowanego po powstaniu galerii Twierdza.

8.8. Połączenie Kłodzka z regionem

Kłodzko leży w odległości 90 km od Wrocławia, oraz 36 km od przejścia granicznego z Czechami, w Kudowie. Z oboma tymi miejscami Kłodzko połączone jest drogą krajową nr 8. Droga ta jest kręta i niebezpieczna, w dodatku obciążona jest sporym ruchem. Czas przejazdu pomiędzy Kłodzkiem a Wrocławiem wynosi ok. 1,5 h, co przy istniejących realiach DK8 nie jest złym wynikiem. Czy jednak postulat rozbudowy DK nr 8 jest jedynym rozwiązaniem, poprawiającym komunikację przede wszystkim z Wrocławiem?

8.8.1. Komunikacja kolejowa

Przy zastosowaniu składów dobranych do ilości pasażerów oraz po remoncie linii kolejowej (W IV i V 2012 PKP Polskie Linie Kolejowe, czyli zarządca infrastruktury, przeprowadziły remont odcinka Strzelin-Kamieniec Ząbkowicki, który spowodował skrócenie czasu jazdy od czerwca br. o ok. 15')³⁹ jest w stanie szybko i komfortowo dowozić mieszkańców Kłodzka z centrum miasta do centrum Wrocławia, w drugą stronę wożąc turystów. Aktualnie linię obsługuje 12 par pociągów, a czas przejazdu na tym odcinku wynosi 1h35' - 1h40'⁴⁰, co jest dość dobrym wynikiem przy tej odległości w polskich realiach. Przy dodatkowym remoncie linii na odcinku Wrocław-Strzelin i przy zastosowaniu nowoczesnego taboru (szynobusy) czas podróży skróciłby się. Takie nowoczesne połączenie kolejowe znacznie przybliży do siebie ośrodki miejskie. Unika się ryzyka prowadzenia samochodu na ruchliwej DK 8, który już w centrum dużego miasta, jakim jest Wrocław, staje się balastem. Szybka komunikacja kolejowa może sprzyjać zatrzymaniu młodych ludzi w Kłodzku (dojazdy na studia zamiast wyjazdu na stałe do Wrocławia) oraz wzbogacić wyludniające się miasto w osoby przeprowadzające się z większych ośrodków miejskich do Kłodzka (lepsze warunki środowiskowe, niższe ceny nieruchomości). Warunkiem takiej strategii komunikacyjnej, która nazywana jest „Park and ride”, jest zorganizowanie dużego i bezpiecznego parkingu w okolicy dworca PKP. Parking ten służyłby zaparkowaniu samochodu mieszkańcom dalej położonych od dworca dzielnic miasta oraz osobom dojeżdżającym do dworca z terenu całej Ziemi Kłodzkiej.

8.8.2. Lotnisko

Kłodzko wraz z miejscowościami powiatu tworzy znaczący ośrodek społeczno – gospodarczy. Potencjał ten nie wystarczy jednak do budowy portu lotniczego z regularnymi połączeniami. Można jednak pomyśleć o budowie lokalnego lotniska, z którego korzystać mogliby zamożni turyści, przemieszczający się prywatnymi samolotami do Kłodzka i położonych nieopodal uzdrowisk. Otworzyłyby to Ziemię Kłodzką na międzynarodową turystykę lotniczą, ściągając na te tereny majątnych klientów. Lokalne lotnisko podnosiłoby również bezpieczeństwo mieszkańców ze względu na możliwość lądowania latających karetek oraz pomocy przemieszczanej drogą lotniczą w przypadku klęsk naturalnych, takich jak powódź.

8.8.3. Dostępność w perspektywie KPZK 2030

Ważną diagnozę, z punktu widzenia powiązania Kłodzka ze stolicą regionu, stawia koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK). Określa ona Kotlinę Kłodzką – obok Pomorza Środkowego, Mazur Północnych i Bieszczad – jako tereny o najniższym poziomie dostępności czasowej do największych miast swych regionów⁴¹. Tak słabe powiązanie komunikacyjne zmniejsza pozytywne oddziaływanie rozwojowe dużych ośrodków na ośrodki mniejsze, czyli w naszym województwie

---

³⁹ Informacja z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego.

⁴⁰ Informacja z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego.

⁴¹ Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

relację Wrocław – Kłodzko. KPZK rekomenduje dla tych obszarów specjalne działania inwestycyjne drogowo-kolejowe, co jest dobrym przyczynkiem do dalszego lobbowania na rzecz przybliżenia w czasie podróży Kłodzka do Wrocławia.

8.9. Dojazdy do pracy

Coraz większe znaczenie w projektowaniu między miastowej i między gminnej sieci transportowej zyskuje czynnik dojazdów do pracy, a więc ruch generujący stałe, codzienne natężenie ruchu, w tym o największej kumulacji w godzinach szczytu.

Dane zebrane przez GUS na podstawie NSP2011 określają, że ludność powiatu kłodzkiego wyjeżdża do pracy do innego ośrodka powiatowego w udziale 30-40% zatrudnionych. A więc przynajmniej co 3-ci pracujący z powiatu znalazł zatrudnienie w innym powiecie niż zamieszkanie.

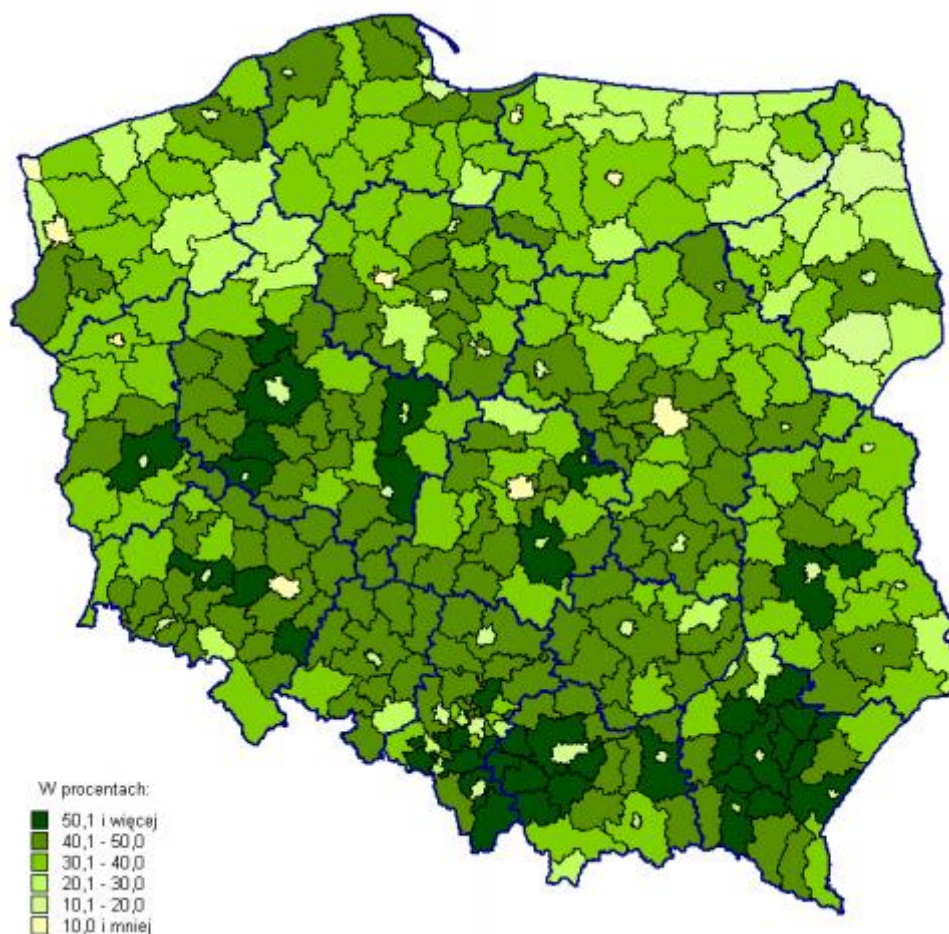
Fakt ten stanowi wynik stosunkowo duży, lecz w na tle kraju nie największy. W dojazdach do pracy przeważają przede wszystkim strefy sąsiednie największych aglomeracji, w tym na zachód od Wrocławia, co wiąże się przede wszystkim z dwoma czynnikami:

- dobrymi warunkami przejazdu pomiędzy miejscem zamieszkania a miejscem pracy (chodzi tu przede wszystkim o szybkość czasu przejazdu), w przypadku strefy wokół Wrocławia: autostrada A4,
- lokalizacją strefy aktywności gospodarczej o największym zapotrzebowaniu na siłę pracowniczą lub o zapotrzebowaniu na pracowników o niższych wymaganiach (płacowych lub kwalifikacyjnych) niż w ośrodku macierzystym; to również dotyczy Wrocławia oraz gm. wiejskiej Koberzyce – strefy aktywności gospodarczej przy Bielanych Wrocławskich.

Mniejsze natężenie wyjazdów do pracy w obrębie pow. kłodzkiego z pewnością nie można łączyć z optymalnym rozkładem liczby miejsc pracy wobec potrzeb lokalnej grupy aktywnych zawodowo (bo tak nie jest, co wykazały dalsze analizy). Czynnikiem zmniejszonych podróży wahadłowych relacji DOM-PRACA należy szukać m.in. w braku lub niskiego stanu wyżej omówionych czynników, a więc:

- dobrego dojazdu do ośrodka oferującego miejsca pracy (przy uwzględnieniu opłacalności kosztów dojazdów i zarobków),
- bliskości ośrodka aktywności gospodarczej (w przypadku Kotliny Kłodzkiej najbliższymi takimi ośrodkami są Wałbrzych i Jelenia Góra, przy czym nie stanowią one tak istotnego potencjału przyciągania jak Wrocław czy Lubin),
- potencjał zarobkowy miejsc aktywności gospodarczej.

Ryc. 27. Udział dojeżdżających do pracy w liczbie zatrudnionych wg powiatów w roku 2011.

Źródło: GUS. *Dojazdy do pracy. Narodowy spis powszechny 2011*, dostęp: <http://stat.gov.pl/spisy-powszechny/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/dojazdy-do-pracy-nsp-2011,7,1.html> z dn. 15.06.2016 r.

8.10. Zasięg komunikacji mobilnej

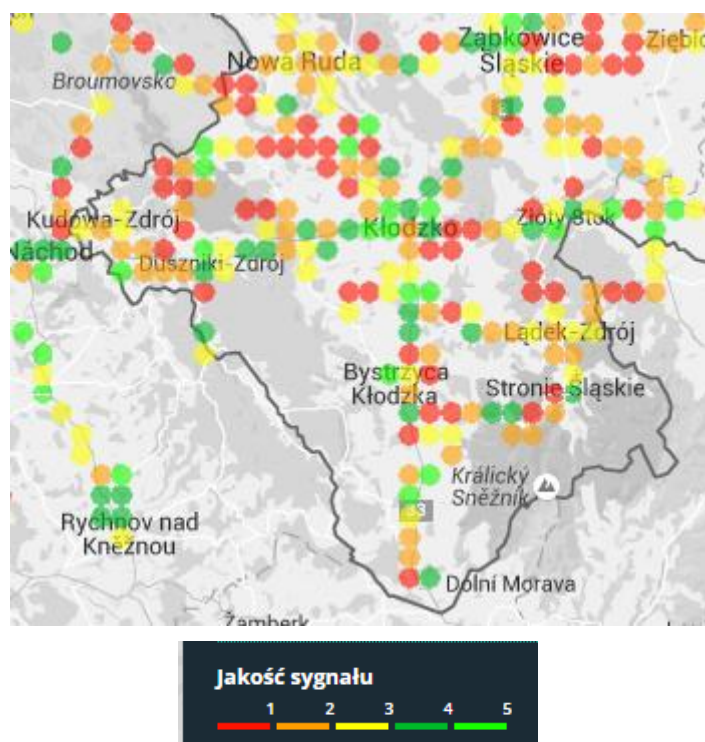
Jednym z priorytetów strategii UE *Europa 2020* wymienia się inteligentny rozwój gospodarki, opartej na wiedzy i innowacji. W dzisiejszych czasach niemalże podstawowym elementem działalności każdej firmy, ba nawet instytucji publicznych i zwykłych obywateli (w tym w szczególności uczących się) jest dostęp do informacji i szybki kontakt, odbywający się za pośrednictwem Internetu i sieci komórkowych. Niezwykle istotną kwestią stają się więc obszary będące w zasięgu dostępności mobilnej sieci komórkowych oraz szybkiego internetu.

Szczególny problem w tym zakresie posiadają strefy przygraniczne państw, w tym Polski, z racji centralnej lokalizacji urządzeń transmisyjnych. Niejednokrotnie, chociażby w przypadku pogranicza polsko-czeskiego korzystniejsze dla użytkowników polskich było korzystanie z usług sieci zagranicznych. Jedynym ograniczeniem w tym względzie stawał się roaming, którego stawka jest obecnie obniżana przez Unię Europejską i już wkrótce może spowodować rozszerzenie runku usług sieci przesyłowych, a co za tym idzie zwiększenie jakości i dostępności oferty usługowej.

8.10.1. Zasięg krajowych sieci komórkowych

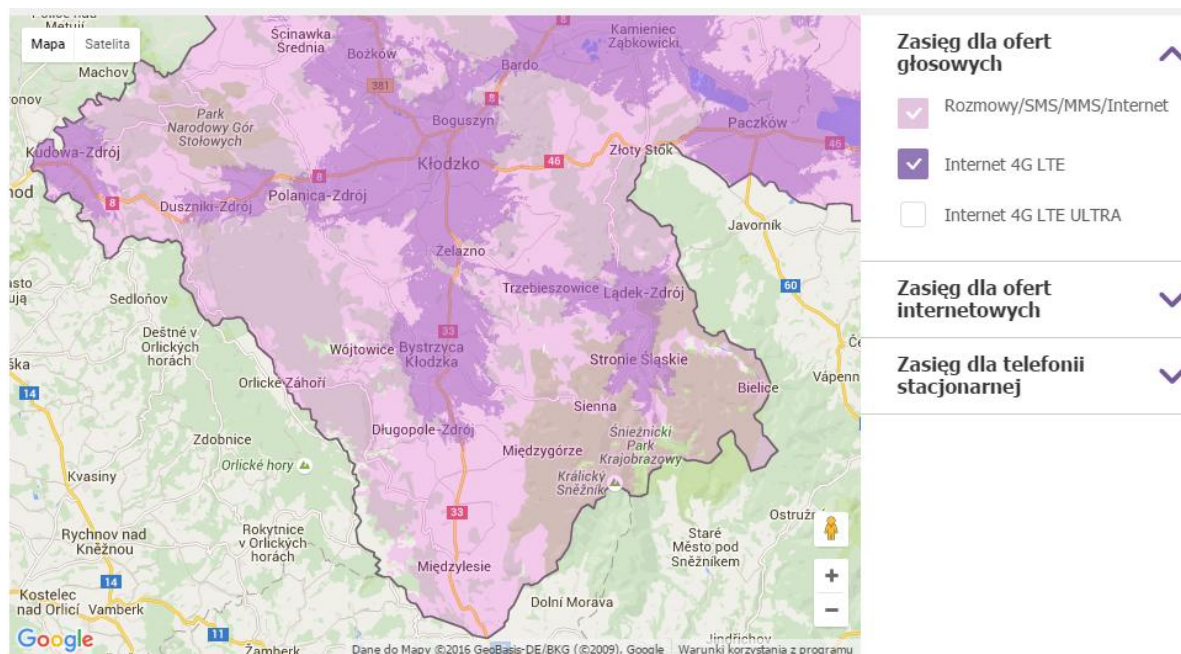
STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Ryc. 28. Pomiar jakości sygnału wszystkich operatorów sieci komórkowych w technologii GSM, UMTS i LTE, stan na rok 2016.

Źródło: <http://www.rfbenchmark.pl/>

Ryc. 29. Zasięg jednego z największych operatorów sieci komórkowych dla ofert głosowych na obszarze Kotliny Kłodzkiej, stan na 06.2016 r.

Źródło: <http://www.play.pl/pomoc/mapa-zasiegu/>

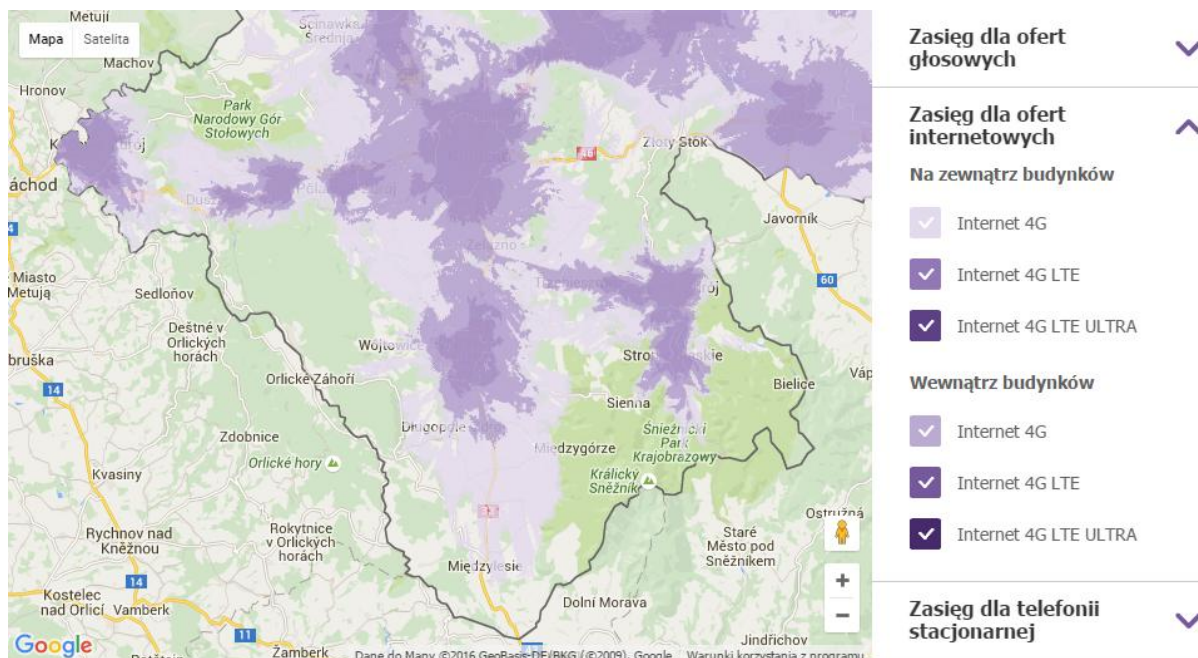
Obszar pow. kłodzkiego posiada ograniczoną przestrzeń o dobrym zasięgu telefonii komórkowych. Najlepsza jego jakość jest oferowana w największych ośrodkach obszaru, w tym przede wszystkim w Kłodzku i jego najbliższym sąsiedztwie.

Analogiczna sytuacja wobec połączeń sieci komórkowych kształtuje się dla potencjału zasięgu internetowego. Zważywszy na centralną lokalizację głównych przekazników, w tym m.in. w Kłodzku

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

jakość sygnału i szybkość przesyłu danych najlepsza będzie w strefie wokół Kłodzka, Kudowie-Zdrój, Nowej Rudzie, Bystrzycy Kłodzkiej, Łądku-Zdrój i Stroniu Śląskim. Na całym obszarze nie ma możliwości korzystania z najnowszych technologii Internetu 4G LTE ULTRA.

Ryc. 30. Zasięg oferty internetowej jednej z największych dystrybutorów internetu dla obszaru Kotliny Kłodzkiej, stan na 06.2016 r.

Źródło: <http://www.play.pl/pomoc/mapa-zasiegu/>

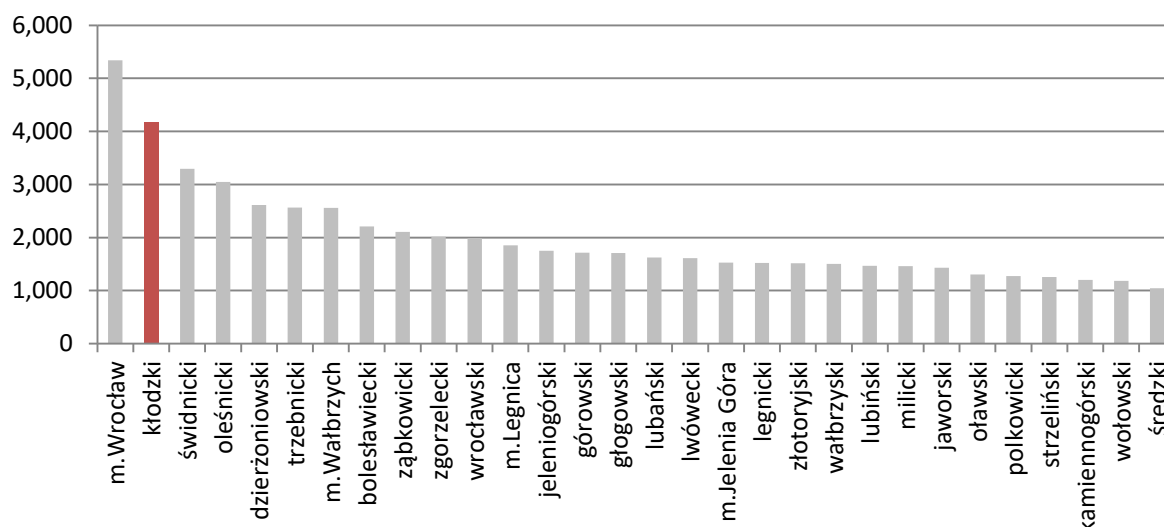
Stan dostępności najnowszych technologii w pow. kłodzkim można podsumować krótko: elementy te będą się rozwijać przede wszystkim w Kłodzku jako ośrodku centralnym pod względem administracyjnym i geograficznym. Fakt geograficznej centralności jest tu niezwykle istotny, gdyż w innym przypadku miasto mogłoby tracić na znaczeniu wobec innego ośrodka, w którym ulokowano by główne przekaźniki i nadajniki systemów transmisyjnych.

Mniejszy potencjał posiadają już pozostałe miasta w powiecie, a tym bardziej obszary wiejskie, oddalone od stref zurbanizowanych, w tym strefy najbardziej przygraniczne.

Okazuje się, że XXI wieku, pomimo rosnącej szybkości transportu i coraz niższych kosztów budowy infrastruktury technicznej (które umożliwiły w ostatnich latach uniezależnienie się od lokalizacji centralnego punktu rozdziału systemu infrastruktury) nowoczesne technologie na nowo wymuszają centralizację wszystkich tych jednostek, których funkcjonowanie zależy od szybkości przesyłu informacji. W tym względzie cały region pogranicza przegrywa na rzecz największych ośrodków w regionie i kraju. Natomiast na mniejszą skalę to Kłodzko staje się obszarem oferującym najlepsze usługi komunikacji mobilnej w regionie.

9. STOPIEŃ ZAMOŻNOŚCI MIESZKAŃCÓW

Ryc. 31. Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne dla dzieci, stan na 2015 r.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie GUS.

Przeciętny dochód na gospodarstwo domowe w Polsce, na Dolnym Śląsku, we Wrocławiu i w MBPA (w tym kontekście, jaki jest przeciętny dochód, na gospodarstwo, na osobę, w miastach będących przedmiotem analizy, zwanych dalej: MBPA⁴²):

Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne w miastach wielkości Kłodzka (20-100 tys. mieszkańców) to przeciętnie w Polsce 1060 zł na osobę miesięcznie. Dla porównania, w dużych miastach powyżej 500 tysięcy mieszkańców ta sama kategoria wydatków waha się wokół 1540 zł. To dramatyczna różnica na korzyść dużych miast.

9.1. Bezrobocie

Nadrzędnym zadaniem ekonomii jest dążenie do wzrostu poziomu życia. Jednak celu tego nie da się osiągnąć bez efektywnie funkcjonującej i konkurencyjnej gospodarki.

O kondycji lokalnej gospodarki świadczy m.in. sytuacja na rynku pracy. Obserwowanym na terenie Kłodzka zjawiskiem jest luka na rynku pracy, charakteryzująca się nadwyżką podaży nad popytem na pracę co prowadzi do bezrobocia. Pozostawanie poza rynkiem pracy skutkuje szeregiem negatywnych zjawisk w sferze społecznej, w tym ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Podstawowym wskaźnikiem obrazującym powyższe zjawisko jest stopa bezrobocia. Niestety, zarówno GUS, jak i urzędy pracy nie publikują danych dotyczących wysokości stopy bezrobocia w układzie gminnym. Należy więc, uwzględnić dostępne informacje zagregowane na poziomie powiatu.

Z analizy danych przedstawionych przez Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy (DWUP)⁴³ wynika, że **powiat kłodzki należy do powiatów o najwyższym poziomie bezrobocia na Dolnym Śląsku**. W kwietniu 2016 r. stopa bezrobocia w powiecie kłodzkim wynosiła 19,3% i była wyższa o 10,8 punktu procentowego od stopy bezrobocia w województwie dolnośląskim (8,5%).

⁴² MPBA: Kłodzko (28 tys. mieszkańców), Bystrzyca Kłodzka (10 tys.), 3. Kudowa Zdrój (10 tys.), Nowa Ruda (22 tys.), Wałbrzych (116 tys.), Świebodzice (23 tys.)

⁴³ Informacja o sytuacji na rynku pracy w województwie dolnośląskim w kwietniu 2016 roku.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Niemniej jednak zaznaczyć należy, że w porównaniu ze stanem na koniec kwietnia 2015 r. w powiecie kłodzkim odnotowano **jeden z najwyższych spadków stopy bezrobocia** (o 3,7 punktu procentowego). Świadczy to o stopniowej poprawie sytuacji na rynku pracy, wynikającej z ożywienia gospodarczego.

Wskaźnikiem, za pomocą którego można ocenić sytuację na rynku pracy w Kłodzku jest udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. W 2014 r. wskaźnik ów wynosił 11,3% i był niższy niż w powiecie kłodzkim oraz w takich gminach jak Bystrzyca Kłodzka (12,8%) i Kudowa-Zdrój (14,9%), ale wyższy niż w województwie dolnośląskim (6,6%), a także w Nowej Rudzie (10,4%), Ząbkowicach Śląskich (9%), Wałbrzychu (8%) i Świebodzicach (7,4%).

Jak wynika z danych BDL GUS w latach 2010-2014 w Kłodzku nastąpił wzrost wartości niniejszego wskaźnika o 6,6%. W analogicznym okresie zarówno w regionie, jak i w powiecie kłodzkim udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym zmniejszył się.

Powyższe dane prowadzą do wniosku, że Kłodzko w ograniczonym zakresie jest beneficjentem wzrostu gospodarczego, w tym rozwoju turystyki. Większe zainteresowanie turystów Kotliną Kłodzką spowodowane zarówno sytuacją geopolityczną, jak i osłabieniem kursu złotego w relacji do euro i dolara nie przekłada się w sposób widoczny na redukcję luki na rynku pracy.

Tab. 3. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010=100
Kłodzko	10,6	11,5	12,7	12,7	11,3	106,6
Nowa Ruda	12,1	12,2	13,9	13,9	10,4	86,0
Polanica Zdrój	11,9	11,2	14,0	14,6	12,1	101,7
powiat kłodzki	12,6	12,6	14,0	14,3	12,0	95,2
Dolny Śląsk	7,8	7,5	8,3	8,2	6,6	84,6

Źródło: BDL GUS.

Problem wadliwie funkcjonującego rynku pracy poruszony został także w Raporcie o Stanie Miasta Kłodzka za 2015 rok. Wynika z niego, że na koniec 2015 r. w Kłodzku zarejestrowanych było ogółem 1.582 bezrobotnych, w tym 775 kobiet (ok. 49%). Zaznaczyć przy tym należy, że tylko 16% ogółu bezrobotnych posiadało prawo do zasiłku.

Oznacza to, że zdecydowana większość bezrobotnych nie posiadała własnych dochodów, co obniża chłonność lokalnego rynku, a tym samym czyni go mniej atrakcyjnym dla inwestorów. Niniejsze stwierdzenie potwierdzają również publikowane dotychczas raporty, z których wynika, że w miejscach polecanych inwestorom z branży handlu detalicznego jako bardzo atrakcyjne odsetek bezrobotnych w wieku produkcyjnym nie przekracza 7%. Kłodzko, z ponad 11% zmieściłoby się w kategorii „słabe perspektywy rozwoju”⁴⁴.

Wśród bezrobotnych dominowały osoby pozostające poza rynkiem pracy dłużej niż 24 miesiące (ok. 26%) oraz osoby pozostające bez pracy w okresie 1-3 miesiące (19%). Bezrobotni najczęściej posiadali wykształcenie gimnazjalne i poniżej (31%) i zasadnicze zawodowe (23%). Najmniej bezrobotnych legitymowało się wykształceniem wyższym (niespełna 11%).

Warto podkreślić, że najwięcej bezrobotnych reprezentowało następujące branże:

- handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 225 osób,
- przetwórstwo przemysłowe – 131 osób,
- działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca – 94 osoby.

⁴⁴ Colliers International & GfK Polonia. (2015). *Małe miasta na handlowej mapie Polski*.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Powyższe informacje prowadzą do wniosku, iż w Kłodzku widoczny jest również problem bezrobocia długotrwałego. Zjawisko to jest szczególnie niekorzystne gdyż wiąże się bezpośrednio z groźbą wykluczenia społecznego. Długotrwałe pozostawanie poza rynkiem pracy prowadzi do „zestarzenia się” kwalifikacji zawodowych, a tym samym ogranicza możliwość powrotu do pracy.

Ponadto należy mieć na względzie fakt, że Kłodzko jako najważniejszy ośrodek w regionie powinien stanowić obszar pracy części mieszkańców gmin sąsiednich, w tym w szczególności z obszarów wiejskich powiatu kłodzkiego. Tymczasem wskaźnik bezrobocia w całym powiecie jest znacznie wyższy od średniej krajowej i wynosi 20,6%⁴⁵. Fakt ten jednoznacznie wskazuje na niewydolność miasta Kłodzko w zakresie zapewnienia miejsc pracy nie tylko mieszkańcom miasta, ale i całego powiatu.

Utrzymująca się trudna sytuacja na rynku pracy sprawiła, że w latach 2010 – 2014 na terenie Kłodzka funkcjonowały gospodarstwa domowe wymagające wsparcia. W 2014 r. z pomocy społecznej korzystało 1.116 gospodarstw domowych, z czego 861 znajdowało się poniżej kryterium dochodowego. W stosunku do 2010 r. liczba gospodarstw najuboższych korzystających z pomocy się zmniejszyła. Jednak w Kłodzku nadal znajdują się gospodarstwa domowe, funkcjonujące poza rynkiem wymagające pomocy.

Diagnostując rynek pracy, należy także poddać analizie aktywność zawodową mieszkańców mierzona jako liczba osób pracujących na 1000 ludności. W 2014 r. powyższy wskaźnik wynosił w Kłodzku 304 i był wyższy od średniej dla regionu, powiatu oraz gmin Nowa Ruda i Polanica-Zdrój. Jednocześnie warto podkreślić, że w latach 2010-2014 w Kłodzku odnotowano nieznaczny (o 1,7%) wzrost aktywności zawodowej mieszkańców.

Tab. 4. Pracujący na 1000 ludności.

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010=100
Kłodzko	299	284	291	313	304	101,7
Nowa Ruda	136	138	135	133	137	100,7
Polanica Zdrój	288	270	251	243	243	84,4
Powiat Kłodzki	154	150	146	151	152	98,7
Dolny Śląsk	240	241	239	244	251	104,6

Źródło: BDL GUS.

O ile fakt, iż liczba osób pracujących w Kłodzku jest wyższa niż w województwie i w powiecie nie powinien dziwić (z uwagi na niskie wartości badanego wskaźnika na obszarach wiejskich), o tyle zastanawia sytuacja Kłodzka w porównaniu z Nową Rudą i Polanicą Zdrój.

Większa aktywność zawodowa mieszkańców Kłodzka może wynikać z następujących przyczyn:

- dużej liczby podmiotów gospodarczych opierających swój rozwój na pracy a nie na nowych technologiach – prywat gospodarki pracochłonnej nad kapitałochłonną,
- niższych dochodów mieszkańców – płace w handlu i gastronomii są niejednokrotnie niższe niż płace w przemyśle w rezultacie konieczna jest większa aktywność zawodowa kobiet,
- relatywnie dobrego dostępu do infrastruktury przedszkolnej – możliwość podjęcia pracy przez obojga rodziców.

---

⁴⁵ na podstawie *Informacji z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Kłodzku w roku 2015*, dostęp w: <http://www.um.bip.klodzko.pl/pi/umklodzko/15656.pdf> z dn. 15.09.2016 r.

9.2. Struktura zarobków

Statystyka publiczna nie publikuje informacji dotyczących dochodów mieszkańców w ujęciu gminnym. Równocześnie trudno jest uzyskać rzetelne informacje o dochodach w badaniach ankietowych, gdyż respondenci niechętnie udzielają szczegółowych informacji na ten temat. Można natomiast do określenia sytuacji w Kłodzku wykorzystać dostępne dane powiatowe i krajowe.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie kłodzkim wynosiło w 2014 r. 3.333,36 zł, co stanowiło ok. 83% średniej krajowej (podobnie jak w innych, okolicznych powiatach; tymczasem – dla porównania – we Wrocławiu 108%). Zakładając, że wydatki konsumpcyjne w budżetach netto Polaków na osobę miesięcznie (1.153 zł)⁴⁶ stanowiły w 2014 r. 40% średniej krajowej pensji (2.865 netto), to uznać można, że w powiecie kłodzkim miesięczne budżety konsumpcyjne ludności oscylowały w okolicach 950 zł. miesięcznie.

Wnioski o potencjalnych dochodach mieszkańców Kłodzka można również wyciągnąć na podstawie analizy wyników badań przeprowadzonych przez firmę Sedlak & Sedlak. Wynika z nich, że połowa osób zatrudnionych w miejscowościach o liczbie mieszkańców do 100 tysięcy zarabiała w 2013 r. mniej niż 3.450 zł. Dla porównania w dużych miastach powyżej 100 tys. mieszkańców mediana wynagrodzeń była o ponad 1.000 zł wyższa. Najlepiej wynagradzani pracownicy w małych miejscowościach otrzymywali przynajmniej 5.250 zł. Z kolei 25% najlepiej zarabiających w większych ośrodkach mogło liczyć na miesięczną pensję w wysokości co najmniej 7.500 zł brutto.

Wysokość zarobków przekłada się na wysokość wydatków. Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne w miastach wielkości Kłodzka (20-100 tys. mieszkańców) kształtują się w Polsce na poziomie 1.060 zł na osobę miesięcznie. Dla porównania, w dużych miastach powyżej 500 tysięcy mieszkańców ta sama kategoria wydatków waha się wokół 1.540 zł.

Powyższe, potwierdza wcześniejsze rozważania o niskiej chłonności lokalnego rynku zbytu, zwłaszcza na towary i usługi o wyższej cenie. Mieszkańcy mniejszych miast są mniej zamożni niż mieszkańcy dużych, a co za tym idzie nie generują pożądanego przez przedsiębiorstwa popytu, zwłaszcza na wyroby rzemieślnicze, ekologiczne, itp. W rezultacie przedsiębiorstwa oferujące niniejsze dobra nie mogą funkcjonować wyłącznie w oparciu o potencjał lokalnej społeczności.

Reasumując rozwój turystyki, skutkujący wzmożonym napływem odwiedzających jest warunkiem *sine qua non* rozwoju Kłodzka.

---

10. GOSPODARKA

Pierwotne wytwórstwo Ziemi Kłodzkiej było oparte na tkactwie i budownictwie. Większość zakładów produkcyjnych (w tym zakłady włókiennicze, cegielnie, wapienniki, tartaki) oraz stref wydobywania była zlokalizowana poza obrębem stolicy regionu. Kłodzko stanowiło więc ośrodek centralny, o funkcjach usługowych i administracyjnych.

10.1. Aktywność gospodarcza

Na początku lat 60 XX w. ukształtował się pogląd, że Kłodzko powinno być centrum „usługowo-handlowo-przemysłowym z wybitnymi walorami turystycznymi”. W 1975 r. lokalni decydenci zapisali w „Kierunkach działania społeczno-gospodarczego na lata 1976-1980”, iż Kłodzko powinno rozwijać

---

⁴⁶ Za: Łysoń, P. (red.). (2015). Budżety gospodarstw domowych w 2014 r. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

się jako „centrum turystyczne dla środkowych i południowo-wschodnich Sudetów”, acz jest zarazem „regionalnym ośrodkiem oświaty i kultury, silnym ośrodkiem budownictwa z dynamicznie rozwijającym się zapleczem technicznym”.

Raport o stanie miasta z 1990 r. jednoznacznie definiuje Kłodzko jako „regionalny ośrodek usług z uzupełniającymi funkcjami w zakresie komunikacji i przemysłu”, dodając, że „dominacja ośrodka usługowego nad pozostałymi jest wyraźna i zgodna z potrzebami regionu i kraju”. Z kolei strategia rozwoju z 1999 r. wskazuje „usługi turystyczne” jako główny czynnik rozwoju Kłodzka – miasto miało oferować m.in. zaawansowane usługi medyczne, atrakcje kulturalne i rozrywkę dla mniej wyrafinowanych odbiorców.

Aktualnie potencjał gospodarczy Kłodzka tworzą przede wszystkim przedsiębiorstwa sektora prywatnego. W 2014 r. w Kłodzku funkcjonowało łącznie 4.135 podmiotów gospodarczych sektora prywatnego, w tym 2.560 przedsiębiorstw osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą oraz 213 spółek prawa handlowego. Na terenie miasta działały również 34 spółki z udziałem kapitału zagranicznego.

W porównaniu do 2010 r. nastąpił spadek ogólnej liczby podmiotów gospodarczych sektora prywatnego o ok. 2,5%.

Tab. 5. Podmioty gospodarcze – sektor prywatny.

	2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010 = 100
Sektor prywatny ogółem	4.240	4.145	4.155	4.148	4.135	97,5
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	2.827	2.704	2.637	2.600	2.560	90,6
Spółki handlowe	172	179	194	205	213	123,8
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	32	33	33	32	34	106,2

Źródło: BDL GUS

W analizowanym okresie zmniejszyła się również liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (o ok. 9,4%). W latach 2010-2014 wzrosła natomiast liczba spółek handlowych (o 23,8%), w tym również z udziałem kapitału zagranicznego (o 6,2%). Jednak dynamika tego wzrostu była niższa niż średnia w regionie.

Jednocześnie warto podkreślić, że tylko 2.516 podmiotów działających w Kłodzku płaciło tutaj podatek dochodowy (PIT lub CIT). Średnia wartość podatku dochodowego na przedsiębiorcę wynosiła 4.325 zł.

Zdiagnozowana sytuacja może świadczyć o niezadawalającej kondycji finansowej lokalnych przedsiębiorstw. W 2015 r. 259 przedsiębiorstw zgłosiło zakończenie, a 211 podmiotów zawieszenie działalności gospodarczej.

W 2014 r. najwięcej podmiotów gospodarczych funkcjonowało w sferze usługowej (3.843). W przemyśle i budownictwie działało 578 podmiotów, najmniej funkcjonowało ich w sektorze rolnym (15). W stosunku do 2010 r. w Kłodzku nastąpił spadek liczby podmiotów w każdym z sektorów.

Tabela 12.

Tab. 6. Podmioty według sektorów.

	2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010 = 100
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	33	30	29	24	15	45,4
Przemysł i budownictwo	615	594	590	576	578	94,0
Pozostała działalność	3.903	3.832	3.845	3.849	3.843	98,5

Źródło: BDL GUS.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Dominacja podmiotów działających w sferze usług, przełożyła się na strukturę gospodarczą miasta. W 2014 r. w usługach funkcjonowało ok. 86% ogółu podmiotów.

Analizując sferę gospodarczą należy uwzględnić również skalę przedsiębiorczości mieszkańców mierzoną liczbą podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Dla Kłodzka wskaźnik ten wynosił w 2014 r. 1.596 i był wyższy od średniej dla Dolnego Śląska (1.207) oraz dla powiatu kłodzkiego (1.079). Równocześnie w latach 2010-2014 dynamika wzrostu niniejszego wskaźnika była w Kłodzku wolniejsza niż w województwie i powiecie.

Na podstawie powyższych danych stwierdzić można, że problem występującym w Kłodzku nie jest niski poziom przedsiębiorczości, ale **nieadekwatne do potrzeb generowanie miejsc pracy przez już istniejące podmioty.**

Tab. 7. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców.

	Jednostka	2010	2014	Dynamika Rok 2010 = 100
gm.	Kłodzko	1.581	1.596	100,9
	Nowa Ruda	1.096	1.122	102,4
	Radków	806	833	103,3
	Szczawno-Zdrój	1.943	1.986	102,2
pow.	kłodzki	1.054	1.079	102,4
woj.	dolnośląskie	1.135	1.207	106,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Jak wynika z Raportu o Stanie Miasta Kłodzka w 2015 r. najwięcej przedsiębiorstw funkcjonowało w następujących sekcjach:

Sekcja	liczba podmiotów
pozostała sprzedaż detaliczna prowadzona poza siecią sklepową, straganami i targowiskami	390
sprzedaż detaliczna prowadzona przez domy sprzedaży wysyłkowej lub Internet	380
transport drogowy towarów	364
sprzedaż detaliczna pozostałych wyrobów prowadzona na straganach i targowiskach	345
sprzedaż detaliczna wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwia prowadzona na straganach i targowiskach	340
pozostała sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach	340

Z niniejszych informacji wynika, że pod względem liczby podmiotów gospodarczych na terenie Kłodzka dominował handel. Natomiast mniej przedsiębiorstw funkcjonowało w działach tradycyjnie przypisanych turystyce, takich jak:

Sekcja	liczba podmiotów
restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne	195
działalność organizatorów turystyki	41
hotele i podobne obiekty zakwaterowania	39
działalność pośredników turystycznych	38
działalność agentów turystycznych	32
działalność pilotów wycieczek i przewodników turystycznych	29
działalność w zakresie informacji turystycznej	21
poła kempingowe (włączając pola dla pojazdów kempingowych) i pola namiotowe	21

Powyższa struktura winna posłużyć, jako punkt wyjścia do określenia pożądanych kierunków rozwoju Kłodzka. Należy wykorzystać duży potencjał handlowy miasta, który powinien opierać się na dwóch filarach: mieszkańcach miasta (i gmin sąsiednich) oraz turystach.

10.2. Przemysł

Ostatni kryzys gospodarczy sprawił, że ponownie doceniono rolę przemysłu w rozwoju gospodarczym zarówno w wymiarze krajowym, jak i regionalnym i lokalnym. Państwa o dobrze rozwiniętym przemyśle mniej odczuły skutki kryzysu oraz szybciej weszły na drogę wzrostu gospodarczego.

Potrzeba reindustrializacji znalazła odzwierciedlenie w nowych dokumentach strategicznych, w tym w znowelizowanej Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku.

Jednak w przypadku Kłodzka możliwości rozwoju przemysłu ograniczone są walorami przyrodniczymi i turystycznymi miejsca. Wprawdzie w skali lokalnej Kłodzko pozostało ważnym ośrodkiem przemysłowym z funkcjonującymi zakładami takich branż jak: przemysł budowlany, meblowy czy też elektroniczny, to jednak widoczna jest tendencja do zmniejszania się ogólnej liczby podmiotów działających w tym dziale gospodarki.

Szczególne miejsce w systemie ekonomicznym Kłodzka zajmuje firma **ZETKAMA S.A.**, będąca jednym z największych producentów armatury przemysłowej w Europie Środkowo-Wschodniej. Podmiot ten jest silnie zakorzeniony w lokalnym środowisku i może stanowić podstawę budowy klastra, co byłoby zgodne ze współczesnymi tendencjami zmierzającymi do usieciowienia przedsiębiorstw.

Potencjał przemysłowy Kłodzka kształtuje także zlokalizowana na jego obszarze **podstrefa Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST-PARK”**. Powierzchnia obszaru podstrefy Kłodzko wynosi 45,60 ha. Podstrefa obejmuje tereny inwestycyjne zlokalizowane zarówno na terenie miasta Kłodzko (17,1 ha), jak i na terenie gminy wiejskiej Kłodzko (Jaskowa Dln./ Żelazno 28,5 ha).

Teren strefowy w obrębie miasta Kłodzko jest w większości zagospodarowany. Prowadzi na nim działalność dwóch inwestorów tj. GENERAL ELECTRIC POWER CONTROLS SP. z o. o oraz KPM – MEBLE KŁODZKO Sp. z o.o.

GE Power Controls jest europejskim oddziałem GE Industrial Systems. Przedmiotem działalności firmy jest produkcja elektrycznej aparatury rozdzielczej i sterowniczej niskiego napięcia. Zakład zajmuje ok. połowy działki stanowiącej własność GE (7,8 ha), co oznacza że ok. 3,5 ha terenu pozostaje do zagospodarowania i stanowi potencjał rozwojowy firmy.

KPM – MEBLE KŁODZKO należą do grupy Steinhoff International Holdings, jednej z największych na świecie firm meblarskich. Zakład w Kłodzku zajmuje się produkcją mebli wypoczynkowych.

W czerwcu 2014 r. zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie WSSE uzyskała Miranda 4 sp. z o.o. z branży tekstylnej, która przejęła nieruchomości po spółce Eurobrands, oraz zadeklarowała utworzenie co najmniej 10 miejsc pracy oraz zrealizowanie inwestycji o wartości 3,2 mln zł w terminie do 31.12.2019 r.

Na koniec III kwartału 2015 r. w przedsiębiorstwach zlokalizowanych na terenie podstrefy pracowało 1.013 osób.

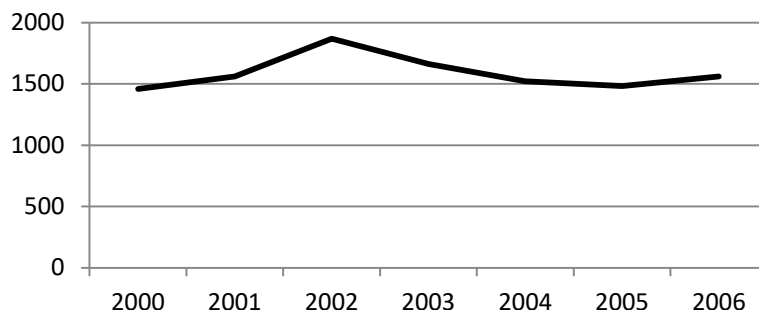
Wprawdzie funkcjonowanie podstrefy przynosi wymierne korzyści (rozwija i stabilizuje rynek pracy) to jednak pamiętać należy, że działalność przedsiębiorstw w niej zlokalizowanych jest subsydiowana (ulgi podatkowe), a czas jej powołania określony. W rezultacie nie można wykluczyć, że inwestorzy wycofają się z Kłodzka po upływie terminu funkcjonowania podstrefy. Dlatego też wielce ryzykowna byłaby próba oparcia rozwoju miasta na podstrefie SSE.

Ponadto warto również zwrócić uwagę na potencjał zatrudnienia w kłodzkiej WSSE. Czy utworzenie jej przyczyniło się do spadku stopy bezrobocia w regionie?

Jedne z badań (Przybyła K., 2011) przeprowadzonych w obrębie specjalnych stref ekonomicznych miast małych i średniej wielkości Dolnego Śląska wykazały, że tylko w Kłodzku nie odnotowano dalszego wzrostu zatrudnienia liczby ludności, pomimo wzrostu liczby samych inwestycji w obrębie strefy.

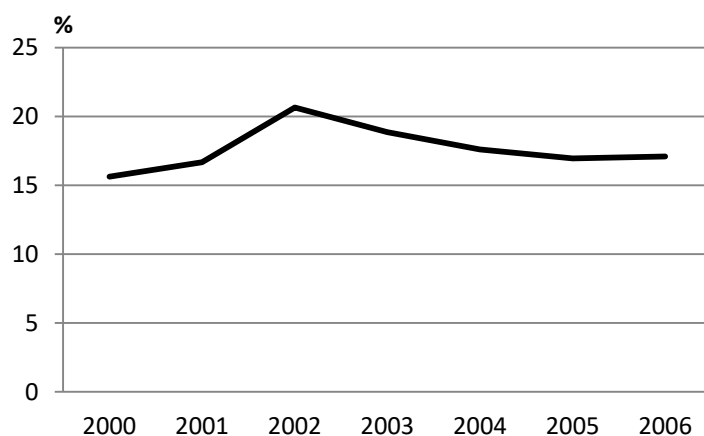
Można więc twierdzić, że po okresie wzrostu, którego szczyt inwestycyjny przypada na rok 2002, nastąpił niewielki spadek i okres względnej stabilizacji. Ponadto inwestycje realizowane w obrębie gm. Kłodzko, nie posiadają dużego zapotrzebowania na siłę roboczą.

Ryc. 32. Zatrudnienie generowane przez przedsiębiorstwa w obszarze WSSE „Invest Park” w Kłodzku w latach 2000-2006.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań Przybyła K.⁴⁷

Ryc. 33. Udział pracujących w firmach strefy WSSE w ogólnej liczbie pracujących w Kłodzku w latach 2000-2006

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań Przybyła K.⁴⁸

10.3. Turystyka

Rozwój usług turystycznych wydaje się oczywistym kierunkiem rozwoju miasta. Kłodzko jest stolicą Ziemi Kłodzkiej, ta zaś przyciąga turystów swoimi uzdrowiskami, krajobrazem, ośrodkami narciarskimi. Równocześnie położenie miasta, jego bogactwo historyczne i kulturowe oraz piękno zabytkowych kamienic sprawiają, że samo Kłodzko należy do najpiękniejszych miast Dolnego Śląska.

Wprawdzie w powszechnej opinii powiat kłodzki uchodzi za jedno z centrów turystycznych Dolnego Śląska to jednak w świetle dotychczasowych badań jego sytuacja nie przedstawia się aż tak korzystnie. W 2012 r. wrocławski Urząd Statystyczny zbadał potencjał turystyczny dolnośląskich powiatów, przeliczając go w oparciu o cztery wskaźniki: liczbę miejsc noclegowych na 1 tys. mieszkańców, liczbę

⁴⁷ Przybyła K., *Specjalne strefy ekonomiczne w małych i średnich miastach*. [w:] Bartosiewicz B., Marszał T. (red.), *Gospodarka małych miast z perspektywy 20 lat transformacji*. Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, 2011, 76.

⁴⁸ Przybyła K., *Specjalne strefy ekonomiczne w małych i średnich miastach*. [w:] Bartosiewicz B., Marszał T. (red.), *Gospodarka małych miast z perspektywy 20 lat transformacji*. Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, 2011, 76.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

turystów zagranicznych na 1 tys. mieszkańców, wskaźnik rozwoju bazy noclegowej (liczba osób korzystających z noclegów w przeliczeniu na jedno miejsce noclegowe) oraz stopień wykorzystania bazy noclegowej. Na podstawie powyższych badań sklasyfikowano powiat kłodzki dopiero na 11. miejscu w regionie. Jego słabą stroną – jak tłumaczą autorzy raportu – okazała się „niska realizacja wskaźnika rozwoju bazy noclegowej (20. lokata) oraz wykorzystania bazy noclegowej (16. lokata), przy relatywnie dobrze rozwiniętej bazie noclegowej (2. lokata) oraz popularności terenu wśród turystów zagranicznych (8. lokata)”.⁴⁹

Powyższy raport przynajmniej częściowo obala mit, że Kłodzko stanie się miejscem wielodniowego wypoczynku. Należy przyjąć, że na terenie miasta dominować będzie turystyka jednodniowa.

Jak wynika z danych BDL GUS w 2014 r. Kłodzko dysponowało 90 miejscami noclegowymi, co stanowiło niespełna 0,9% ogółu miejsc noclegowych w powiecie. Pod tym względem miasto nie może konkurować z takimi ośrodkami turystycznymi jak Polanica-Zdrój czy też Kudowa-Zdrój.

Tab. 8. Potencjał turystyczny Kłodzka na tle powiatu kłodzkiego.

	2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010=100
Kłodzko						
Miejsca noclegowe ogółem	130	80	110	123	90	69,2
Turyści ogółem	7 198	5 275	5 799	5 286	6 016	83,6
Turyści zagraniczni	661	568	646	681	667	100,9
Wynajęte pokoje ogółem w obiektach hotelowych	5 604	6 386	6 424	6 190	5 588	99,7
Powiat kłodzki						
Miejsca noclegowe ogółem	8 333	8 219	10 421	10 163	10 186	122,2
Turyści ogółem	227 215	231 655	268 939	267 845	293 230	129,1
Turyści zagraniczni	22 627	23 355	39 857	35 704	41 174	182,0
Wynajęte pokoje ogółem w obiektach hotelowych	158 132	159 768	188 504	191 304	187 858	118,8

Źródło: BDL GUS.

Niestety w 2014 r. Kłodzko odwiedziło tylko 6.016 turystów, czyli 2,1% ogółu turystów przebywających w powiecie kłodzkim. Z danych GUS wynika również, iż Kłodzko jest relatywnie rzadko odwiedzane przez turystów zagranicznych. W 2014 r. na terenie miasta zarejestrowano łącznie 667 cudzoziemców, z czego 267 to turyści niemieccy.

Zjawiskiem widocznym w Kłodzku w latach 2010-2014 była redukcja miejsc noclegowych oraz spadek liczby turystów odwiedzających miasto. Powyższa sytuacja budzi niepokój, zwłaszcza w zestawieniu z danymi powiatowymi, z których wynika, że w analogicznym okresie nastąpił rozwój bazy noclegowej połączony ze wzmożonym napływem turystów.

Równocześnie z informacji opublikowanych przez Urząd Miasta w Kłodzku wynika, że w 2015 r. z usług Informacji Turystycznej skorzystało łącznie 10.686 turystów, w tym 7.565 turystów krajowych i 3.121 zagranicznych. Najwięcej osób korzystało z informacji w okresie od maja do września, co świadczy o wyraźnej sezonowości ruchu turystycznego w mieście.

Powyższe informacje prowadzą do następujących wniosków:

---

⁴⁹ „Identyfikacja i delimitacja obszarów wzrostu oraz obszarów problemowych w województwie dolnośląskim. Wyniki badań”, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2012, http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Rozwoj_regionalny/SRWD/raport_delimitacja.pdf, str. 121.

- Kłodzko nie posiada silnej marki turystycznej i nie jest wystarczająco atrakcyjne jako centrum noclegowe dla turystów planujących dłuższy pobyt w Kotlinie Kłodzkiej,
- miasto jest odwiedzane przez turystów, ale pobyt w nim jest jednodniowy i stanowi uzupełnienie podstawowej oferty turystycznej,
- Kłodzko musi przyciągać większą liczbę turystów, czemu winno służyć wzbogacenie oferty kulturalnej,
- lokalni przedsiębiorcy powinni oferować produkty lokalne i regionalne oraz wyroby miejscowego rzemiosła.

10.4. Handel i usługi

10.4.1. Jak zmienia się w ostatnich latach struktura handlu w Kłodzku? (oraz jakie mogą być dalsze trendy w tej dziedzinie?)

W percepcji przedsiębiorców krajobraz handlowy Kłodzka zasadniczo zmieniła budowa Galerii Handlowej Twierdza. Trudno powiedzieć jak odbierają ten fakt kłodzkanie. Prawdą jest, że obiekt o powierzchni handlowej (GLA) ok. 30 tys. metrów kwadratowych to skala centrum regionalnego. Ponadto tak duże centra handlowe (większe niż ok. 15 tysięcy metrów kwadratowych GLA) są samowystarczalne – nie muszą koegzystować ze śródmieściami miast, w których się znajdują; nie potrzebują ich, ponieważ zwykle obsługują konsumentów ponadlokalnie; odwrotnie – czasem śródmieście potrzebuje takiego obiektu do ożywienia (tak zdarzyło się np. we Wrocławiu w pierwszej dekadzie XXI wieku w przypadku osi pl. Dominikański-Rynek za sprawą Galerii Dominikańskiej i innych miejscach na świecie⁵⁰).

Z perspektywy życia handlowo-usługowego kłodzkiego śródmieścia Galeria Twierdza została zlokalizowana wyjątkowo nieszczęśliwie pod względem przestrzennym. Lokalizacja około dwóch kilometrów od Rynku, na obrzeżach miasta, alienuje ten i tak już samowystarczalny obiekt oraz sprawia, że nie wnosi on do życia miasta absolutnie niczego pozytywnego. Galeria obsługuje ruch regionalny i mogłaby mieć niewiele wspólnego z życiem codziennym i zakupami mieszkańców Kłodzka, gdyby miasto miało wewnątrz prawidłową strukturę funkcjonalno-przestrzenną, czyli gdyby istniała w nim prawidłowa struktura ciągów komunikacyjnych, rozmieszczenie przestrzenne handlu oraz usług podstawowych. Gdyby Galeria stanęła w okolicach granic Śródmieścia, maksymalnie 200-300 metrów od Ratusza, była przynajmniej o połowę mniejsza, i położona w przebiegu ciągu pieszego lub tuż przy przestrzeni pieszej, sytuacja Kłodzkiego handlu w śródmieściu byłaby zupełnie inna – znacznie lepsza (również lepsza niż przed usytuowaniem galerii). Galeria ściągłaby ruch regionalny, ale funkcjonowałaby także w ramach handlowo-usługowego krwioobiegu miasta. Doświadczenia innych miast Dolnego Śląska (a także reszty Polski i innych krajów europejskich) pokazują, że mogłaby ona też funkcjonować symbiotycznie względem handlu tradycyjnego (co nie znaczy, że handel i usługi tradycyjne nie doświadczyłyby w związku z tym wydarzeniem wstrząsów i przeobrażeń). Trzeba pamiętać, że śródmieścia współczesnych miast bywają bardziej zagrożone konkurencją ze strony innych miast, niż galerii handlowych na własnych przedmieściach⁵¹. Poza tym, choćby w przytaczanych przez kłodzkich przedsiębiorców jako wzór Niemczech, bywa, że sklepikarze śródmiejscy odczuwają większą, lub najwyżej zbliżoną, presję konkurencyjną i problemy ze strony innych detalistów, niż istniejących galerii handlowych⁵².

---

⁵⁰ Ledwoń, dz. cyt.

⁵¹ Chung, C. J., Koolhaas, R., Inaba, J., & Tsung Leong, S. (Red.). (2001). *Taschen specials. Project on the city: The Harvard Design School Guide to Shopping. Köln: Taschen.*

⁵² Ledwoń, dz. cyt.

Nawiasem mówiąc, jeśli w latach 60. władze Kłodzka uznały, że Kłodzko ma być ośrodkiem „usługowo-handlowo-przemysłowym z wybitnymi walorami turystycznymi”, a później, że ma być „regionalnym ośrodkiem usług z uzupełniającymi funkcjami w zakresie komunikacji i przemysłu”, to lokalizacją Galerii Twierdza – patrząc z perspektywy regionu – spełniono ten postulat przynajmniej w zakresie handlowo-usługowym.

10.4.2. Czy możemy określić oczekiwania klientów kłodzkiego handlu?

Krótko mówiąc – nie. Bez szczegółowych badań społecznych nie da się określić konkretnych społecznych oczekiwań, w konkretnych warunkach społeczno-ekonomiczno-przestrzennych. Można powiedzieć o bardzo ogólnych prawidłowościach, które sprawdzają się zawsze i w każdych warunkach kulturowych. Na przykład można z całą pewnością stwierdzić, że po to, by ośrodek handlu tradycyjnego w dowolnym miejscu tętnił życiem klientom potrzebna jest: przestrzeń – subiektywnie bezpieczna, funkcjonalna, zachęcająca do przebywania, oferta – zróżnicowana, częściowo innowacyjna, a z pewnością subiektywnie wartościowa (relacja cena-jakość) i wyróżniająca z ośrodków konkurencyjnych, oraz impuls – coś, co sprawi, że klient będzie odczuwał chęć pojawienia się w tej przestrzeni; np. brak zaspokojonej konkretnej potrzeby użytecznej (zakupy) lub niekoniecznie sprecyzowanej, hedonistycznej (spotkanie ze znajomymi, relaks, rozrywka, kultura). Do tego, oczywiście, warunkiem koniecznym pojęcia aktywności zakupowej po stronie klienta są zasoby finansowe, które jednak można badać na podstawie danych obiektywnych (np. statystyk dot. dochodu rozporządzalnego na danym obszarze). Dziś w Kłodzku naprzeciw tym bardzo ogólnym i zawsze aktualnym potrzebom klientów zdaje się w całości wychodzić – niestety – jedynie Galeria Twierdza (jako przestrzeń handlowa w ogóle oraz jako zbiór spełniających oczekiwania podmiotów wewnątrz).

---

11. PROBLEMY I POTRZEBY PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH

11.1.1. Problem dużego obcego kapitału

Jedynym problemem zgłoszonym faktycznie przez podmioty gospodarcze w trakcie konsultacji społecznych 8 czerwca 2016 r. była lokalizacja w mieście Galerii Handlowej Twierdza oraz przewidywana przez przedstawicieli lokalnej przedsiębiorczości lokalizacja kolejnych obiektów handlu nowoczesnego, w tym: super- i hipermarketów oraz dyskontów spożywczych. Potrzebą wyrażoną wprost przez kłodzkich kupców było pragnienie zatrzymania ekspansji w Kłodzku zachodniego kapitału oraz ochrona lokalnego rynku przed inwestycjami koncernów takich jak Schwarz Beteiligungs GmbH (Lidl, Kaufland) lub Jerónimo Martins (Biedronka).

To potrzeby i problemy zupełnie zrozumiałe, aczkolwiek realizacja postulatu zablokowania wejścia do Kłodzka powyższych potentatów prawdopodobnie nie rozwiązałaby problemów kłodzkich kupców. Więcej nawet, mogłaby je dodatkowo pogłębić – firmy te znalazłyby i tak lokalizacje, z tym, że w gminach oraz miastach okolicznych, co spowodowałoby dalszy odpływ konsumentów z centrum Kłodzka. Poza tym badania preferencji zakupowych Polaków, oraz obserwacje terenowe związane z handlem w innych miastach, wskazują, że po pierwsze – polscy konsumenci potrzebują, aktywnie poszukują i chętnie witają sklepy sieci Biedronka czy Lidl, a po drugie – lokalizacja obiektów handlu nowoczesnego nie wiąże się z trwałym zamieraniem innych form handlu, w tym rodzimego; czasem wręcz pobudza handlowo-usługowo okolice, w których się znajdują.

Przeprowadzona niedawno analiza funkcjonowania kilkunastu współczesnych obiektów handlowych oraz ponad czterech tysięcy tradycyjnych sklepów w małych miastach Dolnego Śląska w latach 1990-2010 wykazała, że nie ma „zależności pomiędzy lokalizacją współczesnego obiektu handlowego, a zmianą układu przestrzennego tradycyjnych sklepów. Obszar na którym największa liczba tradycyjnych sklepów rozpoczyna działalność (historyczne stare miasta, centra, rynki i ulice

doprowadzające) pokrywa się z obszarem, na którym największa liczba sklepów kończy ją, bez względu na fakt, czy w mieście działa współczesny obiekt handlowy. Liczba tradycyjnych sklepów wzrastała dynamicznie do roku około 2000, natomiast po tym czasie ustabilizowała się bądź zmieniała w niewielkim zakresie. Tendencja ta została zaobserwowana praktycznie we wszystkich badanych małych miastach⁵³”.

Poza tym, wbrew przekonaniom części kłodzkich przedsiębiorców, w afirmowanych przez nich Niemczech, małe miasta (do 20 tysięcy mieszkańców) również nie są wolne od obiektów handlu nowoczesnego (supermarketów, hipermarketów, dyskontów, sklepów outlet'owych oraz centrów handlowych o dowolnej powierzchni sprzedaży). Np. w o połowie mniejszym od Kłodzka Wurzen (16 tysięcy mieszkańców) funkcjonuje sześć takich obiektów, w Markranstädt (15 tys. mieszkańców) – pięć obiektów. Nie wspominając o miastach bardzo małych, np. Geithain, czy Böhlen (ok. 5 tys. mieszkańców), w których potrafi funkcjonować pięć lub sześć tego typu obiektów, często oddalonych od siebie o 250 metrów lub mniej.

Kłodzcy kupcy wskazywali, że za granicą lepiej dba się o interesy małego, tradycyjnego handlu, m.in. przez blokowanie ekspansji handlu nowoczesnego. W rzeczywistości sytuacja zdaje się być bardziej złożona. W niemieckim Bensheim, przytaczanym przez kłodzkich kupców jako modelowe miasto, które warto naśladować pod względem zarządzania handlem i usługami, rzeczywiście pięknie rozwija się lokalny handel tradycyjny, ale jednocześnie zlokalizowane są dwa Lidle, Netto oraz Aldi. W partnerskim wobec Kłodzka czeskim Náhodzie zlokalizowany jest Lidl, dwa Alberty, Kaufland i dwa sklepy sieci Penny Market, tymczasem miasto nie wygląda na martwe handlowo-usługowo; wręcz przeciwnie. W partnerskim francuskim Carvin działają: dwa hipermarkety E.Leclerc, Lidl, Aldi oraz Intermarche, a jest to miasto znacznie mniej ludne niż Kłodzko; jednocześnie doskonale działają tam uliczki pełne handlu i usług tradycyjnych. W belgijskim Fléron działają m.in. hipermarket Carrefour, Proxy Delhaize, Intermarche, oraz Spar, co nie przeszkadza temu niewielkiemu miasteczku w szczytaniu się kilkoma estetycznymi uliczkami handlowymi (na miarę małego miasta), gdzie liczba tradycyjnych, lokalnych sklepów prawdopodobnie przewyższa liczbę małych sklepów w całej Kotlinie Kłodzkiej z Kłodzkiem włącznie. I w końcu czeski Rychnov nad Kněžnou: jest w nim Lidl, Kaufland, Billa oraz Tesco; a przy tym 11 tysięcy mieszkańców wystarcza, aby normalnie, jak się wydaje, funkcjonował handel w strefie staromiejskiej.

11.1.2. Problem niechęci do zmian

Problemem działających w Kłodzku podmiotów gospodarczych (choć niewypowiedzianym) jest prawdopodobnie trudność w przededefiniowaniu swoich biznesów w taki sposób, aby dostosować ofertę do zmieniającego się krajobrazu konkurencji. Jest to problem zrozumiały i w zasadzie normalny, aczkolwiek przedsiębiorcy kłodzcy uczestniczący w konsultacjach społecznych byli wyjątkowo silnie nastawieni na próby radykalnej zmiany otoczenia biznesowego (np. poprzez postulat blokady wejścia do miasta kolejnych galerii handlowych i obiektów handlu nowoczesnego, wielkopowierzchniowego), a nie na korekty własnych modeli biznesowych, czy w ogóle wdrażanie zmian w swoich działalnościach. Wskazywały na to ich wypowiedzi, w których uwypuklali takie stanowisko jasno mimo, że konsultacje miały dotyczyć zupełnie innych zagadnień. Wspominane konsultacje nie miały bowiem na celu jakiegokolwiek „edukowania” kłodzkich przedsiębiorców w obszarze skutecznego prowadzenia biznesu w warunkach wzmożonej konkurencji, albo szkolenia w zakresie marketingu i rozwoju biznesu; mimo to przedsiębiorcy wyraźnie zaznaczyli, że nie są zainteresowani dyskusją na powyższe tematy.

---

⁵³ Szumilas, A. (2013). *Wpływ lokalizacji współczesnych obiektów handlowych na strukturę przestrzenną miast podregionu wrocławskiego (niepublikowana praca doktorska)*. Politechnika Wrocławska, Wrocław.

11.1.3. Problem lokalnej bazy społecznej

Kolejnym, realnym problemem przedsiębiorców Kłodzkich może być niewielka siła nabywczą mieszkańców Kłodzka i okolic, oraz wysokie bezrobocie, wiążące się ze złą sytuacją materialną dużej części mieszkańców. W rezultacie krajobraz dla handlu i usług w Kłodzku wydaje się rzeczywiście trudny.

Jeżeli wydatki konsumpcyjne w budżetach netto Polaków na osobę miesięcznie (1153 zł)⁵⁴ stanowiły w 2014 roku 40% średniej krajowej pensji (2865 netto), to znaczy, że w powiecie kłodzkim miesięczne budżety konsumpcyjne ludności oscylowały w okolicach 950 złotych miesięcznie.

11.1.4. Atut z turystyki

Ma jednak Kłodzko jeden niezaprzeczalny atut z perspektywy handlu, usług i gastronomii – Twierdę (zabytkową), która jest magnesem dla polskich i zagranicznych turystów, do których warto (a nawet trzeba) skierować ofertę w przyszłości. Tym bardziej, że turyści nie przyjeżdżają przecież do Kłodzka aby spędzić czas w galerii handlowej Twierdza, a raczej po to, by zwiedzić prawdziwą Twierdę i – być może, jeśli się ich zachęci – spędzić czas na Starym Mieście.

---

12. OPIEKA ZDROWOTNA I SPOŁECZNA

12.1. Infrastruktura zdrowotno-lecznicza

Kłodzko to stolica subregionu uzdrowisk podgórskich Polski południowo-zachodniej (posiada aż 5 miejscowości uznane statusowo za uzdrowiskowe). Chociaż pow. kłodzki na tle województwa dolnośląskiego jest istotnym potentatem w dziedzinie lecznictwa uzdrowiskowego, a w ostatnich latach również chirurgii plastycznej i odnowy biologicznej, to samo Kłodzko nie posiada infrastruktury w tym zakresie. W konsekwencji, pomimo swego centralnego położenia, Kłodzko jest pomijane przez przyjezdnych turystów i kuracjuszy, a co za tym idzie traci na znaczeniu w skali regionalnej. Paradoksem okazuje się dla Kłodzka słaby potencjał własnej struktury usługowej wobec rosnącej zdolności obsługi *stricto* użytkowników zewnętrznych, w tym ponadregionalnych i zagranicznych przez miasta mniejsze od niego.

Na tle regionu to właśnie usługi zdrowia stanowią istotną destymulantę potencjału usługowego Kłodzka.

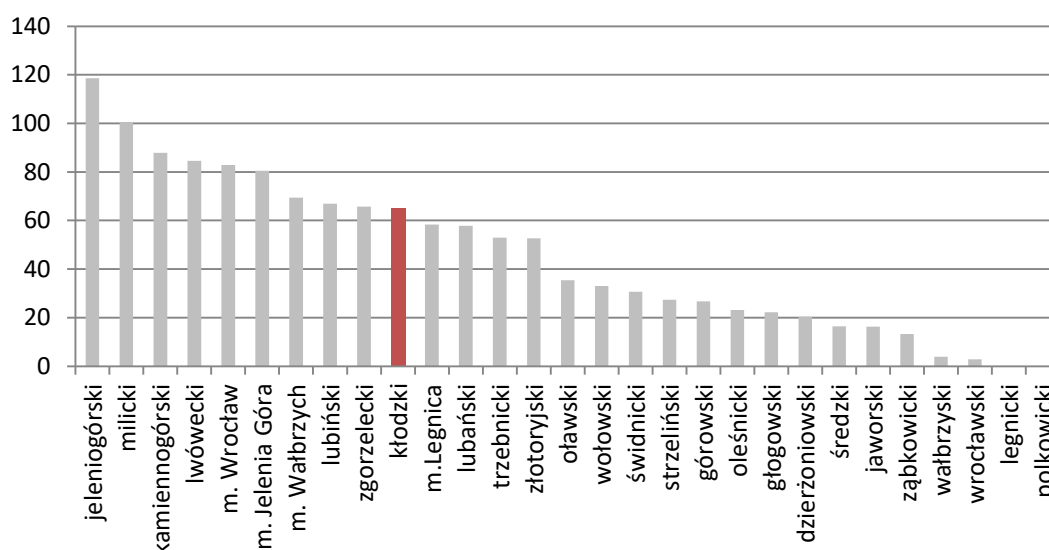
Na rok 2014 odnotowano liczbę 10 samorządowych przychodni zdrowotnych, w tym 3 (największa liczba) w samym Kłodzku. Do sieci opieki zdrowotnej o znaczeniu regionalnym zalicza się szpital powiatowy w Kłodzku, realizujący zadania dwóch szpitali sprzed restrukturyzacji w 1999 r. (Szpitala Rejonowego i Miejskiego). Liczba miejsc dla pacjentów w szpitalach rośnie z roku na rok, w tym w 2014 r. w Kłodzku było ich 1057 (65 łóżek na 10 tys. mieszkańców).

---

⁵⁴ Za: Łysoń, P. (red.). (2015). Budżety gospodarstw domowych w 2014 r. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

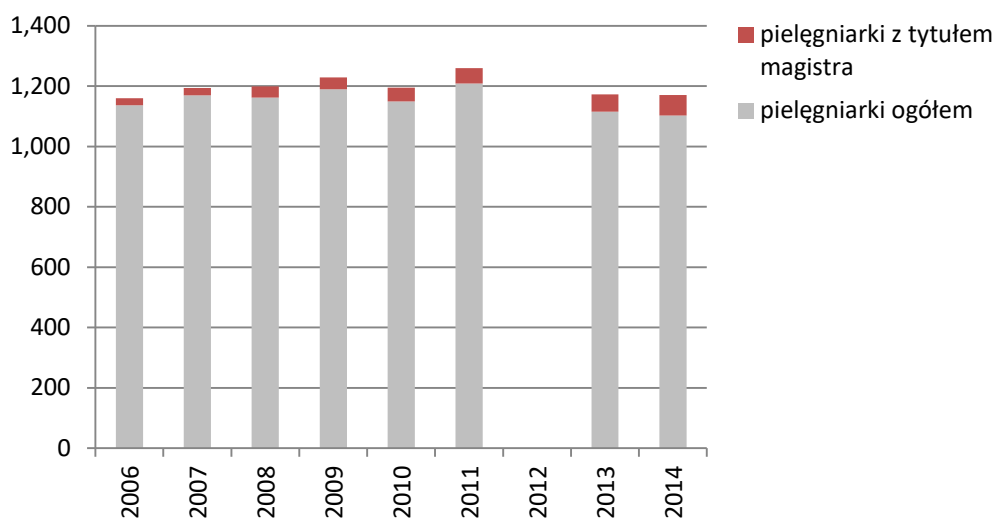
Ryc. 34. Łóżka szpitalne w powiatach woj. dolnośląskiego na 10 000 mieszkańców, stan na rok 2015.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

Liczba lekarzy w powiecie stopniowo wzrosła w przeciągu ostatnich kilku lat. Jak się jednak okazuje obecna ich liczba powróciła do progu z roku 2006 i oscyluje w granicach 663⁵⁵, w tym 49 lekarzy dentyistów. Wg danych GUS liczba pielęgniarek w 2014 r. w pow. kłodzkim wynosiła 1103, a pielęgniarek położnych – 69 osób i jest to poziom najniższy od wielu lat. Warto również wspomnieć, że równoległe do procesu malejącej liczby personelu pielęgniarskiego, rośnie liczba tej grupy zawodowej z tytułem magistra (obecnie udział pielęgniarek po studiach wynosi 6,07% i wzrost ten nie dotyczy położnych pow. kłodzkiego).

Ryc. 35. Liczba pielęgniarek w pow. kłodzkim w latach 2006-2011 i 2013-2014.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

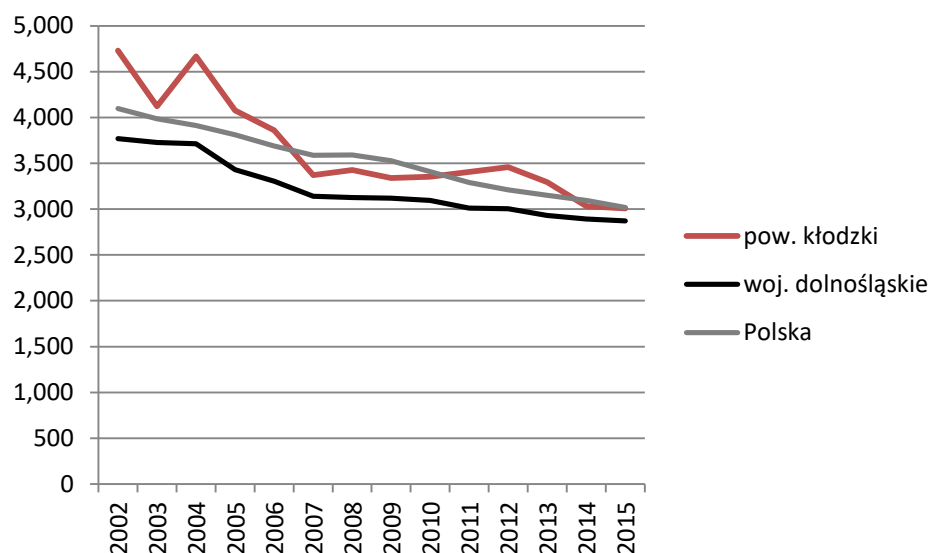
Na infrastrukturę opieki zdrowotnej składa się również sektor prywatny, w tym punkty sprzedaży (apteki) oraz pozostałe usługi z zakresu sekcji Q.86 PKD 2007 (opieka zdrowotna). Urząd statystyczny

⁵⁵ Dotyczy lekarzy pracujących ogółem wobec całego personelu pracującego.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

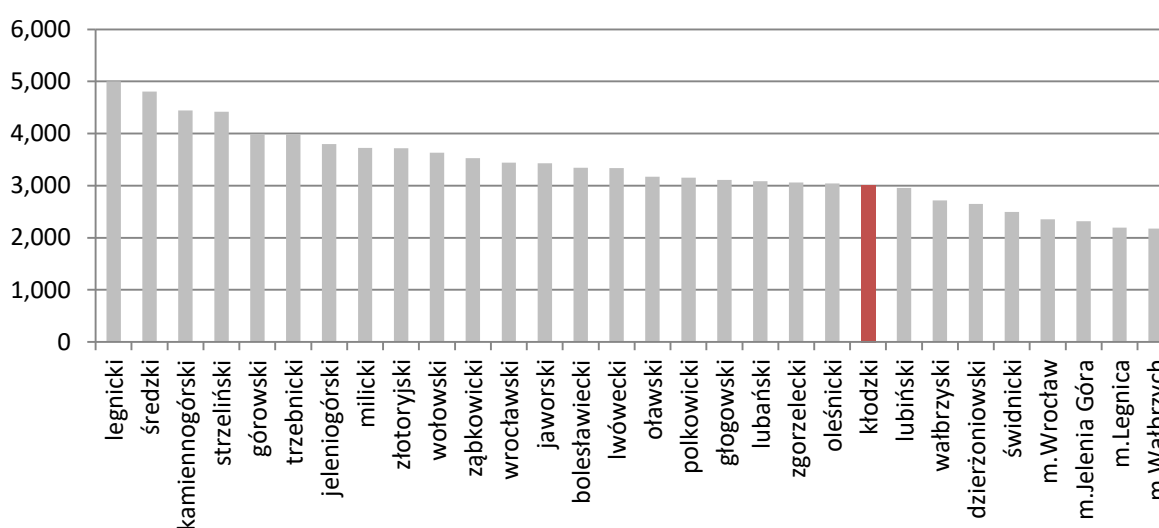
podaje, że obecnie pow. kłodzki posiada 73 apteki i 7 punktów aptecznych. Sumaryczna liczba tych placówek przekłada się na wartość ok. 3 tys. osób na 1 aptekę. Współczynnik ten maleje z roku na rok, podobnie jak w całej Polsce.

Ryc. 36. Wskaźnik liczby aptek w stosunku do populacji jednostki w latach 2002-2015.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

Ryc. 37. Wskaźnik liczby aptek w stosunku do populacji powiatów woj. dolnośląskiego, stan na rok 2015.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

Okazuje się więc, że pomimo uzdrowiskowo-leczniczego charakteru powiatu kłodzkiego niemalże wszystkie wskaźniki wskazują na niski stopień wyposażenia regionu w infrastrukturę medyczno-zdrowotną. Począwszy od liczby placówek medycznych, poprzez malejącą liczbę personelu, w tym niepokojąco niski udział położnych bez kwalifikacji studiów wyższych, a kończąc na sektorze prywatnym punktów sprzedaży, w tym aptek.

Weryfikacja udziału podmiotów sekcji Q. dział 86 wg klasyfikacji PKD 2007 również wskazała niezadowalający wynik, rangujący pow. kłodzki poniżej średniej dla Dolnego Śląska.

12.2. Żłobki

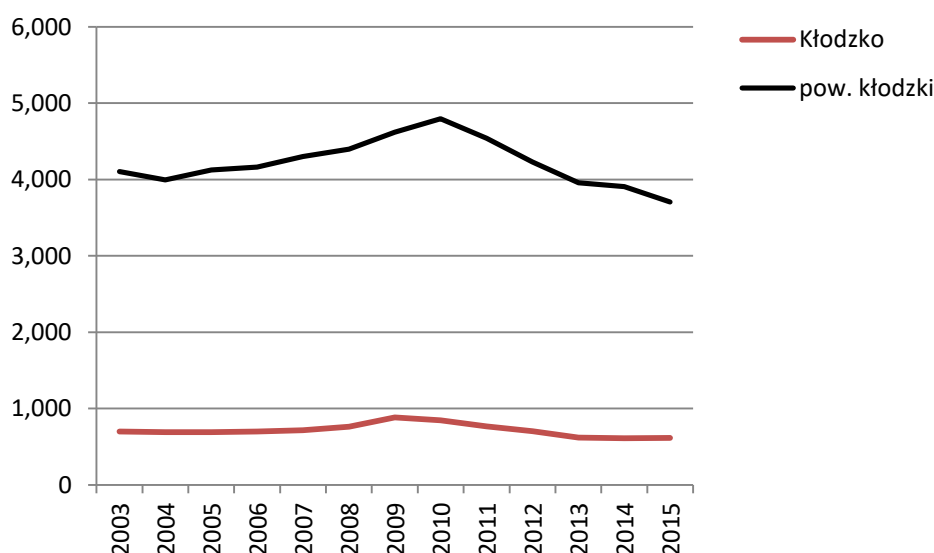
Pomimo panującego niżu demograficznego, liczba żłobków w Polsce systematycznie wzrasta już od kilku lat. Zapotrzebowanie na ośrodki opieki dzieci do lat 3. obecne jest przede wszystkim wśród społeczności miast, w tym zwłaszcza największych ośrodków i ich stref aglomeracyjnych. Na samym Dolnym Śląsku liczba placówek opieki wzrosła w ostatnich latach o 121%, przy czym największy udział we wzroście przypada na Wrocław i jego ośrodki sąsiednie.

Powiat kłodzki stanowi tylko 5% dolnośląskiego zasobu oddziałów opieki nad najmłodszymi. Niemniej jednak w ciągu ostatnich kilku lat również tu odnotowano wzrost liczby tych ośrodków. Jeszcze do niedawna sieć żłobków w Kotlinie Kłodzkiej była rozlokowana równomiernie – po 1 obiekcie w każdym mieście. W ciągu ostatnich 4 lat nastąpiły jednak istotne zmiany, doprowadzające do scentralizowania sieci. Po pierwsze, w 2013 r., a kolejno w 2015 r. gm. wiejska Kłodzko zyskała 2 nowe żłobki (zespoły przedszkolno-żłobkowe⁵⁶). Równolegle (2014) zlikwidowano oddział żłobkowy w Szczytnej. Kolejna zmiana dotyczyła już samego miasta Kłodzko, gdzie odnotowano podwojenie liczby placówek opieki nad dziećmi do lat 3., w tym wyłącznie o obiekty działalności prywatnej. W sumie Kłodzko wraz z obszarem gminy wiejskiej posiada 5 żłobków i 1 klub dziecięcy, co stanowi 42% sieci tych ośrodków w całym powiecie kłodzkim.

Czy wzrost liczby żłobków oznacza wzrost zapotrzebowania na te usługi czy realizację poprawy warunków opieki?

Od 2010 r. liczba dzieci do lat 3. w pow. kłodzkim drastycznie spada. W Kłodzku obserwuje się podobną tendencję, jednak ze znacznie łagodniejszymi amplitudami. Obecnie w całym powiecie jest 3,7 tys. dzieci do lat 3., z czego do żłobka uczęszcza tylko niespełna 7%, w samym Kłodzku zaś na 614 dzieci, już 17% objętych jest opieką publiczną. Fakt ten jednoznacznie podkreśla potrzebę zwiększonej liczby żłobków w centralnym ośrodku regionu, na co pozytywnie zareagował rynek prywatny.

Ryc. 38. Liczba dzieci do lat 3. w Kłodzku i powiecie w latach 2003-2015.

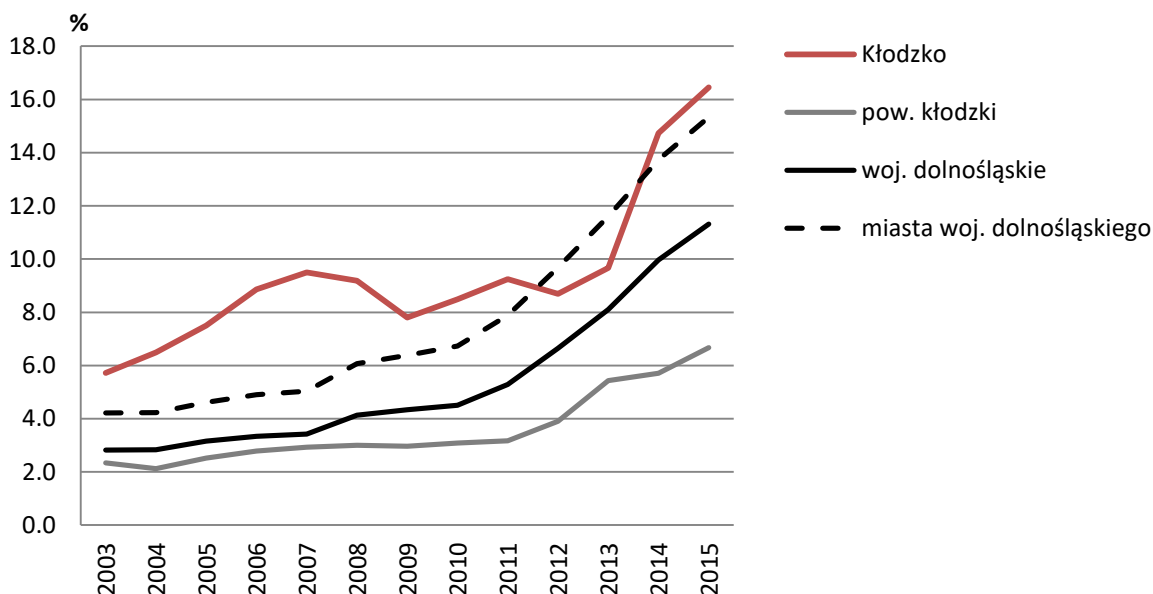
Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

⁵⁶ Dane oparte zostały na informacjach GUS, które należy doprecyzować, ze względu na fakt, że w chwili tworzenia diagnozy funkcjonowały 2 żłobki, natomiast w momencie jej zakończenia planowana jest zmiana funkcji tych placówek ze żłobków na przedszkola.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Chociaż od 2009 r. liczba dzieci do lat 3. w Kłodzku spada, odsetek tych objętych opieką publiczną charakteryzuje dynamiczny wzrost. W chwili obecnej miasto jest w stanie zapewnić opieki dla 106 podopiecznych, co stanowi niespełna 40% wszystkich miejsc w powiecie. Kłodzko w kwestii zapotrzebowań na usługi żłobków stanowi zdecydowany wyróżnik na tle regionu, a w ostatnich latach również na tle pozostałych miast Dolnego Śląska. Dane statystyczne nie umożliwiają precyzyjnej predykcji zapotrzebowania na tego typu instytucje, w tym z powodu zmiennej sytuacji na rynku pracy. Niemniej jednak można przypuszczać, że w ciągu najbliższych lat zapotrzebowanie na żłobki nie zmaleje, a jeśli sytuacja gospodarcza regionu ulegnie poprawie można przewidywać dalszy wzrost zapotrzebowania na tego typu usługi.

Ryc. 39. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w Kłodzku na tle regionu, w latach 2003-2015.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

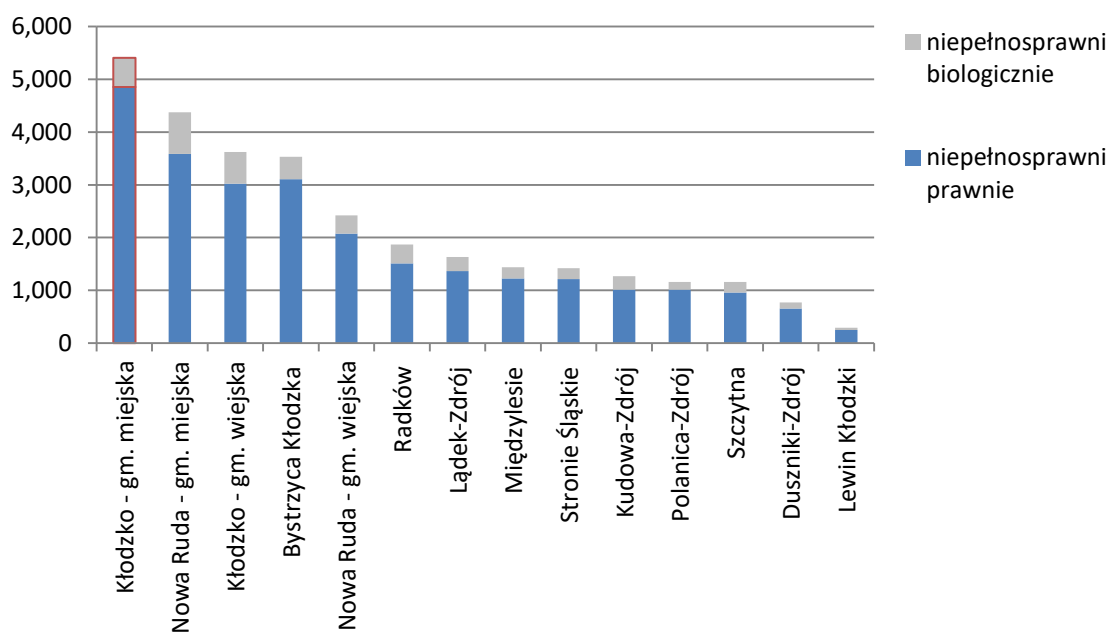
12.3. Pomoc społeczna

Narodowy Spis Powszechny z 2002 r. podaje, że w gm. miejskiej Kłodzko, a tym bardziej biorąc pod uwagę gm. wiejską i miejską Kłodzko razem, znajdowało się najwięcej osób z orzeczoną niepełnosprawnością (NSP z roku 2011 nie publikuje takich danych). Dane publikowały tylko dane dla osób powyżej 15. roku życia, a więc takie, które można uznać za osoby zdążające do osiągnięcia pewnego stopnia samodzielności. Ze względu na odległość czasu realizacji badania oraz dobrowolny charakter udzielanych odpowiedzi w NSP, poniższy wykres stanowi jedynie wartość poglądową. Warunki ilościowe w ciągu 14 lat z pewnością uległy zmianie.

Niemniej jednak wysoce prawdopodobne jest twierdzenie, że to w gm. miejskiej i wiejskiej Kłodzko jest obecnych najwięcej osób niepełnosprawnych. Fakt ten prowadzi do istotnej konkluzji: to Kłodzko jako miejsce zamieszkania tych osób, a także ośrodek lokalizacji urzędów, szkół i innych najważniejszych instytucji publicznych w powiecie, powinien stać się obszarem priorytetowym w celu osiągnięcia zadowalającego stanu przestrzeni publicznych pod względem użyteczności dla osób niepełnosprawnych. Fakt ten jest o tyle problematyczny dla strefy samego śródmieścia, że ma ono duże zróżnicowanie wysokościowe terenu.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

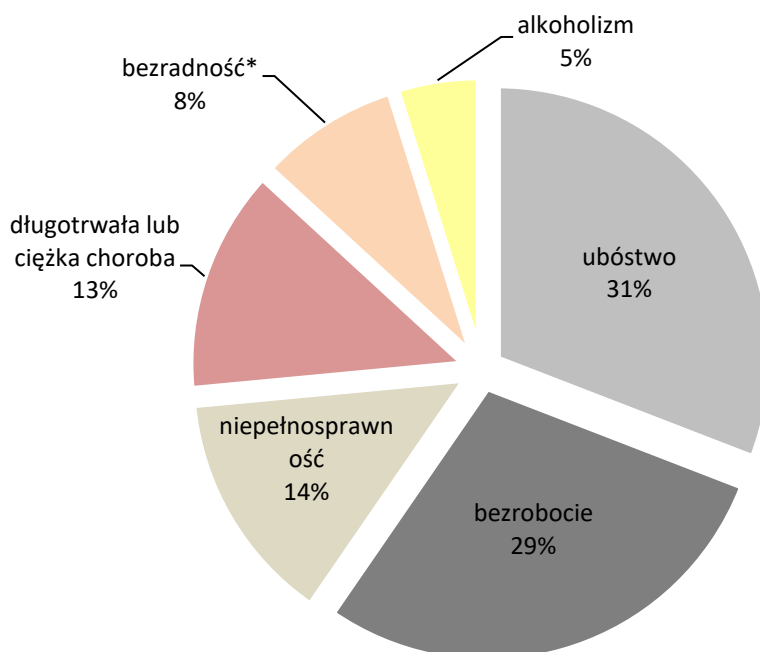
Ryc. 40. Niepełnosprawni powyżej 15 r. ż. w gminach powiatu kłodzkiego.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych NTS 2002, GUS.

W pow. kłodzkim najczęściej zgłaszane jest zapotrzebowanie na pomoc finansową z tytułu ubóstwa (31% wniosków), bezrobocia (29%) oraz chorób, w tym niepełnosprawności (14%) lub innych schorzeń długotrwałych (13%). Ubóstwo i bezrobocie stanowią konsekwencje negatywnej sytuacji ekonomicznej regionu, o której była mowa w rozdz. 11.

Ryc. 41. Powody przyznania pomocy społecznej rodzinom w pow. kłodzkim w roku 2014.

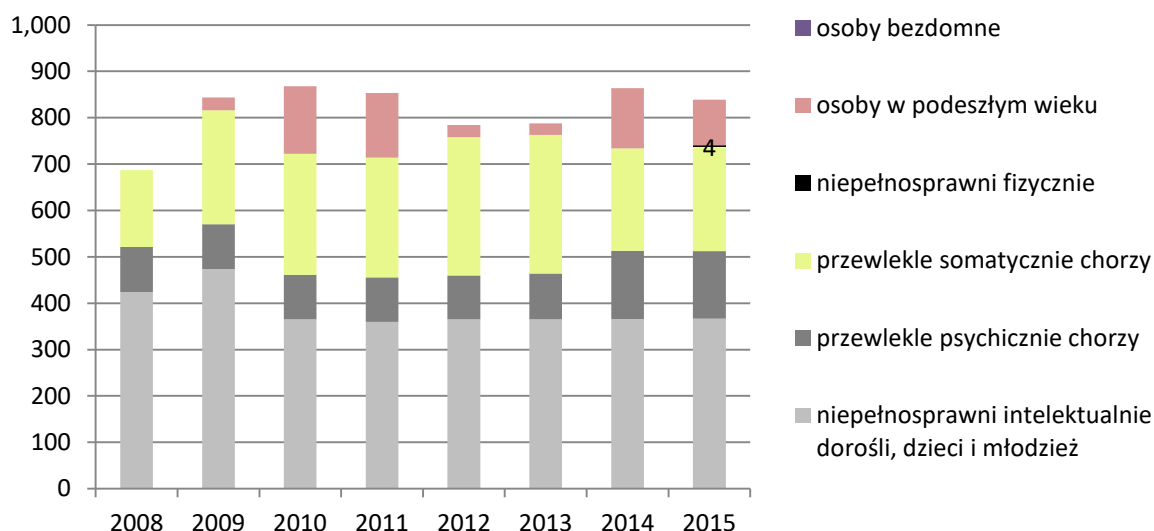
*bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie GUS.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

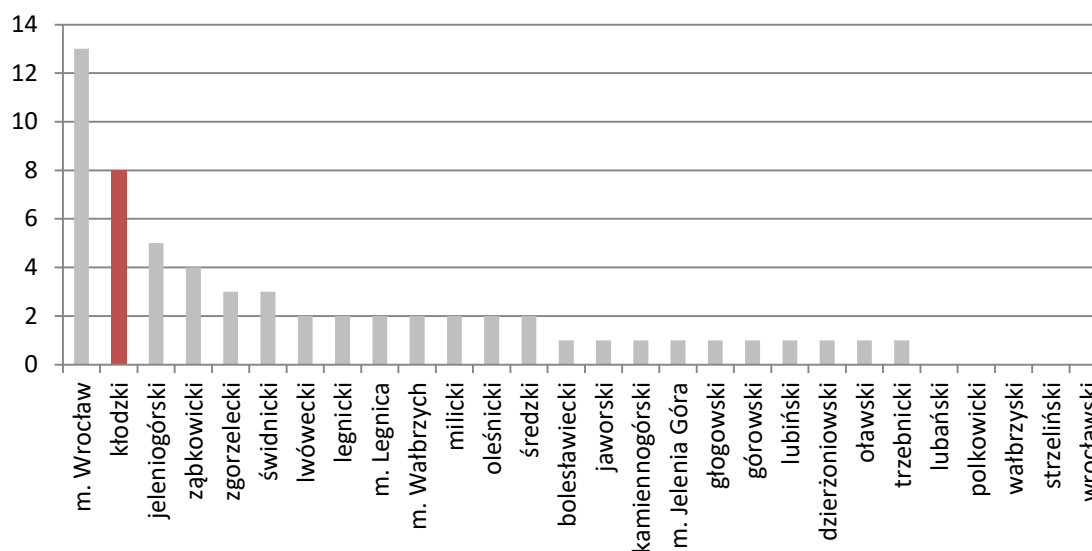
Ryc. 42. Liczba mieszkańców ośrodków pomocy społecznej ze względu na charakter niepełnosprawności, stan na 2015 r.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie GUS.

W pow. kłodzkim pod stałą opieką specjalistyczną znajduje się 839 osób, co stanowi 10% leczących się w całym woj. dolnośląskim. Liczba nowych mieszkańców tych ośrodków stale rośnie (o 44% w ciągu ostatnich 12 lat). Wśród nich przeważają osoby niepełnosprawne intelektualnie (w różnym wieku) i chorzy przewlekle somatycznie. W powiecie, w tym w szczególności w obrębie samej stolicy regionu obserwuje się również dużą liczbę bezdomnych. Fakt ten nie ma jednak odzwierciedlenia w zapewnieniu odpowiedniej infrastruktury pomocy publicznej.

Ryc. 43. Domy pomocy społecznej w powiatach woj. dolnośląskiego, stan na rok 2015.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie GUS.

Pow. kłodzki posiada jedną z największych (po m. Wrocławiu) sieć domów społecznych. Biorąc pod uwagę liczbę oferowanych miejsc w ośrodkach w stosunku do liczby mieszkańców, pow. kłodzki znajduje się na 5. miejscu w skali regionu. Oba wskaźniki potwierdzają stosunkowo wysoki udział liczby osób będących pod stałą opieką społeczną.

Miejskie i Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej w pow. kłodzkim:

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

- Kłodzko: miejski (ul. Wyspiańskiego 2d) i gminny (ul. Wyspiańskiego 20),
- Szczytna,
- Międzylesie,
- Ścinawka Średnia,
- Duszniki-Zdrój,
- Lądek-Zdrój,
- Kudowa-Zdrój,
- Polanica Zdrój,
- Stronie Śląskie,
- Lewin Kłodzki,
- Bystrzyca Kłodzka,
- Nowa Ruda: (ul. Kolejowa 18) i gminny (ul. Niepodległości 2).

W samym Kłodzku działa także Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (ul. Kościuszki 2). Wśród najważniejszych inicjatyw ośrodka znajdują się:

- projekt „Bądź aktywny, wierz w siebie” (od 2008 r.), realizowany w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego,
- projekt „Wszyscy razem” (od 2012 r.) w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w zakresie integracji i aktywizacji zawodowej, skierowanych do społeczności romskiej.

łącznie w powiecie znajduje się 14 Ośrodków Pomocy Społecznej na poziomie gminnym i 1 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie na poziomie powiatowym.

Specjalistyczne ośrodki pomocy społecznej w pow. kłodzkim:

- Dom Pomocy Społecznej (DPS) dla osób przewlekle psychicznie chorych – Ścinawka Średnia,
- DPS dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – Szczytna, Podzamek,
- DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych – Nowa Ruda, Bystrzyca Kłodzka, Jugów,
- DPS dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie – Ludwikowice Kłodzkie, Ścinawka Średnia,
- warsztaty terapii zajęciowej Caritas Diecezji Świdnickiej w Starym Wielisławiu (10,5 km od Kłodzka); placówka terapii zajęciowej dla osób niepełnosprawnych, uzupełniona o usługi psychologiczne i rehabilitacyjne;
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej (Kłodzko),
- Noclegownia dla mężczyzn w Nowej Rudzie, Kłodzku i Kudowie-Zdrój
- Jadłodajnia „CARITAS” w Nowej Rudzie i w Kłodzku.

Powiat posiada 5 Domów Dziecka, w tym w:

- Kłodzku, ul. Korczaka 1 (państwowy), ul. Wandy 6 (prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Służebniczek N.M.P.)
- Nowej Rudzie,
- Domaszkowie,
- Gorzanowie.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Tab. 9. Wykaz jednostek pomocy społecznej w gminach pow. kłodzkiego, stan na rok 2016.

gmina	Ośrodek Pomocy Społecznej	Dom Pomocy Społecznej	Środowiskowe Domy Samopomocy	placówki opiekuńczo-wychowawcze	Inne specjalistyczne ośrodki pomocy społecznej
Bystrzyca Kłodzka	1	2	1	1	
Duszniki-Zdrój	1				
Kłodzko - miasto	2	1	1	3	3
Kłodzko (gm. wiejska)	1			1	1
Kudowa-Zdrój	1				1
Lądek-Zdrój	1		1	1	
Lewin Kłodzki	1				
Międzylesie	1			1	
Nowa Ruda - miasto	2		1	2	2
Nowa Ruda (gm. wiejska)		2		1	
Polanica-Zdrój	1				
Radków		2			
Stronie Śląskie	1				
Szczytna	1	1			
Ścinawka Średnia	1				

Źródło: Opracowanie M. Mayer.

12.4. Ułatwienia dla osób niepełnosprawnych i ograniczonych ruchowo

Niewiele danych statystycznych umożliwia weryfikację potencjału przygotowania przestrzeni publicznych i wnętrz budynków, zwłaszcza instytucji publicznych pod względem dostępności dla osób niepełnosprawnych, ograniczonych ruchowo i innych. Statystyki te są istotne nie tylko ze względu na szeroko dyskutowane dziś wykluczenie osób niepełnosprawnych, ale także ułatwienia dla osób, takich jak: matki w ciąży czy osoby z wózkami dziecięcymi (a coraz częściej i rowerami), osoby starsze.

Dane GUS przedstawiają m.in. ocenę placówek bibliotecznych pod względem dostosowania do warunków osób niepełnosprawnych.

Okazuje się, że tylko 26% bibliotek pow. kłodzkiego posiada takie udogodnienia. Natomiast żadna placówka nie jest dostosowana do potrzeb osób niewidomych i niesłyszących. Szczególnie pierwszy wskaźnik ocenia się jako niski, chociaż na tle całego woj. dolnośląskiego (ze średnią 27% i medianą 25%) wpisuje się w przeciętną sytuację całego regionu.

13. SZKOLNICTWO

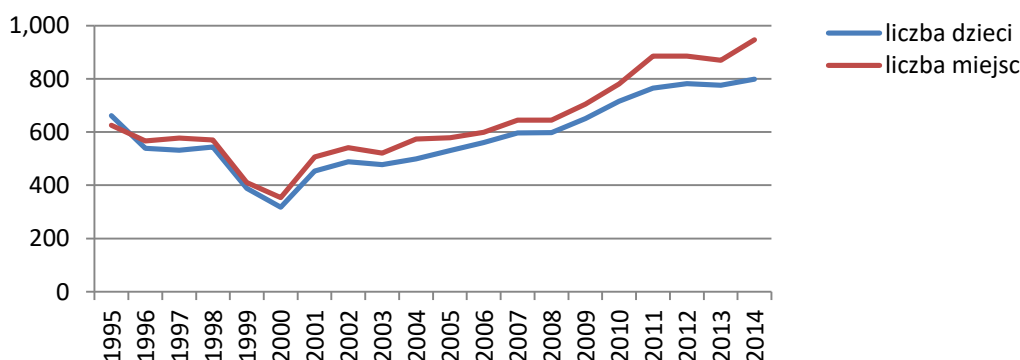
13.1. Przedszkola

W pow. kłodzkim wg danych GUS na rok 2014 odnotowano 50 przedszkoli, w tym 5 (najwięcej) w samym mieście Kłodzko.

	nazwa placówki	rodzaj	żłobek	przedszkole
1.	Przedszkole „Promyczek”	niepubliczna		x
2.	Przedszkole nr 3	publiczna		x
3.	Przedszkole nr 4	publiczna		x
4.	Zespół Przedszkolno-Żłobkowy nr 1	publiczna	x	x
5.	Zespół Przedszkolno-Żłobkowy nr 2	publiczna	x	x

W tym samym roku liczba miejsc dla powiatu w tych placówkach wyniosła 4014, z czego niespełna ¼ (946 osób) przypada na stolicę regionu. Liczba dzieci w przedszkolach systematycznie wzrasta. Trend ten dotyczy zarówno całego pow. kłodzkiego, jak i poszczególnych jego jednostek. W roku 2014 do przedszkoli uczęszczało: 913 dzieci na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat w mieście Kłodzko oraz 629 – w gm. wiejskiej Kłodzko. Najwięcej dzieci uczęszczających do przedszkola w regionie jest w Polanicy-Zdrój (z liczbą przekraczającą 1,1 tys. dzieci).

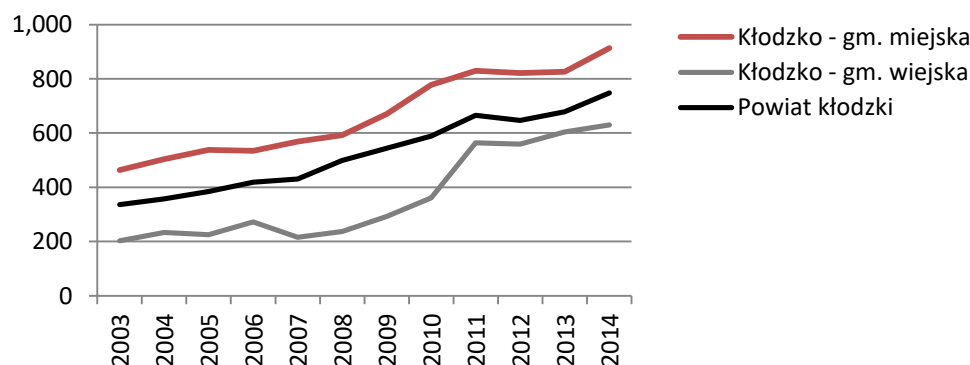
Ryc. 44. Zmiany liczby miejsc w przedszkolach miasta Kłodzko na tle zmian liczby podopiecznych w latach 1995-2014.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

Liczba dzieci wzrasta, podobnie jak liczba miejsc w placówkach opieki. Niemniej jednak w ciągu ostatnich kilku lat (od 2009 r.) obserwuje się zbyt szybki przyrost miejsc w przedszkolach, który zdecydowanie zaczyna przewyższać zapotrzebowanie rynkowe.

Ryc. 45. Wskaźnik dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat.

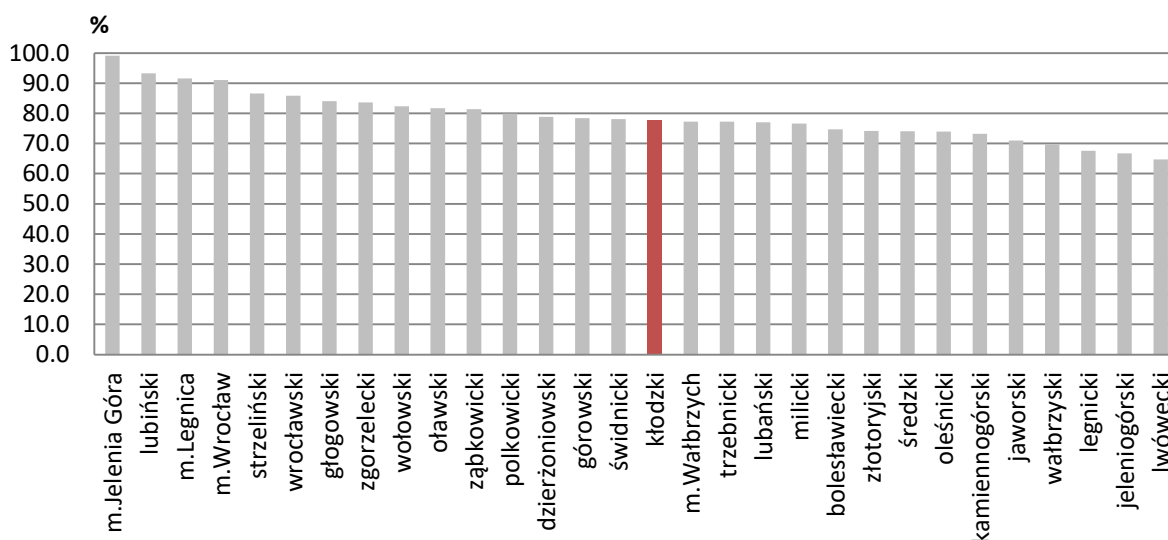

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

Okazuje się, że pow. kłodzki jest w stanie zaspokoić potrzeby wzrastającego zainteresowania placówkami wychowania przedszkolnego. W pow. wskaźnik liczby dzieci na 1 miejsce w placówce wynosi 1,11, w tym w samym mieście Kłodzko 0,78. Gminy, dla których wskaźnik zapotrzebowania przekracza 1,5 to miasto Nowa Ruda, Łądek-Zdrój oraz gm. wiejska Kłodzko. Fakt ten może wskazywać na dwie sytuacje: zbyt słabo rozwiniętą sieć przedszkoli bądź też, jeśli wzrost zainteresowania placówkami ma charakter perspektywiczny, rozwojowy charakter tych miejscowości poprzez wzrost udziału rodzin z małymi dziećmi. Analiza trendu ostatnich 12 lat pokazuje, że w każdym przypadku omawiany wskaźnik ulega poprawie, a co za tym idzie, niedoszacowana względem zapotrzebowania liczba miejsc w przedszkolach zmniejsza się. Biorąc pod uwagę nieustannie malejącą liczbę grupy osób w wieku przedprodukcyjnym, w tym w wieku 3-5 lat, należy wnioskować, że to społeczeństwo powoli dostosowuje się do możliwości obsługi infrastruktury opiekuńczej regionu, aniżeli to liczba miejsc w przedszkolach miałyby fluktuować proporcjonalnie do zapotrzebowania lokalnej społeczności.

Na tle niskiej oceny liczby placówek opieki dzieci w wieku przedszkolnym dochodzi fakt wciąż nie najwyższego poziomu objęcia wychowaniem przedszkolnym populacji w wieku 3-5 lat (obecnie znajduje się na poziomie poniżej 80%).

Ryc. 46. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w powiatach woj. dolnośląskiego, stan na rok 2014.

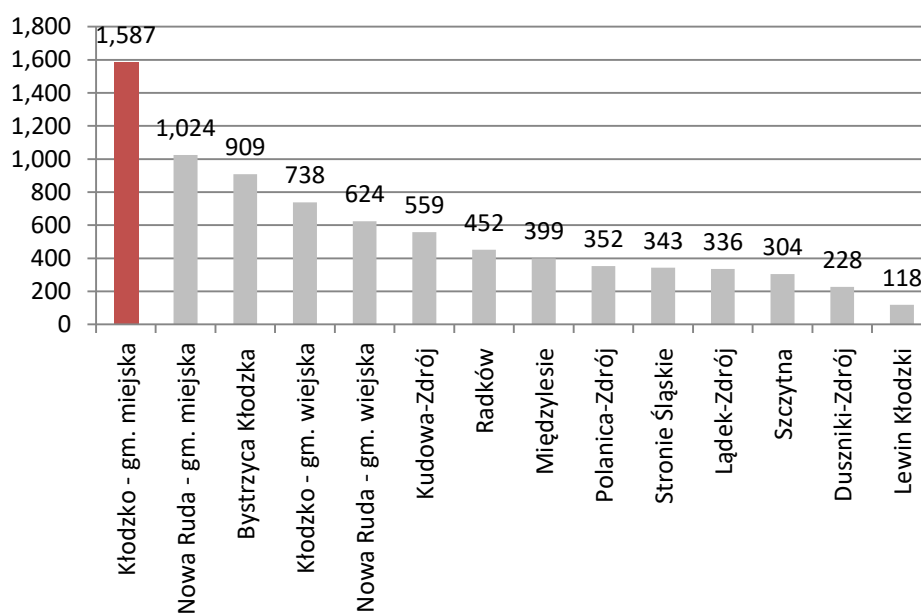
Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

13.2. Szkoły podstawowe i gimnazja

Kłodzko posiada 7 szkół podstawowych, w tym 2 specjalne. Liczba tych ośrodków pozycjonuje Kłodzko dopiero na 2. miejscu w powiecie (na 1. miejscu znajduje się Bystrzyca Kłodzka z liczbą 9 ośrodków). Jak się jednak okazuje, liczba szkół podstawowych w powiecie nie jest proporcjonalna do populacji uczniów. W tym względzie zdecydowaną przewagę obejmuje w regionie Kłodzko z liczbą 1 587 uczniów w roku 2014 (20% wszystkich uczniów szkół podstawowych).

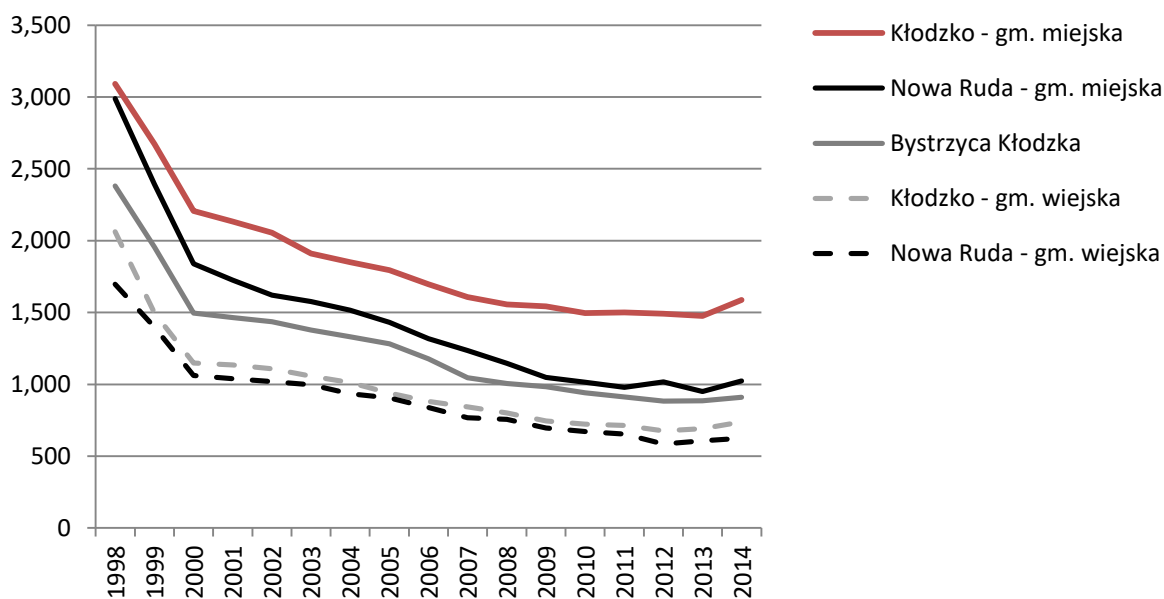
STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Ryc. 47. Liczba uczniów szkół podstawowych w gminach pow. kłodzkiego w roku 2014.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

Ryc. 48. Zmiany w liczbie uczniów szkół podstawowych w 5 ośrodkach powiatu kłodzkiego o największej ich liczbie, w latach 1998-2014.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

Kłodzko już od kilkunastu lat pełni rolę głównego ośrodka edukacji podstawowej w powiecie, jednak podobnie jak w pozostałych gminach powiatu, również tu notowano stały, znaczący ubytek uczniów. Dopiero rok 2013 w samym Kłodzku i kilka lat wstecz w ośrodkach mniejszych tendencja zaczęła ulegać odwróceniu. Proces jednak jest dopiero w fazie początkowej i wiąże się z okresem krótkotrwałego boomu demograficznego lat 2001-2008.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

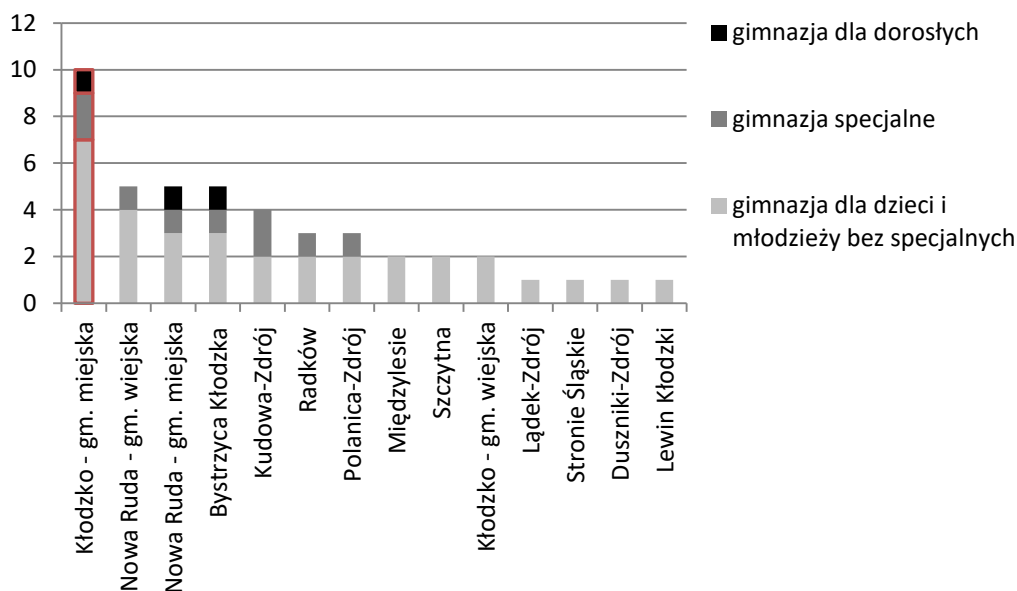
Tab. 10. Szkoły podstawowe⁵⁷ w gminach powiatu kłodzkiego, stan na rok 2014.

gmina	liczba szkół	liczba uczniów	współczynnik liczby uczniów na 1 szkołę	średni współczynnik liczby uczniów na rocznik w szkole	liczba uczniów na 1 oddział w szkole
Kłodzko - gm. miejska	5	1 587	317	53	18
Nowa Ruda - gm. miejska	4	1 024	256	43	21
Bystrzyca Kłodzka	8	909	114	19	14
Kłodzko - gm. wiejska	6	738	123	21	16
Nowa Ruda - gm. wiejska	5	624	125	21	16
Kudowa-Zdrój	3	559	186	31	21
Radków	4	452	113	19	15
Międzylesie	2	399	200	33	20
Polanica-Zdrój	2	352	176	29	17
Stronie Śląskie	1	343	343	57	21
Lądek-Zdrój	2	336	168	28	17
Szczytna	2	304	152	25	17
Duszniki-Zdrój	1	228	228	38	18
Lewin Kłodzki	1	118	118	20	20

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

W Kłodzku znajduje się 10 gimnazjów, w tym 1 dla dorosłych i 2 specjalne.

Ryc. 49. Gimnazja w gminach pow. kłodzkiego, stan n rok 2014.

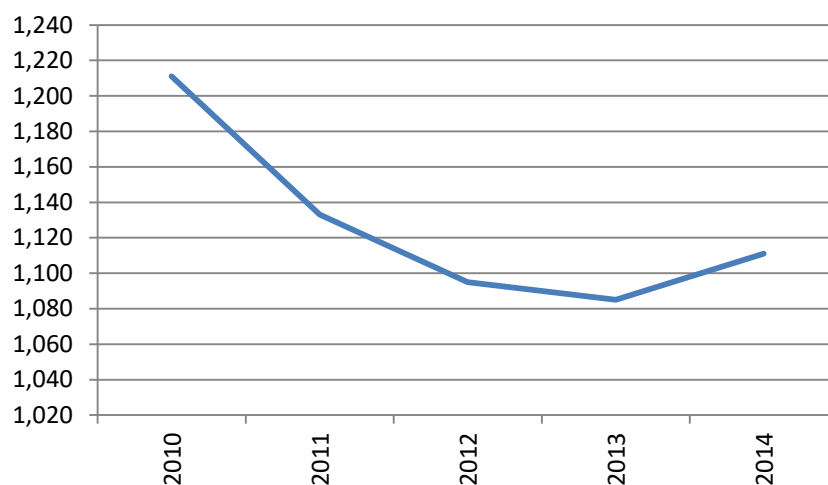
Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

⁵⁷ bez oddziałów szkół podstawowych specjalnych i dla dorosłych.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Gimnazja kłodzkie odnotowały w ciągu ostatnich 4 lat całkowity spadek liczby uczniów o ok. 8% (100 osób), co stanowi odpowiednik 3-4 klas.

Ryc. 50. Zmiana liczby uczniów w Kłodzku w latach 2010-2014.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

Tab. 11. Gimnazja⁵⁸ w gminach powiatu kłodzkiego, stan na rok 2014.

gmina	liczba szkół	liczba uczniów	śr. współczynnik liczby uczniów na 1 szkołę	śr. współczynnik liczby uczniów na 1 rocznik w szkole
Duszniki-Zdrój	1	115	115	38
Kłodzko - gm. miejska	7	1 111	159	53
Kudowa-Zdrój	2	264	132	44
Nowa Ruda - gm. miejska	3	481	160	53
Polanica-Zdrój	2	177	89	30
Bystrzyca Kłodzka	3	415	138	46
Kłodzko - gm. wiejska	2	108	54	18
Lądek-Zdrój	1	185	185	62
Lewin Kłodzki	1	39	39	13
Międzylesie	2	156	78	26
Nowa Ruda - gm. wiejska	4	274	69	23
Radków	2	219	110	37
Stronie Śląskie	1	182	182	61
Szczytna	2	145	73	24

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

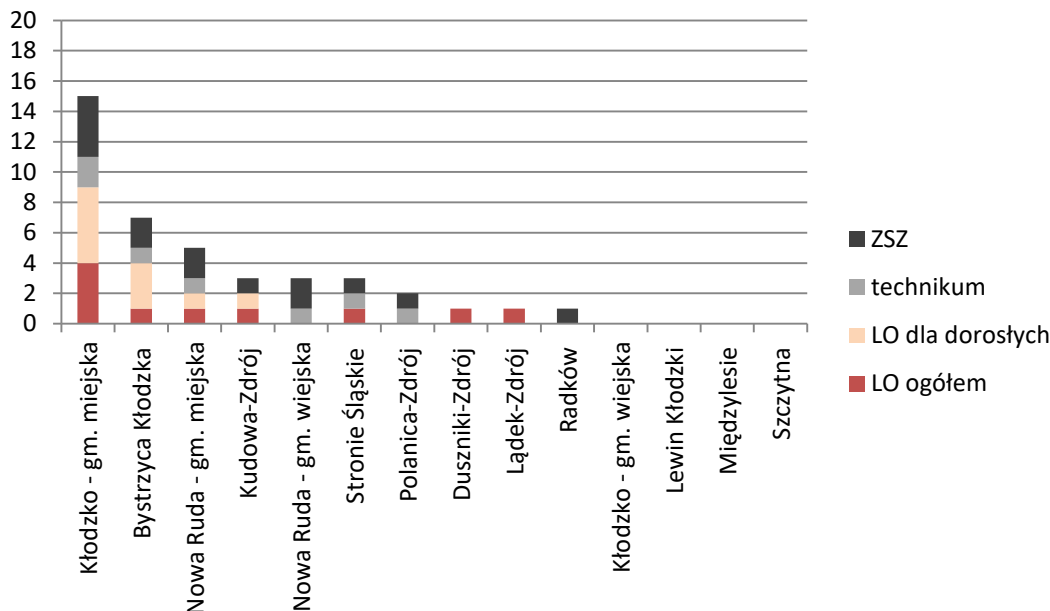
⁵⁸ bez oddziałów szkół specjalnych i dla dorosłych.

13.3. Szkoły licealne, techniczne i zawodowe

+ wyniki na tle woj. i kraju; + wybory absolwentów: co gdzie i dlaczego

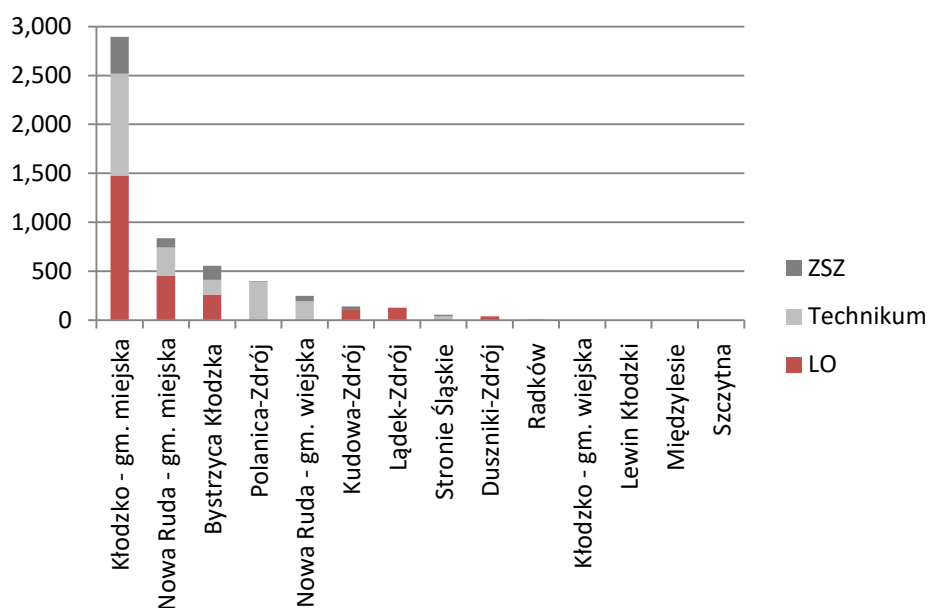
Ryc. 51. Szkoły ponadgimnazjalne gmin powiatu kłodzkiego w roku 2014.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

Kłodzko okazuje się również najważniejszym ośrodkiem w zakresie edukacji ponadgimnazjalnej całego powiatu. Posiada 15 szkół tego poziomu kształcenia, w tym 4 licea ogólnokształcące (łącznie z prywatnymi), 2 szkoły techniczne i 4 zawodowe.

Ryc. 52. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w gminach powiatu kłodzkiego, stan na 2014 r.

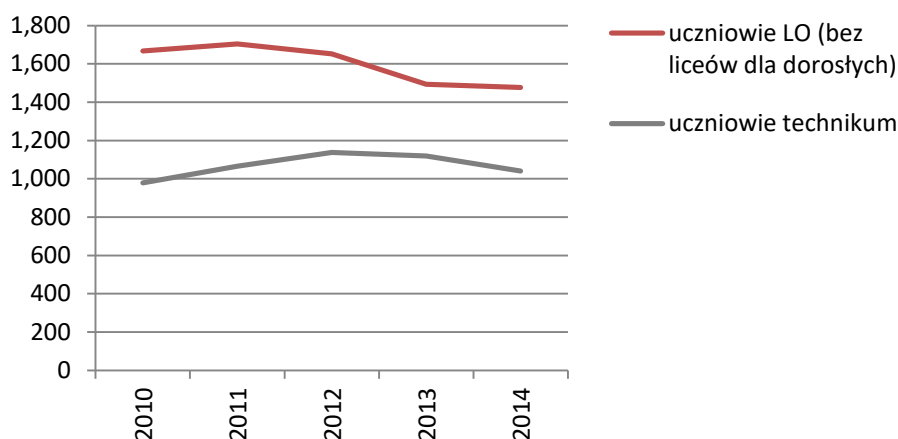

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Tradycyjnie, najwięcej uczniów w powiecie kłodzkim uczęszcza do liceów ogólnokształcących. Jednak można powiedzieć, że Kłodzko posiada niewielką, na tle innych miast Polski, różnicę pomiędzy liczbą uczniów LO (51%) a techników (36%). Podobna sytuacja układa się w mieście Nowa Ruda.

Ryc. 53. Zmiana liczby uczniów liceów ogólnokształcących (LO) oraz techników w Kłodzku w latach 2010-2014.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

Tab. 12. Obiekty edukacji w Kłodzku.

nazwa placówki	rodzaj	szkoła podstawowa	gimnazjum	liceum	technikum	szkoła zawodowa	szkoła policealna
Gimnazjum z Oddziałami Dwujęzycznymi Nr 1 im. A. Mickiewicza	publiczna		x				
Gimnazjum nr 2 im. Stanisława Wyspiańskiego			x				
Gimnazjum publiczne im. Władysława Stanisława Reymonta							
Miejski Zespół Szkół		x	x				
Zespół Szkół Integracyjnych		x	x				
Zespół Szkół Ogólnokształcących				x (wraz z liceum dla dorosłych i liceum uzupełniającym)			
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1				x (LO, profilowane i LO uzupełniające dla dorosłych)	x (w tym technikum uzupełniające)	x	x
Spółeczne Liceum Ogólnokształcące				x			
Prywatne Gimnazjum i LO im. M. Klahra		prywatna		x	x		

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Prywatne Licea Ogólnokształcące „Twoja szkoła”			x (wraz z liceum uzupełniającym)			
Zespół Szkół Społecznych	x	x	x			
Zespół Szkół Alternatywnych im. Jana Pawła II		x	x			
Ośrodek Kształcenia Dorosłych			x (dla dorosłych)			x
Centrum Nauki i Biznesu ŻAK			x (dla dorosłych)			x
Prywatne Szkoły dla Dorosłych „Omnibus”			x (wraz z liceum uzupełniającym)			
Kłodzka Szkoła Przedsiębiorczości				x	x	
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna					x	
Zespół Szkół Specjalnych	x	x	x ⁵⁹			
Zespół Placówek Socjoterapeutycznych: Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii	x	x				

Źródło: Opracowanie M. Mayer.

13.4. Zapowiedź nowego systemu edukacji a sytuacja Kłodzka

Wobec powyższych statystyk prezentowanych dla 3 poziomów kształcenia obowiązkowego, należy mieć na uwadze również najnowsze zmiany prawne w zakresie systemu kształcenia, które już w chwili obecnej są przedstawiane przez MEN. Do najważniejszych zmian zalicza się powrót do 2-poziomowego systemu edukacji z podziałem na 8-letnie szkoły powszechne oraz 4-letnie licea, 5-letnie technikum lub 2-stopniowe (w sumie 5-letnie) szkoły branżowe.

13.5. Edukacja wyższa (w tym Uniwersytety III wieku) i dodatkowa

W powiecie kłodzkim znajdują się 3 państwowe szkoły artystyczne kształcenia dodatkowego:

- Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia im. Fryderyka Chopina w Kłodzku,
- Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia im. K. Szymanowskiego i Szkoła Muzyczna II stopnia w Bystrzycy Kłodzku.

W roku 1994 Politechnika Wrocławska posiadała w Kłodzku swój punkt konsultacyjny, do niedawna działał też Wydział Zamiejscowy Dolnośląskiej Wyższej Szkoły Wyższej, prowadzący studia na kierunku I i II stopnia pedagogiki. W chwili obecnej w całym pow. kłodzkim nie ma już żadnego oddziału państwowych uczelni wyższych. Najbliższy znajduje się w Nysie (PWSZ) oraz w Wałbrzychu (PWSZ, WSZiP). Ośrodki te leżą w odległości 50-60 km od Kłodzka i stanowią istotną obsługę rejonu podgórnego Sudetów w zakresie kształcenia wyższego. W szerszym zakresie dokonują tego oczywiście uczelnie ogólnokrajowe, w tym działające we Wrocławiu i Opolu.

Niemniej jednak brak państwowych ośrodków szkół wyższych uzupełnia intensywnie rozwijająca się w ostatnich latach sieć prywatnych szkół policealnych i kształcenia zawodowego, w tym⁶⁰:

⁵⁹ ponadgimnazjalna szkoła przysposabiająca do pracy.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

- Centrum Nauki i Biznesu ŻAK (szkolenia z zakresu: opiekun w żłobku lub klubie dziecięcym, obsługa kas fiskalnych),
- Centrum Korepetycji Cogito,
- Agencja Usług Oświaty „Omnibus”,
- Angielski Kłodzko Kamila Olszowa,
- Art-Masaż - Centrum Szkoleniowe,
- Cech Rzemiosł Różnych i Małej Przedsiębiorczości w Kłodzku,
- Centrum Rozwoju i Wsparcia,
- Gabinet Kosmetyki Estetycznej Studio Wizażu i Stylizacji - kursy kosmetyczne, wizażu,
- Ośrodek Edukacji i Psychoterapii,
- Ośrodek Kształcenia Dorosłych (kursy języków obcych, kursy przygotowawcze i specjalistyczne),
- Prywatne Medyczne Studium Zawodowe w Kłodzku,
- Szkoła Szybkiego Czytania i Technik Uczenia Się "TUBAJ",
- Centrum Języków Obcych GLOB,
- Centrum Języków Obcych Moose,
- Szkoła Języków Obcych Semikolon,
- Glacensis – Szkoła Języków Obcych.

W Kłodzku działają obecnie 2 uczelnie wyższe i 1 ośrodek zamiejscowy uczelni wyższej, w których łącznie uczy się 377 osób (2015 r.). Warto dodać że w ciągu ostatnich 3 lat liczba studentów tych uczelni zmalała niemalże o połowę (44%). Dodatkową ofertę Kłodzka w zakresie zdobycia tytułu zawodowego uzupełniają dwa środki kształcenia prywatnego, które również są prezentowane w tabeli poniżej.

	Ośrodki Kształcenia Specjalistycznego		Szkoły Wyższe		
	Centrum Nauki i Biznesu ŻAK	Ośrodek Kształcenia Dorosłych	Jednostka Wyższa Szkoła Medyczna	Ośrodek Zamiejscowy Wyższa Szkoła Zarządzania „Edukacja” Wydział Turystyki	Dolnośląska Szkoła Wyższa
zarządzanie				I stopnia*	
fizjoterapia			I stopień*		
pielęgniarstwo			I stopień*		
ratownictwo medyczne			I stopień*		
kosmetologia	x (technik)		I stopień*		
opiekun osoby starszej	x				
technik rachunkowości	x				
technik BHP	x				
technik administracji	x	x			
technik informatyk	x	x			

⁶⁰ Należy mieć na uwadze, że rynek tego typu usług szybko się zmienia, zaś celem Diagnozy nie jest przedstawienie kompleksowego zarysu oferty usług prywatnej oświaty, a jedynie wyróżnienie tych najpopularniejszych jako pewien miernik pozyskiwania klienta, określenia zapotrzebowania rynku i jego nasycenia.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

technik ochrony fizycznej osób i mienia		x			
Uniwersytet III Wieku			x (od 2007 r.)		
pedagogika			x**		I, II stopnia
terapia i rozwój osobisty			x		

*w tym studia podyplomowe; **tylko studia podyplomowe;

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie informacji ze stron internetowych uczelni.

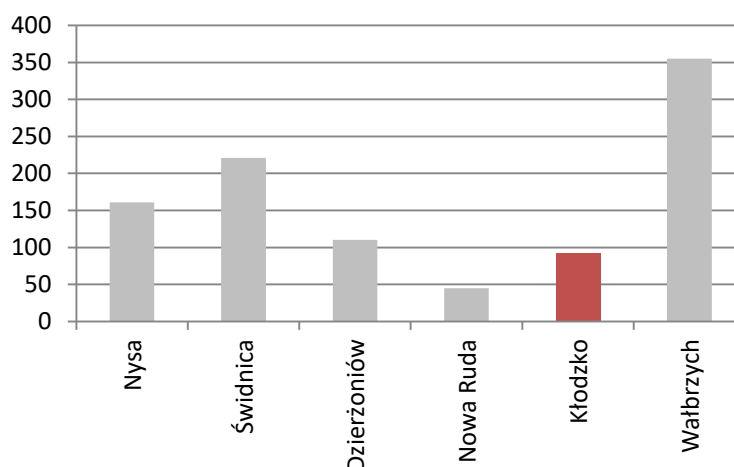
14. SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE, KAPITAŁ SPOŁECZNY, KAPITAŁ LUDZKI

14.1. Organizacje pozarządowe/ Społeczeństwo obywatelskie

Ważnym sektorem przejmującym w ostatnich latach coraz więcej obowiązków ustawowych miejskiego samorządu lokalnego są organizacje pozarządowe. Zgodnie z ustawami, jednostki samorządu terytorialnego wykonują zadania w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność.

Ważnym wskaźnikiem określającym rozwój społeczeństwa obywatelskiego jest liczebność samych organizacji, w których zrzeszają się mieszkańcy, co zilustrowane jest na poniższym diagramie.

Ryc. 54. Liczba zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym organizacji pozarządowych na dzień 1 czerwca 2016.

Źródło: Opracowanie M. Gaj, W. Wrona-Gaj na podstawie danych KRS.

Gmina Miejska Kłodzko zgodnie z przyjętym sprawozdaniem z realizacji Roczno programu współpracy Gminy Miejskiej Kłodzko z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w 2015 roku współpracowała z organizacjami pozarządowymi głównie poprzez zlecanie zadań publicznych organizacjom pozarządowym i innym podmiotom wymienionym w art. 3 ust.3 w następujących obszarach:

- pomocy społecznej
- działania na rzecz osób w wieku emerytalnym
- działania na rzecz osób niepełnosprawnych
- przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym
- upowszechniania kultury fizycznej i sportu
- kultury sztuki i ochrony dziedzictwa narodowego

- ochrony nad bezdomnymi zwierzętami.

Te obszary wybrane zostały spośród 24 wymienionych w ustawie o pożytku publicznym i wolontariacie: brak w zakresach min. działalności na rzecz mniejszości narodowych; ochrony i promocji zdrowia; promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy; upowszechniania i ochrony praw kobiet oraz działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn; działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości; działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych; nauki, edukacji, oświaty i wychowania; krajoznawstwa oraz wypoczynku dzieci i młodzieży; ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego; porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz przeciwdziałania patologiom społecznym; upowszechniania wiedzy i umiejętności na rzecz obronności państwa; upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji; ratownictwa i ochrony ludności; pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą; upowszechniania i ochrony praw konsumentów; działań na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami; promocji i organizacji wolontariatu; działalności wspomagającej technicznie, szkoleniowo, informacyjnie lub finansowo organizacje pozarządowe oraz podmioty.

W roku 2015 Gmina Miejska Kłodzko ogłosiła 9 konkursów ofert w oparciu o ustawę o pożytku publicznym i wolontariacie i przyznała organizacjom kwotę 1 054 tys. zł. na realizację zadań publicznych⁶¹. Dla porównania w analogicznym okresie Miasto Świdnica przyznało organizacjom na realizację zadań publicznych kwotę prawie sześciokrotnie wyższą, czyli 6 027 tys. zł⁶².

Warto zauważyć, że w zakresie kultury sztuki i ochrony dziedzictwa narodowego przyznano jedynie 29 000 zł dotacji 9 podmiotom. Dla porównania w zakresie upowszechniania kultury fizycznej i sportu przyznano środki o łącznej wysokości 383 850 zł na realizację 19 zadań.

Oczywiście nie są to jedyne źródła pozyskiwania funduszy na działalność statutową dla kłodzkich organizacji, takich jak inne jednostki samorządu terytorialnego (powiat Kłodzki, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego) czy funduszy przyznawanych na szczeblu centralnym, jak np. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich prowadzony przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Ponadto Fundacja „Razem Możemy Więcej” przy Domu Dziecka w Kłodzku pozyskała pieniądze spoza Kłodzka. W ostatnich dwóch latach przyznała 17 grantów po 500 zł dla grup nieformalnych działających przy kłodzkich szkołach. Fundatorami grantów są: Bank Spółdzielczy w Kłodzku oraz sama Fundacja. Partnerem: Drukarnia Perfekta. Patronat medialny: TVK Kłodzko⁶³.

Ponadto gmina Kłodzko przyznała z zasobów komunalnych w formie użyczenia, bądź najmu lokale 17 organizacjom pozarządowym, w których realizują one swoje działania statutowe. Są to m.in. Stowarzyszenie Promyk, Kłodzki Komitet Obywatelski, Stowarzyszenie Centrum Inicjatyw Kobiet, Stowarzyszenia Kombatantki, osób niepełnosprawnych, zajmujące się pomocom bezdomnym.

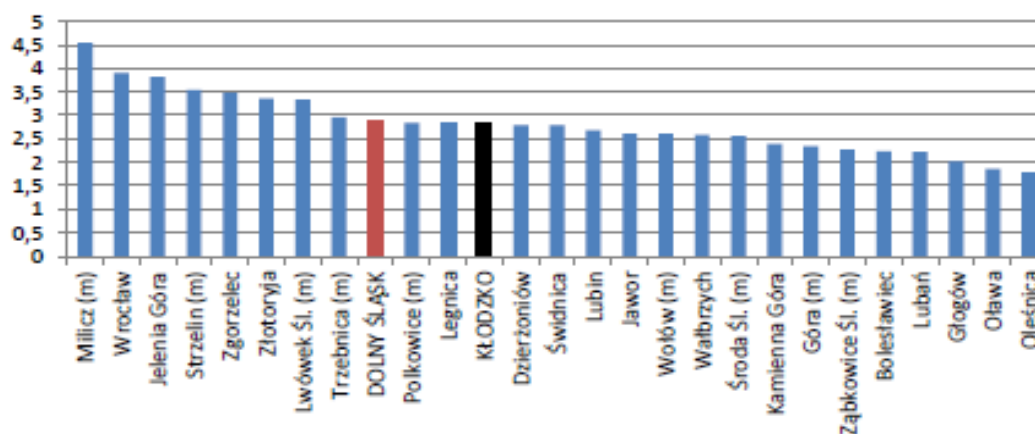
---

⁶¹ Zebrano na podstawie danych dostępnych na stronie www Urzędu Miasta w Kłodzku <http://www.um.bip.klodzko.pl/>

⁶² Zebrano na podstawie danych dostępnych na stronie www Urzędu Miasta w Świdnicy: <http://bip.gmina.swidnica.pl/start/organizacje-pozarządowe-ngo/konkursy>

⁶³ Na podstawie: Sprawozdanie merytoryczne Fundacji Razem Możemy Więcej za rok 2015: www.razenmozymywiecej.org.pl/www/file/original/vxarskvrvfc/

Ryc. 55. Liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 1 tys. mieszkańców w miastach powiatowych, stan 2014 r.

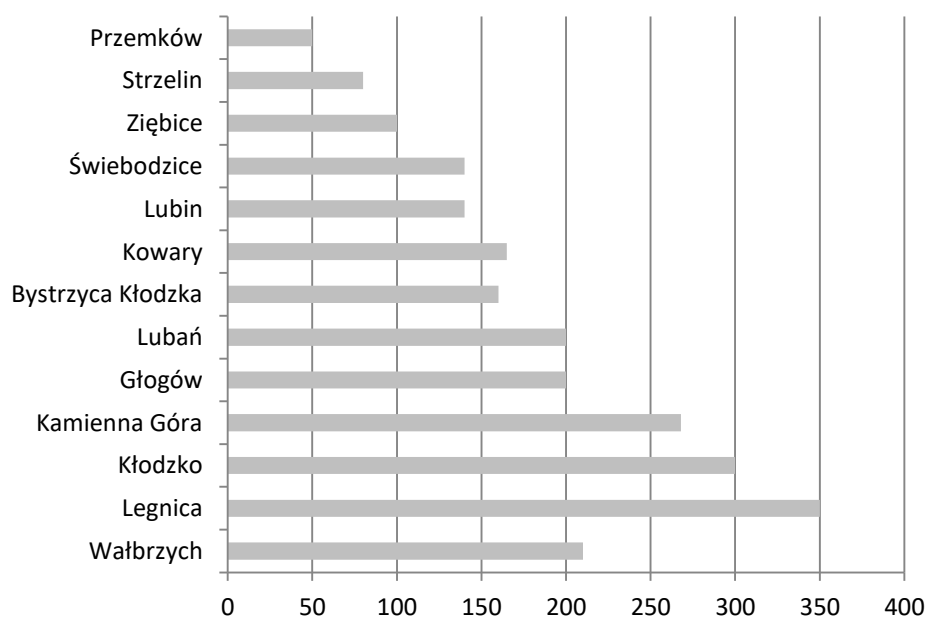
15. STRUKTURA SPOŁECZNA KŁODZKA

15.1. Mniejszości narodowe, etniczne i wyznaniowe

15.1.1. Romowie

Dolny Śląsk jest określany jako jedno z województw, obok woj. wielkopolskiego, o największej liczbie Romów. Na Dolnym Śląsku grupa ta skupia się przede wszystkim w Legnicy, a kolejno w Kłodzku. Biorąc pod uwagę fakt, że wśród najbardziej zaludnionych przez tę grupę etniczną miast województwa zalicza się jeszcze Bystrzycę Kłodzką, można twierdzić, że sytuacja mniejszości romskiej pow. kłodzkiego, w tym przede wszystkim samego Kłodzka, staje się niezwykle istotna.

Ryc. 56. Miasta woj. dolnośląskiego o największej liczbie Romów, 2007 r.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie Szyszlak T., Kwestia romska w polityce dolnośląskich samorządów na przykładzie Wałbrzycha.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Pomimo, iż badania populacji pochodzą z odległego już roku 2007, wyniki ankiet sprzed czterech lat (2012)⁶⁴ wskazały jednoznacznie, iż jednym z kluczowych problemów mieszkańców miasta jest obecność Romów (16% odpowiedzi respondentów). Podstawowe rozróżnienie sytuacji: problem społeczny czy mentalny lokalnej społeczności?

Potwierdzeniem obecności problemów z Romami w powiecie może być wskaźnik liczby (jednej z najwyższych w województwie) składanych wniosków o dofinansowanie działań związanych ze społecznością romską. Kłodzko jest też jednym z tych dolnośląskich miast, które pozyskują najwięcej środków zewnętrznych na działania dla społeczności romskiej. Łącznie w latach 2007-2011 dolnośląskie samorządy pozyskały ponad 7,4 mln zł z Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce. Do Kłodzka powędrowało 767,6 tys. zł, a więc ponad 10 proc. całej puli. Kolejna tabela pokazuje skuteczność pozyskiwania środków finansowych z Europejskiego Funduszu Społecznego, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w ramach tzw. Komponentu Romskiego przez dolnośląskie samorządy:

Beneficjent	Tytuł projektu	Wartość dofinansowania
Miasto Kowary : Miejskie Ośrodek Kultury	Zwykłe szanse dla niezwykłych ludzi	956 120,00
powiat kłodzki: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Romowie – sąsiedzi	1 111 328,38
miasto Wrocław	Romowie i Gadziowie na jednym podwórku	1 305 459,10
miasto Bystrzyca Kłodzka: Centrum Integracji Społecznej	Romowie w integracji społecznej i zawodowej	874 400,80

Źródło: Program Operacyjny Kapitał Ludzki Poddziałanie 1.3.1 Projekty na rzecz społeczności romskiej. Lista umów podpisanych w ramach konkursu nr 2/1.3.1 PO KL, <http://www.mswia.gov.pl> (1 X 2011)⁶⁵.

Jak informuje urząd miejski, w Kłodzku „funkcjonuje kilka stanowisk asystenta ds. romskich”. Zadaniem takiej osoby jest „utrzymywanie stałych kontaktów między szkołą a rodzinami romskimi”. Miasto także m.in. wypłaca stypendia romskim uczniom, wspiera remonty lokali, w których mieszkają Romowie, organizuje półkolonie dla romskich dzieci, zapewnia im wychowanie przedszkolne, ubezpiecza, daje wyprawki, kupuje też okulary potrzebującym dzieciom i dorosłym Romom. Planowany jest zakup podręczników i przyborów szkolnych dla romskich uczniów – ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej. Kłodzko organizuje Dolnośląski Konkurs Żywego Słowa „Śladami Papuszy”, którego celem jest „ukazanie twórczości [tej] poetki romskiego pochodzenia”⁶⁶.

W czerwcu 2011 r. Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Świdnickiej zorganizowało, we współpracy z miejscową policją, I Olimpiadę Dzieci i Młodzieży Romskiej. Wzięło w niej udział ponad 100 młodych Romów z kilku dolnośląskich miast.⁶⁷

Jednak mimo tych wszystkich działań urząd miejski przyznaje, że „nadal istnieje bariera, która oddziela dwie społeczności” – polską i romską. Romowie wręcz napotykać w Kłodzku „zdecydowany opór i niechęć ze strony tamtejszych mieszkańców”⁶⁸. Skąd ta niechęć? Być może stąd, że większość tutejszych Romów to – jak piszą kłodzcy urzędnicy – „osoby bezrobotne, bez wykształcenia, których głównym źródłem dochodu są świadczenia otrzymane z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, zajmują się również wróżbiarstwem i drobnym handlem. (...) Poprzez odizolowanie i niechęć

⁶⁴ ankietę przeprowadzoną w ramach realizacji strategii rozwoju Kłodzka 2012 (wersja robocza) przez uczniów Zespołu Szkół Społecznych w Kłodzku: wynik 263 odpowiedzi.

⁶⁵ Dane za: T. Szyszlak, op.cit., str. 14.

⁶⁶ Informacje z Urzędu Miasta Kłodzka.

⁶⁷ http://www.kcksir.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=504:i-olimpiada-dla-dzieci-romskich&catid=39:archiwum-sportowe&Itemid=436. Zob. też relację w YouTube: <http://www.youtube.com/watch?v=LZkWZ90045g>.

⁶⁸ Cytaty pochodzą z informacji nadesłanych przez Urząd Miasta Kłodzka.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

uczestnictwa w życiu społecznym Romowie traktowani są jak 'intruzi', z którymi niechętnie Polacy nawiązują więzi towarzyskie, z obawy przed stereotypami związanymi z Romami ('brudasy', 'lenie', 'złodzieje') przypisując im przestępcze zachowania". W dodatku „z powodu bariery językowej – słabej znajomości języka polskiego i braku kwalifikacji zawodowych, wykształcenia – Romowie nie spełniają oczekiwań potencjalnych pracodawców, którzy nie chcą ich zatrudniać”.⁶⁹

---

⁶⁹J.w.

16. KULTURA

Kłodzko wciąż pozostaje największym ośrodkiem społeczno-kulturowym w powiecie. Chociaż posiada tylko 3 miejskie instytucje kultury, odznacza się bardzo dobrymi wynikami uczestnictwa mieszkańców w kulturze. Powiat kłodzki w tym względzie jeszcze lepsze wyniki na tle województwa.

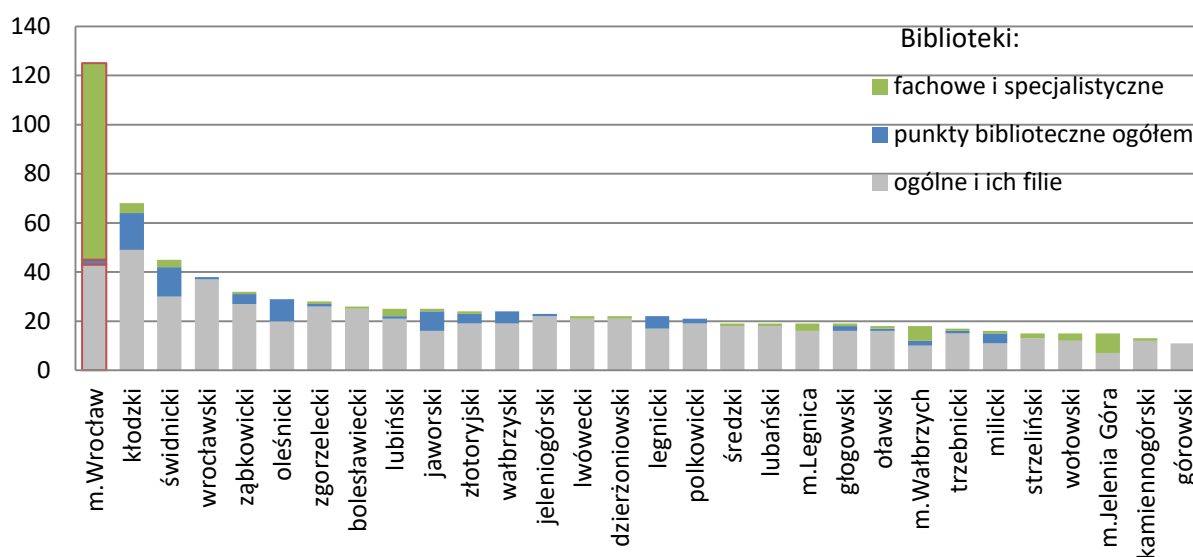
16.1. Publiczne i prywatne placówki kulturalno-światowe

16.1.1. Biblioteki Kłodzka i pow. kłodzkiego na tle powiatu i województwa.

W 2014 roku na 1 bibliotekę przypadało dokładnie 4 754 mieszkańców. Najnowszy raport o stanie bibliotek w Polsce (2013) wskazuje, że w ciągu ostatnich lat został zahamowany spadek czytelnictwa w Polsce (mierzony liczbą wypożyczeń zbiorów bibliotecznych), a także odnotowano zahamowanie spadku samej liczby czytelników. Istotny wpływ na to ma trwająca modernizacja obiektów bibliotecznych oraz samego zasobu bibliotecznego. Wskazuje się, że w chwili obecnej liczba zakupionych książek na 100 mieszkańców w kraju wyniosła 78 woluminów (2012), przy czym jednak wskaźnik ten powinien wynosić trzykrotnie więcej. Jak kształtuje się sytuacja bibliotek w pow. kłodzkim?

W woj. dolnośląskim największą liczbę wszystkich placówek bibliotecznych posiada Wrocław, tuż za nim plasuje się natomiast pow. kłodzki. Trzeba jednak zwrócić uwagę, że Wrocław dominuje ze względu na dużą liczbę bibliotek wyspecjalizowanych i naukowych (w tym należących do uczelni wyższych). W liczbie pozostałych bibliotek oraz punktów bibliotecznych dominuje już pow. kłodzki, choć trzeba podkreślić, że w ciągu niespełna 20 lat liczba tych placówek spadła tu o 16% (9 obiektów).

Ryc. 57. Liczba bibliotek i punktów bibliotecznych w woj. dolnośląskim w roku 2014.

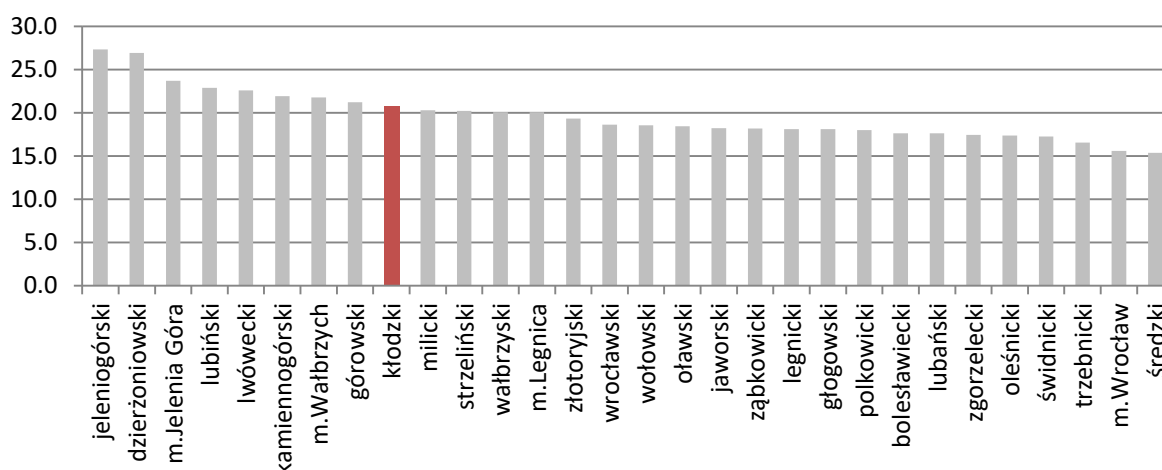

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie GUS.

Wysoki potencjał ilościowy liczby bibliotek może być m.in. wynikiem znaczącego zaludnienia tego obszaru województwa dolnośląskiego, dlatego też warto prześledzić pozostałą liczbę współczynników.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Ryc. 58. Liczba wypożyczeń na 1 czytelnika w powiatach woj. dolnośląskiego, stan na rok 2014.

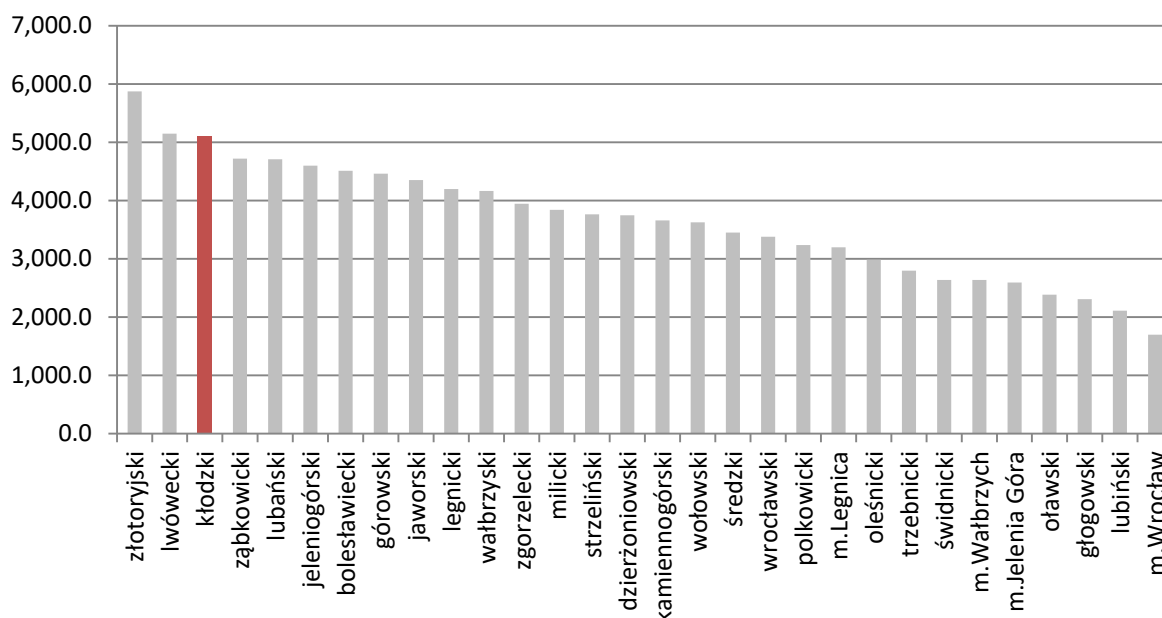

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie GUS.

Czy liczba bibliotek przekłada się na liczbę wypożyczeń? W przypadku pow. kłodzkiego okazuje się, że nie. Wskaźnik liczby wypożyczeń na 1 czytelnika deklasuje powiat kłodzki na pozycję *regionalnego przeciętniaka*. Presumpcje na podstawie tego wskaźnika są bardzo niejednoznaczne, niemniej jednak do najczęstszych przyczyn niskiego poziomu wypożyczeń zalicza się nieodpowiedni zasób biblioteczny, nieodpowiednią lokalizację czy też sposób funkcjonowania placówki.

Pod względem zasobu księgozbioru, zarówno w liczbie bezwzględnej, jak i wobec liczby mieszkańców, pow. kłodzki znajduje się w czołówce (odpowiednio 1. i 3. miejsce). Tylko o jedną pozycję niżej (4. miejsce) spada pod względem liczby czytelników (na 1000 mieszkańców), co jednak istotne znajduje się zaraz za największymi ośrodkami Dolnego Śląska – Wrocławiem, pow. wałbrzyskim i jeleniogórskim.

Ryc. 59. Liczba woluminów w bibliotekach na 1000 ludności powiatów woj. dolnośląskiego, stan na rok 2014.

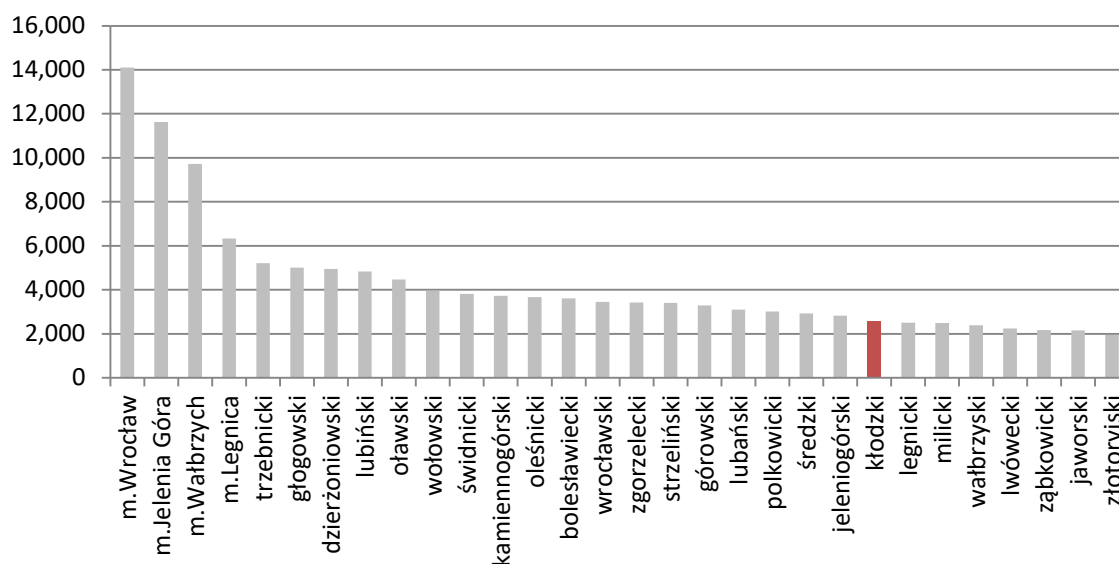
Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie GUS.

Odpowiedź może się natomiast kryć we wskaźniku liczby ludności przypadających na 1 bibliotekę. Biorąc więc pod uwagę liczbę mieszkańców powiatu, pozycja pow. kłodzkiego pod względem zasobności w placówce biblioteczne spada na 8. pozycję od końca. Dodatkowo niski poziom

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

tego czynnika podkreśla fakt, że malejąca liczba bibliotek jest nieporównywalna ze stopniem depopulacji powiatu. Okazuje się, że pomimo największej bezwzględnej liczby placówek bibliotecznych, ich liczba jest zdecydowanie niedoszacowana wobec liczby mieszkańców.

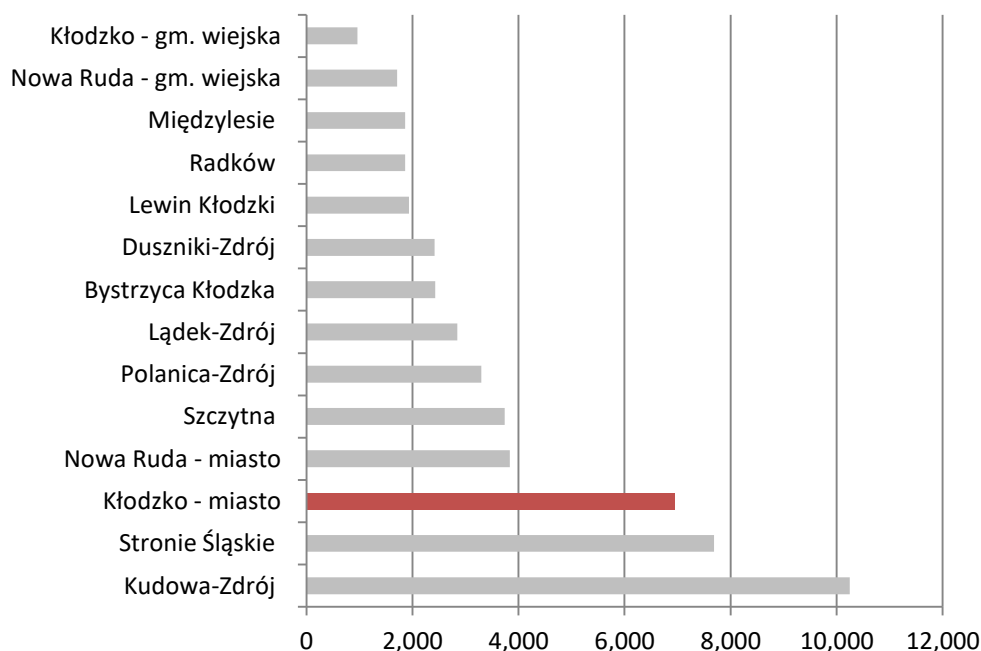
Ryc. 60. Liczba ludności przypadająca na 1 bibliotekę powiatów woj. dolnośląskiego, stan na rok 2014.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie GUS.

Dokładniejszej oceny sytuacji wymaga analiza w skali samego powiatu.

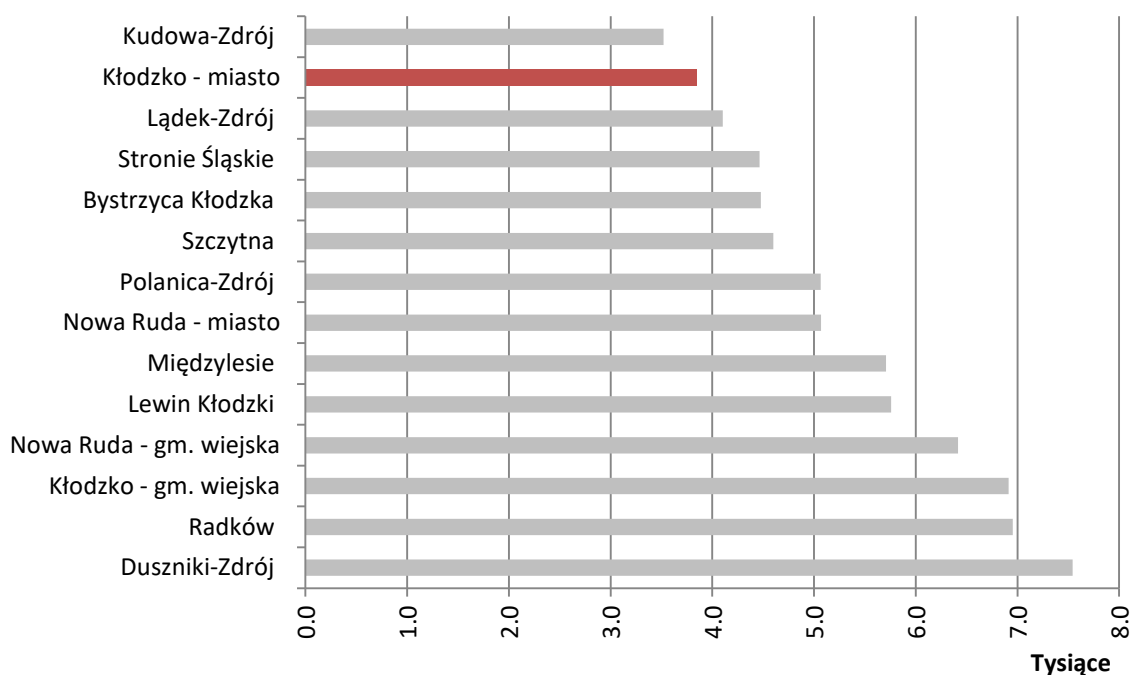
Ryc. 61. Liczba osób przypadających na 1 bibliotekę w gminach pow. kłodzkiego, stan na 2014 r.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie GUS.

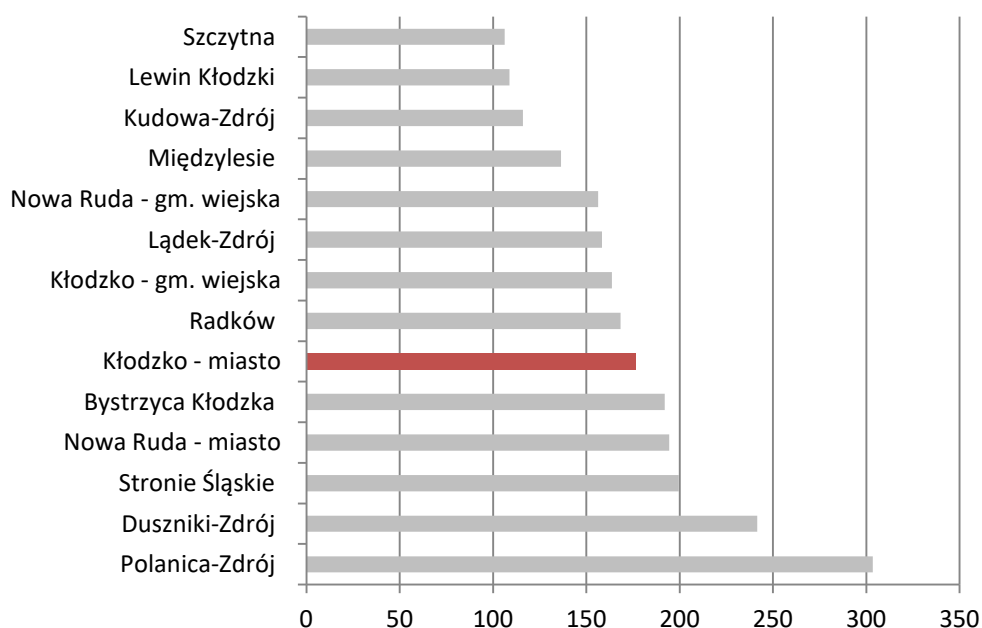
STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Ryc. 62. Liczba woluminów w bibliotekach na 1000 mieszkańców gmin pow. kłodzkiego, stan na 2014 r.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie GUS.

Ryc. 63. Liczba czytelników na 1000 mieszkańców gmin pow. kłodzkiego, stan na 2014 r.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie GUS.

Na tle regionu w najgorszej sytuacji przedstawia się Kudowa-Zdrój z niskim poziomem liczby bibliotek wobec liczebności populacji, a przy tym najmniejszym wyposażeniu księgozbioru. Kłodzko jako centrum subregionu i najważniejszy ośrodek pod względem administracyjnym, powinien obejmować prowadzenie w statystykach, jednak jego pozycja jest na bardzo niskim poziomie. Najwyższą wartość, choć o trendzie spadkowym posiada dla wskaźnika liczby czytelników na 1000 mieszkańców. Wartość ta pozycjonuje Kłodzko maksymalnie w pozycji regionalnego

przeciętniaka, a fakt stałego spadku liczby czytelników wydaje się szczególnie negatywna na tle odwrotnego trendu ostatnich kilku lat w miejscowościach takich jak Duszniki-Zdrój, Międzyzlesie, Szczytna.

16.1.2. Kłodzkie Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji

W ramach każdej gminy powiatu funkcjonuje 1 dom kultury lub mniejsza placówka o podobnym charakterze. W Kłodzku od kilku lat funkcjonuje zintegrowany ośrodek sportu i kultury, o nazwie **Kłodzkie Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji**. Prowadzi m.in. kino „Dąbrówka”, które próbuje się profilować jako placówka ambitna, uzupełniająca ofertę nowo otwartego kina komercyjnego w Galerii Twierdza. W 2011 r. „Dąbrówka” zorganizowała 188 projekcji, które zgromadziły prawie 8 tys. widzów. W ramach kina działa m.in. dyskusyjny klub filmowy „Mieszko”: w 2014 r. zorganizował 49 seansów filmowych, które przyciągnęły łącznie ponad 2 371 widzów (i notuje stały wzrost zainteresowania). Centrum organizuje też m.in. spektakle Opery Wrocławskiej, konkursy recytatorskie, koncerty.

16.1.3. Muzea, galerie, inne instytucje promocji nauki i sztuki

Kolejną ważną instytucją kulturalną w Kłodzku jest **Muzeum Ziemi Kłodzkiej**. Ma dwie wystawy stałe, które opowiadają o dawnych tutejszych zasobach i przemyśle: jedna jest o produkowanych tu niegdyś zegarach, druga o szklarstwie i współczesnym szkłe artystycznym. Do tego organizowane są wystawy czasowe – w 2014 r. było ich 19]. Muzeum organizuje również m.in. zajęcia dla młodzieży, wykłady, koncerty. W 2014 r. wystawy i obiekt zwiedziło łącznie 38,7 tys. osób. Dodatkowo warto wspomnieć, że oferta sprzedaży biletów jest powiązana ze zwiedzaniem Twierdzy Kłodzkiej (wszyscy posiadający bilety na Twierdzę płacą cenę ulgową wejścia do muzeum).

16.1.4. Wydarzenia kulturalne w Kłodzku i ich potencjał

Do najważniejszych cyklicznych imprez organizowanych w Kłodzku⁷⁰ zalicza się:

- Jarmark Wielkanocny
- Dni Kłodzka
- Open Summer Festiwal (a w jego trakcie: zawody rowerowe, Twierdza dla Aktywnych, przegląd RockBastion)
- Dni Twierdzy Kłodzkiej (a w ich trakcie: Jarmark Forteczny)
- Wigilia na Rynku

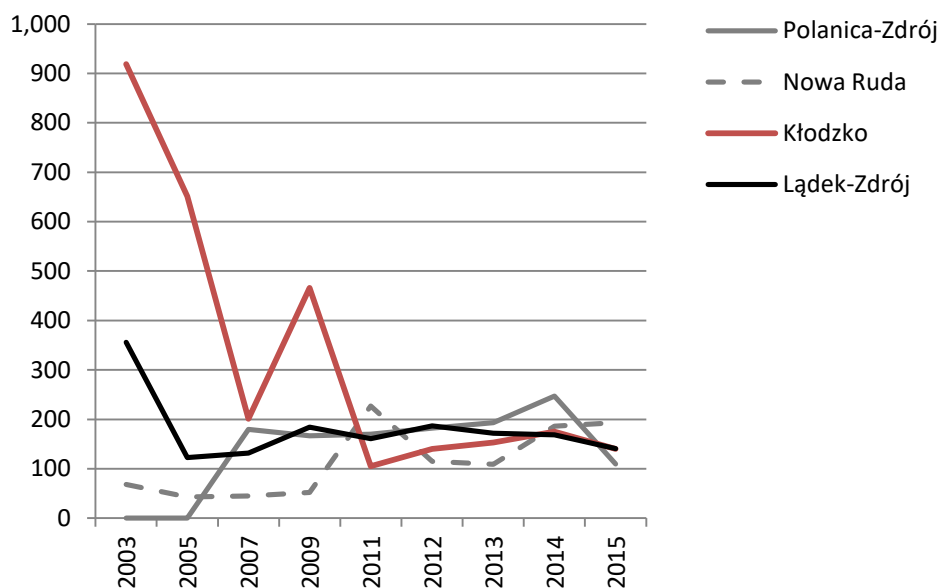
W mieście były również realizowane: Międzynarodowy Festiwal Barokowy oraz Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Zderzenie”, które na chwilę obecną zniknęły z oferty kulturalnej.

---

⁷⁰ Za oficjalną stronę miasta: http://www.klodzko.pl/klodzko/klodzko_15/index.php?option=com_content&view=article&id=58&Itemid=88.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

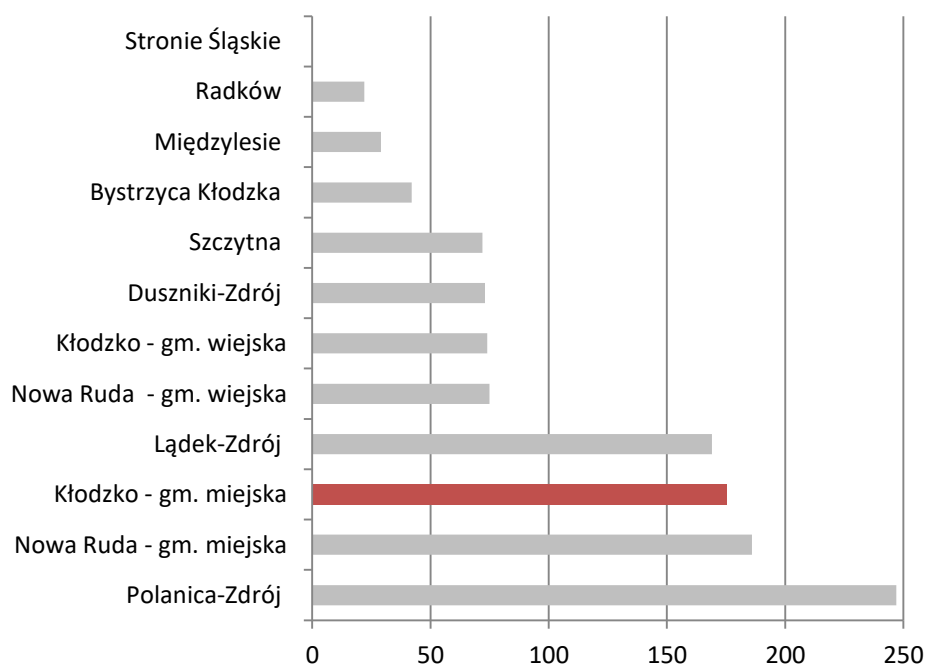
Ryc. 64. Liczba imprez w latach 2003-2015 organizowanych w ciągu roku w 4 najbardziej aktywnych gminach pow. kłodzkiego.

Źródło: Opracowani M. Mayer na podstawie danych GUS.

Jeśli wierzyć statystykom liczba imprez organizowanych przez Kłodzko znacznie spadła i dziś zajmuje 3. pozycję w rankingu gmin najbardziej aktywnych kulturalnie. Wyprzedza je Nowa Ruda i uzdrowiskowa Polanica-Zdrój. Istotnie to Polanica kreuje się tu na miejscowość turystyczną, w tym oferującą specjalistyczne usługi medyczne dla ludzi bogatych. Szeroka oferta kulturalna jest tu więc jak najbardziej wskazana. Tym bardziej zaskakuje pozycja Kłodzka, że wyprzedza go słabo oceniana w innych rankingach Strategii Nową Rudą.

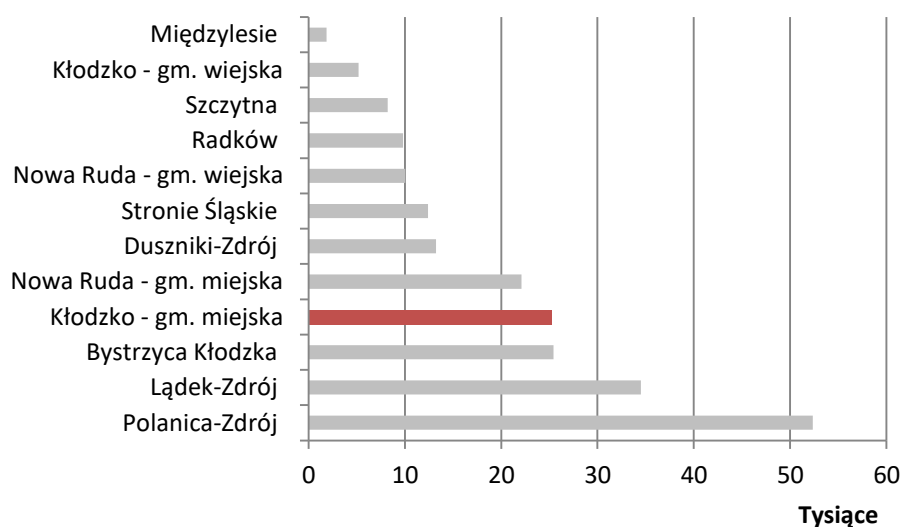
Ryc. 65. Liczba imprez organizowanych w ciągu 2015 r. w gminach powiatu kłodzkiego.

Źródło: Opracowani M. Mayer na podstawie danych GUS.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Ryc. 66. Liczba uczestników imprez w ciągu roku w gminach pow. kłodzkiego (2015 r.)

Źródło: Opracowani M. Mayer na podstawie danych GUS.

Należy zwrócić szczególną uwagę na fakt, że Polanica nie tylko organizuje największą liczbę imprez, ale idą za tym konkretne liczby uczestników (24% wszystkich obecnych na imprezach w powiecie). Kłodzko przyciąga tylko 11% wszystkich uczestników imprez w powiecie, w tym aż o 47 tys. osób mniej niż w samej Polanicy.

Tab. 13. Liczba uczestników w najważniejszych placówkach i wydarzeniach kulturalnych Kłodzka, rok 2014.

		I. wydarzeń/rok	I. uczestników
imprezy masowe	Noc w Muzeum	1	2000
	18. Giełda skał i Mineraliów	1	1000
	30. Targi Staroci	1	3500
	Nocne zwiedzanie miasta	1	2500
	Targi Staroci (2 dn. podczas Dni Twierdzy)	1	9500
inne	zwiedzający wystawy		14515
	koncerty kameralne	14	1490

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie *Raport o stanie miasta Kłodzka 2014*.

Trudno ocenić na podstawie danych liczbowych, dlaczego akurat w tej kategorii Kłodzko wypada znacznie gorzej niż w innych. Może ma to związek z preferencjami samych kłodzkańczyków. A może duży ruch w pozostałych kategoriach generują przyjezdni – turyści (np. w muzeum), kuracjusze (np. w bibliotekach) i goście z innych gmin Powiatu Kłodzkiego (np. w kinie). Jeśli tak, to odnotowywane przez GUS kłodzkie imprezy mają zasięg lokalny. Warto zatem przeanalizować, co należy zrobić, by były atrakcyjne także dla osób z zewnątrz.

16.1.5. Kina, teatry

Od stycznia 2011 r. w Galerii Twierdza działa pierwsze kino nowej sieci Cinema3D. Ma trzy sale na łącznie 720 miejsc⁷¹. Dane GUS wskazują, że wyraźnie poprawiło ono statystyki dla kin w Kłodzku. W 2010 r. było w mieście jedno kino z jedną salą na 360 miejsc. Od 2011 r. – już dwa kina, z czterema salami na łącznie 1117 miejsc. W 2015 r. było łącznie 6 847 seansów (w tym 1 070 filmów polskich),

⁷¹ <http://www.cinema3d.pl/?pid=2&mid=39>.

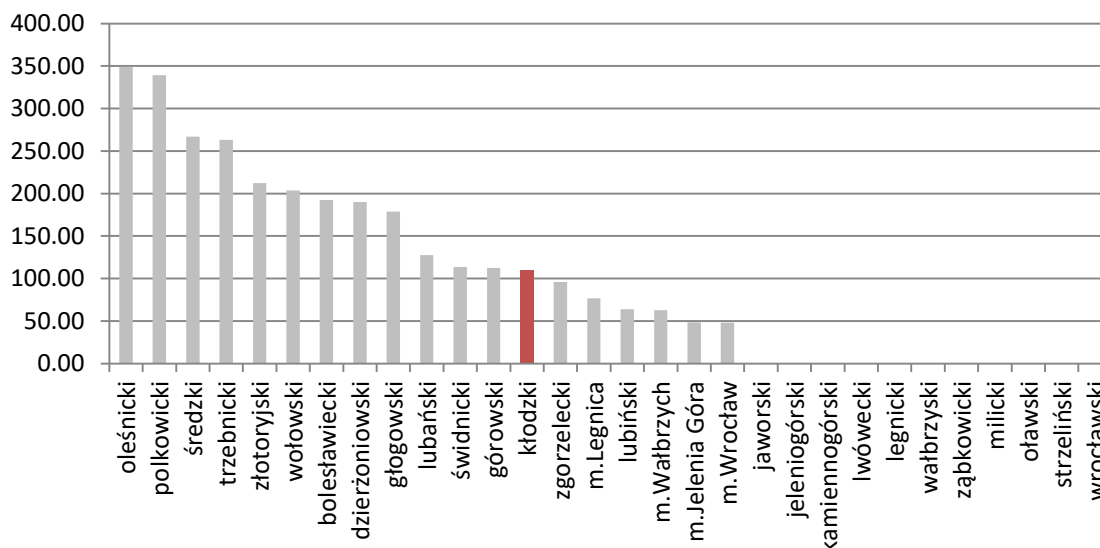

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

które łącznie przyciągnęły 183 139 widzów i trzeba podkreślić, że wartości te utrzymują się od lat na wysokim poziomie.

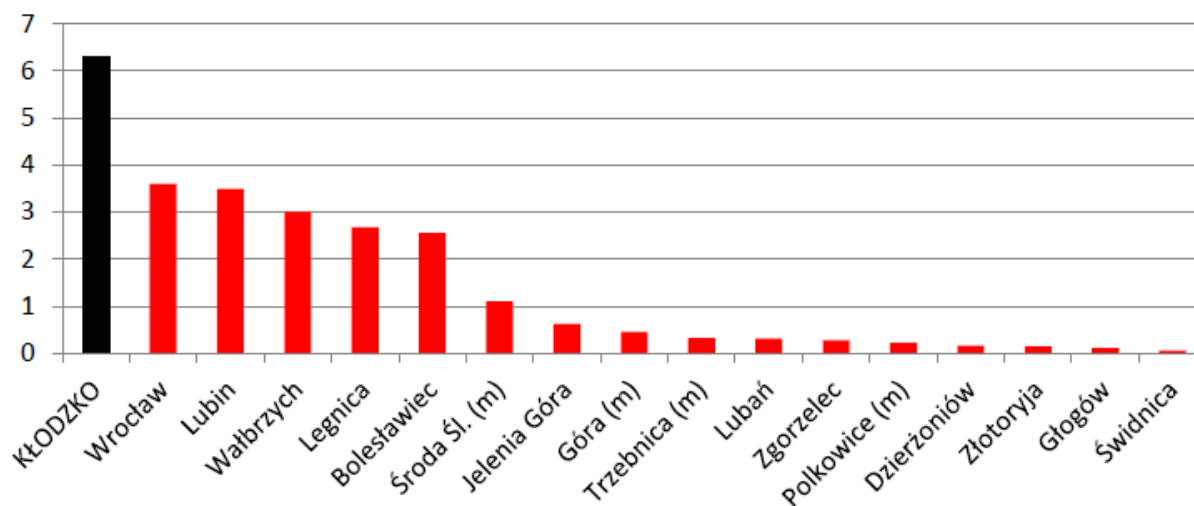
Sercem kinowego życia w powiecie jest Kłodzko – ewidentnie za sprawą nowego kina w Galerii Twierdza. Pod względem liczby widzów na tysiąc mieszkańców bije na głowę wszystkie inne miasta powiatowe w regionie, łącznie z Wrocławiem.

Ryc. 67. Liczba ludności na 1 miejsce w kinach stałych w powiatach woj. dolnośląskiego w roku 2015.

Źródło: Opracowani M. Mayer na podstawie danych GUS.

Ryc. 68. Liczba widzów kinowych w stosunku do liczby mieszkańców miast powiatowych, stan na rok 2012

Źródło: Opracowanie Ł. Medeksza na podstawie danych GUS.

Okazuje się, że sercem kinowego życia w powiecie jest Kłodzko – ewidentnie za sprawą nowego kina w Galerii Twierdza.

Z drugiej strony, Kłodzko okazuje się mało doinwestowane w obiekty kinowe, biorąc pod uwagę całkowitą liczbę mieszkańców. Niemniej jednak należy pamiętać o potencjale siły nabywczej i grupie wiekowej mieszkańców. Dla turystów kina nie stanowią w dzisiejszych czasach atrakcji, stąd gł. ukierunkowanie na grupę klientów lokalnej. W pow. kłodzkim dominują ludzie starsi, tymczasem nie tyle ich czas czy budżet domowy może stanowić ograniczenie, lecz często dobór repertuaru

(ze środowiska globalnego, gł. dla ludzi młodych). Może warto pomyśleć o kinach w starym stylu, ze starszym repertuarem o charakterze sentymentalnym?

Pewną alternatywą dla komercyjnego kina w galerii handlowej stał się klub filmowy i kino organizowane przez Kłodzkie Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji. Są tu co prawda poranki dla dzieci i młodzieży (już coraz powszechniejsze, a i w samym Kłodzku nie jest to pomysł nowatorski), jednak czy w dzisiejszych czasach to dzieci stanowią głównych odbiorców branży filmowej?

16.1.6. Koła i kluby

Tab. 14. Koła i kluby zainteresowań w gm. Kłodzko.

KOŁA ZAINTERESOWAŃ	Obszar zainteresowań/nazwa	liczba kół
	teatr	3
	taniec	4
	plastyka	2
	muzyka	10
KLUBY	szachy	1
	Związek Niewidomych	1
	kinematografia	1
	Klub Seniora	1

Źródło: Opracowanie M. Mayer.

16.2. Inne ciekawe przejawy aktywności kulturalnej

Kłodzko ma tradycje ciekawych imprez kulturalnych. W latach 1961-1974 organizowane były Kłodzkie Wiosny Poetyckie (niektóre z nich w Polanicy-Zdroju), w których brali udział m.in. czołowi polscy poeci. A w latach 1984-2000 – Kłodzkie Wieczory Artystyczne, propagujące różne rodzaje twórczości: muzykę, literaturę, teatr.⁷² Współcześnie miasto jest znane z Międzynarodowych Wieczorów Muzyki Organowej i Kameralnej, organizowanych od 1987 r.

Od 2011 r. działa Klub Otwartej Kultury, który sam siebie określa mianem „społecznej nieformalnej grupy animatorów kultury”.⁷³

O aktywności kulturalnej świadczy lokalna działalność wydawnicza. W ciągu ostatnich kilkunastu lat ukazały się książki obszernie omawiające dzieje i współczesność Kłodzka (zwłaszcza „Kłodzko. Dzieje miasta” pod red. Ryszarda Gładkiewicza; Arno Herzig, Małgorzata Ruchniewicz, „Dzieje Ziemi Kłodzkiej”; czterotomowa „Popularna encyklopedia Ziemi Kłodzkiej” pod red. Janusza Laski i Mieczysława Kowalcze). Wydawaniem książek i periodyków zajmują się Muzeum Ziemi Kłodzkiej oraz Kłodzkie Towarzystwo Oświatowe. Miastem i całą Ziemią Kłodzką interesują się autorzy zewnątrz – wymienić warto zwłaszcza popularyzujące miejscową historię publikacje Marka Perzyńskiego.

Wiele znanych imprez kulturalnych organizowanych jest w okolicznych miastach. Przykłady: Międzynarodowy Festiwal Chopinowski w Dusznikach-Zdroju, Przegląd Filmów Górskich w Łądku-Zdroju, Łądeckie Lato Baletowe, Międzynarodowy Festiwal Moniuszkowski w Kudowie-Zdroju, międzynarodowe koncerty muzyki organowej i kameralnej w Polanicy-Zdroju itd.

⁷² Za „Popularną encyklopedią Ziemi Kłodzkiej”, Kłodzko 2009.

⁷³ <http://www.kokkultura.pl/onas.html>.

Last, but not least, należy wspomnieć, że Ziemia Kłodzka od lat przyciąga wielu artystów i intelektualistów z zewnątrz. Najbardziej znanym współczesnym przykładem jest pisarka Olga Tokarczuk, która zamieszkała pod Nową Rudą. Po 2000 r. takim osobom wręczane były paszporty Asylum Glacense – azylantów Ziemi Kłodzkiej.

16.3. Najważniejsze ośrodki kultury w regionie – potencjał czy zagrożenie?

- Muzeum Papiernictwa, Duszniki-Zdrój
- Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego w Wałbrzychu,
- Opera Wrocławska,
- Filharmonia w Jeleniej Górze i Wałbrzychu, Narodowe Forum Muzyki we Wrocławiu

---

17. DZIEDZICTWO KULTUROWE I TURYSTYKA

17.1. Charakterystyka dziedzictwa kulturowego

Kłodzka od wieków pełniła rolę centralnego ośrodka handlowego i komunikacyjnego Kotliny Kłodzkiej. Zbudowane na wzgórzu Fortecznym we wczesnym średniowieczu w kolejnych wiekach było wielokrotnie przekształcane, ulegając wojnom i pożarom. Średniowieczna tkanka miasta była wyraźnie modyfikowana po wojnach śląskich, gdy nad miastem poczęła górować potężny donżon. Obecny stan zachowania jest konglomeratem zabudowy późnogotyckiej, widomej w architekturze sakralnej, barokowej i XIX w., ze współczesnymi plombami, powstającymi w miejscu zburzonych kamienic. Wyróżnia je połączenie miasta o charakterze militarnym z koszarami, magazynami i placami ćwiczebnymi, z nieustającą funkcją handlową i bogatą architekturą sakralną oraz mieszkalną. Wraz z rozbudową z końca XIX i XX w. Kłodzko posiadało natomiast ciekawą architekturę użyteczności publicznej czy przemysłową na terenie dawnych przedmieść.

Miasto może poszczycić się dużą ilością zabytków: w wojewódzkiej ewidencji jest ich ok. 870, w tym aż 92 obiekty w rejestrze zabytków. Wśród tych ostatnich najwięcej jest kamienic, willi, dawnych pałaców i domów mieszkalnych, architektury sakralnej i militarnej, jak też na co dzień nie będące atrakcją turystyczną budynki przemysłowe (browary, młyny), użyteczności publicznej czy koszary. Część z nich została wpisana do rejestru przeszło 40 lat temu, dziś prezentując odmienny stan zachowania. Obecnie trwają prace nad wprowadzeniem gminnej ewidencji zabytków i Gminnego programu opieki nad zabytkami, które to dokumenty pozwolą na aktualizację stanu zachowania poszczególnych zespołów i budynków.

17.2. Zabytki o najwyższym znaczeniu

17.2.1. Twierdze Kłodzka/ Forteczna Góra

Na Wzgórzu Fortecznym (Zamkowym) osada istniała już w X w., we wczesnym średniowieczu to na nim zasadzony był gród, który w początkach XIV w. przekształcił się w zamek mieszkalny. Gdy w 1622 r. miasto zdobyły wojska austriackie dawną zabudowę zamieniono na fortecę, o której współczesnym kształcie przesądziły wojny śląskie ponad wiek później, kiedy to Fryderyk II rozpoczął ponowną fortyfikację wzgórza. Resztki zabudowy mieszkalnej i sakralnej usunięto po 1770 r., podczas budowy obecnego donżonu. Z drobnymi przebudowaniami w wieku XIX, w tym wpleceniu w Przedmieście Ząbkowickie koszar i magazynów, twierdza przetrwała do dziś. W XIX w. zlokalizowano w niej ciężkie więzienie, w czasie II wojny światowej – filię obozu Gross-Rosen. Od lat 60. XX w. udostępniana turystom, stanowi najważniejszą atrakcję w mieście. Rocznie odwiedza ją około 130 000 zwiedzających.

17.2.2. Fort Owcza Góra

Została wzniesiona w ramach fortyfikacji miasta po wojnach śląskich na prawym brzegu Nysy w latach 1745-1750. Zaprojektowana przez generała majora G.C.Walrave. Ośrodkiem fortu jest Wysoka Korona o zarysie kleszczowym oraz Niska Korona na planie wieloramiennej gwiazdy, we wnętrzu fortu znajdują się *skazamатовane* koszary z końca XVIII w. Wraz z defortyfikacją kolejne zbocza wzgórze ulegały zurbanizowaniu, jednak sam fort, dziś nieużytkowany i zalesiony, pozostał. Stanowi ciekawy przykład architektury militarnej, jednak nie jest atrakcją turystyczną.

17.2.3. Obiekty sakralne

Kłodzko słynie ze swych świątyń, szczególnie z kościoła Wniebowzięcia NPM, jednak w mieście istnieje szereg innych gotyckich budowli, barokowych klasztorów, które stanowią atrakcję turystyczną. Wśród nich warto wymienić:

Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, plac Kościelny

Tę późnogotycką trójnawową bazylikę z bogatym barokowym wyposażeniem, wyraźnie nawiązującą do gotyku praskiego, zaczęto wznosić w 1344 r., by nawę główną przekryć sklepieniem gwiaździstym dopiero w latach 1522-1555. Barokizacja wewnątrz nastąpiła w XVII w. w czasach, gdy kościół należał do Jezuitów, gdy m.in. w nawach bocznych pojawiły się empory i bogata dekoracja sztukatorska, będąca dziełem warsztatu C. Lurago. Wyposażenie wewnątrz jest jednym z najbardziej różnorodnych i najcenniejszych na całym Dolnym Śląsku, które dotrwało do naszych czasów.

Kolegium jezuickie przy ul. Wojska Polskiego/pl. Kościelnym.

Powstało w latach 1665 – 1690 wg projektu C. Lurago, krytym pasażem nad ulicą zostało połączone z kościołem parafialnym. Jest to barokowy, trójkondygnacyjny budynek z wewnętrznym wirydarzem, dawniej mieszczący także seminarium św. Alojzego. Dziś w budynku tym mieści się liceum, biblioteka oraz klasztor. W tej ostatniej części przechowywane są zbiory rzeźb i obrazów m.in. barokowych z XVIII w.

Zespół klasztorny OO. Franciszkanów, ul. Daszyńskiego

Składa się nań kościół Matki Boskiej Różańcowej, ukończony w 1697 r. i przebudowany w 1711 oraz klasztor z 1628 r., przebudowany w latach 1723-44. Do smukłej, trójnawowej bazyliki z emporami przylega obszerna bryła czteroskrzydłowego klasztoru z dziedzińcem i wysuniętym skrzydłem południowym. Obecnie mieści się tu seminarium duchowne oraz zgromadzenie ojców franciszkanów. Obie budowle posiadają późnobarokową szatę.

Zespół klasztorny SS. Franciszkanek przy ul. Łukasiewicza wraz z kościołem św. Jerzego i Wojciecha:

W miejscu obecnego klasztoru i kościoła istniały budynki sakralne od XII w., jednak kolejne kaplice, a później klasztory i kościoły płonęły w licznych pożarach. Obecny kościół powstał w latach 1662-1700, wykorzystując gotyckie prezbiterium i kaplicę, zarys bryły i skarpy. Do świątyni przylega piętrowy klasztor z wewnętrznym dziedzińcem. W XVII i XVIII w. znajdował się w obrębie ufortyfikowanej twierdzy, wskutek czego otoczono go dodatkowym murem.

Konwikt jezuicki ul. Łukasiewicza

Budowla ta powstawała od 1622 r. etapami, czego skutkiem jest złożona bryła całości, przebudowana w latach 1753-54. Trójkondygnacyjny, trójskrzydłowy, z wewnętrznym dziedzińcem, mieści współcześnie Muzeum Ziemi Kłodzkiej, będące jedną z większych atrakcji regionu, wzbogacone multimedialną, współczesną stałą wystawą dot. dziejów Kłodzka, szklanych wyrobów artystycznych, a także historii zegarów mechanicznych w XIX i w I poł. XX w. Roczna frekwencja w Muzeum w 2015 r. wyniosła 32 406 osób , z czego zwiedzający wystawy 13 328 osób , a w ramach różnych form działalności oświatowej brały udział 5 578 osób, a w imprezach masowych brało udział 13 500 osób

17.2.4. Zabudowa mieszkalna i przemysłowa Śródmieścia

Jednym z najważniejszych zespołów zabudowy jest Starówka, Wyspa Piasek i tereny przyległe, w tym fragmenty murów miejskich. Wizytówką miasta jest prostokątny rynek z ratuszem, choć zachowała się tylko część oryginalnych pierzei jego zabudowy. Sam ratusz, istniejący od średniowiecza, wielokrotnie trawiły pożary. Obecny 3 – kondygnacyjny budynek, o bogato zdobionych elewacjach, pochodzi z końca XIX w. Neorenesansowa kompozycja kamiennych elewacji sprawia, że mimo późnego okresu powstania jest jedną z bardziej charakterystycznych budowli w mieście.

Zachowało się wiele kamienic, sięgających początków XVII w., choć większość pochodzi z wieku XVIII. Część zabudowy uległa likwidacji wskutek widma katastrofy budowlanej w latach 50. i 60. XX w., zaś w ich miejscu powstała nowa zabudowa mieszkalna (przykładem może być część zabudowy rynku), inne parcele pozostały puste.

Wśród najcenniejszych ciągów z zachowaną oryginalną zabudową wymienić należy ul. Armii Krajowej, Bolesława Chrobrego, Bohaterów Getta, Braci Gierymskich, Browarną, Chopina, Czeską, czy Grottgera. W wielu kamienicach zachowały się szczyty elewacji flankowane wolutami z podziałami będącymi echem renesansowych attyk, z bogato rzeźbionymi, boniowanymi, kamiennymi portalami wejść głównych, często z kartuszami herbowymi. W obrębie wielu elewacji pojawiają się figury, boniowanie i inne barokowe środki wyrazu, takie jak pilastry i lizeny, często o zdwojonych profilach, z bogatymi głowicami wydatne gzymsy międzykondygnacyjne, etc. Katalog detali architektonicznych kłodzkich kamienic, szczególnie kompozycji w obrębie portali, jest jednym z najciekawszych w regionie.

Z uwagi na swe położenie nad Nysą Kłodzką miasto silnie związane było gospodarczo z rzeką. Śladem systemu przemysłowego, nanizanego na Nysę, są liczne młyny i zakłady przemysłowe. Wśród nich wyróżniają się młyn przy ul. Daszyńskiego 18 z końca XVIII w., przebudowany w kolejnym stuleci, czy młyn przy ul. Stryjeńskiej, którego historia rozpoczyna się w XIV w. Pas nabrzeża rozdziela Wyspę Piaskową i Starówkę – obecnie dwa najpopularniejsze obszary turystyczne. To tu znajdują się pozostałości murów miejskich, biegnące wzdłuż ulicy Nad Kanałem, poniżej ul. Łukasieńskiego i u wylotu ul. Traugutta.

17.2.5. Podziemna Trasa Turystyczna

Jedną z największych i najbardziej niepowtarzalnych atrakcji współczesnego Kłodzka jest turystyczna trasa podziemna, która jednocześnie zaważyła na dzisiejszym kształcie urbanistycznym Starówki. Od końca XIII aż do XVI w. pod miastem powstawała gęsta, niezainwentaryzowana sieć korytarzy o znaczeniu gospodarczym i obronnym. Odpowiedni mikroklimat z jednej strony umożliwiał kupcom i rzemieślnikom przetrzymywanie towarów w odpowiedniej temperaturze, z drugiej – łączące się często ze sobą, czasem dwukondygnacyjne, korytarze, tworzyły naturalne schrony w przypadku zagrożeń, były ważnym punktem strategicznym.

Wyroby nie były obudowane, z czasem na skutek infiltracji wód gruntowych i nieszczelności w sieci wodno – kanalizacyjnej straciły swoją stateczność, co doprowadziło do zawałów i zapadlisk na powierzchni. Problem nasilił się w latach 50. XX w., kiedy to spora część zabudowy Starego Miasta groziła katastrofą budowlaną. W latach 60. XX w. prace pod ziemią prowadzili specjaliści z Akademii Górniczo – Hutniczej, zabezpieczając korytarze i studnie głębinowe pod względem budowlanym i górniczym. Efektem prac z jednej strony stała się konieczność wyburzenia części kamienic w obrębie Starówki, zaś z drugiej – połączenie wielu wyrobisk w jedną trasę turystyczną, umożliwiając jej zwiedzanie.

Trasa liczy 600 m długości, przebiega od ulicy Zawiszy Czarnego do granicy Twierdzy na ul. Grodzisko. Udostępniana jest od 4 grudnia 1976 r. Na trzech kondygnacjach piwnic, na które składają się wąskie i kręte korytarze z obszerniejszymi komorami, zaaranżowano tematycznie poszczególne przestrzenie. W 2013 r. trasę uzupełniono o interaktywny system wystawienniczy, wyposażony w kamery on-line i nośniki multimedialne.

W 2015 roku Podziemną Trasę Turystyczną odwiedziło ponad 25 877 turystów, w tym sprzedanych biletów rodzinnych ponad 2 981.

17.2.6. Most św. Jana

Kamienny most na Młynówce (odnodze Nysy Kłodzkiej) wzniesiono w końcu XIV w. w miejscu wcześniejszej, drewnianej przeprawy, łączący Wyspę Piasek ze Starówką. Ukończony w 1390 r. zyskał formę trój-arkadową, wspartą na dwóch filarach. Był to pierwszy kamienny most w Kłodzku, którego balustrady przyozdobiono w XVII i XVIII w. rzeźbami kamiennymi. Pierwszą z nich, Pietę, ustawiono w 1655 r., kolejno ufundowano figurę św. Wacława, Jana Nepomucena, Franciszka Ksawerego, Ukrzyżowanie, Trójca Święta i ukoronowanie Najświętszej Marii Panny. Często porównywany jest z Mostem Karola w Pradze za sprawą podobieństwa stylistycznego, gdzie gotycki arkadowy most zyskał barokową oprawę rzeźbiarską w obrębie balustrad. Oba mosty pozostają wytworem sztuki czeskiej, a następnie austriackiej (w okresie baroku), jednak kłodzka realizacja wyszła spod dłuta prowincjonalnych artystów, stanowi miniaturę mostu praskiego.

17.3. Popularyzacja dziedzictwa w wydarzeniach cyklicznych

Twierdza Kłodzka. Zarządca obiektu w roku 2015 przygotował ponadto specjalną ofertę dla mieszkańców miasta, mającą na celu zwiększenie ruchu turystycznego – każdy mieszkaniec, który przyprowadzi ze sobą przynajmniej 3 osoby spoza Gminy Miejskiej – zwiedza twierdzę za darmo. Ponadto wszystkich kłodzkan obowiązuje promocyjny, ulgowy bilet. Wciąż cieszy się też powodzeniem zwiedzanie z przewodnikiem ubranym w tradycyjny mundur żołnierza pruskiego. Każdy turysta może też zakupić wystrzał z armaty.

Wśród cyklicznych wydarzeń o charakterze popularyzatorskim warto wymienić nocne zwiedzanie twierdzy, będące rodzajem spektaklu światło – dźwięk, prowadzonym przez aktorów – amatorów: przewodników na co dzień oprowadzających po obiekcie. Inicjatywa ta wpisuje się w ogromnie popularny ruch, związany z majową Nocą Muzeów.

Promocja twierdzy odbywa się także za sprawą jej współpracy z szeregiem organizacji oraz przynależnością do dwóch z nich: Turystycznej Trzynastki – zrzeszenia najważniejszych obiektów z terenu ziemi kłodzkiej i Gór Sowich oraz Stowarzyszenia Podziemnych Tras Turystycznych .

Twierdza promuje się za sprawą cyklicznych wydarzeń, będąc sceną Open Summer Festival: imprezy kulturalno – sportowo – rekreacyjnej, Downhill – zjazdu rowerzystów z twierdzy do miasta, a przede wszystkim za sprawą Dni Twierdzy Kłodzkiej (w 2015 r. X edycja), tradycyjnie odbywających się w sierpniu, bogatych w inscenizacje historyczne (w tym rekonstrukcja bitwy z okresu wojen napoleońskich), jarmarki, festiwale folkloru, etc. Bierze też udział w większych wydarzeniach i eventach, jako jeden z elementów trasy (złoty motocyklowe, rajdy, spotkania bractw rycerskich).

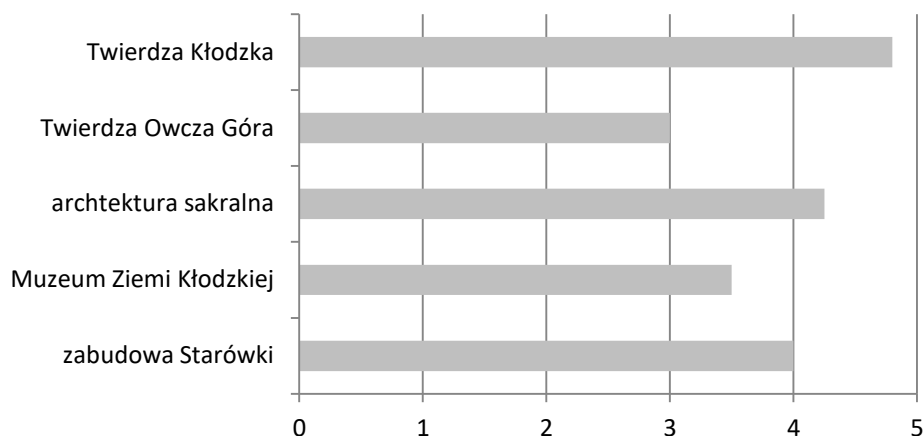
W roku 2015 do najważniejszych imprez, wykraczających poza tradycyjny program Twierdzy, należała majówka – w utworzonym tymczasowo obozowisku żołnierskim na Bastionie Alarmowym członkowie 47 Pruskiego Pułku Piechoty oraz przewodnicy demonstrowali codzienne życie żołnierskie. Zorganizowano quiz, degustacje żołnierskich przysmaków, zaś co godzinę uroczystość wzbogacała salwa armatnia.

17.4. Potencjał turystyczny dziedzictwa kulturowego w oczach mieszkańców i turystów

Mieszkańcy i turyści odwiedzający Kłodzko zostali poproszeni w ramach tworzenia Strategii o wypełnienie ankiety atrakcyjności, w której m.in. poproszono o ocenę w skali od 1 do 5 wybranych, najbardziej popularnych zabytków oraz o dopisanie tych, które w zestawieniu się nie pojawiły, a zdaniem respondenta są jednymi z najważniejszych zabytków miasta.

Wstępne wyniki badań wykazały, że mieszkańcy i turyści za największą atrakcję uważają twierdzę Kłodzką (4,8), architekturę sakralną (4,2) oraz zabudowę Starówki i Śródmieścia z rynkiem (4). Najmniejszą popularnością cieszy się Muzeum Ziemi Kłodzkiej (3,6) oraz Fort Owcza Góra (3), w której przypadku aż 70% respondentów nie znało tego zabytku. W pytaniu o inne, niewymienione powyżej atrakcje, badani wskazywali na most św. Jana, promenady nad Młynówką, plac pod mostem przy ul. Daszyńskiego.

Ryc. 69. Ocena potencjału turystycznego obszarów turystycznych w Kłodzku.

Źródło: Opracowanie M. Gaj, W. Wrona-Gaj

Ciekawą tendencję ujawniły odpowiedzi na pytanie dotyczące skojarzeń z Kłodzkiem. Wśród najczęściej powtarzających się odpowiedzi pojawia się „brama gór” oraz „twierdza”, a także „powódź” i „podziemia/ labirynt”. Badani wskazywali także na zieleń, piękne widoki, zabytki, pojawia się skojarzenie z małą Pragą, barokowymi tradycjami, szlakami turystycznymi, ale też miastem zaniedbanym, patologicznym.

Jedno z pytań otwartych miało na celu ujawnić, czego zdaniem badanych, brakuje w obrębie Śródmieścia, w tym zabytkowej Starówki. Wszystkie pojawiające się odpowiedzi we wstępnych badaniach dotyczyły infrastruktury społecznej – wymieniano potrzebę stworzenia świetlic dla nastolatków i przestrzeni dla dzieci; komunikacji – zwracano uwagę na brak dobrego dojazdu; infrastruktury turystycznej i rozrywki: badani umieszcili by w w/w przestrzeni więcej kawiarni, pubów, ogródków letnich.

17.5. Infrastruktura turystyczna

Baza noclegowa w ostatnim okresie znacznie się rozwinęła. W roku 2011 znaczenie Kłodzka jako bazy n jest minimalne. Co więcej, liczba miejsc noclegowych w Kłodzku od lat spada (z 656 w 1995 r. do 80 w 2011 r.). Niewielkim pocieszeniem jest fakt, że w powiecie też była podobna tendencja. Dziś możemy odnotować poprawę od kilku lat liczba miejsc noclegowych na terenie Powiatu Kłodzkiego znów powoli rośnie. Obecnie na terenie miasta zgodnie z danymi publikowanymi przez GUS znajduje się 46 turystycznych miejsc noclegowych. Jest to liczba w czołówce powiatu, więcej lokalizacji znajduje się na terenie Gminy Wiejskiej Kłodzko, /Gminie Lewin Kłodzki, Gminie Szczytna oraz w Nowej Rudzie, (odpowiednio po 64 obiekty). Warto jednak nadmienić, że miasta te i gminy zamieszkuje mniejsza liczba mieszkańców i znaczenie Kłodzka dalej nie jest wiodące.

Do największych obiektów w mieście należą: Hotel Marhaba 50 miejsc (2*), Hotel Korona 30 miejsc (2*), Hostel przy parku: 30 miejsc, Hostel nad kanałem 8 miejsc oraz baza noclegowa prowadzona przez KCKSIR: 40 miejsc. Krajobraz uzupełniają noclegi oferowane są w kwaterach prywatnych. Co warto podkreślić brak jest w mieście jakiegokolwiek obiektu o średniej, bądź wyższej klasie dla klientów bussinesowych, bądź bardziej wymagających turystów.

W Kłodzku istnieje przy centralnym placu Bolesława Chrobrego punkt informacji turystycznej w 2015 r. z jego usług skorzystało 7565 Polaków oraz 3121 obcokrajowców. Punkt IT działa od 2009 r. Działalność punktu polega przede wszystkim na udzielaniu informacji na temat zabytków Kłodzka i Ziemi Kłodzkiej, punktów gastronomicznych, noclegowych, atrakcji turystycznych, cenników i godzin otwarcia do poszczególnych obiektów (kopalnie, jaskinie, muzea, baseny) oraz informowaniu o bieżących wydarzeniach kulturalno-rozrywkowych, rozkładach jazdy poszczególnych przewoźników (PKP, PKS, przewoźnicy prywatni), pomocy w zakresie zaplanowania harmonogramu zwiedzania atrakcji Ziemi Kłodzkiej w wyznaczonym przez turystów terminach, informowaniu o szlakach pieszych i rowerowych przebiegających przez poszczególne pasma górskie Sudetów oraz stopniu ich trudności.

W 2011 r. punkt Informacji Turystycznej w Kłodzku rozpoczął obsługę projektu finansowanego ze środków Unii Europejskiej pod nazwą City Walk – Miejskie Trasy Turystyczne zintegrowanym produktem turystycznym miast czesko-polskiego pogranicza.

- Projekt realizowany jest przez 6 miast:
- Bardo (Rzeczpospolita Polska)
- Świdnica (Rzeczpospolita Polska)
- Kłodzko (Rzeczpospolita Polska)
- Kędzierzyn-Koźle (Rzeczpospolita Polska)
- Czeska Skalica (Republika Czeska)
- Prerov (Republika Czeska)

Program obejmuje obsługę w zakresie udzielania informacji na temat kiosków multimedialnych rozmieszczonych na terenie Kłodzka. Dzięki tym urządzeniom odwiedzający nasze miasto turyści krajowi i zagraniczni mogą w łatwy sposób zacerpnąć informacji o zabytkach, atrakcjach turystycznych. W punkcie IT dostępnych jest 28 tzw. audio przewodników (AudioGuideSystem), które umożliwiają turystom zarówno indywidualnemu jak i grupom zorganizowanym zwiedzanie miasta i odkrywanie jego tajemnic. System ten pozwala zwiedzającym dokonać wyboru języka, w jakim będzie odsłuchiwana informacja (4 wersje językowe: polski, czeski, niemiecki, angielski).

17.6. Rewitalizacja przestrzeni miejskiej

W roku 2009 przyjęto Lokalny Program Rewitalizacji Starówki, Wyspy Piasek i Fortu Owcza Góra wraz z otuliną w Kłodzku. Pozytywnie zaopiniowano szereg projektów (Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego - Opinia w sprawie zgodności Lokalnego Programu Rewitalizacji z wymogami Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013), które zostały do 2015 r. zrealizowane. Ich celem było wprowadzenie nowych funkcji turystyczno – społecznych w zdegradowane przestrzenie miasta przy jednoczesnej modernizacji fragmentów Starówki z Wyspą Piaskową oraz innych obszarów.

W ramach trwającego od 2009 r. programu rewitalizacji miasta szczególną uwagę zwrócono na poprawę atrakcyjności turystycznej Kanału Młynówki wraz z przyległym terenem i dostępności komunikacyjnej Wyspy Piasek (budowa miejsc postojowych i parkingowych umożliwiająca dostęp do infrastruktury turystycznej) wraz z remontem elewacji i zadaszenia części zabytkowej zabudowy mieszkalnej na niej zlokalizowanej. W ostatnich latach zagospodarowano przestrzeń publiczną pod mostem św. Jana, gdzie zbudowano plac zabaw, iluminowano sam most, zmodernizowano pas wzdłuż Młynówki, udostępniając go zwiedzającym. Zmodernizowano park Sybiraków na cele rekreacyjne, w tym dostosowano przestrzeń nad Kanałem Młynówki do projekcji filmów podczas kina letniego. Wprowadzono też spływ elektrycznymi gondolami po kanale.

W orbicie zainteresowań Gminy Miejskiej znalazła się ponadto nawierzchnia przed Kościołem Mniszek Klarysek od Wieczystej Adoracji na ul. Łukasieńskiego oraz rewaloryzacja wybranych kamienic na ul. Braci Gierymskich, Nad Kanałem, Daszyńskiego, Grottgera, Bolesława Chrobrego. Zwrócono także uwagę na najważniejsze atrakcje turystyczne regionu: zadbano o profesjonalną iluminację Twierdzy Kłodzkiej, przeprowadzono rewaloryzację Bramy Miejskiej twierdzy i Dziedzińca Kurtyny

Tumskiej, przebudowano także Podziemną Trasę Turystyczną, wyposażając ją w projekcje hologramowe, efekty świetlne i dźwiękowe.

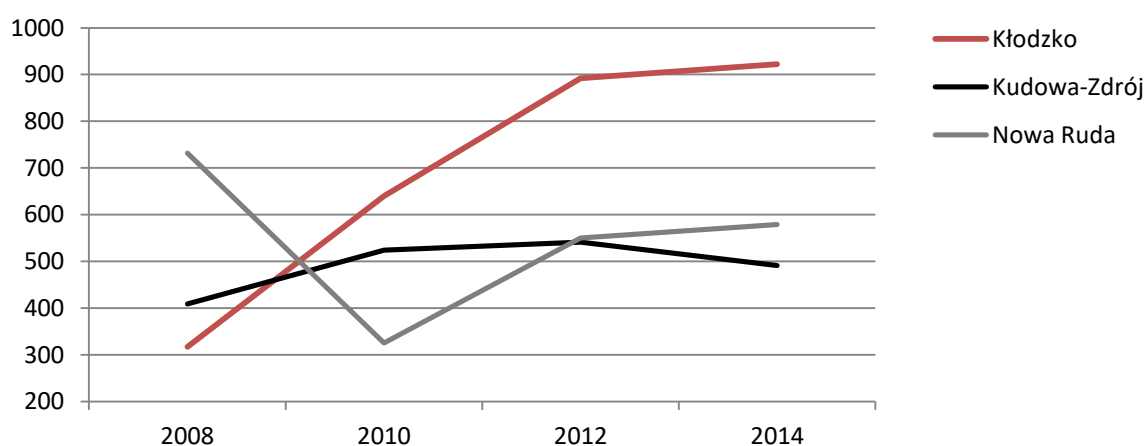
Kolejnym ważnym punktem rewitalizacji było podniesienie potencjału oferty turystycznej miasta, poprzez opracowanie materiałów promujących efekty rewitalizacji, jak też ujednoczenie nośników informacji turystycznej na tym obszarze oraz stworzenie specjalnej aplikacji turystycznej na telefon komórkowy. Wśród zrealizowanych projektów znajduje się także rewitalizacja Parku Strażackiego i

18. SPORT

18.1. Infrastruktura sportowa w mieście

Statystyki dotyczące działu sportowego w Kłodzku od kilku sezonów ulegają poprawie. W ciągu ostatnich 6 lat liczba klubów sportowych wzrosła z 5 do 12, zyskując tym samym 1. miejsce w układzie hierarchicznym ośrodków sportowych Ziemi Kłodzkiej. Liczba kłodzkich klubów sportowych przekłada się na największą liczbę ich użytkowników: 922 członków w powiecie. Spośród wszystkich ćwiczących sekcja dziewcząt stanowi 20%, zdecydowana większość sportowców to osoby poniżej 18. roku życia (68%). Korzystnie ocenia się również trend zmiany liczby członków klubów sportowych, którą cechuje stały wzrost. Trend ten wyróżnia się szczególnie na tle tendencji w pozostałych najbardziej licznych ośrodkach Kotliny Kłodzkiej (ryc. 74).

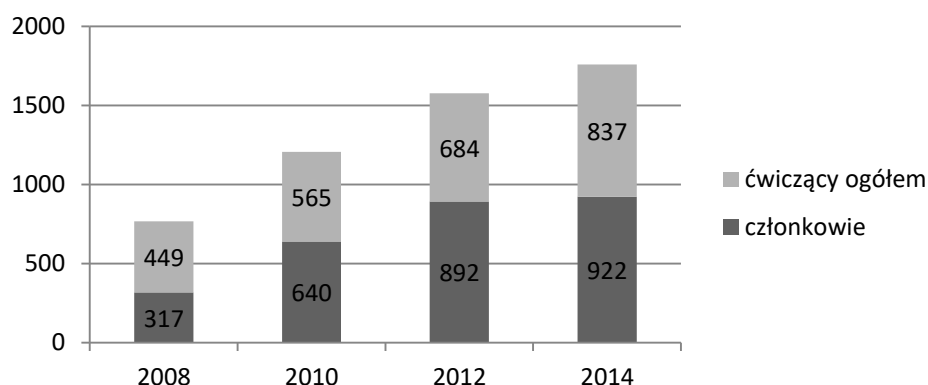
Ryc. 70 Zmiany liczby członków klubów sportowych w wybranych miastach pow. kłodzkiego w latach 2008-2014.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Ryc. 71 Udział ćwiczących w stosunku do liczby członków w klubach sportowych Kłodzka w latach 2008-2014.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

Wszystkie kluby sportowe są skupione i zarządzane przez instytucję samorządową Kłodzkie Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji.

	Kluby i stowarzyszenia sportowe	Sekcja	Grupy wiekowe	UWAGI
kluby	MKS Nysa Kłodzko	piłka nożna	wszystkie grupy wiekowe	najstarsza i główna sekcja klubu (od 1945 r.)
		tenis stołowy	młodzież	- od 1947 r. z okresami zawieszenia w latach 1951-54, 1959-1994 - 1995: przejście drużyny Śnieżnik Stronie Śląskie (II liga) - 2008: wycofanie z rozgrywek z powodów finansowych
		koszykówka		
		brydż sportowy	dorośli	- 2012/2013: awans do ekstraklasy - należy do Międzypowiatowego Związku Brydża Sportowego Karkonosze, zlokalizowanego w Wałbrzychu
	MMKS Kłodzko	siatkówka dziewcząt		patron KCKSIR
stowarzyszenia sportowe	PUKS "ORLIK" Kłodzko	piłka nożna		utworzony w 2008 r.
		UKS "6"	pływanie (40 zawodników) narciarstwo zjazdowe (60 zawodników) lekkoatletyka (x zawodników)	
	Uczniowski Klub Sportowy "Znicz"	wrotkarstwo szybkie		dyscyplina podstawowa klubu
		narciarstwo		
		pływanie		
		gry zespołowe		

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Pozostałe Kluby Sportowe:

- Kłodzkie Towarzystwo Tenisowe,
- Automobilklub Ziemi Kłodzkiej,
- Miejski Klub Sportowy „Sudety” Kłodzko.

Inne stowarzyszenia sportowe:

- Powiatowy Szkolny Związek Sportowy,
- Szkolny Związek Sportowy,
- Dolnośląskie Stowarzyszenie Kultury Zdrowotnej i Sportu NSZZ „Solidarność”,
- Dolnośląski Klub Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Niewidomych i Słabo widzących,
- UKS „Amatorska Liga Koszykówki” przy KTO,
- UKS „Dwójka Kłodzko” przy MZS,
- Klub Sportowy Lew Kłodzko
- Integracyjny UKS „Sprawni Razem” działający przy Zasadniczej Zawodowej Szkole Specjalnej.

Główne obiekty sportowe w Kłodzku:

sezonowość	dyscyplina	obiekt	liczba	UWAGI
-		- pełnowymiarowa hala sportowo-widowiskowo z trybuną na 350 miejsc i dużą antresolą	1	-
zależne od pogody	piłka ręczna/koszykówka/ piłka nożna/ siatkówka/ tenis/badminton	- wielofunkcyjne boisko ze sztuczną nawierzchnią ⁷⁴	1	
	piłka nożna	- boisko do piłki nożnej z nawierzchnią trawiastą	1	
	piłka nożna/ unihokej	- boisko do piłki nożnej z nawierzchnią sztuczną	1	
	tenis	- korty tenisowe z nawierzchnią naturalną	5	
		- korty tenisowe z nawierzchnią sztuczną	3	
	piłka plażowa	- boiska do piłki plażowej	4	
	siatkówka	- boiska asfaltowe do gry w siatkówkę	2	
koszykówka	- boiska asfaltowe do gry w koszykówkę	2		
czynne: sezon letni	modele samochodów wyścigowych	- kartingowy tor wyścigowy	1	przy gm. gimnazjum, ul. Traugutta
zależne od pogody	wrotkarstwo	- plac do jazdy na łyżwo-rolkach z 10-metrową rampą	1	
	jazda na deskorolce	- SKATE PARK	1	Kusocińskiego 2
	kajakarstwo	- przystań kajakowa	1	
czynne: sezon letni	pływanie	- basen otwarty 25 m z brodzikiem	1	- stan: bardzo dobry

⁷⁴ Zarządca inny niż Zarządca: Kłodzkie Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

-		- kryta pływalnia ⁷	1	Jana Pawła II 4 - stan: bardzo dobry
czynne: sezon zimowy	łyżwiarstwo	- sztuczne lodowisko	1	
-	jeździectwo	- padok dla koni nowoczesny	1	
SUMA			28	

Fakt pojawienia się w Kłodzku inwestycji związanych z krytym basenem, kolejno zaś nowymi boiskami, lodowiskiem i skateparkiem wpisuje się w trend ogólnokrajowy. Pozytywnie należy ocenić uzupełnienie infrastruktury pływackiej o kryty basen jako szczególnie istotny dla rozwoju miejskich sekcji pływackich. Niemniej jednak należy mieć na uwadze stosunkowo gęsto sieć tych obiektów w regionie

Obiekty sportowe Kłodzka o potencjale regionalnym:

	konkurencja	Potencjał ośrodków konkurencyjnych	Potencjał obsługi regionu	Potrzeby
Basen kryty	w najbliższej okolicy: - Polanica-Zdrój - Lądek-Zdrój	- gł. nastawienie na przyjezdnych: kuracjuszy, turystów oraz innych rezydentów hotelowych	- możliwość zwiększenia potencjału obsługi regionu	- rozwój i utrzymanie stałych dogodnych połączeń
Lodowisko kłodzkie	- Polanica-Zdrój	- nowoczesne lodowisko, czynne do kilku stopni powyżej 0, realizowane w ramach <i>Białych Orlików</i> , programu MSiR	- obiekt zasięgu lokalnego ze względu na silną konkurencję	
	- Szczytna	- lodowisko lokalne, niezadaszone		
	- Radków			
	- Nachod	- (odległość: 42 km), lodowisko kryte		
Kartingowy tor wyścigowy	- Polanica Zdrój	- posiada sieć obiektów tego typu, ale ukierunkowanych na turystów	- wykorzystanie wysokiej rozpoznawalności rajdów Kotliny Kłodzkiej do promocji szkółek młodych rajdowców	- rozwój torów kartingowych - rozwój zaplecza szkoleniowego

Ponad elementy wymienione w tabeli, należy zwrócić uwagę na trzy dyscypliny sportowe, które o których dalszy rozwój w sposób szczególny powinno zadbać miasto. Są to:

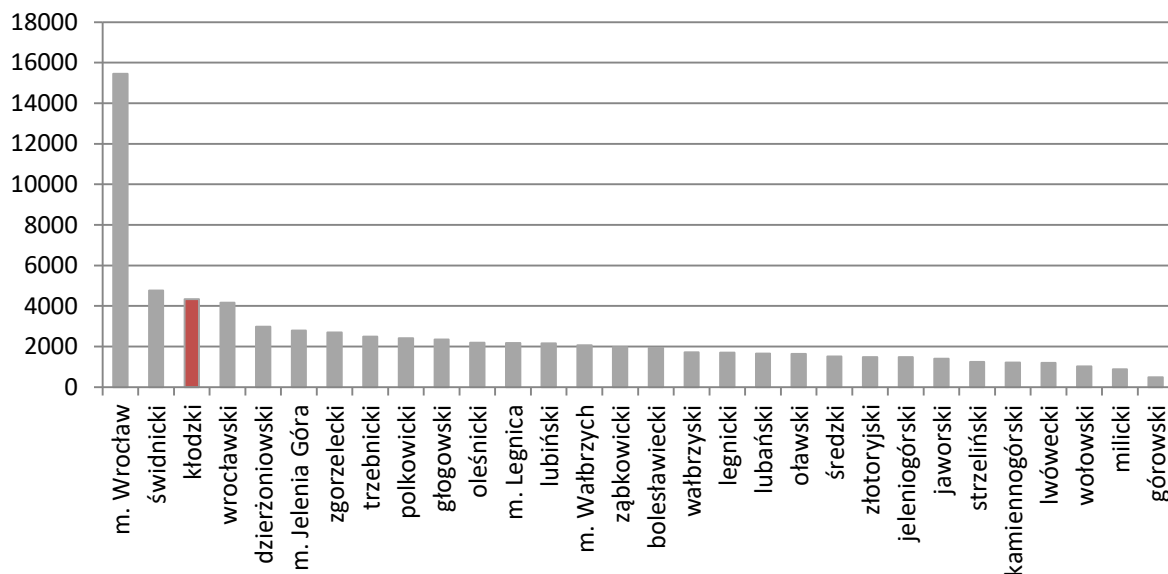
- koszykówka, poprzez dalszy rozwój infrastruktury,
- wrotkarstwo, poprzez popularyzację (wraz z klubem sportowym - UKS Orlica Duszniki Zdrój jedyne w województwie) i rozwój infrastruktury,
- brydż sportowy – wspieranie zawodników.

18.2. Infrastruktura sportowa pow. kłodzkiego na tle regionu

Pasma Sudetów na zachód od Kłodzka, w rejonie Karpacza i Szklarskiej Poręby, promuje się jako ważny ośrodek sportów górskich (zimowych i letnich), na wschodzie (Jesionik, Złote Hory) króluje narciarstwo i kolarstwo górskie (szczególnie typu MTB i trekking-cross). Wszystko w ramach szerokiego pakietu oferty turystycznej, na której ośrodki te opierają swą strategię rozwoju.

Jak w tej perspektywie konkurencji odnajduje się Kłodzko?

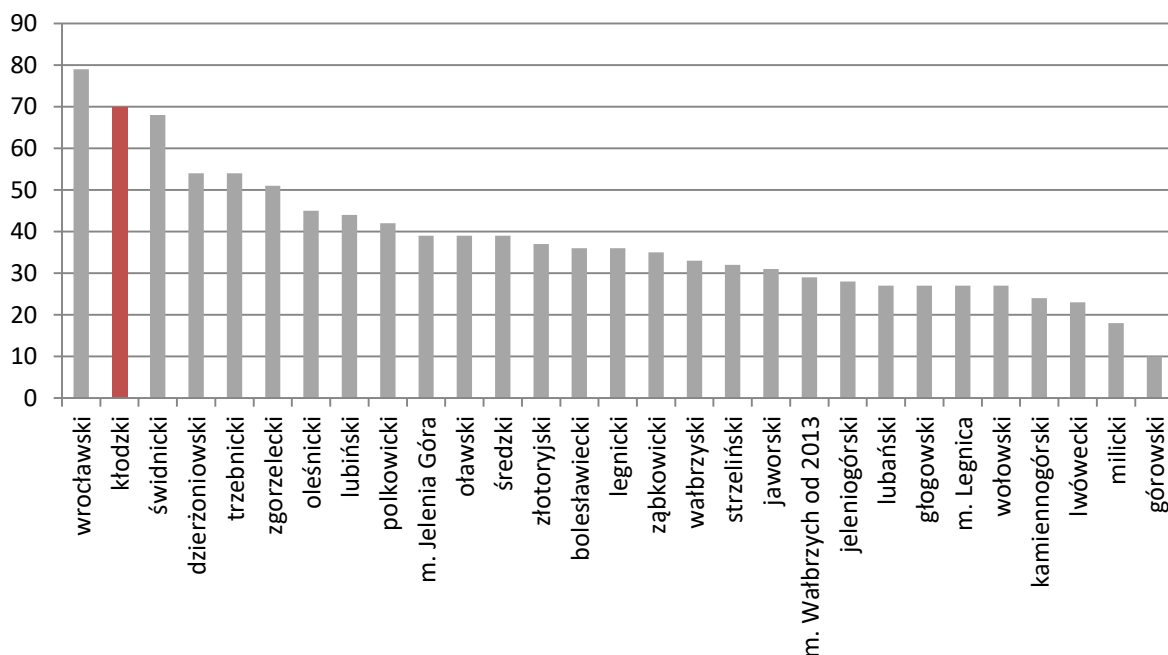
Ryc. 72. Liczebność członków klubów sportowych w powiatach woj. dolnośląskiego, 2014 r.

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

Powiat kłodzki zajmuje obecnie 3. pozycję w województwie pod względem liczby klubów sportowych oraz liczebności ich członków, przy czym jeśli traktować miasta na prawach powiatu łącznie z ich powiatami sąsiednimi (tj. miasto Wrocław i pow. wrocławski, Jelenią Górą i pow. jeleniogórski, Wałbrzych i pow. wałbrzyski), wówczas pow. kłodzki spadłby tylko o jedną pozycję niżej w rankingu – na miejsce 4. Pomijając więc miasto Wrocław jako ośrodek o bezwzględnie dominującej pozycji w regionie, zwraca uwagę fakt wysokiej pozycji w rankingu dwóch obszarów – pow. świdnickiego i kłodzkiego (ryc.77).

Ryc. 73. Liczba klubów sportowych w powiatach woj. dolnośląskiego (z pominięciem m. Wrocławia), 2014 r.

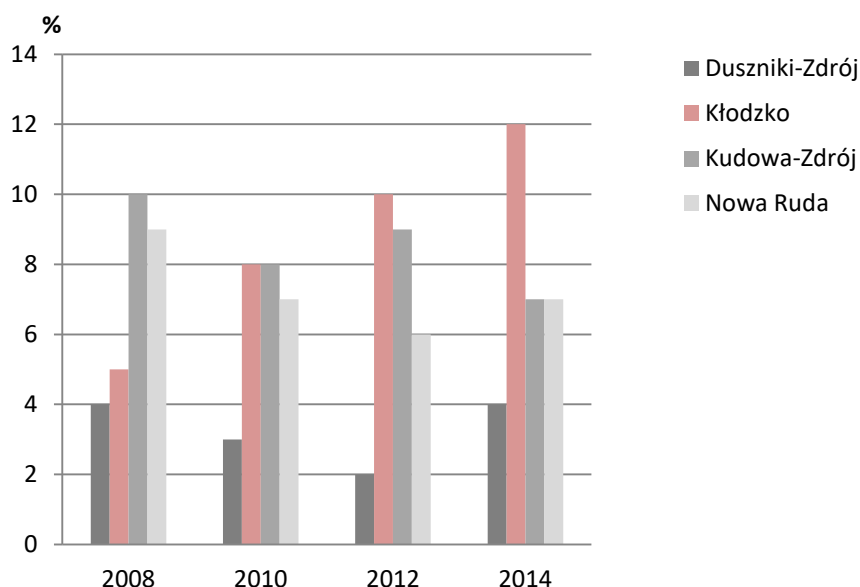

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

Czy powiat kłodzki posiada potencjał ośrodka sportowego w regionie?

Współczynnik dostępności klubów sportowych⁷⁵ jest bliski średniej wojewódzkiej (2,14 tys.) zarówno dla pow. kłodzkiego (2,32 tys.), jak i świdnickiego (2,34 tys.). Niemniej jednak w pow. kłodzkim liczba członków klubu przewyższa liczbę ćwiczących (o 142 osoby), w przeciwieństwie do pow. świdnickiego, gdzie to ćwiczących jest więcej (i to aż o 269 osób). Dysproporcje te mogą po części świadczyć o migracji sportowców do ośrodków posiadających lepszą infrastrukturę sportową.

Ryc. 74. Miasta z największą liczbą klubów sportowych pow. kłodzkiego

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych GUS.

19. INNE WAŻNE PRZESTRZENIE PUBLICZNE W MIEŚCIE

19.1. Place i ich potencjał kulturalno-społeczny

Place wykorzystywane dziś jako miejsca spotkań, prawdziwe przestrzenie aktywności publicznej prawdopodobnie w Kłodzku nie występują. Pytani okolicznościowo kłodzczanie twierdzą, że w całym mieście nie ma żadnych miejsc, w których spędza się czas. Pytani gdzie, w takim razie, przebywają poza domem w wolnych chwilach, dla relaksu, rozrywki i rekreacji, twierdzą, że na spacerach jeżdżą do pobliskiej Polanicy Zdrój.

19.2. Centra i ulice handlowe

19.2.1. Przeszłość

Centrum handlu w Kłodzku przez był lata Rynek i okolice. Dziś jest to obszar przeżywający poważny kryzys tożsamościowy i ekonomiczny, co przejawia się m.in. sporym odsetkiem lokali opuszczonych,

⁷⁵ Mierzony stosunkiem liczby ludności przypadającej na 1 klub.

dużą rotacją najemców, lokalizacją działalności dalekich od prestiżowych (np. tanie „ciuchy”, chwilówki itp.). Sytuacja może się wydawać dramatyczna, aczkolwiek obiektywne dane dotyczące dynamiki wpisu do rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w sekcji G, dział 47 (handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi) wskazują, że w Kłodzku w latach 2010-2014 upadło nawet mniej przedsiębiorców, niż upadało w tym samym czasie przeciętnie w miastach południa Dolnego Śląska, włączając Wrocław⁷⁶ – spadek liczby przedsiębiorstw handlu detalicznego o przeciętnie 11% był w tym okresie odnotowany w całym regionie; w Kłodzku wskaźnik ten wyniósł 10%. Widać, że nawet wejście w granice administracyjne Kłodzka niewątpliwie przeskalowanej, regionalnej galerii handlowej, nie spowodowało obiektywnie bardziej masowego niż w innych miastach regionu upadku przedsiębiorstw handlu detalicznego. Co więcej, w latach 2012-2014 niemal o połowę spadła liczba wystawionych tytułów wykonawczych do urzędu skarbowego dot. firm w zakresie zaległości podatkowych⁷⁷, co może wskazywać na nienajlepszą kondycję działających przedsiębiorców.

Wedle przedsiębiorców kłodzkich, którzy uczestniczyli w konsultacjach społecznych, Kłodzko było kiedyś prężnym ośrodkiem handlu detalicznego, realizowanego głównie przez małe, rodzinne podmioty. Niestety, nie udało się ustalić ani na czym polegała wspomniana prężność, ani czy miasto było w tym sensie unikatowe (w skali regionu, lub województwa), ani jakie branże, produkty lub usługi dominowały albo były najbardziej rentowne.

19.2.2. Centrum miasta i handlu tradycyjnego

Dziś w maksymalnym promieniu dojazdu do Rynku (800 metrów) mieszka około 10 tysięcy ludzi. Jest to minimalna liczba mieszkańców, która daje szansę na funkcjonowanie małego, lokalnego centrum handlu obsługującego⁷⁸. Trzeba przy tym pamiętać, że około połowa powyższego obszaru jest oddzielona od Rynku realnymi barierami fizycznymi (a przez to również psychologicznymi) – Nysą Kłodzką, Kanałem Młynówka oraz linią kolejową równoległą do bardzo ruchliwej drogi krajowej nr 33. To poważne ograniczenie dla rozwoju handlu w Rynku i okolicach. Brak wygodnego, subiektywnie bezpiecznego i ciekawego połączenia pieszego wschodniego brzegu Nysy ze starym miastem może powodować, że kilka tysięcy mieszkających tam ludzi woli zrobić zakupy w Galerii Twierdza, niż w mieście, tylko dlatego, że skoro muszą i tak na zakupy wsiadać w samochód, to wybierają miejsce po prostu wygodniejsze. Dogodne włączenie osiedli mieszkaniowych wschodniego brzegu Nysy Kłodzkiej w handlowo-usługowe centrum miasta mogłoby być realizowane przez zdegradowaną dziś ulicę Śląską i Matejki (wraz z bardzo dogodnym dla ruchu uspokojonego mostem w tym ciągu). Ciąg ten wymagałby jednak olbrzymich nakładów finansowych, aby uczynić go atrakcyjnym.

Trzeba też pamiętać, że ponad 1200 osób, spośród wymienionych 10 tysięcy (czyli 13%) to osoby korzystające z pomocy społecznej, z których część to ludzie ubodzy. W Kłodzku przeciętnie wskaźnik korzystających z pomocy społecznej do ogółu populacji wynosi 10%, zatem konsumenci wokół centrum wydają się nieco mniej zamożni niż w Kłodzku w ogóle.

Warto natomiast odnotować mocną stronę Kłodzka jeśli chodzi o gęstość zaludnienia – sprawę kluczową dla kreowania efektywnych biznesowo przestrzeni handlowych: Kłodzko ma najwyższą, spośród małych miast w regionie, gęstość⁷⁹ – 1.120 osób na km². To wartość znacznie wyższa

---

⁷⁶ Obliczenia autora; pod uwagę wzięto: Kłodzko, Nysę, Bystrzycę Kłodzką, Kudowę-Zdrój, Nową Rudę, Wałbrzych, Świebodzice, Żąbkowice Śląskie i Wrocław.

⁷⁷ Dane z Urzędu Miasta Kłodzko

⁷⁸ Aby myśleć o uruchomieniu pełnowartościowego ośrodka handlowo-usługowego, ze sklepami odzieżowymi, gospodarstwa domowego, księgarniami, jubilerami, antykami, wystrojem wnętrz itp. liczba obsługiwanych mieszkańców powinna sięgać minimum 20 tysięcy zarabiających przeciętnie około średniej krajowej.

⁷⁹ za: <https://bdl.stat.gov.pl/>

niż w mogących potencjalnie konkurować z Kłodzkiem o handel: Kudowie-Zdrój (300 osób), Nowej Rudzie (620 osoby), czy Świebodzicach (760 osób), a nawet Bystrzycy Kłodzkiej (970 osób). Wyższą od Kłodzka gęstość odnotowuje się jedynie w Wałbrzychu – 1.380 osób na km². Dla porównania przeciętna gęstość Wrocławia to 2.170 osób na km² a Krakowa 2.330 osób na km². To bardzo ważna informacja dla świadomie zarządzających inwestycjami handlowo-usługowymi, potencjalnych inwestorów; oznacza, że statystycznie łatwiej ulokować sklep, który będzie obsługiwał codzienny ruch mieszkańców w Kłodzku, niż w innych miejscowościach regionu o porównywalnej skali.

W Kłodzkim Rynku w wiosenne dni przechadza się przeciętnie około 350 osób na godzinę (uśredniając pomiary dla dwóch pierzei i trzech okresów – 10 rano, 14 i 18)⁸⁰. To mniej więcej tyle osób, ile przechodzi w wiosenny dzień we wrocławskich sukiennicach w porze lunchu. W *urbanologii* amerykańskiej przyjmuje się, że minimalna wartość ruchu pieszego umożliwiająca działanie gastronomii (branży najbardziej czułej na ruch pieszey) to 60 osób plus około 500 samochodów.

Kłodzki Rynek spełnia warunek dotyczący ruchu pieszego nawet w niedzielę rano, kiedy w przestrzeni – która wydaje się wymarła ze względu na olbrzymią powierzchnię – w ciągu godziny cyrkuluje przeciętnie około 120 osób. Trzeba jednak brać pod uwagę, że taka statystyka nie pokazuje w pełni potencjału miejsca; wspomniane amerykańskie wytyczne mówią o 60 osobach, aktywnych, zarabiających przynajmniej średnią krajową i prawdopodobnie przyzwyczajonych do spędzania czasu na zakupach oraz chętne do stołowania się w przestrzeni miejskiej, poza domem (i galerią handlową). Czy osoby przechadzające się w kłodzkim rynku mają takie charakterystyki? Nie wiadomo, ponieważ nie przeprowadzono badań w takim kierunku.

Niestety kłodzki Rynek jest jednocześnie w większości wyłączony z ruchu samochodowego, co może być dla tego miejsca, w tych konkretnie warunkach społeczno-przestrzennych, sporym problemem. Intuicyjnie wiedzą o tym zresztą przedsiębiorcy, a chęć otwarcia rynków małych miast z powrotem dla ruchu samochodowego to popularny ich postulat (ostatnio np. w czasie Pracowni Miast GW w Świdnicy, 8 czerwca 2015). Jedyna otwarta dla ruchu samochodowego pierzeja północna – ulica Bolesława Chrobrego – jest nie tylko jednokierunkowa (co zdecydowanie obniża jej wartość z perspektywy handlowo-usługowej), ale też zaprojektowana i użytkowana w sposób co najmniej dyskusyjny. Przestrzeń między ścianami budynków to w jej biegu przy Rynku, w najważniejszym miejscu, ok. 10 metrów. Aby mówić o żywym handlu i usługach przy ulicy, chodnik musi mieć przeciętną szerokość przynajmniej między dwa i pół do trzech metrów. Przy Chrobrego są dwa (!) chodniki, obustronnie – jeden niemal zupełnie niewykorzystywany – przy całkowicie pasywnej ścianie Ratusza, o szerokości około dwóch metrów. Drugi, przy teoretycznie aktywnej fasadzie północnej pierzei Rynku, mający odpowiednią minimalną szerokość, jest z kolei częściowo zastawiony zaparkowanymi samochodami. W ciągu tej ulicy zorganizowano jeszcze miejsca do parkowania równoległego.

19.2.3. Ulice handlowe

Dziś ulicą handlową, na miarę niewielkiego miasta, można w Kłodzku określić właściwie tylko ulicę Armii Krajowej, jedynie na jej krótkim (200-metrowym) odcinku od Rynku do ul. Muzealnej. Jest to obecnie ciąg pieszy o sporym potencjale handlowo-usługowym. Drugim ciągiem, który mógłby działać równolegle jest ulica Czeska, aktualnie zaniedbana, a także, w sensie handlowo-usługowym, niemal zupełnie niewykorzystana. Niestety ulica ta jest, z perspektywy handlowo-usługowej, fatalnie uwarunkowana architektonicznie – w przynajmniej połowie budynków partery są dziś mieszkalne, ewentualnie adaptowane na potrzeby handlu i usług. To bardzo poważna, fizyczna blokada w kreowaniu w ciągu ul. Czeskiej pożądanego, handlowego śródmieścia. W podobnej sytuacji architektoniczno-funkcjonalnej są martwe dziś, poprzeczne ulice: Browarna i Tumska. Podobne ciągi

---

⁸⁰ pomiar własny z pomocą UM Kłodzka

w dobrze funkcjonujących europejskich miasteczkach turystycznych, tuż przy najważniejszej atrakcji turystycznej (Twierdzy), z całą pewnością nie pozostawałyby martwe, jak to ma miejsce w Kłodzku. Dziś przebywający w Kłodzku turyści wychodzą z Twierdzy w handlowo-usługową, brzydką nicość (a w najlepszym razie wprost na ślepa witrynę supermarketu „Eko”, fryzjera, kredyty-chwilówki itp.).

Dobrze nadaje się dla potrzeb handlu i usług ulica Łukasieńskiego (pierwsze 200m od Rynku). Świetne byłyby okoliczne ulice: Stroma, Niska i Wodna, ale niestety tamtejsze uwarunkowania architektoniczne niemal wykluczają handel i usługi (brak witryn). Duży potencjał istnieje w ulicach: Stryeńskiej, Matejki, Braci Gierymskich, Grottgera i Daszyńskiego. To obszar, gdzie można by próbować wykreować ciekawą urbanistycznie i krajobrazowo dzielnicę handlową, podobną do okolic Carrera del Darro i Plaza de Santa Ana w andaluzyjskiej Granadzie u podnóża Alhambry. Wymagałoby to jednak ściśle skoordynowanych działań planistyczno-urbanistycznych na wielką skalę, oraz ogromnych inwestycji.

19.2.4. Pustostany i atrakторы

Aby ulica lub przestrzeń piesza mogła być przeznaczona na efektywną i efektowną przestrzeń handlowo-usługową, proporcja niezwiązanych z handlem detalicznym frontów parterów budynków do reszty nie powinna przekroczyć 10%. Innymi słowy – przestrzeń (małej lub dużej) dzielnicy handlowej musi być w 90% „obudowana” lokalami z witrynami. Kłodzki Rynek i okolice spełniają ten warunek. Dodatkowo, przyjmuje się, że liczba pustostanów albo lokali pół-opuszczonych, pasywnych, na poziomie powyżej 20% wszystkich lokali odstrasza inwestorów i może być sygnałem zamierania dzielnicy lub ulicy handlowej. Warto też pamiętać, że dobre, ciekawe dla inwestorów miejsca mają w swoim repertuarze usługi kulturalne i publiczne, które przyciągają ruch – np. bibliotekę, pocztę, atrakcyjny park, ogrody i place zabaw, kościół, chętnie odwiedzane zabytki, kina, miejsca koncertów i imprez masowych. Kłodzki Rynek ma przynajmniej dwa takie elementy (Ratusz, Twierdza), jednak poważnego przeprojektowania wymaga ich odpowiednie wyeksponowanie i włączenie w obieg handlowo-usługowy miasta.

19.2.5. Połączenie dworca z galerią handlową

- (jakie są trendy w tym zakresie? Jakie są możliwości (i sens) ewentualnego utworzenia takiego centrum w Kłodzku? A może właśnie należy się tego wystrzegać – i dlaczego?)

Połączenia dworców z galeriami handlowymi są dziś modne i powszechnie stosowane. Jest niezliczona liczba tego typu galerii handlowych (różnych rozmiarów) na całym świecie. By wspomnieć kilka: Hamburg – Wandelhalle, Kyoto – Porta Underground Shopping Mall, Lipsk – Promenaden Hauptbahnhof, od wielu lat działające z powodzeniem w Londynie – Victoria Place Shopping & Eating Centre, również w Londynie – St Pancras Station International oraz King’s Cross Station (po gigantycznym projekcie rewitalizacji londyńskiej dzielnicy Kings Cross), Marsylia – Gare de Marseille-Saint-Charles, Malmö – Emporia, bardzo nowoczesny mall tuż przy dworcu kolejowym, Rzym – Termini, Utrecht – Hoog Catharijne, Zurych – Europaallee Passage oraz Bahnhof Stadelhofen...

Wśród przykładów z Polski galerie przy dworcach znajdujemy w Krakowie, Katowicach, Poznaniu, Warszawie (centralnej i wschodniej oraz dwa kolejne w planach lub budowie) oraz we Wrocławiu. Jak donosiła niedawno Gazeta Wyborcza⁸¹, planowane jest wiele innych inwestycji w galerie handlowe również w małych miejscowościach – np. Kole, Koszalinie, Skarżysku-Kamiennej. W dużych miastach przepływy potencjalnych klientów szacuje się nawet na dziesiątki tysięcy dziennie⁸².

⁸¹ Bryła, E. (2015). Z pociągu do galerii. Dworce jak centra handlowe. Artykuł dostępny pod adresem: <http://wyborcza.biz/biznes/1,147749,19057741,z-pociagu-do-galerii.html>

⁸² Jedlecki, P. & Lipoński, S. (2013). Galeria handlowa z dworcem w tle. Artykuł dostępny pod adresem: http://wyborcza.pl/piatekextra/1,134661,14831791,Galeria_handlowa_z_dworcem_w_tle.html

Są także galerie łączone z dworcami PKS, m.in. we Wrocławiu (olbrzymia Wroclavia, w budowie), Myślenicach, Nowym Targu, Brodnicy i Ciechanowie (wszędzie Galerie Dekada). Galerie w małych miastach przy dworcach PKS są przy tym niewielkie. Na przykład galeria w Myślenicach ma 6,5 tys. m GLA, 35 sklepów i projektowana jest do obsługi 150 tys. klientów miesięcznie⁸³, galeria nowotarska nieco ponad 3 tys. GLA i 18 sklepów⁸⁴, lub zupełnie mała galeria w Brodnicy – nieco ponad 1,5 tys. GLA w ośmiu lokalach⁸⁵. Dwie ostatnie w zasadzie – poza nazwą – nie są galeriami handlowymi w myśl definicji obowiązujących dziś w polskim handlu⁸⁶, aczkolwiek stanowią przykłady współczesnych obiektów handlowych⁸⁷.

Czy jest sens lokalizowania takiego centrum w Kłodzku? Trudno powiedzieć. Sensowność i ewentualne powodzenie galerii dworcowych zależy w największej mierze od ruchu na konkretnym dworcu. Wobec braku danych o ruchu (przesiadkowym i docelowym) podróżnych w Kłodzku trudno powiedzieć cokolwiek o perspektywach takiej inwestycji. Wiadomo, że galerie handlowe przy dworcach lub zintegrowane z dworcami działają na pewno efektywnie wówczas, gdy ruch podróżnych jest liczony raczej w milionach, niż tysiącach ludzi rocznie – np. 35 milionów przechodniów rocznie w St. Pancras, 47 milionów rocznie w King's Cross, znacznie ponad 130 milionów na Victorii; to dziesiątki tysięcy ludzi przechodzących przez każdą z tych stacji każdego dnia w godzinach szczytu, by przytoczyć dane brytyjskie⁸⁸; Promenaden Hauptbahnhof w Lipsku to blisko 80 tysięcy podróżnych dziennie, w Hamburgu około pół miliona... dla porównania szacuje się, że z Wrocławskiego dworca korzysta 14 milionów pasażerów rocznie⁸⁹.

Patrząc tylko z perspektywy śródmieścia Kłodzka (abstrahując od potencjalnej opłacalności handlowania w galerii na kłodzkim dworcu), niewielka galeria (do 10 tys. m² GLA) przy Dworcu Kłodzko-Miasto mogłaby mieć ożywczy wpływ na trakt z Rynku do Dworca właśnie oraz na bezpośrednią okolicę i funkcjonować wobec nich komplementarnie. Z kolei galeria handlowa przy kłodzkim Dworcu Głównym PKP byłaby prawdopodobnie centrum regionalnym, teoretycznie samowystarczalnemu (jeśli Kłodzko jest istotną stacją przesiadkową lub docelową przynajmniej tysięcy ludzi dziennie) i niejako zewnętrznym wobec Kłodzka, bez istotnego wpływu na handel śródmiejski.

---

20. ZIELEŃ W MIEŚCIE

Kłodzko jest zielonym miastem. Wpływ na to miała jego militarna historia (zielone dziś tereny dawnej twierdzy), ukształtowanie terenu (trudne do zagospodarowania strome zbocza, które pozostały terenami zieleni), przebieg Nysy Kłodzkiej (tereny zalewowe) i rozległe tereny ogrodów działkowych na obrzeżach miasta. Dominującymi w Kłodzku typami terenów zielonych są ogrody działkowe, lasy, parki miejskie, zielone tereny rekreacyjno - sportowe (camping, ośrodek sportowy, park rozrywki), międzywala i bulwary oraz cmentarz. W granicach administracyjnych miasta występują także tereny

---

⁸³ Za: MiastoInfo (2015). Galeria Myślenicka prawie gotowa. Artykuł dostępny pod adresem: <http://miasto-info.pl/myslenice/10654,galeria-myslenicka-prawie-gotowa-otwarcie-28-listopada.html>

⁸⁴ Za: PropertyNews (2014). Dekada Nowy Targ szykuje się na przyjęcie pierwszych klientów. Artykuł dostępny pod adresem: <http://www.propertynews.pl/centra-handlowe/dekada-nowy-targ-szykuje-sie-na-przyjecie-pierwszych-klientow,24677.html>

⁸⁵ Za: Urbanity.pl (2014). W Brodnicy rozpoczęła się realizacja Galerii Dekada. Artykuł dostępny pod adresem:

<http://www.urbanity.pl/kujawsko-pomorskie/brodnicki/brodnica/w-brodnicy-ruszyla-budowa-centrum-handlowego-dekada,w11499>

⁸⁶ Definicja Międzynarodowej Rady Centrów Handlowych (ICSC) uznawana przez Polską Radę Centrów Handlowych stanowi, że centrum handlowe to: nieruchomość handlowa, która została zaplanowana, zbudowana oraz jest zarządzana jako jeden podmiot handlowy, składający się ze sklepów oraz części wspólnych, o minimalnej powierzchni najmu (GLA) 5000 m² oraz składający się z minimum 10 sklepów.

⁸⁷ Ledwoń, S. (2008). Wpływ współczesnych obiektów handlowych na strukturę śródmieścia (*praca doktorska*). Politechnika Gdańska, Gdańsk.

⁸⁸ Materiały NetworkRail (Footfall Breakdown for each Station) dostępne na stronach www.networkrail.co.uk

⁸⁹ Za: Koziół, M. (2013) PKP będzie liczyć pasażerów na wrocławskim Dworcu Głównym. Artykuł dostępny pod adresem: <http://wroclaw.naszemiasto.pl/artukul/pkp-bedzie-liczyc-pasazerow-na-wroclawskim-dworcu-glownym,1950959,art,t,id,tm.html>

otwarte – pola, łąki, nieużytki. Większość terenów zielonych zlokalizowana jest na obrzeżach obszaru zurbanizowanego Kłodzka. Z tego schematu wyłamuje się zieleń stanowiąca przedpole twierdzy i jej przedłużenie w kierunku południowym, ograniczające stare miasto Kłodzka od strony zachodniej (Parki Traugutta i Przyjaciół Wojsk Górskich). Słabo wykorzystanym potencjałem Kłodzka jest pas terenów zielonych ciągnących się wzdłuż Nysy Kłodzkiej i kanałem Młynówki. W południowej części miasta po wałach przebiegają co prawda ścieżki spacerowe, a oba brzegi spinają kładki piesze, ale infrastruktura rekreacyjna w tym pasie jest skromna. W rejonie ulicy Kościuszki ciągłość terenów zielonych ulega przerwaniu, a zagospodarowanie rekreacyjne nie ma kontynuacji na północ od starego miasta. Terenem zielonym świadomie otwartym w kierunku wody (Młynówki) jest rejon Parku Sybiraków.

20.1. Obszary zieleni w mieście

20.1.1. Parki

- Jest ich dziesięć, w większości są pozostałością plantów miejskich⁹⁰:
- park im. Romualda Traugutta – zwany również „Parkiem Strażackim”. Znajduje się w zachodniej części Starówki. Znajduje się w nim mała pijalnia wód mineralnych i fontanna.
- park Esperanto – niewielki park położony nieopodal Starostwa Powiatowego w Kłodzku, pełni rolę skweru.
- park Sybiraków – niewielki park położony pomiędzy bezpośrednim otoczeniem Rynku a kanałem Młynówki, z pomnikiem Żołnierza Polskiego.
- park Przyjaciół Wojsk Górskich – zwany też „Parkiem Młodzieży” – teren zielony, położony na terenie osiedla Kruczkowskiego.
- park im. św. Wojciecha - graniczący z Twierdzą Kłodzką skwer.
- park Przyjaźni – park położony nieopodal PKS, u zbiegu ulic Kościuszki i Malczewskiego.
- park przy ul. Noworudzkiej – rozległy teren zadrzewiony utworzony na przedpolu Twierdzy Kłodzkiej.
- park przy ul. Malczewskiego – niewielki skwer u zbiegu ulic Malczewskiego i Dunikowskiego.
- park przy ul. Kusocińskiego (zwany też Parkiem Nad Wodospadem) – de facto zielony deptak.
- park Kruczkowskiego – teren zielony w przestrzeni międzyblokowej z placem zabaw, fontanną i mini zoo.

Do parków można też zaliczyć Minieuroland – komercyjny park rozrywki położony w oddaleniu od terenów zabudowy, ze starannie urządzonej zielenią towarzyszącą innym funkcjom.

Kłodzkie parki są niewielkie, łącznie zajmują 25,1 ha⁹¹ (dla porównania największy wrocławski Park Szczytnicki zajmuje ok. 100 ha⁹²). Można więc powiedzieć, że większość kłodzkich parków to *de facto* skwery miejskie, zlokalizowane na terenach nie przeznaczonych do zabudowy, takich jak dawne cmentarze i miejsca po fortyfikacjach miejskich. Przypominają one zielone trakty piesze, są często pozbawione infrastruktury parkowej. Pełnią również funkcje okolicznościowe, służąc jako miejsca obchodów świąt państwowych (Park Sybiraków).

20.1.2. Ogrody działkowe

---

⁹⁰ UM Kłodzko.

⁹¹ Dane Bazy danych Regionalnych GUS dla miasta Kłodzka na 1996 rok

⁹² http://www.wroclaw.pl/park_szczytnicki_z_ogrodem_japonskim.dhtml

Są ważnym elementem zieleni miejskiej. Ich powierzchnia w mieście jest prawie cztery razy większa niż parków i wynosi 98,929 ha, z czego 92,775 ha to grunty należące do Polskiego Związku Działkowców z/s w Warszawie⁹³. Pozostałe 6,154 ha to grunty należące do Agencji Mienia Wojskowego w Warszawie, Oddział Terenowy Biura Agencji Mienia Wojskowego we Wrocławiu.

Ogrody należące do PZD (ulica i nazwa ogrodu):

- Noworudzka i Nowy Świat (klin) - Ogród „Kolejarz”
- Św. Wojciecha i Noworudzka (klin) - Ogród „Nowy Świat”
- Noworudzka i Dusznicka - Ogród „Odrodzenie” i „Światowid”
- Dusznicka i T. Kościuszki - Ogród „Zwycięstwo”
- Objazdowa, Łąkowa i J. Korczaka - Ogród „Perła”
- Jaskółcza i Jasna (zaplecze ul. S. Wyspiańskiego) – Ogród „Łączność”
- Ostatnia (zaplecze ul. Mariańskiej) – Ogród „Ślązak”
- M. Reja – Ogród „Kolejarz”
- Sienkiewicza i Z. Nałkowskiej oraz Walecznych i H. Kołłątaja – Ogród „Zgoda”
- zaplecze ulic S. Żeromskiego i A. Mickiewicza – Ogród „Westerplatte”
- I. Krasieńskiego Ogrody „Szafran”.

Ogrody na terenach wojskowych nazwy nie mają.

Ogródki działkowe w Kłodzku są w większości zadbane, służą indywidualnej rekreacji, mają też ważną funkcję retencyjną, przyrodniczą (ostoja wielu organizmów) oraz klimatotwórczą. Atutem jest ich łatwa dostępność (graniczą z osiedlami mieszkaniowymi).

Ustawa z 2014 roku reguluje sytuację prawną ogrodów działkowych. Możliwość ingerowania w ich funkcjonowanie i przekształcanie przez samorząd jest ograniczona. Przeciwnicy ogródków zarzucają ich właścicielom zawłaszczanie przestrzeni publicznej i wykorzystywanie jej do wyłącznie własnych celów. Zwolennicy ogrodów podkreślają ich funkcje społeczne i przyrodnicze oraz aspekt ekonomiczny i zdrowotny prowadzonych tam upraw. Jednak proporcje w funkcjonowaniu ogrodów jako ogólnodostępnych terenów zieleni miejskiej, a ogrodzonych działek dostępnych pojedynczym osobom są wyraźnie zaburzone. W ramach kompleksów ogrodów nie wydzielono prawie żadnych obszarów dostępnych publicznie, które mogłyby stanowić atrakcyjną ofertę dla mieszkańców nie posiadających własnego ogródka. Dostęp do tej istotnej części terenów zielonych miasta jest więc mocno ograniczony i nie należy ich traktować jak pełnowartościowej oferty publicznej na równi z parkami. W Kłodzku należałoby więc znaleźć „złoty środek” pomiędzy publiczną przestrzenią rekreacyjną a indywidualnymi ogrodami działkowymi. Obie formy zieleni są niezbędne w mieście. Tym bardziej, że w Kłodzku brakuje dużego, trawiastego terenu, gdzie mieszkańcy w bezpieczny sposób mogliby spędzać czas grillując, grając w piłkę nożną, siatkówkę czy spacerując z dziećmi. Obecne parki i skwery nie zapewniają tej ważnej społecznie funkcji. Porównując areały zajmowane przez parki i ogrody działkowe warto rozważyć, czy takiego terenu nie dałoby się wygospodarować scalając nieużywane ogrody działkowe lub przenosząc część ogrodów dalej od centrum miasta. Nie powinno się jednak dążyć do likwidacji ogrodów działkowych w Kłodzku.

20.1.3. Zieleń „przypadkowa”

W Polsce szczególnym szacunkiem darzymy zieleń, bez względu na jej formę, gatunek rośliny czy nawet bezpieczeństwo. Dlatego tak często pojawiają się tabliczki uniemożliwiające korzystanie z zieleni: „nie deptać trawników”, sadzone są gatunki szybko rosnące, jak pyłaca i łamliwa topola czy obca gatunkowo, afrykańska akacja. Nasadzenia są często przypadkowe, zaś wybujała roślinność, będąca efektem zaniedbań, traktowana jest jako wartość, bez względu na to, czy powinna się

---

⁹³ UM Kłodzko

w danym miejscu znajdować. Dlatego istotne jest, żeby roślinność w Kłodzku była świadomie kształtowana i dodawała miastu uroku. Czasem *odkrzaczenie* daje znakomite efekty.

20.2. Zieleń w ujęciu przestrzennym

Załączona mapa (Ryc. 1) przedstawia lokalizację głównych terenów zieleni z podziałem na główne jej typy. Zaznaczono na niej również istotne ciągi komunikacyjne umożliwiające poruszanie się pomiędzy obszarami zieleni (niektóre z nich wymagają podniesienia standardu przestrzeni i wyposażenia w małą architekturę). Czerwonymi okręgami zaznaczono miejsca wymagające interwencji w celu udroźnienia ciągłości terenów zieleni (np. brak przejścia przez jezdnię, kładki nad Nysą Kłodzką itp.). Czerwonym okręgiem z literą „A” zaznaczono miejsca, które mają potencjał do zorganizowania w nich atraktorów istotnych dla korzystających z terenów zieleni (punkty „przyciągające” ruch, stanowiące pośredni lub bezpośredni cel podróży).

20.2.1. Zielony pierścień

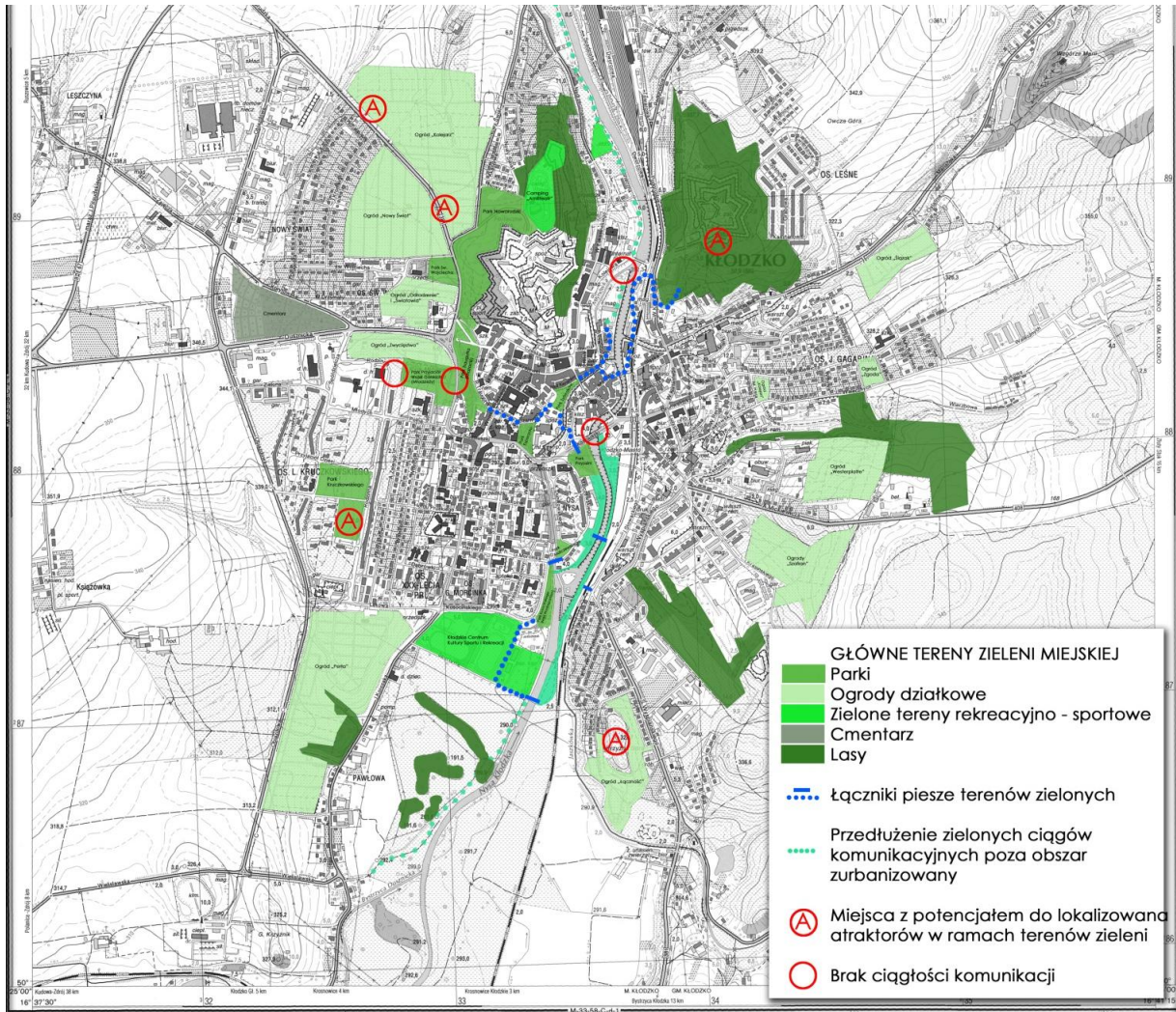
Warto zauważyć, że tereny zielone układają się w charakterystyczny okrąg ograniczający tereny zurbanizowane od zewnętrznej strony. W przypadku rozwoju terytorialnego miasta może to stanowić w przyszłości barierę, która wpłynie na tzw. „rozlewanie się” zabudowy – nowe osiedla będą musiały powstawać za pasem terenów zielonych, co w efekcie zwiększa koszty funkcjonowania miasta. Taki układ głównych terenów zielonych można jednak potraktować również jako szansę i stopniowo łączyć je ze sobą ciągami komunikacji pieszej i rowerowej w celu wykreowania zielonego pierścienia terenów rekreacyjnych wokół miasta. Wartość zieleni połączonej w spójny system jest bowiem znacznie wyższa (z punktu widzenia odbioru społecznego jak i wartości środowiskowej) niż odseparowanych od siebie parków i skwerów.

20.2.2. Zielone panoramy

To, co stanowi o wyjątkowości zieleni w Kłodzku ma związek z urozmaiconym ukształtowaniem terenu. Turystów do miasta przyciąga słynny widok z twierdzy, stanowiący wizytówkę Kłodzka (panorama miasta z górami w tle). Wokół twierdzy roztaczają się tereny parków, stanowiące niegdyś strome przedpola bastionów. Zupełnie niewykorzystanym terenem zielonym pozostaje Fort Owcza Góra. Specyfiką Kłodzka są również osie widokowe, które zamykają ściany lasów z górami. Połączenie wielkomiejskiej obudowy ulic z ich zielonymi zamknięciami, to walor miasta, szczególnie interesujący w nizinnym kraju, jakim jest Polska.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Ryc. 75. Diagnoza zieleni w Kłodzku w ujęciu przestrzennym.

21. ZRÓWNOWAŻONY I PROINWESTYCYJNY BUDŻET JAKO ELEMENT TRWAŁEGO ROZWOJU GMINY

Budżet jednostki samorządu terytorialnego jest podstawowym narzędziem realizacji programowanych polityk gminnych w obrębie jej granic administracyjnych. Uchwalone przez Radę i wydatkowane przez przedstawiciela władzy wykonawczej (wójta, burmistrza lub prezydenta miasta) środki powinny zapewniać finansowanie trzech podstawowych funkcji:

- 1) administracyjno/władczej, tzn. zabezpieczać podstawowy ład prawny, społeczny i przestrzenny,
- 2) realizacji usług komunalnych,
- 3) rozwojowej, tzn. zapewniać finansowanie działań podnoszących poziom życia mieszkańców.

Badając wykonanie zapisanych w budżecie prognoz możemy nie tylko wnioskować o sprawności administracji gminnej. Zmiany w strukturze dochodów na przełomie kolejnych lat mogą być traktowane jako wskaźniki koniunktury oraz poziomu zamożności mieszkańców. Zakłada się, że uchwała budżetowa nie jest *stricte* autonomicznym przejawem woli politycznej, powinna być zakorzeniona w realiach gospodarczych. Zatem przy ocenie finansów gminy powinniśmy wziąć pod uwagę kontekst.

W przypadku budowania niniejszego dokumentu strategii kluczowe będzie odniesienie prognoz do aktualnej sytuacji geopolitycznej i gospodarczej Polski i Unii Europejskiej. Kluczowe mogą więc być następujące zdarzenia:

- ostatnia transza funduszy z Unii Europejskiej do 2020 r.,
- wyjście Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej, możliwości zachwiania gospodarki UE, a w dalszej kolejności rozpad (wg niektórych),
- dalsze skutki kryzysu roku 2008+ (czy rzeczywiście możemy już mówić o końcu kryzysu?, czy łagodny jego przebieg w krajach, takich jak Polska nie stanowi jedynie przesunięcia wybuchu zagrożenia w czasie?),
- fale uchodźców z Azji i Płn. Afryki oraz rozszerzający się zasięg ucieczki migrantów, w tym przez kraje Europy środkowo-wschodniej,
- poważne zmiany prawne i destabilizacja gospodarcza w Polsce (prawdopodobna).

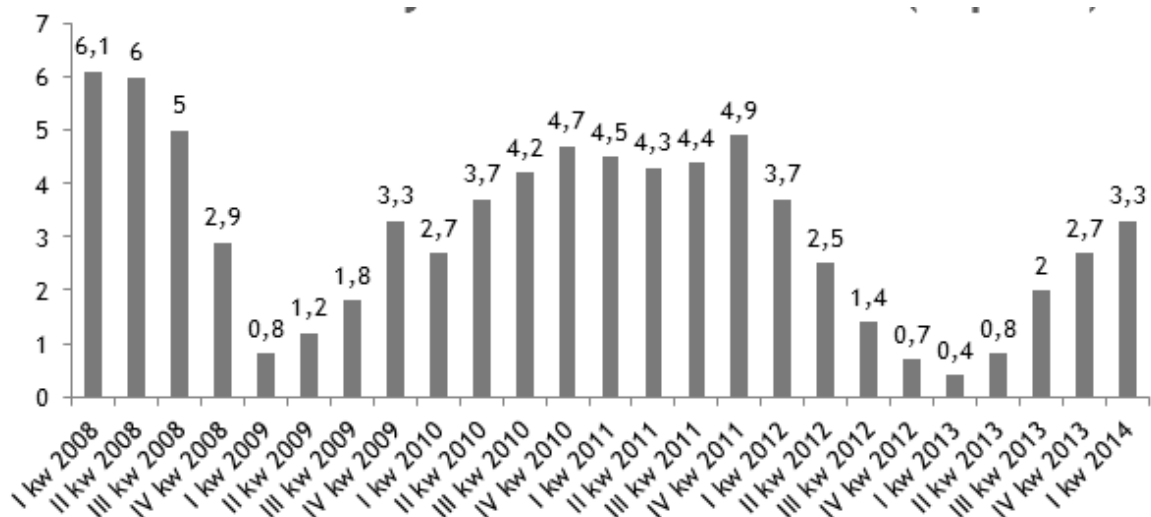
Według Raportu o Gospodarce⁹⁴ Polska przeżywała okres największej dynamiki wzrostu w 2007 r., kiedy zanotowano wzrost PKB o 6,8 proc. Począwszy od pierwszego kwartału 2009 r. notowano wyraźny spadek dynamiki PKB (od 1,6% w 2009 r. do 3,8% w 2010 r. i ok. 4,3% w 2011 r.). W tym samym czasie gospodarki państw należących do UE skurczyły się o -4,1 proc. w 2009 r., a w kolejnych wzrost wynosił zaledwie 1,9 proc. i 1,6 proc. PKB kolejno w 2010 i 2011 r.⁹⁵ Ostatni okres, tj. od I kwartału 2013 r. poziom wartości PKB znów rośnie.

---

⁹⁴ Dostępny na stronie Ministerstwa Gospodarki oficjalny dokument będący syntetyczną diagnozą stanu gospodarki w roku poprzedzającym publikację, wydawany jest corocznie. www.mg.gov.pl.

⁹⁵ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ee.html>

Ryc. 76. Roczna dynamika PKB w Polsce w latach 2008-2014.

Źródło: <http://www.money.pl/gospodarka/>

Procesy te w sposób oczywisty wpływają na sektor finansów publicznych, w tym na budżety jednostek samorządu terytorialnego. Należy pamiętać, że okres spowolnienia nałożył się jednocześnie na okres olbrzymiego boomu inwestycyjnego w Polsce spowodowanego w dużej mierze napływem funduszy UE. Przyjęty mechanizm wydatkowania tych środków wymusza na samorządach zaciąganie kredytów na realizację inwestycji, co w połączeniu ze spadkiem lub spowolnieniem wzrostu dochodów powoduje wzrost relacji dług/dochody. Osobną kwestią pozostaje sprawa efektywności ekonomicznej takich inwestycji: ile z nich przyczyni się do rozwoju gospodarczego w przyszłości? Które z nich nie tylko przyniosą wpływy rekompensujące koszty długu, ale staną się trwałą bazą przyrostu bogactwa?

Optymistyczną prognozą wobec tych obaw okazuje się znalezienie się w drugiej fazie finansowania środków z funduszy unijnych (na lata 2014-2020) w czasie dynamicznego wzrostu PKB, jaki mam miejsce od początku roku 2013. Fakt ten może stanowić istotną pomoc w zbilansowaniu budżetu przychodów i wydatków gminy.

Niemniej jednak w dalszym ciągu należy mieć na uwadze różne formy partnerstwa publiczno-prywatnego czy leasing nieruchomości. Zwłaszcza, że pozyskanie takich środków do budżetu pozwala na podniesie dochodów własnych gminy bez konieczności podnoszenia opłat i podatków, co z kolei mogłoby negatywnie wpłynąć na poziom życia mieszkańców oraz atrakcyjność inwestycyjną. Kwestie te zostaną omówione szerzej w dalszej części rozdziału.

21.1. Ogólna charakterystyka budżetu

Tab. 15. Bilans struktury dochodów i wydatków w gm. miejskiej Kłodzko w latach 2003-2015 [w mln zł].

	2003	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
dochody	38,37	66,89	66,49	76,43	84,3	83,05	78,29	85,15	81,83
wydatki	38,9	68,22	83,9	92,87	84,82	75,38	78,39	78,58	80,46
różnica	-0,53	-1,33	-17,41	-16,44	-0,52	7,67	-0,1	6,57	1,37

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu za kolejne lata 2003-2014.

Od ponad 10 lat budżet Kłodzka charakteryzuje umiarkowana, względnie stabilna stopa wzrostu wpływu dochodów. Najlepszy okres w tym względzie odnotowano w roku 2014, wcześniej w latach 2011-2012. Zeszłoroczna stopa wzrostu dochodów była co prawda niższa, niemniej nadal umożliwiła zachowanie dodatniego salda struktury budżetowej.

Wydatki Kłodzka charakteryzuje większa dynamika, na co mają wpływ okresy finansowania ze środków UE (I. 2007-2013, II. 2014-2020). I tak do roku 2010 (szczytowy okres wydatkowania

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

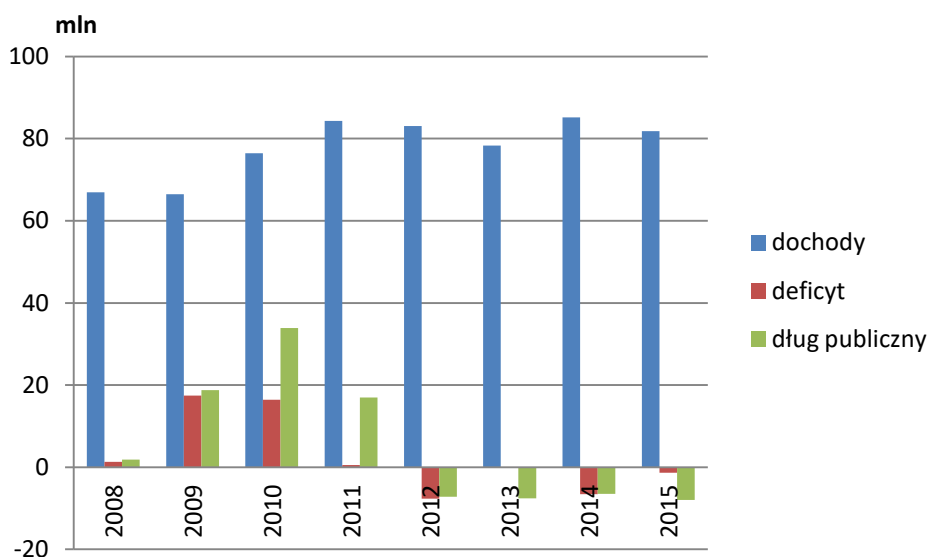
funduszy I tranzy) wydatki gminy wzrastały, a kolejno malały do roku 2012. Od roku 2013 struktura wydatków znów rośnie. Istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że do trwania programów unijnych, struktura wydatków będzie miała podobny przebieg, a więc powinna wzrastać do roku 2017.

Duży wzrost dochodów pomiędzy 2009 a 2010 r. związany jest w dużej mierze ze zwiększeniem, licząc rok do roku, pozyskanych środków strukturalnych UE o prawie 380 proc., bliżej sytuacja ta zostanie omówiona w części poświęconej strukturze dochodów. Warto jednak jeszcze raz podkreślić zasadność tezy o roli, jaką pełni pozyskiwanie funduszy zewnętrznych, w tym tych pochodzących z UE, w kształtowaniu dochodów gminy.

Odniesienie poziomu budżetu, jaki kształtuje się w ostatnich pięciu latach, do 2003 r., czyli ostatniego roku przed akcesją Polski do Unii Europejskiej, ukazuje nam, że w ciągu niespełna dziesięciu lat zarówno strona wydatkowa, jak i dochodowa wzrosła o ponad 100 proc.⁹⁶ Można to uznać za znaczący sukces, szczególnie biorąc pod uwagę pogarszające się warunki gospodarcze. Ważna jest stabilizacja poziomu dochodów. Jakkolwiek pewien niepokój może budzić spadek dynamiki wzrostu planowany po okresie zakończenia wydatkowania środków unijnych. Tak jak miało to miejsce w okresie 2012-2013, tak też może się stać po roku 2020. Warto zastanowić się też czy nie był to efekt kolejnej fali kryzysu gospodarczego, którego skutki były odczuwane w latach 2011-2012. Odpowiedź na to pytanie przyniesie jednak dopiero weryfikacja fluktuacji wpływów do budżetu po roku 2020. W chwili obecnej można jedynie przygotować się na wypadek pojawienia się takiej sytuacji i odpowiednio zaplanować zmniejszenie wydatków na rok 2019-2021 celem niwelacji efektów fluktuacji rynkowych.

Poniższy wykres pokaże nam jak kształtował się poziom deficytu oraz długu miasta w odniesieniu do realizowanych w poszczególnych latach dochodów.

Ryc. 77. Kształtowanie się poziomu deficytu i długu miasta w odniesieniu do uzyskanych przychodów.

Źródło: opracowanie M. Mayer na podstawie sprawozdań Burmistrza z wykonania budżetu.

W odpowiednich latach poziom deficytu i długu Miasta Kłodzka kształtował się jak w tabeli poniżej.

⁹⁶Wyjątek stanowi prognoza zawarta w planie budżetu na rok 2012, która realizując politykę średniookresowego zmniejszenia zadłużenia

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Tab. 16. Struktura deficytu budżetu gminy miejskiej Kłodzko [w mln zł].

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Deficyt	1.33	17.41	16.44	0.52	-7.67	0.1	-6.57	-1.37

Źródło: Opracowanie M Mayer na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu.

Można śmiało stwierdzić, że dług i deficyt miasta, a co za tym idzie wydatki budżetu znajdują się pod kontrolą władz Kłodzka. Warto docenić wysiłek zmierzający do ograniczenia deficytu oraz obniżenia poziomu zadłużenia gminy. Przy wydatkowaniu funduszy z programów UE perspektywy budżetowej na lata 2014- 2020 należy mieć na uwadze bilansowanie obecnego stanu budżetu i odpowiednie zarządzanie bufora związanego z obniżką zadłużenia, z przeznaczeniem w/w środków na projekty prorozwojowe oraz takie, które miałyby na celu rozbudowę bazy podatkowej gminy.

Przyglądając się realizacji budżetu gminy w poszczególnych latach pewien niepokój może budzić niezadowolający poziom wykonania zapisanych w prognozach wysokości dochodów i wydatków. W poszczególnych latach układało się to w następujący sposób:

Tab. 17. Bilans wykonania dochodów i wydatków budżetu gminy miejskiej Kłodzko [w %].

	2003	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Wykonanie dochodów	98	100	80	90	91	87	101	99	82
Wykonanie wydatków	96	97	83	91	92	94	95	92	90

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu.

Problemy budżetowe gminy są złożone. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że w 2015 r. gmina nie zdecydowała się na planowane zadłużenie, co obserwujemy w obniżeniu poziomu procentowego wykonanych dochodów, co należy uznać za aspekt pozytywny przy braku określonej strategii rozwoju.

21.2. Struktura dochodów

Kształtowanie polityki dochodowej przez gminy jest mocno ograniczone i w rzeczywistości mogą one zwiększać swoje wpływy bezpośrednio poprzez sprzedaż majątku gminy lub podnoszenie opłat i podatków, co zazwyczaj wiąże się ze spadkiem atrakcyjności inwestycyjnej oraz podniesieniem kosztów życia. Dlatego kluczowe jest pozyskiwanie zewnętrznych środków, np. wszelkich funduszy UE lub projektów w ramach PPP, czy leasingu nieruchomości, które zwiększą poziom dochodów własnych.

Analizując poszczególne składowe pozycje „dochody gminy” postaramy się oprócz wniosków dotyczących *stricte* struktury samego budżetu zdiagnozować niektóre procesy i zjawiska gospodarcze zachodzące na terenie Kłodzka. Tabela poniżej zawiera podstawowe informacje dotyczące kształtowania się dochodów gminy w ciągu ostatnich pięciu lat.

Tab. 18. Struktura dochodów gminy miejskiej Kłodzko [w mln zł].

	2003	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dochody	38,37	61,62	66,46	76,43	84,3	83,05	78,29	85,15	81,83
Dochody własne	23,70	45,79	42,44	44,33	50,60	56,70	49,93	38,58	51,18
Subwencje	9,74	10,6	11,74	12,81	13,65	12,73	14,03	15,36	16,40
Dotacje ogólne	4,92	10,91	12,32	19,29	9,58	13,63	14,34	13,79	14,25

Źródło: Opracowanie Ł. Medeksza na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu.

Jak wcześniej napisaliśmy, dochody Kłodzka zwiększyły się od 2008 r. o ponad 100 proc., także dochody własne rok do roku wzrastają średnio o 10 proc., co jest dobrym wynikiem. Lata 2009 i 2010 odbiegają od średniej, zapewne było to spowodowane recesją – szczególnie w 2009 r. Jednak zarówno 2011 oraz 2012 r. odnotowują znaczną dynamikę dochodów własnych. Kolejny rok wysokie spadku

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

to rok 2015. Subwencja i dotacje ogólne zostały dodane tylko jako tło mające ukazać dynamikę dochodów własnych oraz strukturę dochodów gminy jako takich. Jako że obie wspomniane w poprzednim zdaniu kategorie dochodów nie zależą od miasta, nie będą dokładniej analizowane.

Warto za to przyrzeć się relacji dochodów własnych do dochodów ogółem. Wysoki poziom dochodów własnych w budżecie może być uznany za wskaźnik dobrej kondycji gospodarczej podmiotów działających na terenie gminy, zamożności mieszkańców oraz sprawności administracji samorządowej w pozyskiwaniu środków, szczególnie tych pochodzących ze sprzedaży nieruchomości. Oczywiście pod warunkiem, że nie mamy do czynienia po prostu z wysokim poziomem podatków i opłat lokalnych, co należy uznać za szkodliwe dla rozwoju miasta, nawet jeżeli w krótkim okresie wywrze to pozytywny wpływ na finanse.

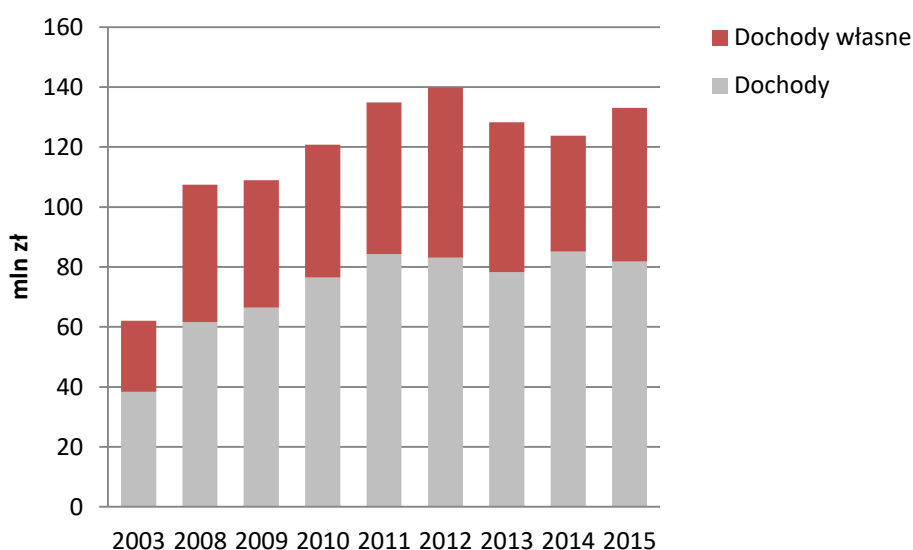
W analizowanym przez nas okresie, w podziale na poszczególne lata, udział dochodów własnych w dochodach budżetu Kłodzka w ogóle przedstawiał się następująco:

	2003	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
udział [%]	62	74	64	58	60	68	64	45	63

Za satysfakcjonujące należy uznać wyniki tych lat, gdy wskaźnik wynosi powyżej 65%. Docelowo zaś władze Kłodzka powinny dążyć do poziomu 70-75%. Taka struktura dochodów będzie dobrym kapitałem i bodźcem prorozwojowym, jednocześnie wymusi wzrost efektywności w zarządzaniu majątkiem gminnym.

Na wykresie poniżej zilustrowaliśmy stosunek dochodów do dochodów własnych w poszczególnych analizowanych przez nas latach w mln złotych.

Ryc. 78. Struktura dochodów gminy miejskiej Kłodzko w latach 2003-2015 [w mln zł].

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu.

21.3. Struktura wydatków

Dobrze zaplanowany budżet to taki, który poprzez swoje zapisy realizuje politykę prorozwojową. Rozumiemy przez to taką strukturę wydatków, w ramach której rokrocznie przeznaczają się na wydatki inwestycyjne co najmniej 20% wydatków ogółem. Budżet taki można nazwać inwestycyjnym, przyjmując, że realizowane projekty będą racjonalne i efektywne ekonomicznie. Takie proinwestycyjne programowanie budżetu jest szczególnie ważne w okresach dekonunktury, kiedy sektor prywatny traci swoje możliwości inwestycyjne, istotne jest wtedy, aby to m.in. samorządy gminne przejęły na siebie to zadanie. W wielu przypadkach okazuje się, że jest

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

to znaczny, a czasem jedyny bodziec stymulujący procesy gospodarcze na danym terenie. Oczywiście w takich przypadkach należy z jeszcze większą uwagą niż zwykle analizować każdorazowo zasadność ekonomiczną realizowanego projektu. Strukturę wydatków w poszczególnych latach przedstawia tabela poniżej.

Tab. 19. Struktura wydatków budżetu gminy miejskiej Kłodzko na przestrzeni lat 2008-2015.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Wydatki	68,22	83,9	92,88	84,82	75,39	78,39	78,59	80,46
Wydatki bieżące	61,3	68,31	70,25	69,53	69,07	71,67	74,82	75,58
Wydatki majątkowe	6,92	15,59	22,62	15,29	6,32	6,27	3,69	6,64

Źródło: Opracowanie M. Mayer na podstawie danych z *Raportów o stanie miasta* za lata 2008-2015.

Nawet z pobieżnej analizy wynika, że poziom inwestycji w gminie nie jest satysfakcjonujący. Dlaczego tak się dzieje? Być może jest to świadoma polityka władz. Jakkolwiek trzeba zdawać sobie sprawę, że mając do dyspozycji środki pochodzące z UE niewykorzystywanie ich na maksymalnym możliwym poziomie jest skazywaniem się na dryf rozwojowy w następnych latach. Niski poziom nakładów inwestycyjnych jest jak na razie największym mankamentem polityki finansowej prowadzonej przez władze Kłodzka. Wskazane byłoby podjąć wysiłek celem wykorzystania środków, jakie na pewno uwolnią się pod koniec obecnego okresu programowania oraz już teraz przygotować się do intensywnego pozyskiwania środków w latach 2014–2020.

21.4. Podsumowanie

W latach 2005-2015 można obserwować wzrost dochodów budżetu miasta o ok. 76% z 46.365.782 zł do 81.828.496,63 zł W analizowanym okresie wzrosły również dochody własne gminy (o ok. 79%).

W 2015 r. dochody własne stanowił 62,5% ogółu dochodów Gminy. Warto podkreślić, że w stosunku do 2005 r. udział dochodów własnych w strukturze dochodów wzrósł o 0,5 punktu procentowego (wówczas wynosił on 61,7%).

Wśród dochodów własnych gminy w 2015 r. dominowały dochody z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych (37,1%) oraz z tytułu podatku od nieruchomości 26,2%.

W latach 2005-2015 wzrosły także dochody z tytułu subwencji oraz dotacji celowych (odpowiednio o 83 i 62%).

Analizę wydatków budżetu gminy przeprowadzono w latach 2008-2015. W okresie tym wydatki wzrosły o ok. 18% z 68.221.279,82 zł do 80.460.619,23 zł. Niestety w analizowanym czasie wydatki majątkowe uległy zmniejszeniu (o 4%), natomiast wzrosły wydatki (o 18%) związane z obsługą zadłużenia.

Wprawdzie w latach 2014-2015 w budżecie Gminy odnotowano nadwyżkę (odpowiednio ok. 7,6 mln. zł i 1,4 mln. zł), to jednak na aktualną sytuację finansową Miasta rzutują wcześniejsze lata, w których to dominował deficyt. W rekordowym 2007 r. wyniósł on przeszło 17 mln. zł.

W rezultacie miasto boryka się z problemem zadłużenia. Na koniec 2015 r. wyniosło ono ponad 31 mln. zł. (a uwzględniając leasing zwrotny nieruchomości ponad 38,6 mln. zł). Faktem jest, że poziom zadłużenia w stosunku do 2008 r. wzrósł o 75%, jednak widoczne są pewne pozytywne zmiany takie jak spadek zadłużenia w 2014 i 2015 r.

Z prognoz przedstawionych przez Gminę wynika, że w latach 2016-2025 powinna nastąpić względna stabilizacja wydatków Gminy, co w połączeniu ze wzrostem dochodów powinno doprowadzić do redukcji zadłużenia.

SPIS RYCIN

Ryc. 1. Kierunki działań polityki przestrzennej w ramach mechanizmu terytorialnego równoważenia rozwoju.	11
Ryc. 2. Gmina miejska Kłodzko na tle układu administracyjnego powiatu kłodzkiego.	16
Ryc. 3. Liczba ludności miast powyżej 20 tys. mieszkańców woj. dolnośląskiego, stan na rok 2015.	17
Ryc. 4. Liczba mieszkańców powiatów woj. dolnośląskiego, stan na rok 2014.	18
Ryc. 5. Gęstość zaludnienia największych miast Ziemi Kłodzkiej.	19
Ryc. 6. Liczba ludności w mieście Kłodzko na przestrzeni wieków (zarys przeobrażeń).	20
Ryc. 7. Zmiany liczby ludności w Kłodzku w latach 1995-2015.	20
Ryc. 8. Struktura ludności Kłodzka wg wieku i płci w roku 2015.	21
Ryc. 9. Liczba ludności Kłodzka i jego strefy podmiejskiej w latach 1995-2013 wg ekonomicznych grup wieku.	22
Ryc. 10. Zmiany liczby ludności Kłodzka i jego strefy podmiejskiej w latach 1995-2013 w stosunku do maksymalnego poziomu zaludnienia.	23
Ryc. 11. Mieszkania oddane do użytku w Kłodzku i jego strefie podmiejskiej w latach 2005-2013	23
Ryc. 12. Mieszkania oddane do użytku w Kłodzku i jego strefie podmiejskiej w latach 2008-2012.	24
Ryc. 13. Zmiany liczby ludności w Kłodzku i jego strefie podmiejskiej.	25
Ryc. 14. Zasób gmin powiatu kłodzkiego w grunty komunalne w roku 2014.	26
Ryc. 15. Grunty komunalne w gm. miejskiej Kłodzko w latach 2008-2014.	27
Ryc. 16. Zasób budynków gminnych w powiatach woj. dolnośląskiego, stan na rok 2013.	27
Ryc. 17. Struktura wieku zabudowy mieszkalnej własności lub współwłasności gm. Kłodzku, stan na rok 2014.	29
Ryc. 18. Lokalizacja złóż w gminie miejskiej Kłodzko oraz jego sąsiedztwie	30
Ryc. 19. Główne ujęcia wód podziemnych i powierzchniowych w strefie wokół miasta Kłodzko.	32
Ryc. 20. Obszary zagrożone podtopieniami na tle granic administracyjnych miasta Kłodzko (mapa orientacyjna).	33
Ryc. 21. Rozkład stężeń 24-godzinnych dwutlenku siarki na terenie woj. dolnośląskiego na podstawie wyników modelowania jakości powietrza, stan na rok 2014.	34
Ryc. 22. Większe źródła energii cieplnej i energetycznej w woj. dolnośląskim.	38
Ryc. 23. Regiony gospodarki odpadami w obszarze południowym woj. dolnośląskiego.	40
Ryc. 24. Fragment mapy "Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych na sieci dróg krajowych i wojewódzkich w 2015 roku" GDDKiA, opr. Transporojekt Warszawa.	42
Ryc. 25. Obsługa miasta komunikacją publiczną.	47
Ryc. 26. Główne potoki ruchu pasażerskiego do Kłodzka (rysunek poglądowy).	48
Ryc. 27. Udział dojeżdżających do pracy w liczbie zatrudnionych wg powiatów w roku 2011.	51
Ryc. 28. Pomiar jakości sygnału wszystkich operatorów sieci komórkowych w technologii GSM, UMTS i LTE, stan na rok 2016.	52

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Ryc. 29. Zasięg jednego z największych operatorów sieci komórkowych dla ofert głosowych na obszarze Kotliny Kłodzkiej, stan na 06.2016 r.	52
Ryc. 30. Zasięg oferty internetowej jednej jednego z największych dystrybutorów internetu dla obszaru Kotliny Kłodzkiej, stan na 06.2016 r.	53
Ryc. 31. Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne dla dzieci, stan na 2015 r.	54
Ryc. 32. Zatrudnienie generowane przez przedsiębiorstwa w obszarze WSSE „Invest Park” w Kłodzku w latach 200-2006.	61
Ryc. 33. Udział pracujących w firmach strefy WSSE w ogólnej liczbie pracujących w Kłodzku w latach 2000-2006	61
Ryc. 34. Łóżka szpitalne w powiatach woj. dolnośląskiego na 10 000 mieszkańców, stan na rok 2015.	67
Ryc. 35. Liczba pielęgniarek w pow. kłodzkim w latach 2006-2011 i 2013-2014.	67
Ryc. 36. Wskaźnik liczby aptek w stosunku do populacji jednostki w latach 2002-2015.	68
Ryc. 37. Wskaźnik liczby aptek w stosunku do populacji powiatów woj. dolnośląskiego, stan na rok 2015.	68
Ryc. 38. Liczba dzieci do lat 3. w Kłodzku i powiecie w latach 2003-2015.	69
Ryc. 39. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w Kłodzku na tle regionu, w latach 2003-2015.	70
Ryc. 40. Niepełnosprawni powyżej 15 r. ż. w gminach powiatu kłodzkiego.	71
Ryc. 41. Powody przyznania pomocy społecznej rodzinom w pow. kłodzkim w roku 2014.	71
Ryc. 42. Liczba mieszkańców ośrodków pomocy społecznej ze względu na charakter niepełnosprawności, stan na 2015 r.	72
Ryc. 43. Domy pomocy społecznej w powiatach woj. dolnośląskiego, stan na rok 2015.	72
Ryc. 44. Zmiany liczby miejsc w przedszkolach miasta Kłodzko na tle zmian liczby podopiecznych w latach 1995-2014.	75
Ryc. 45. Wskaźnik dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat.	75
Ryc. 46. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w powiatach woj. dolnośląskiego, stan na rok 2014.	76
Ryc. 47. Liczba uczniów szkół podstawowych w gminach pow. kłodzkiego w roku 2014.	77
Ryc. 48. Zmiany w liczbie uczniów szkół podstawowych w 5 ośrodkach powiatu kłodzkiego o największej ich liczbie, w latach 1998-2014.	77
Ryc. 49. Gimnazja w gminach pow. kłodzkiego, stan n rok 2014.	78
Ryc. 50. Zmiana liczby uczniów w Kłodzku w latach 2010-2014.	79
Ryc. 51. Szkoły ponadgimnazjalne gmin powiatu kłodzkiego w roku 2014.	80
Ryc. 52. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w gminach powiatu kłodzkiego, stan na 2014 r.	80
Ryc. 53. Zmiana liczby uczniów liceów ogólnokształcących (LO) oraz techników w Kłodzku w latach 2010-2014.	81
Ryc. 54. Liczba zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym organizacji pozarządowych na dzień 1 czerwca 2016.	84
Ryc. 55. Liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 1 tys. mieszkańców w miastach powiatowych, stan 2014 r.	86
Ryc. 60. Miasta woj. dolnośląskiego o największej liczbie Romów, 2007 r.	86

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KŁODZKO 2030

Ryc. 61. Liczba bibliotek i punktów bibliotecznych w woj. dolnośląskim w roku 2014.	89
Ryc. 62. Liczba wypożyczeń na 1 czytelnika w powiatach woj. dolnośląskiego, stan na rok 2014.	90
Ryc. 63. Liczba woluminów w bibliotekach na 1000 ludności powiatów woj. dolnośląskiego, stan na rok 2014.	90
Ryc. 64. Liczba ludności przypadająca na 1 bibliotekę powiatów woj. dolnośląskiego, stan na rok 2014.	91
Ryc. 65. Liczba osób przypadających na 1 bibliotekę w gminach pow. kłodzkiego, stan na 2014 r.	91
Ryc. 66. Liczba woluminów w bibliotekach na 1000 mieszkańców gmin pow. kłodzkiego, stan na 2014 r.	92
Ryc. 67. Liczba czytelników na 1000 mieszkańców gmin pow. kłodzkiego, stan na 2014 r.	92
Ryc. 68. Liczba imprez w latach 2003-2015 organizowanych w ciągu roku w 4 najbardziej aktywnych gminach pow. kłodzkiego.	94
Ryc. 69. Liczba imprez organizowanych w ciągu 2015 r. w gminach powiatu kłodzkiego.	94
Ryc. 70. Liczba uczestników imprez w ciągu roku w gminach pow. kłodzkiego (2015 r.)	95
Ryc. 71. Liczba ludności na 1 miejsce w kinach stałych w powiatach woj. dolnośląskiego w roku 2015.	96
Ryc. 72. Liczba widzów kinowych w stosunku do liczby mieszkańców miast powiatowych, stan na rok 2012	96
Ryc. 73. Ocena potencjału turystycznego obszarów turystycznych w Kłodzku.	102
Ryc. 74. Zmiany liczby członków klubów sportowych w wybranych miastach pow. kłodzkiego w latach 2008-2014.	104
Ryc. 75. Udział ćwiczących w stosunku do liczby członków w klubach sportowych Kłodzka w latach 2008-2014.	105
Ryc. 76. Liczebność członków klubów sportowych w powiatach woj. dolnośląskiego, 2014 r.	108
Ryc. 77. Liczba klubów sportowych w powiatach woj. dolnośląskiego (z pominięciem m. Wrocławia), 2014 r.	108
Ryc. 78. Miasta z największą liczbą klubów sportowych pow. kłodzkiego	109
Ryc. 79. Diagnoza zieleni w Kłodzku w ujęciu przestrzennym.	117
Ryc. 80. Roczna dynamika PKB w Polsce w latach 2008-2014.	119
Ryc. 81. Kształtowanie się poziomu deficytu i długu miasta w odniesieniu do uzyskanych przychodów.	120
Ryc. 82. Struktura dochodów gminy miejskiej Kłodzko w latach 2003-2015 [w mln zł].	122

SPIS TABEL

Tab. 1. Uśredniony ruch drogowy na drogach krajowych i wojewódzkich w Polsce, wg pomiarów generalnych w poj./dobę	42
Tab. 2. Uśredniony ruch drogowy na drogach krajowych i wojewódzkich w województwie dolnośląskim wg pomiarów generalnych w poj./dobę.	42
Tab. 3. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.	55
Tab. 4. Pracujący na 1000 ludności.	56
Tab. 5. Podmioty gospodarcze – sektor prywatny.	58
Tab. 6. Podmioty według sektorów.	58
Tab. 7. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców.	59
Tab. 8. Potencjał turystyczny Kłodzka na tle powiatu kłodzkiego.	62
Tab. 9. Wykaz jednostek pomocy społecznej w gminach pow. kłodzkiego, stan na rok 2016.	74
Tab. 10. Szkoły podstawowe w gminach powiatu kłodzkiego, stan na rok 2014.	78
Tab. 11. Gimnazja w gminach powiatu kłodzkiego, stan na rok 2014.	79
Tab. 12. Obiekty edukacji w Kłodzku.	81
Tab. 13. Liczba uczestników w najważniejszych placówkach i wydarzeniach kulturalnych Kłodzka, rok 2014.	95
Tab. 14. Koła i kluby zainteresowań w gm. Kłodzko.	97
Tab. 15. Bilans struktury dochodów i wydatków w gm. miejskiej Kłodzko w latach 2003-2015 [w mln zł].	119
Tab. 16. Struktura deficytu budżetu gminy miejskiej Kłodzko [w mln zł].	121
Tab. 17. Bilans wykonania dochodów i wydatków budżetu gminy miejskiej Kłodzko [w %].	121
Tab. 18. Struktura dochodów gminy miejskiej Kłodzko [w mln zł].	121
Tab. 19. Struktura wydatków budżetu gminy miejskiej Kłodzko na przestrzeni lat 2008-2015.	123

UZASADNIENIE

Stan istniejący w dziedzinie, która ma być normowana:

Dotychczas obowiązująca Strategia Rozwoju Miasta Kłodzka jest dokumentem nieaktualnym. Na nowo zdefiniowane zostały cele i kierunki rozwoju miasta.

Cele i potrzeby podjęcia uchwały oraz różnice między istniejącym a projektowanym stanem prawnym:

Strategia Rozwoju Miasta Kłodzka z roku 2000 wytyczała kierunki rozwoju miasta, które w dzisiejszych warunkach nie odzwierciedlają najpilniejszych potrzeb gospodarczych i społecznych i w znacznej części stały się nieaktualne. Aktualny dokument – „Strategia Kłodzko 2030”, będący załącznikiem do niniejszej uchwały, zastępuje Strategię z 2000 r. i określa misję, cele i kierunki działania do roku 2030.

Skutki finansowe związane z wejściem w życie uchwały:

Przyjęcie uchwały nie rodzi skutków finansowych dla miasta.

Źródło finansowania: Nie dotyczy